

רשב"א - מסכת נדה

• [פרק שמאי](#) • [פרק כל היד](#) • [פרק המפלת חתיכה](#) • [פרק בנות כותים](#) • [פרק יוצא דופן](#) • [פרק](#)
[בא סימן](#) • [פרק דם הנדה](#) • [פרק הרואה כתם](#) • [פרק האשה שהיא עושה](#) • [פרק תינוקות](#)

פרק שמאי

ב. ב. ד. ג. ד. ה. ה. ו. ו. ח. ט. ט. יב. יב:

פרק כל היד

יד. טו. טו. טז. טז. יח. יט. יט. כ. כ:

פרק המפלת חתיכה

כא. כא. כב. כג. כד. כד. כה. כו. כו. כז. כז:
כח. כט. כט. ל. ל:

פרק בנות כותים

לא. לב. לב. לג. לד. לה. לה. לו. לו. לז. לז. לח. לח:
לט. לט.

פרק יוצא דופן

מ. מא. מא. מב. מב. מג. מד. מד. מה. מה. מו. מו. מז. מז:
:

פרק בא סימן

מח. מח. מט. מט. נ. נ. נא. נב. נב. נג. נג. נד. נד:

פרק דם הנדה

נד. נה. נה. נו. נו. נז. נז:

פרק הרואה כתם

נז: נח. נח: נט.

פרק האשה שהיא עושה

נט: ס. ס: סא. סא: סג. סג: סד.

פרק תינוקות

סד: סה. סו: סז. סז: סח. סח: סט.

שמאי

פרק

דף ב - א

מ"ט דשמאי. איכא למידק והא טעמיה דשמאי טעמא תריצא, דסברי ליה כולהו ניהו, דאתתא בחזקת טהרה קיימא, אלא דבטהרות בלחוד החמירו לתלות. ואיכא למימר דלפרושי למתניי הוא דקא בעי מ"ט אחמורה בה הלל וחכמים ועבדו בו סייג ושמאי לא עבד בה סייג כלל, ואפשר לי לומר דדילמא אכתי לא ידעינן אי בדינא פליגי ואפילו דחולין או בטהרות בלבד פליגי, וכדאקשינן נמי להלל קשיא טומאה ודאי. ובשלהי שמעתין נמי אמרינן א"ל הלל לשמאי אין טעמא קאמרת כלומר לדינא דאם איתא דהוה דם מעיקרא הוה את מיהו עשה סייג לדבריך כלומר לטהרות, ומשום הכי קא בעי הכא מאי טעמיה, דכיון דמגופא קא חזיא והרי דם לפניך, הוה לך למיחש בה לטהרות מיהא. ואמרינן, דאפילו הכי קא סבר שמאי דהעמד אשה על חזקתה ובדקה עצמה ומצאה טהור

דף ב - ב

דאילו מעת לעת שבנדה תולין לא אוכלין ולא שורפין ואלו התם טמאה ודאי. איכא מאן דדייק מהכא, דמעתי לעת שבנדה בין ברשות היחיד בין ברשות הרבים גזרו לתלות בתרומה וקדשים, מדלא פריך הכא אלא משום דהכא תולין והתם טומאה ודאית, ולא פריך נמי דאילו הכא בר"ה טמא ומעתי לעת שבנדה בר"ה טהור. וכן אמרו בירושלמי דמעתי לעת שבנדה בין ברשות הרבים בין ברשות היחיד תולין. וטעמא דמלתא, דלא הלכו בטומאה זו ע"ד טומאת סוטה דברשות הרבים טהור, משום דטומאה דהכא בלמפרע היא, ואילו טומאת סוטה בלהבא היא וליתא בלמפרע, הילכך בטומאה זו דלמפרע השוו בה הרשויות לתלות, ולא לשרוף. ויש לי לומר דטעמא דמילתא, משום דלא להוו מילי דרבנן כחוכא, דהכא כיון דאשה זו ודאי נגעה בין בטהרות דרשות היחיד בין בטהרות דרשות הרבים, וכשנגעה מעיקרא בטהרות דרשות היחיד טמאתם, אלמא בטומאה מוחזקת, וא"כ כשחזרה ונגעה בטהרות דרשות הרבים, היאך אתה מטהרם, אמש טמאה ועכשו טהורה, טומאה דמעיקרא להיכן פרחא. וא"ת והלא יש לנו כיוצא בה במעתי לעת עצמה, דאילו נגעה בדבר שיש בו דעת לישאל טמא, ובדבר שאין בו דעת לישאל טהור, אעפ"י שנגעה בזה ובזה, לא היא, דהתם מימר אמרינן גזירת הכתוב היא שלא יהא דבר שאין בו דעת לישאל מקבל טומאה מן הספק אלא מן הודאי, וכל דבר שהוא מצד המקבל אינו נראה כחוכא, מידי דהוה קצת אפשוטי כלי עץ ופשוטי כלי מתכות שאלו מקבלין טומאה ואלו אין מקבלין טומאה וכן כל כיוצא באלו.

וי"מ דמעתי לעת נמי דוקא ברשות היחיד טמא אבל ברשות הרבים טהור כטומאת סוטה, וכמו שטהרו בו נמי דבר שאין בו דעת לישאל כדאיתא לקמן דאלמא כטומאת סוטה ונשאוה שלא לטמא בו אלא דבר שיש בו דעת לישאל וברשות היחיד דוקא ולא ברשות הרבים. ולדבריהם ה"ה דהוה מצי לאקשוויי נמי הכא ואילו מעתי לעת שבנדה ברשות הרבים

טהור ואלו התם בין ברשות היחיד בין ברשות הרבים טמא. אלא דחדא מינייהו נקט. וי"ל לפי דבריהם, די ש בכלל מאי דאקשינן, דאילו הכא טמאה ודאי ההיא קושיא נמי דאילו הכא ברשות הרבים טהור ואלו התם טמא, דמנא לן דהכא טמאה ודאי, מדקתני בין ברשות היחיד בין ברשות הרבים טמא וכדפרש"י ז"ל, והילכך כיון דאקשינן דאילו הכא טמאה ודאי, הוה ליה כאילו אמרה דאילו הכא טמא ואפילו ברשות הרבים ואילו הכא תולין וברשות הרבים טהור.

הא דאמרינן: **הכא מי איכא למימר חזאי ואתאי חזאי ואתאי**. פרש"י ז"ל משום דתחלה נעקר הדם מן המקור ליפול בחבלה אחת בפרוזדור, והשתא הוא דהורעא חזקתה בשעה שבא הדם לפנינו. ותמיה לי דכי נפלה בחבלה אחת או מעט מעט מאי הוי, ומאי נפקא מינה, דאפילו כי נפל בחבלה אחת דילמא עם סילוק ידיה נפל כלו לפרוזדור וכותלי בית הרחם העמידוהו. ואם לומר שאין כותלי בית הרחם מעמידין דם הרבה, אכתי ק"ל טובא חדא דהאי פירוקא אליבא דהלל נמי איתיה, והלל ודאי לא סבירא ליה הכין ואדרבה כותלי בית הרחם מוקמי, דהא סבירא ליה טמא למפרע דאם איתא דלא מוקמי דמא תהא דייה שעתא. והא דאמרינן לקמן הכי קאמר ליה הלל לשמאי אין טעמא קאמרת דאם איתא דהוה דם, מעיקרא הוה אתא, לאו למימרא דמודה ליה הלל דכותלי בית הרחם לא מוקמי דמא, ואי הוה התם, מעיקרא הוה אתא, אלא לדבריו קאמר ליה כלומר לדידי כותלי בית הרחם מוקמי ליה, אלא אפילו לדידך דקא אמרת טעמא דסבירא ליה דלא מוקמי דמא, מכל מקום עשה סייג לדבריך. ועוד קשה לי דלהאי לישנא אפילו שמאי לא אתי ליה משום דאם איתא דהוה דם, דא"כ לא אקשינן עליה מקוה חבית ומבוי, דלהווא לישנא ליכא לאקשווינהו כלל וכדאמרינן לקמן. ור"ח ז"ל פירש מי איכא למימר חזאי ואתא חזאי ואתא ולא ארגשא הא ודאי אלו אתא מעיקרא הוה מרגשי. ואף לדידיה נמי ק"ל מאי דאקשי ליעיל, דאכתי לא שמעינן ליה לשמאי דאית ליה הכין, וללישנא אחרינא הוא דאמרינן לקמן דאית ליה לשמאי הואיל ואשה מרגשת בעצמה ועוד דלהווא לישנא להלל נמי תו ליכא למירמי מקוה חבית ומבוי. ויש לי לומר פירוש לפירושיהן זצ"ל, דהכא עיקרא דמילתא אטעמא דהעמד אשה על חזקתה הוא, ולומר דכיון דבחזקת טהורה קימא, אע"ג דהשתא איתיה לדם לפניך, מ"מ כיון דדרכה של אשה להרגיש בביאת האורת, אי נמי שאין הכתלים מעמידים דם בכל עת, אכתי לשמאי איכא למימר דלא מטמאים לה למפרע כלל, ולהלל די להו אם נחוש לית לתלות, אבל להני לישני דלקמן, מימר קאמר שמאי דלעולם אין אורח בא אלא בהרגשה,

וכן אין הכתלים מעמידין דם לעולם, והיינו דאקשינן עליה מכתמים, כלומר דלמאי דקסבר שמאי דלעולם אינו בא אלא בהרגשה, א"כ אף הרואה כתם ואפילו סדינים שלה מלוכלכין בדם אל נאסרנה לבעל, אלמא שמאי אינה רואה אלא בהרגשה קאמר, אבל השתא לאו למימרא שלא תראה אלא בהרגשה, אלא לומר דכיון דדרכן לראות בהרגשה, וזו בחזקת טהרה עומדת לא נחוש לה לטמאה למפרע וכן להלל לא תטמאנה טומאה ודאי, כנ"ל לפי פירושיהן ז"ל.

והא דאקשינן: **ודילמא הגס הגס חזיתיה**. נ"ל דלשמאי בלחוד קא פריך אבל להלל תקשי כלל, דמשום דלימא לא מטמאין לא טומאה ודאית ולא שורפין מספק את התרומה. ופריק התם איכא תרתין לריעותא הכא חדא איכא לריעותא. וא"ת אכתי מ"ש מסוטה דליכא אלא חדא לריעותא ואתה עושה בה את הספק כודאי. א"ל התם מכאן ולהבא אבל למפרע לא. אי נמי התם משום דאיכא רגלים לדבר שהרי קנא לה. וא"ת עוד מאישה מהא דתנן ומייתי לה לקמן נגע באחד בלילה ולשחר השכים ומצאו מת ר' מאיר מטהר וחכמים מטמאים, כלומר מטמאין טומאה ודאית לשרוף עליה את התרומה שכל הטמאות דשעת מציאתן ובמקום מציאתן. יש מתרצין דשאני אשה דבחזקת טהרה עומדת שהרי בדוקה היא מעיקרא, ואע"ג דאמרינן לקמן דאשה הואיל ושכיחי דמים כמי שאינה בדוקה דמיא, משום דחומר טהרות הוא דקאמרינן, אבל ודאי כיון דהפסיקה טהרה בחזקת זו קיימא, אבל אדם זה לא בחזקת חי היה עומד, וכדתניא בתוספתא עלה דההיא מודים חכמים לר' מאיר כשראהו חי, אלמא אלו היה קאי בחזקת חי לא הוה מפקינן ליה מחזקתיה אע"פ שנמצא עכשו מת במקום מציאתו. ויש מפרשים דלא דמי, דהתם דודאי נגע אזלינן בתר שעת מציאתו ובמקום מציאתו אבל הכא באשה ספק ביאה הוא, דהא מספקא לן אי הוה דם בההיא שעתא או לא, ולא הוי דומיא דסוטה דודאי נסתרה במקום הראוי לטומאה, והילכך הכא תולין להקל. ויש מקשים לתירוץ זה מקופה שנשתמשו בה טהרות בזוית זו דקופה ונמצא שרץ באותה קופה עצמה בזוית אחרת דאמרינן לקמן דמודו שמאי והלל דטהרות הראשונות טמאות, וטמאות ודאות כדאמרינן, ואע"פ שדומה לאשה בזה דספק הוה ספק לא הוה הוא. ולדידי לא קשיא לי מינה מידי, דההיא דקופה נמי בתוליי קא מפרשי לה וכדבעינא למכתב קמן בס"ד.

הא דתנן: **היה בודק את החבית להיות מפריש עליה תרומה ואח"כ נמצאת חומץ**. לא מפני שהיין והחומץ לענין תרומה שני מינין הם כמו

שפרשיי ז"ל, דלא קי"ל כר' דאית ליה הכין, אלא טעמא מפני שנתכוין להפריש מן היין על היין ועלה בידו חומץ וכמו שמוזכר בתוספתא וביבמות פרק האשה רבה הארכתי בה גבי המפריש מן הטמא על הטהור בסייעתא דשמיא.

מדאמרינן מאן תנא חבית ר' שמעון היא. משמע דלית הלכתא הכין, אלא אינה תרומה כלל כרבנן משום דכיון דאית ביה תרתי לריעותא בודאי משוינן ליה כמקוה. ותמהני על הרמב"ם ז"ל שפסק בחבית כר' שמעון ובמקוה כרבנן.

ושניהם לא למדוה אלא מסוטה. איכא למידק, אדרבה ליכא חד מינייהו דעביד ליה כסוטה, דהא הכא לרבנן ברשות הרבים טמא ואלו בסוטה טהור, ולר' שמעון ברשות היחיד תולים ואלו בסוטה ספקה כודאה. ויפה פרש ר"ת ז"ל דהכי קאמר, ושניהם לא למדוה אלא ממה שהן מחלקים בין זו לסוטה כלומר ספק טומאה מהיכא גמרינן מסוטה, וכל דדמיא לסוטה גמרינן מינה, וכל דלא דמי לא גמרינן, ורבנן סברי מקוה ברשות היחיד דמיא לה וספיקיה כודאי, וברשות הרבים לא דמי לה, דהכא כיון דאיכא תרתי לריעותא, מה שאין כן בסוטה, כודאי טומאה דמי, ור' שמעון סבר ברשות היחיד דמי לה וברשות היחיד כיון דהתם איכא רגלים והכא ליכא התם כודאי והכא תולים.

דף ד - א

הא דאמר ר' שמעון התם יש רגלים לדבר הכא מאי רגלים לדבר איכא. פירש רש"י ז"ל דמהכא שמעינן דלר"ש כל ספיקי טמאות ברשות היחיד אי ליכא רגלים לא אוכלים ולא שורפים. ויש מפרשים דלא אמר ר' שמעון דבעי רגלים אלא במה שקדמה לו בדיקת טהרה באשה, שסתם נשים בדוקות הן אצל זנות והיא אומרת טהורה אני, והיה לנו להאמינה אלא משום דאיכא רגלים שקנא לה ונסתרה אבל כל שלא קדמה לו בדיקת טהרה ספיקו ברשות היחיד דודאו כודאו ושורפים עליה, ולא ירדתי לסוף טעמם, דאטו מתעסק בטהרות שקדמה להן בדיקה ונולד להן ספק, כגון ספק נגע בהן שרץ, ספק לא נגע בהן שרץ, מי לא שרפינן.

הא דאמרינן: **ואיבעית אימא טעמיה דר' שמעון דגמר סוף טומאה מתחלת טומאה**. קשה לי והא לר' שמעון לא הוה קשיא לן אלא רשות היחיד מאי שנא מסוטה, אבל רשות הרבים כיון דמדמי ליה לסוטה ניחא, והכא לא אנח לן אלא רשות הרבהים דניח וקאי אבל רשות היחיד לא אנח לן דאדרבה כל שאתה אומר דגמרינן סוף טומאה מתחלת טומאה כ"ש דתקשי לן אי הכי מה התם ברשות היחיד טמאה ודאי. ועוד מאי חדית לן השתא דאטו מעיקרא מי לא אמרינן דטעמיה משום דגמרו ליה מסוטה, אלמא מיסבר קסבר דגמרינן סוף טומאה מתחלת טומאה והיא היא, ועוד מאי קא מהדרינן נמי תו אטעמייהו דרבנן, הא רבנן נמי אמרי דטעמייהו משום דהעמד טמא על חזקתו, דכיון דאיכא תרתי לריעותא בודאי משוינן ליה. ומאי חדית לן השתא. ב. ומתוך הדוחק יש לי לומר דעיקר האי טעמא אינו משום שמעון אלא אדרבה משום דרבנן, דלשינא קמא הוה אמרי' דכולהו גמרי סוף טומאה מתחלת טומאה, והילכך קשיה להו לרבנן אי מסוטה ברשות הרבים טהור, ואיצטריכו לתרוצי דהכא שאני דאיכא תרתי לריעותא הא אי ליכא אלא חדא לריעותא כסוטה, אף הכא ברשות הרבים הוו מטהרי רבנן כסוטה, והשתא קא נסיב, ליה טעמא אחרינא ולומר דאפילו בריעותא חדא נמי בסוף טומאה טמא טומאה ודאית, משום דלא גמרינן סוף טומאה מתחלת טומאה אלא העמד גברא אחזקתיה דמספיקא לא מסקינן ליה מטומאתיה, ור' שמעון סבר דכולהו טמאות מסוטה גמרינן להו בין בתחלתן בין בסופן, והילכך אף זו ברשות הרבים דדמי לסוטה עבדינן ליה כסוטה וספיקו טהור, אבל ברשות היחיד אי אפשר למיגמר הכא מסוטה, משום דהתם איכא רגלים לדבר אבל הכא דליכא רגלים לדבר תולין ואטעמיה קמא סמיך בהא רבי שמעון כנ"ל, והכא הכי קאמר אי בעית אימא ר"ש אטעמיה קמא קא סמיך דגמר סוף טומאה, מתחלת טומאה אבל רבנן לא גמרי משום דלא אפשר דהתם מספיקא לא מחתינן ליה לטומאה, אבל הכא דכבר טמא היה מספיקא לא מסקינן ליה.

ואי בעית אימא היינו טעמיה דשמאי הואיל ואשה מרגשת בעצמה. איכא למידק ואם בדקה עצמה עכשיו ומצאה טמא איך אפשר לומר מרגשת היתה והלא עכשיו לא הרגישה, ותירצו בתוספות דכיון דרוב פעמים מרגשת לא חיישינן למיעוטא ולא גזרו חכמים לחוש מחמת זו כלל, ואע"ג דבסוטה מודו שמאי, התם הוא משום דכל ראיותיה לעולם בלא הרגשה, וכן נמי ללישנא דאם איתא דהוה דם, מעיקרא הוה אתא, דאמרינן לקמן דמודה שמאי במוך, משום דכל משמשת במוך לעולם לא אתי דם, דמוך מוקי ליה הא בשאר נשים אעפ"י שיש דלא אתי דם

כשישנה במטה, דאע"ג דאתא דם מעיקרא לא אתי, אפי"ה לא חלק בהו שמאי ולא מודה בהו ומסתברא דקושיא מעיקרא ליתא דאף הכא נמי אימר עם כניסת עד אתי דם, ובודאי ארגשא, אלא דסברה דהרגשת עד היא, וכדאמרינן לקמן בריש פרק הרואה (דף נ"ז ע"ב) ת"ש עד שהיה נתון תחת הכר ונמצא דם עליו אם עגול טהור אם משוך טמא היכי דמי אי דארגיש עגול אמאי טהור אלא לאו דלא ארגיש וקתני עגול טהור ופריק לא לעולם דארגיש ואימא דהרגשת עד הוא.

הא דאמרינן: **כיון דאיכא שרצים דגופיה ושרצים דעלמא כתרתי לריעותא דמי**. לאו תרתי לריעותא ממש קאמר, דאם איתא אף הוא הוי כודאי לשרוף עליו את התרומה כמקוה וחבית, ומבוי ודאי לתלות הוא ולא לשרוף, דדומיא דכתם הנמצא בחלוק קתני ליה במתניתין לקמן בפרק דם הנדה (דף נ"ו ע"א) אלא כתרתי לריעותא לחוש בו למפרע קאמר.

הא דאמרינן: **והא איכא כתמים לימא תנן כתמים דלא כשמאי**. פירש רש"י ז"ל הא איכא כתמים דקיי"ל דטמאה למפרע. ואפילו לפי פירושו איכא למימר דלאו דוקא משום דכתמים מטמאין למפרע, דאי משום הא לא קשיא דהוה איפשר דשמאי לית ליה כתמים למפרע כר"ש בן אלעזר דאית ליה הכין לקמן בסוף בא סימן (נג, ב) אלא עיקר פירכא מכאן ולהבא הוא, כלומר דכיון דשמאי ס"ל דכל הנשים מרגישות בעצמן, זו הואיל ולא הרגישה לאו מגופה אתא ותטהר לבעלה, ואנן לא אשכחן מאן דמטהר לה לבעל מכאן ולהבא ופרקינן דמודה שמאי דכתמים ואפילו למפרע, משום דבצפור לא נתעסקה וזו הואיל וכבר יצא לחוץ ממש ולא הרגישה, בודאי קודם שעת מציאתה הא בא והילכך חוששים לו למפרע.

והא דאמרינן: **בצפור לא נתעסקה בשוק של טבחים לא עברה האי דם מהיכא אתא אלא מגופה**. קשה לי דכיון דשמאי סבירא להו דכל הנשים מרגישות בעצמן, לימא דילמא נתעסקה בצפור או עברה בשוק של טבחים ולא אדעתא וכאותה שאמרו בתינוקת שלא הגיע זמנה לראות, דאפילו סדינין שלה מלוכלכין בדם אין חוששין לה, ואע"ג דלא נתעסקה בצפור ולא עברה בשוק של טבחים אימר נתעסקה או עברה ולא אדעתה. ויש לומר דשאני הכא, דאפילו לכשתמצא לומר נתעסקה בצפור או עברה בשוק של טבחים, אי אפשר לך לטהרה אלא אם כן תחזיקנה בשוכחת, דנתעסקה ושחכה או שעברה ולא אדעתה, וכיון שכן אף אתה אומר שמא הרגישה ושחכה או שמא הרגישה ולא אדעתה, דכסבורה הרגשת

מי רגלים היא, והילכך הואיל והרי דם מצוי לפניך ושכיחי בה דמים, מוטב שתתלה אותו במצוי, דדמים מצויין בה כנ"ל.

מאי איכא בין הני לישני להאי לישנא, א"ב למרמא מקוה חבית ומבוי. איכא למידק, ולימא נמי איכא בינייהו סוטה ומוך, וי"ל דהיא גופה קא דייק, כלומר למה לן דשבקינן ההוא לישנא דהעמד אשה על חזקתה, דלא מפיק שמאי מינייהו לא סוטה ולא מוך, וכפשטא דלישנא דמתניתין דקתני כל הנשים, והדרינן בתר הני לישני דאית לן למימר דמודה שמאי בסוטה ובמוך, ופריך משום דלא ליקשי לן מקוה חבית ומבוי.

מאי איכא בין האי לישנא להאי לישנא לאביי איכא מוך לרבא איכא מוך דחוק. ק"ל אמאי לא אמר נמי דאיכא בינייהו סוטה, דלהאי לישנא דאשה מרגשת מודה שמאי בסוטה ולא במוך, ולהאי לישנא דאם איתא דהוה דם מעיקרא, מודה הוא במוך ולא בסוטה, דדילמא אתא דם ולא אדעתא ואבדתו. ומסתברא דאפילו להאי לישנא דאם איתא דהוה דם מעיקרא אתא מודה שמאי בסוטה, דדילמא אתא דם ולא אדעתא ואבדתו, וכי קאמרינן הכא משמשת במוך מאי איכא למימר ולא קאמר סוטה מאי איכא למימר, היינו משום דההיא קא אמרינן דמודה בה שמאי אלא אף משמשת במוך קאמרינן, והילכך ליכא בין האי לישנא להאי לישנא אלא משמשת במוך כנ"ל.

דף ג - ב

אמר לו הלל לשמאי אי אתה מודה בקופה שנשתמשו בה טהרות בזוית זו וכו' אמר לו אבל. ומה הפרש בין זו לזו איכא דמקשה ולהלל מי ניחא, והלא קופה שורפין עליה את התרומה, ומעת לעת שבנדה תולין. וניחא להו, דאף הלל אית ליה דיש הפרש בין קופה לאשה דזו יש לה שולים וזו אין לה שולים, אלא דהכי קאמר ליה, כיון דקא מודית בקופה שיש לה שולים ששורפין, אודי לי מיהת באשה שהיא כמי שיש לה אוגנין שתולין, ואמר ליה שמאי דלא. ואינו מחוור בעיני, חדא דא"כ היאך אמר הלל מה הפרש בין זו לזו דלדידיה נמי טובא איכא בינייהו, דזו טמאה ודאי מן הדין לשרוף עליה את התרומה וזו טהורה מדינא אלא דמשום סייג הוא

בא לחוש לה. ועוד דבפלוגתא דחזקיה ור' יוחנן דבסמוך אקשינן עליה דחזקיה, והא בין שמאי ובין הלל מודו בקופה, ופרקינן כי מודו שמאי והלל בקופה שיש לה שולים, וכי פליגי חזקיה ור' יוחנן בתולין פליגי, כדמוכח בהדיא בכולה סוגיא, וא"כ אכתי מי ניחא לחזקיה, דאטו שביק הלל ועביד כשמאי, דמכל מקום אף בקופה שאין לה שולים בשיש לה אוגנין תולין כדברי הלל דתולה באשה. ולי נראה דקושיא מעיקרא ליתא, דקופה דשמאי והלל נמי בתולין היא, דומיא דמעת לעת שבנדה, ועל כרחיק אית לן למימר הכין, ותדע לך דהא כי מוקמינן לקמן להלל ושמאי בקופה שאינה בדוקה, קא מתמהינן והא דומיא דאשה דקתני ואשה בדוקה היא, אלמא מעיקרא הא דשמאי והלל בבדוקה הוה שמיע לן, ואי לשרוף קאמרי, היאך אפשר לומר כן בקופה בדוקה דהא אפילו מבוי דאית ביה שרצים בגופיה ושרצים דמעלמא אין שורפין אלא תולין, דדומיא דכתם שנמצא בחלקו קתני ליה במתניתין, כל שכן בקופה דלא שייכי ביה שרצים דאין שורפין. ועוד דכי מוקמינן פלוגתא דחזקיה ור' יוחנן במכוסה בבדוקה מוקמינן לה, והכי קאמר אי בעית אימא הא והא בבדוקה אלא דהלל ושמאי בשאינה מכוסה ודחזקיה ור' יוחנן במכוסה, ובבדוקה ודאי לא שרפינן כדאמרן. ועוד דהא מפלגינן בין דשמאי והלל לדחזקיה ור' יוחנן אלא במכוסה ושאינה מכוסה, וחזקיה ור' יוחנן לא פליגי דלא שרפינן, וכדאמרינן בהדיא וכי תימא הני מיילי לשרוף אבל לתלות תלינן כלומר ור' יוחנן דאמר לתלות כני"ל. ובפירש רש"י ז"ל גם כן מצאתיו בלשון הזה, יש לה שולים סייג לטהרות הוא דאמרינן משום מעלה דטהרות ע"כ וזה כדברינו. ואי קשיא לך מה בין זו לנגע באחד בלילה דהתם שורפים והכא תולין, הא תריצנא לה לעיל, דהכא ספק ביאה הוא, ספק הוה שם ספק לא הוה שם, אבל בנגע בא' בלילה דודאי נגע, אזלינן בתר שעת מציאתן ובמקום מציאתן.

אמר ליה אם כן בטלת פריה ורביה. כלומר אם אתה מטמא אותה למפרע א"כ אף בעלה היא מטמאה, והילכך אף הוא פורש ממנה לעולם.

והלל לפריה ורביה מי אמר. כלומר לטמא בועלה למפרע כדי שיתבטל הוא ע"י כך מפריה ורביה מי אמר. אנא לטמא טהרות למפרע בלחוד קאמינא, ומשום סייג.

הא דתניא שאני אומר אדם טהור נכנס לשם ונטלו. איכא למידק, וליחוש נמי לאדם טמא, ומ"ש מהא דאמרינן בפרק קמא דפסחים (י, ב) קרדום שאבד בבית או שהניחו בזוית זו ובא ומצאו בזוית אחרת בבית טמא, שאני אומר אדם טמא נכנס לשם ונטלו, ואמרינן נמי בפרק קמא דחולין (ט, ב) צלוחית שהניחה מגולה ובא ומצאה מכוסה טמאה שאני אומר אדם טמא נכנס לשם וכסה, וכל שכן הכא דאיכא תרתי לריעותא, חדא דילמא אדם טמא נכנס ונטלו, ועוד שמא נתגלגל מן הדף על המדף ונטמא. ויש מי שתירץ, דהכא שאני דכיון דהמדף נתון תחתיה מוכחא מילתא דלא נטלה אדם מן הדף אלא כדי שלא יתגלגל על המדף ויטמאנו, והילכך אי לאו דאדם טהור הוא לא היה מסלקו משם להצילו מפני הטומאה, אבל התם דילמא אדם טמא הוצרך לקרדום ונטלו, וכן לגבי צלוחית להצילה משרצים כסה, ושמא טמא היה. ואינו מחוור כל הצורך, דאף כאן ניחוש שמא אדם טמא נטלו והיה מחזיק עצמו בטהור, דהתם נמי אי טמא ודאי היה לא היה נוגע בה כדי שלא יטמאנה, אלא שמא עם הארץ טמא המחזיק עצמו בטהור. ור"ת ז"ל תירץ בספר הישר, דהתם כלים ניהו וספק כלים הנמצאים טמאים כדאיתא בפרק קמא דשבת (טו, ב), דשוניהו רבנן לרובא דעלמא טמאים לגבי כלים הנמצאים, אבל לגבי אוכלים שוניהו לרובא דעלמא טהורים, הילכך הכא גבי ככר ליכא למיחש לאדם טמא אלא לספק נפל על המדף, והוי ליה ספק נגיעה בדבר שאין בו דעת לישראל וספקו טהור.

הא דאקשינן: **מכדי ספק טומאה ברשות היחיד הוא.** פירוש אככר פריך וכן פירש רש"י ז"ל. ואם תאמר וככר נמי מאי קושיא, דילמא משום דשלא במקום מציאתו הוא. וליכא למימר דאליבא דר' יוחנן פריך, דלר' יוחנן נמי שלא במקום מציאתו אין שורפין אלא תולין משום מעלת טהרות דלא דמי לסוטה. וי"ל דאליבא דכולהו פריך, דמעיקרא הוא דהוה טעי מקשה, וקסבר דטעמא דככר משום דשלא במקום מציאתו, אבל קושטא דמילתא אינו אלא משום דתולין באדם טהור להקל וכדקתני טעמא שאני אומר אדם טהור נכנס לשם ונטלו ומ"ה קא פריך כיון דאיכא למתלי באדם טהור ואיכא למיחש נמי שמא נתגלגל על המדף וטמאו, הוי ליה ספק נגע ברשות היחיד דספקו טמא כנ"ל.

דף ד - ב

ואי בעית אימא הכא בטומאה דרבנן דכתיב קול עלה נדף. תמיה לי ואפילו בטומאה דאורייתא אמאי טמא כיון דהוי דבר שאין בו דעת לישראל. ומאן דקא מקשה נמי ספק טומאה ברשות היחיד הוא, היכי מקשה הכין כיון דהוי דבר שאין לו דעת לישראל. אך כך מצאתי בתוס' רבי אלחנן ז"ל בשם רשב"ם ז"ל דה"פ, ואיבעית אימא אפילו יש בו דעת לישראל טהור משום דטומאה דרבנן היא. ואכתי ק"ל לדעת המקשה מאי קא מקשה.

הא דאמר אביי לרבה א"כ תהא דייה שעתא ואמרינן דרבה נמי לחדודי לאביי הוא דקא בעי. קשה ליה דילמא טעמייהו דרבנן משום דאשה מרגשת בעצמה לפיכך אינה מטמאה מפקידה לפקידה כהלל, ומיהו משום סייג חוששים לה מעת לעת, וכאותה דאמר לו הלל לשמאי אין טעמא קאמרת דאם איתא דהוה דם מעיקרא הוה אתא ומי עשה סייג לדבריך. וי"ל דהכי קאמר ליה, אם איתא דמשום דאשה מרגשת לימא כשמאי, ואי משום סייג לימא כהלל ומאי שנא מעת לעת.

דף ה - א

מתוך שמהומה לביתה אין מכניסתו לחורים ולסדקים. דקדק מכאן הראב"ד ז"ל דכל לבעלה אינה צריכה בדיקת חורים וסדקים. נראה שהוא ז"ל מפרש מתוך שמהומה לביתה אינה בודקת אלא במה דצריך לה לשעתה לביתה, וכן סייע דבריו מההיא דאמרינן בשילהי פרקין (יב, א) כיון שתבעה אין לך בדיקה גדולה מזו, כלומר לפי שנותנת דעתה ומרגשת אם יש דם בבית החיצון אם אין, ואין לך בדיקה כל דהוא מתביעה. והוא ז"ל כתב, דיש מי שאומר בבדיקת זבה בין בהפסק טהרה בין בבדיקת שבעה נקיים צריכה בדיקת חורים וסדקים, ולא הקלו לגבי

בעלה אלא בבדיקת המעלות, לפי שאין עקר הבדיקה לבעל מחמת הבעל אלא מחמת מעלות הטהרות שהיא עסוקה בהן והילכך לא הצריכה אלא בבדיקה כל דהו. והדעת מכרעת כלשון הזה, שהדין נותן דלא יהא בעלה שהוא איסור כרת קל ממעלת עסק טהרות, ועוד דאף בזאת יש לי לומר דבבאה לישראל אומרים לה לבדוק חורים וסדקים וכאן חשש פשיעה הוא, כלומר מתוך שהיא מהומה לביתה, ועוד דבעלמא אין אתה מצריכה לבעלה שמא תפשע ולא תבדוק יפה. והרמב"ן נר"ו הכריע בדבר, דבדיקת ההפסקה שהיא להעלותה מטומאה לטהרה צריכה חורים וסדקים, אבל בדיקת השבעה דכבר בחזקת טהרה עומדת בבדיקה כל דהו סגי. גם זה אינו מספיק לדעתי, דכיון שאף אתה מצריכה בדיקה בימי ספירה או בתחלה או בסופה או שמא בכולן, למר כדאית ליה ולמר כדאית ליה בשלהי מכלתיו, (סט, א) ואם לא בדקה כלל הרי היא בחזקת טומאה, אף אתה מצריכה בדיקה בכל מקום שימטמאה בו, דמה הועילה זו בחצי בדיקה, אם אתה חושש לה אע"פ שהפסיקה טהרה, זיל חוש בחורים וסדקים ואם אין אתה חושש לחורים מפני מה אתה חושש לשאר המקומות, ואדרבה הדעת נותנת שיהיו חורים וסדקים צריכין בדיקה יותר, מפני שהן מעמידין. ועוד דבדיקת חורים היא שנקראת בדיקה, אבל בדיקה אחרת אינה נקראת בדיקה אלא קנוח, וכדמשמע לקמן בשלהי פרקין (יב, א) דאמרינן התם בעא מיניה ר' אבא מרב הונא אשה מהו שתבדוק עצמה בתוך שיעור לחייב בעלה חטאת א"ל ומי משכחת לה בדיקה בתוך שיעור והתניא איזהו וכו' הוי וסת שאמרו לקנוח ולא לבדיקה, כלומר דבדיקה אינה אלא בדיקת חורים וסדקים. וא"א לה בשיעור וסת אלא קינוח בלבד כלומר בדיקת כל דהו חוץ לחורין אלמא בדיקה משמע בדיקת חורין וסדקין ואנן בבדיקת שבעה נקיים בדיקה תנינן בהו כלומר בדיקת חורים הוא.

השתא מעת לעת ממעטא מפקידה לפקידה מבעי. פירוש דלדברי חכמים לעולם מפקידה לפקידה ממעטי ממעת לעת, והילכך אם היא ממעטת על יד מעת לעת שהוא זמן גדול, על יד פקידה שהוא זמן מועט יותר, מבעי שתמעט.

דף ה - ב

מסייע ליה לזעירי דאמר מעת לעת שבנדה מטמא משכב ומושב. פירוש מדקתני מטה על כרחין שמעינן מינה דמעת לעת מטמא משכב ומושב, דאי לאשמועינן דמטמא כלים כמו שהוא מטמא אוכלין פשיטא וכ"ש הוא, דהשתא אוכלין שהפסדן מרובה שאין להם טהרה במקוה מטמא, כלים שיש להם טהרה במקוה לא כ"ש. ועוד דא"כ ליתני היתה עסוקה בטהרות ונגעה בכלים ופרשה וראתה, מאי שנא מטה דנקט, אלא ודאי לאשמועינן דמעת לעת שבנדה מטמא משכב ומושב לטמא אדם לטמא כלים כדזעירי. ופירוש לטמא אדם לטמא בגדים, כלומר שהוא לבוש בשעת נגיעה, אי נמי בגדים וכלים שהוא נוגע בהם בשעה שהוא נוגע במשכב או במושב, והיינו טומאה בחבורים דאמרינן בעמא (בי"ב ט, א), אבל כלים שהוא נוגע בהן אי נמי בגדים שהוא לבוש לאחר שנגע במשכבה אינן מטמאין, דאין אדם וכלים מקבלים טומאה אלא מאב הטומאה.

מכדי דבר שאין בו דעת לישראל הוא וכל טומאות מסוטה גמרינן להו מה סוטה יש בה דעת לישראל ספקה טמא אף כל שיש בו דעת לישראל. וטהרות שהיא מטמאה במעת לעת, היינו משום דאוחזתן בידה והווי להו כידה, אלא מטה המונחת ע"ג קרקע אינה כידה ואין בה דעת לישראל. ותרגמה זעירי כשחברותיה נושאות אותה במטה, וכל שהן נושאות המטה הרי היא כידן, וכדאמרינן לענין טהרות. הקשו בתוספות, מדקא מקשה הכא דבר שאין בו דעת לישראל הוא, שמע מינה דברשות היחיד בלבד גזרו במעת לעת שבנדה, דאי ברשות הרבים אין חלוק בין דבר שיש בו דעת לישראל ובין דבר שאין בו דעת לישראל, דלעולם ספיקו טהור, וכיון שכן היכי תרגמה זעירי כשחברותיה נושאות אותה במטה, דא"כ הוה ליה רשות הרבים דהוי לה אינהו תרתי ואיהי חדא הא תלתא והויא ליה רשות הרבים וספקו טהור. והכי אמרינן בנזיר פרק שני נזירים בתחלתו (נז, א) דגרסינן התם קתני שני נזירים שאמר להם אחד ראיתי את אחד מכם שנטמא ואיני יודע איזה מכם מביאים קרבן טומאה וקרבן טהרה, ואמאי כל ספק טומאה ברשות היחיד מהיכא ילפינן לה מסוטה מה סוטה ברשות היחיד אף כל ספק טומאה ברשות היחיד כגון דאיכא ברתי אבל הכא שני נזירים והאי דקאי גביהון הא תלתא והו"ל ספק טומאה ברשות הרבים. ויש מתרצים דהתם הוא דאיכא שלשה אנשים, אבל הכא דנשים נינהו אפילו מאה בחד דמיין ורשות היחיד הוא, דגמרינן מסוטה, מה סוטה אין סתירתה אלא באיש אחד, אבל בשנים והיא לאו סתירה

היא שהרי אשה אחת מתיחדת עם שני אנשים, אף רשות היחיד בלא שלשה אנשים אבל שני נשים סתירה היא, דאין שתי נשים מתיחדות עם איש אחד. ויש מי שתירץ כגון שהיא ישנה בכילה במטה שחלקה רשות לעצמה. ויפה תירץ הרמב"ן ז"ל שזו שהיא טמאה ודעי, ואין הספק בה, אלא שהיא מטמאה, אינה נחשבת בכלל המנין, אלא הרי היא כגוף השרץ. ולדבריו, כשאין נושאות אותה אלא שתיים הא שלש בין כך ובין כך לא מטמיא.

הא דקתני **ואם אי אפשר אלא א"כ נגע**. לאו דוקא שאי אפשר, אלא שהדבר קרוב הרבה ליגע. ותדע לך, שאם אתה אומר שאי אפשר כלל שלא נגע, א"כ היאך אמרה רשב"ג אומרים לו שנה, וא"ת רשב"ג לאו אסיפא פליג אלא ארישא פליג, ואומרים לו שנה לחומרא, א"כ הווי להו רבנן לקולא ורשב"ג לחומרא, ואנן איפכא אמרינן לקמן במכילתין (נח, א) דכי אמרי רבנן אין שונית בטהרות הני מילי לחומרא אבל לקולא שונית, כלומר כדי להחמיר בהן. ורש"י ז"ל שפ"י כאן אין שונית חוששין שמא עכשיו נגע ובתחלה לא נגע או חילוף, דמשמע דבין ברישא בין בסיפא פליגי, לאו דוקא אלא חוששין שמא עכשיו לא נגע ובתחלה נגע, ואסיפא פליג ורשב"ג לקולא ורבנן לחומרא.

ומה כלי חרס המוקף צמיד פתיל הילכך מה כלי חרס המוקף צמיד פתיל וכו'. הקשו בתוספות א"כ נימא דיו לבא מן הדין להיות כנדון, מהיכא מייתי לה מכלי חרס המוקף צמיד פתיל, הילכך לימא מה כלי חרס שאינו מטמא אדם לטמא כלים, אף משכבה ומושבה לא יטמא אדם לטמא כלים. ולא קושיא היא, דהכי קאמר ומה כלי חרס שטומאתו מועטת שנצל באהל המת, אפילו הכי אינו נצל במעת לעת שבנדה, משכבה ומושבה שטומאתן מרובה, שאינן ניצולין באהל המת, אינו דין שיטמאו במעת לעת שבנדה.

דף ו - א

האי דאקשינן **אי הכי לתנייה גבי מעלות**. ופרקינן כי קתני היכא דאית ליה דררא דטומאה היכא דליתא ליה דררא דטומאה לא קתני, קשיא לן

דהא קתני התם חמש מעלות דלית להו דררא דטומאה, כדאיתמר התם (חגיגה כא, ב) חמש קמייתא דאית להו דררא דטומאה דאורייתא גזרי בהו בין בקדש בין בחולין שנעשו על טהרת הקדש, חמש בתרייתא דלית להו דררא דטומאה דאורייתא, לקדש גזרו בהו רבנן לחולין שנעשו על טהרת הקדש לא גזרו בהו רבנן. ויש מי שתירץ דהתם אפילו בחמש בתרייתא דררא דטומאה דאורייתא ליה להו הא טומאה דרבנן אית להו, אבל הכא אפילו דררא דטומאה דרבנן לית להו, דחששא בעלמא הוא וסייג שעשו לטהרות. ויש מפרשים דרב הונא לא לקדש מקודש בלבד אמר, אלא בין לקדש בין לחולין שנעשו על טהרת הקדש, והילכך פרכינן ליתנייה גבי חמש מעלות קמאיתא, דגזרו בהו בין לקדש בין לחולין שנעשו על טהרת הקדש. ופרקינן דכי קתני התם, הנך דאית להו דררא דטומאה דאורייתא, אבל מעת לעת אין לה דררא דטומאה דאורייתא. והרמב"ן ז"ל הקשה על זה, דא"כ כי מותבינן לקמן קדש בימי רבי מי הוה, מאי קושיא, לימא הכא בחולין שנעשו על טהרת הקדש. ואינה קושיא, דהכי קא פריך קדש בימי רבי מי הוה, והילכך אפילו חולין שנעשו על טהרת הקדש ליכא, דלעולם אין אוכלים חולין על טהרת הקדש אלא משום הרגל קדשים, ואי קדש ליכא, למה לי דאכלי חולין על טהרת הקדש. ומשני חבריה מדכו בגלילא, כלומר דכיון שהיו קרובים לחרבן הבית היו מצפין לבנינו והיו עדיין מרגילין עצמן לטהר חוליהן על טהרת הקדש. וכן מצאתי לר"ח ז"ל שפירש חבריא מדכן בגלילא אוכלין חוליהן בטהרת הקדש.

דף ו - ב

בהא דתנן נולד לה ספק עד שלא תתגלגל תעשה בטומאה, ובהא דתנן אשה והיא טובלת יום ולשה לה העיסה וקוצה לה חלה. קשיא ליה עליהו הא דתנן בגיטין פרק הניזקין (סא, א) אשת חבר בוררת וטוחנת עם אשת עם הארץ ומשתטיל לה מים לא תגע עמה ושם כתבתיה בארוכה בסייעת.

דשמיא.

דף ח - ב

מפני שצריך לומר הבדלה בחונן הדעת. איכא דמקשו ונכללה מיכלל כדאמרין בפרק תפלת השחר (כט, א) אמר רב נחמן אמר שמואל כל השנה כלה מתפלל אדם הביננו חוץ ממוצאי שבתות וימים טובים מפני שצריך לומר הבדלה בחונן הדעת. ואקשינן עלה ונכללה מכלל ואסיקנא בקושיא. וי"ל דהתם הוא מפני שכל השנה כולה מתפלל הביננו, תפלתו שגורה בפיו ולא מטריד כולי האי, אבל הכא כיון דכל השנה מתפלל שמונה עשרה ועכשיו הוא מתפלל מעין שמונה עשרה, אם בא לכלול בה דילמא מטריד. ודומה קצת לאותה שאמרו שם אמר רב ביבי בר אביי כל השנה כולה מתפלל אדם הביננו חוץ מימות הגשמים מפני שצריך לומר שאלה בברכת השנים, ואקשינן עלה ונכללה מיכלל ופרקינן דילמא אתי לאטרודי, ואקשינן תו אי הכי הבדלה בחונן הדעת נמי אתי לאטרודי, ופרקינן אמרינן התם כיון דבתחלת צלותיה לא מיטריד. ויש מתרצים, דאין התם והכא ודאי קשיא אמאי לא כללינן להו מיכלל, אלא מיהו לא דחינן ברייתא מחמת קושיא זו, והתם ה"ה דהוה מצי למימר וליטעמיד תיקשי לך הא דא"ר חנינא בן גמליאל משם אבותיו, אלא דאיכא דמצי לאקשוויי וליטעמיד ולא מקשה.

דתנן אמר ר' יהושע שמעתי שהמעמיד בשרף הפגין אסור בשרף העלין ובשרף העיקרים מותר. קשה לי מאי קא מייתי ר' זירא ראייה מדר' יהושע דתנא דשביעית רבנן היא, דהא בהדיא פליג ר' יהושע בקיטפא דגוזא ולא מודה אלא בקיטפא דפירא, וקטף דשביעית היינו שרף מעצי הקטף וקיטפא דגוזא הוא, וליכא מאן דפליג בפירוש קטף דשביעית, דהיינו שרף מעצי הקטף, ותדע לך מדאקשינן בהדיא אי ר' אליעזר מ"ש אילן שאינו עושה פירות. על כן אני אומר, דר' זירא עיקר טעמיה בהא איבעית אימא בתרא תלי ליה, והכי קאמר אפילו תימא מתניתין דשביעית רבנן היא, ותדע לך דעל כרחיך לא פליגי רבנן עליה בכולהו קיטפי אלא בקיטפא דגוזא דוקא, דתנן אמר ר' יהושע וכו', וכיון שכן איבעית אימא רבנן נמי לא פליגי רבנן עליה אפילו בקיטפא דגוזא אלא באילן שעושה פירות, דקטפא לא זהו פריו, אבל באילן שאינו עושה פירות מודו ליה, דכיון דאפילו באילן העושה פירות מודו בקיטפא

דפירא, אע"ג דעיקר פירא לאו היינו קיטפא, כ"ש בקיטפא דגוזא באילן שאינו עושה פירות, דאיכא למימר דקיטפא זהו פרו, והיינו דמתניתין דשביעית נקטי לה באילן שאינו עושה פירות, ובשלמא אי מתניתין רבנן היא שפיר, אלא אי ר' אליעזר היא מ"ש אילן שאינו עושה פירות. ואהדר ההוא סבא משמיה דר' יוחנן, דלעולם מתניתין דשביעית ר' אליעזר ולא רבנן, דאלו רבנן קיטפא דגוזא לעולם לאו פירא היא בין באילן העושה פירות בין באילן שאינו עושה פירות. ואיכא למימר דר' יוחנן מדרי יהושע נפקא ליה, מדלא מפליג אלא בין דעקרין לשרף הפגין, ואם איתא ליפלוג וליתני אפילו בשרף העלין והעיקרין ממש דהוי רבותא טפי, והאי דקא מייתי בתר האי לישנא בתרא דתנן א"ר שמעון, דמשמע לכאורה דהאי איבעית אימא אהאי ראיא בלחוד מסמיך ליה, לא היא, אלא אטעמא קמא סמיך וקא מסייע ליה ממתניתין גופיה, דהאי מתניתין היינו מתניתין גופה דהורד והכפר והקטף וכמו שאני כותב לקמן בס"ד. כך נראה לי פירושא דשמעתין ולית ביה ספיקא. ונמצא לפי פירוש זה דלכולי עלמא בשרף הפגין אסור, כאסהדתיה דר' יהושע, ובקטפא דגוזא באילן שעושה פירות לכולי עלמא פליגי רבנן עליה דר' אליעזר, אלא דבקטפא דגוזא דאילן שאינו עושה פירות, פליגי ר' זירא ור' יוחנן, דלר' זירא מודו ביה רבנן, ולר' יוחנן ור' פדת אף בדידיה פליגי רבנן. ובהא מתרצא לן נמי שמעתא דגבינת הגויים דפרק אין מעמידין, (לה, ב) דאי לא, הוה לן לאקשווי לר' יוחנן ולר' פדת ממתניתין דגבינות הגויים לההיא טעמא דמוקי לה התם במפני שמעמידין אותה בשרף הערלה וכדרי יהושע, אי נמי אית להו למימר התם ולר' יוחנן דקאמר דפליגי רבנן עליה דר' אליעזר אפילו בקיטפא דפירא מאי טעמא. ולענין פסק הלכה קי"ל דקטפא דפירא דאסור, דלא פליגי רבנן עליה דר' אליעזר, ובקטפא דגוזא באילן שאינו עושה פירות נמי אפשר דהוי פירא אפילו לרבנן וכדרי זירא, ופשטא דמתניתין דשביעית רבנן תנו לה, דאי ר' אליעזר מאי איריא קטף, אפילו אילן העושה פירות, והא דדחי ההוא סבא משמיה דר' יוחנן לעולם ר' אליעזר ולדבריהם דרבנן קאמר להו, שנויא הוא ולא סמכינן עליה אלא אפשטא דמתניתין. ואי משום דר' יהושע דלא מפליג אלא בין שרף הפגין לשרף העיקרין, איכא למימר דר' יהושע מדשמעיניה לר' אליעזר דאתא לאשמועינן רבותא, ואסר אפילו בשרף העיקרין דאילן העושה פירות, אהדר ליה ר' יהושע ואסהיד דבאילן העושה פירות לא אסרו בשרף העלין והעיקרין אלא דוקא בשרף הפגין, ומיהו באילן שאינו עושה פירות, אפילו רבנן מודו בשרף העיקרין דקיטפו זהו פרו וכ"ש הוא, וכדוקיא דר' זירא וכדכתיבנן לעיל. עוד יש לי לומר דאפילו תמצא

לומר דרבנן פליגי עליה בכל שרף העיקרין, ואפילו באילן שאינו עושה פירות וכדרי' יוחנן, אכתי איכא למימר דהילכתא כר' אליעזר בהא, הואיל וסתם לן תנא דשביעית כוותיה, דר' אליעזר, ור' יוחנן דאמר לעולם ר' אליעזר ולדבריהם דרבנן קאמר להו, לאו למימרא דמשום דסבירא ליה בכל קיטפא דגוזא דשרי קא מפיג ליה למתניתין מדרבנן, אלא משום אסהדתיה דר' יהושע קאמר וכדכתבינא לעיל, ודילמא בהא כר' איעזר סבירא ליה, וכטעמיה דאית ליה בעלמא הלכה כסתם משנה. והא דאמר ליה ר' זירא לר' פדת חזי קא שרית קיטפא לעלמא, לאו מהאי טעמא לחוד דמוקי לה למתניתין כר' אליעזר קאמר ליה, אלא מינך ומאבוך קאמר ליה, הא לדידן דקי"ל דכי אמרינן בארבע בסדר טהרות קאמרינן הא בשאר סדרי איכא, אפשר נמי דקי"ל כר' אליעזר בהא משום דסתם לן תנא כוותיה, ואפילו תמצא לומר דר' אליעזר היא. ור"ח נמי הכין פסק דבשאר סדרי איכא, והתם בפרק אין מעמידין דאייתי ההיא דר' יהושע, לאו למישרי כל שרף חוץ משרף הפגין קא מייתי לה, אלא לאפוקי מאידך דר' אליעזר דהמעמיד בשרף הערלה, דההיא אפילו בשרף העלין והעיקרין דאילן העושה פירות קא מייתי לה. ואף הרמב"ם ז"ל כן פסק בשרף העיקרין דאילן שאינו עושה פירות דקטפו זהו פרו. וזה נראה לי עיקר.

הא דתנן ר' שמעון אומר אין לקטף שביעית וחכמים אומרים יש לקטף שביעית. אינה משנה וגם לא מצאנוה גם כן בחיצונה. ואומר אני, שהיא אותה משנה שבשביעית (פ"ז מ"ו) דתנן הורד והכפר. והקטף והלוטם יש להן שביעית ר' שמעון אומר אין לקטף שביעית מפני שאינו עושה פרי. ומשום דר' שמעון תני מפני שאינו פרי, ומשמע דטעמייהו דרבנן דפליגי עליה משום דקטפו זהו פרו, ומסקינן הכא בפירושא דמתניתין וחכמים אומרים יש לקטף שביעית מפני שקטפו זהו פרו, והכניסו פירוש המשנה בלשון משנתנו ממש כאלו נשנית משנתנו כן בפירוש. ויש לנו כיוצא בה הרבה בתלמוד ואחת מהן בשלהי פרק הבית והעליה דאמרינן התם ותנן גבי מקח וממכר כי האי גוונא היוצא מן הגזע ומן השרשים של האילן ואינה משנה, אלא מפני ששנינו מקצתה בפרק המוכר את הספינה (פא, א) דקתני היוצא מן הגזע שלו ומן השרשים של בעל הבית הקרקע, ור' יהודה קתני לה, דמדרישא ר' מאיר הוי סיפא לאו ר' מאיר, דקתני רישא ר' מאיר אומר קנה קרקע, ומשום הכי אייתו הך ברייתא בשם מתניתין, משום דבמתניתין רמיזא, וכן הא דאמרינן התם ותנן גבי ערלה כי האי גוונא אינה משנה, אלא אטו לתא דהאיך אמרינן דתנן, ובקידושין פרק האומר דתנן האומר לאשה הרי את מקודשת לי לאחר שאתגייר לאחר

שתתגיירי ר' מאיר אומר מקודשת ר' יוחנן הסנדלר אומר אינה מקודשת ר' יהודה הנשיא אומר וכו'. ואילו במתניתין תנן סתם אינה מקודשת, ולא תנינא בה לא ר' יהודה הנשיא ולא ר' יוחנן הסנדלר, אלא משום דעיקרא נשנית במשנתנו ושלא כדברי ר"מ, אמר תנן, לומר לך דהך ברייתא מתניתין היא אלא דלא פריש במתניתין כדפריש בברייתא בהדיא. וא"ת זו אינה שיטה אן קיימינן עלה דההיא דהוורד והכפר, ומתמהין עליה דר' זירא היכי לא מוקי לה איהו נמי כר' אליעזר, דרבנן ודאי פליגי עליה, וכדדיקי ממתני דערלה, והשתא מהדר להו ר' זירא אההיא מתניתין גופא ואמר להו מאן חכמים דפליגי עליה דר' אליעזר הא אמרי דלאו לא היא, דר' זירא הרי אהדר להו, על כרחין מגופא דמתניתין דייקנן דלאו ר' אליעזר תני לה, מדנקט לה באילן שאינו עושה פרי, דאי ר' אליעזר מ"ש שאינו עושה פירות אפילו אילן שעושה פירות וכדמפרש ואזיל כנ"ל.

תנא שלש בתולות הן בתולת אדם כל זמן שלא נבעלה נפקא מינה לכ"ג אי נמי לכתובת מאתים. והא דקתני בתולת אדם, יש לומר דלאו דוקא, אלא כל שלא נעשה בה מעשה איש, אבל נעשה בה מעשה איש ואפילו ע"י הכאת עץ, הרי זו כבעולת אדם בין לכ"ג בין לכתובת מאתים. ולי נראה דבתולת אדם דוקא קאמר, וכדתניא בפרק הבא על יבמתו (נט, ב) נבעלה למי שאינו איש כשרה לכהונה, ואמרינן תו התם רב ורבי יוחנן דאמרי תרווייהו בוגרת ומוכת עץ לא ישא ואם נשא אלמא סופה להיות בוגרת תחתיו ומוכת עץ תחתיו, ואע"פ ששנינו שם במשנתנו (שם, ע"א) כהן גדול לא ישא את מוכת עץ, ומשמע דכולהו מודו בה, דילמא לכתחילה ומדרבנן והכא בדיעבד ומדאורייתא הואיל וסופה להיות מוכת עץ תחתיו, וכדאמרי רב ור' יוחנן התם בפרק הבא על יבמתו (ס, א) ולכתובה נמי אתיא כר' מאיר דאמר בפרק קמא דכתובות (יא, א) מוכת עץ כתובתה מאתים. ואיכא למידק ולטעמיה דמקשה, דהא איכא בתולת בתולים והיינו בוגרת שלא נעשה בה מעשה איש, ונפקא מינה לכהן גדול דבוגרת אסורה לכהן גדול. וי"ל דיסבר לה כר' אליעזר ור' שמעון, דאמרי התם ביבמות בפ' הבא על יבמתו דבוגרת מותרת לכ"ג. ומיהא למאי דפריי' רב שישא בריה דרב אידי דלא קתני אלא מידי דתלי במעשה, איכא למימר דאפילו בוגרת אסירא, אלא דלא תני אלא מידי דתלי במעשה, אבל בוגרת ובתולת דמים דלא תלי במעשה לא קתני.

דף ט - א

הא דבעי ר' ירמיה מר' זירא דאתה ואח"כ הוכר עוברה מהו. קשיא לן מאי קא מיבעיא ליה כל מדות חכמים כך, בארבעים סאה היה טובל בארבעים סאה פחות קרטוב אינו טובל. ויש מפרשים דר' ירמיה הכי קא בעא מיניה גבול שנתנו לה חכמים משיהא ראשה כבד עליה ואיבריה כבדין עליה, והיינו משיהא העובר נכר, וקרוב לפנניו, משהיא מרגשת בעצמה, או דילמא גבול שנתנו לה חכמים הכרת העובר ממש הוא, וקודם לכן אפילו בסמוך אינה מטהרתה. וא"ל אף איבריה אינן כבדין עליה אלא משעת הכרת העובר ממש, אין הולד חי ומכביד עליה אלא מזמן זה ואילך. ואינו מחוור בעיני, דא"כ לא הוה ליה למיבעיא אלא אי ראשה ואיבריה כבדין עליה קודם הכרת העובר סמוך לו מלפניו, או אין ראשה כבד עליה אלא משהוכר העובר ממש. ועוד, דאי ר' ירמיה הוה טעי וסבר, דראשה ואיבריה כבדין עליה קודם הכרת העובר וסמוך לו, לא הוה ליה לר' זירא לאהדורי ליה בכי האי לישראל, מידי הוא טעמא, אלא הכי הוא דהוה ליה למימר, אין ראשה כבד עליה אלא משעה שהוכר העובר ממש. ונראה לי לפרש דהכי בעא מיניה, מי אמרינן דמשהוכר עוברה דקתני, היינו דמשהוכר העובר איגלי מילתא דקודם הזמן הזה מעת לעת דמיה מסולקין, דאי לא, כי קא חזיא סמוך ממש להכרת העובר מפני מה מטהרים אותה מעת לעת למפרע, לא הוה לן לטהרה למפרע עד שיעברו עליה כ"ד שעות לאחר הכרת העובר, אלא משמע דהכרת העובר הוי גלוי דמעת לעת מסולקת דמים למפרע והילכך אף זו שראתה סמוך להכרת העובר לא מטמיא, או דילמא משהוכר העובר ממש דמיה מסולקים ולא קודם לכן, אלא משום דמעת לעת דרבנן הקלו בה לטהר למפרע משעה שהוכר העובר, והילכך כיון דבעידנא דחזאי אכתי לא הוכר העובר, מטמיא. וא"ל ר' זירא מידי הוא טעמא אלא משום דראשה כבדה עליה וכיון שהדבר תלוי בסבה, עד שעה שהגיע הסיבה שהיא כבדות ראשה ואיבריה אין דמיה מסולקין, הא אין הדבר תלוי אלא בהכרת העובר ממש כנ"ל.

הא דבעא מיניה ההוא סבא מר' יוחנן הגיע עת וסתה בימי עבודה. איכא למימר דלבעלה דוקא קאמר, כלומר אם צריכה בדיקה לשמש את הבית או לא, אבל לטהרות צריכה היא בדיקה, וכדקתני במתניתין אעפ"י

שאמרו דייה שעתה צריכה להיות בודקת חוץ מן הנדה או היושבת על דם טוהר, דאלמא אף מעוברת ומניקה צריכה בדיקה. ואי נמי איכא למימר לטהרות קאמר, והכי נמי מסתברא לי טפי, דהכא לא איירי בבדיקת בעלה כלל, אלא גבי מתניתין דעסוקה בטהרות קא אתינא, ועלה קא מיבעי ליה הגיע עת וסתה בימי עבודה אם צריכה בדיקה בעת וסתה מיהא, ואהדר ליה דלא. ועוד, דהא ודאי כל שצריכה בדיקה לטהרות צריכה אף לבעלה, דהא כל הנשים בחזקת טהרה לבעליהן בין שיש לה וסת בין שאין לה וסת כדאיתא לקמן, ואפילו הכי בעסוקה בטהרות צריכה בדיקה אף לבעלה, ואפילו בשיש לה וסת וכדתנן ואע"פ שאמרו דייה שעתה וכו' פעמים צריכה לבדוק שחרית ובין השמשות ובשעה שהיא עוברת לשמש את ביתה, א"כ כל שצריכה בדיקה לטהרות צריכה בדיקה אף לבעלה. ואי אמרת דלבעלה קא בעא מיניה, ובשאינה עסוקה בטהרות. הוי ליה לפרושי לבעל הגמרא הכין בהדיא, כיון דבשמעתין דעסוקה בטהרות קא מייתי ליה, ועוד דכל דבעי לבעלה ולא לטהרות בהדיא קאמר ופרש לבעלה מהו, ככל הני בעיי דשלהי פרקין דמפרשי בהדיא לבעלה. ומתניתין דאע"פ שאמרו דייה שעתה צריכה להיות בודקת חוץ מן הנדה והיושבת על דם טוהר, לאו כללא הוא לכולהו ארבעה נשים ואפילו אמעוברת ומניקה, אלא אבתולה וזקנה וכאידך דר' יוחנן דלקמן (י, ב), דאמר במה אמרו דייה שעתה בראייה ראשונה אבל בשנייה מטמאת מעת לעת, וא"ר יוחנן לא שאנו אלא בתולה וזקנה אבל מעוברת ומניקה דיין כל ימי עיבורן דיין כל ימי מניקתן. וא"ת אם כן לימא חוץ מן הנדה ומניקה, דיש בכלל מניקה יושבת על דם טוהר, אבל השתא דקתני היושבת על דם טוהר משמע דדוקא היושב על דם טוהר, הא מניקה צריכה בדיקה והוא הדין למעוברת. איכא למימר נדה ויושבת על דם טוהר איצטריכא ליה, נדה לאשמועינן דאין האשה קובעת וסת בימי נדה היכא דחזיתיה ממעין פתוח, ואע"ג דקובעת היכא דחזיתיה ממעין סתום כדעת ר' יוחנן וכ"ש דאיצטריך אליבא דר"ל, ויושבת על דם טוהר במבקשת לישב, ולאשמועינן דמעין אחד הוא כרב. וא"ת מ"מ סתמא קתני דכל הנשים צריכות בדיקה חוץ מזו. לא היא, דאין למדין מן הכללות ואפילו במקום שנאמר בהם חוץ. ורישא דמתניתין נמי קתני במה אמרו דייה שעתה, ואפ"ה אוקמה שמואל ורבי יוחנן בבתולה וזקנה בלבד, והילכך סיפא נמי ארישא סמיך ובהנך דרישא דהיינו בתולה וזקנה קא מיירי נמי בסיפא כנ"ל.

הכא נמי דמיה מסולקים ולא בעיא בדיקה. מדקאמר ולא בעיא בדיקה, משמע דאפילו לכתחילה לא בעיא בדיקה, דמסולקת דמים לגמרי

חשבינן לה, ואין צריך לפרוש ממנה עונה סמוך לוסתה, וכן כתבו רבותינו בעלי התוספות ז"ל והרב ר"ז ז"ל, ואפילו למאן דאמר וסתות דאורייתא, וכ"ש לדידן דקיי"ל כמאן דאמר וסתות דרבנן. אבל מדברי הראב"ד ז"ל נראה, שהוא מפרש לא בעיא בדיקה בדיעבד, לומר שאם עברה ולא בדקה ולא ראתה לא בעיא בדיקה מיום זה ואילך, דחזקה כיון דמסולקת דמים היא ולא הרגישה, בידוע שלא בא האורח בזמנו. ומשמע ליה לרב ז"ל הכין מדמדמי לה להיתה במחבא והגיע עת וסתה ולא בדקה טהורה ומשמע ליה לרב ז"ל מדקתני והגיע עת וסתה ולא בדקה דוקא קתני ולא בדקה דיעבד, הא לכתחלה צריכה בדיקה. והראשונה נראה עיקר. ואי קשיא לך הא דאמרינן בפסחים בסוף אלו דברים (עב, ב) גבי אשתו נדה בעל חייב יבמתו נדה בעל פטור, דפרכינן התם מ"ש יבמתו, דקא עביד מצוה, אשתו נמי מצוה קא עביד, ומשני באשתו מעוברת, ופריך והא איכא שמחת עונה, ומפרק סמוך לוסתה דמשמע מיהא דאע"ג דמעוברת, צריך לפרוש ממנה סמוך לוסתה. תירצו בתוסי' דלמאי דמוקמינן לה בסמוך לוסתה לא מוקמינן לה במעוברת. ולי נראה, דאפילו אמעוברת קאי, ומיירי בגי' חדשים ראשונים שלא הוכר העובר, דבגי' החדשים הראשונים הרי היא ככל הנשים וחוששת לוסתה וצריכה בדיקה, ואסורה לשמש עונה אחת סמוך לוסתה, ובאותן גי' חדשים ליכא מצוה, ואדרבה קשה לה וקשה לולד ומ"מ שמחת עונה איכא.

זקנה שעברו עליה ג' עונות וראתה דייה שעתה ועוד עברו עליה ג' עונות וראתה הרי היא ככל הנשים. ראיתי מקצת ספרים מהמפרשים ז"ל שפירשום דהא מני ר' היא, דאמר בתרי זימני הויא חזקה ודלא כרשב"ג והא דבעי ר' הכא תלתא זימני, משום דראייה ראשונה אינה ראויה להצטרף, דכיון דעברו עליה ג' עונות סמוך לזקתנה, חשבינן לה מסולקת דמים, וכי הזרא וקא חזיא אין ראייה זו אלא כמקרה וארעי, לפי שכן דרכן של זקנות מפסיקות וחוזרות ורואות פעם אחת ושוב אינן רואות והביאו ראייה לדבריהם מהא דתניא בסמוך תינוקת שלא הגיע זמנה לראות וראתה פעם ראשונה דייה שעתה שנייה דייה שעתה שלישייה הרי היא ככל הנשים עברו עליה ג' עונות וראתה דייה שעתה ועוד עברו עליה ג' עונות וראתה דייה שעתה ועוד עברו עליה ג' עונות וראתה הרי היא ככל הנשים וכשהגיע זמנה לראות פעם ראשונה דייה שעתה שנייה מטמאה מעת לעת ואמרינן פעם ראשונה דייה שעתה שנייה מטמאה למפרע מני ר' היא דאמר בתרי זימני הויא חזקה, ואמרינן אימא סיפא עברו עליה ג' עונות וראתה דייה שעתה אתאן לר' אליעזר רישא ר' וסיפא ר' אליעזר, ואסיקנא כולה ר' אליעזר ובוסתות סבר לה כר', אלמא כולה

ברייתא רישא וסיפא רבי היא, דאי לא ליקשי נמי רישא ורישא דרישא רשב"ג ומציעתא וסיפא ר' היא ואפילו הכי קתני רישא פעם ראשונה ושנייה דייה שעתה שלישית הרי היא ככל הנשים וכן עברו עליה ג' עונות פעם ראשונה ושנייה דייה שעתה שלישית הרי היא ככל הנשים וטעמא דמילתא כדאמרן, דאף זו שאינה ראוייה לראות, פעם ראשונה אינה אלא כמקרה וארעי ואינה ראויה להצטרף, ומתניתין דקתני במה אמרו דייה שעתה בראייה ראשונה אבל בשנייה מטמאה מעת לעת, התם בשקרבה ראייתה בשנייה, דאיגלי מילתא דהפסקת ג' עונות ראשונות לאו סלוק דמים הו, ועדיין לא הגיעה זו לכלל זקנה, אבל בשרחקה אף ראייה שנייה זקנה היא, אלא שרואה היא דרך מקרה, וצריכה חזקה. וקשיא לי להאי פירושא דהא שקלי וטרו בהאי סוגיא ובסוגיא דלקמן אמוראי טובא רב גידל ורב כהנא, ועוד דאפליגי חזקיה ור' יוחנן בכתם שבין שנייה לשלישית, אבל בין שלישית לרביעית לכולהו טמאה דאיתחזקה לה בדם שלישית, והיאך איפשר לומר דחזקיה ור' יוחנן פליגי אליבא דלאו כהלכתא, ואנן בוסתות כרשב"ג סבירא לן, כדאיפסיקא הלכתא ביבמות פרק הבא על יבמתו בסופו (מד, ב) ופלוגתא דחזקיה ור' יוחנן על כרחין בתינוקת שלא הגיע זמנה לראות היא, מדדחינן לדחזקיה מדאמר ר' שמעון בן יהוצדק תינוקת שלא הגיע זמנה לראות רוקה ומדרסה בשוק טמא טהור ועוד, דאילו בתינוקת שהגיע זמנה לראות, אפילו בין ראייה ראשונה לשניה כתמה טמא לחזקיה מיהא, דהא לחזקיה כל היכא דאילו חזיא מטמא, כתמה נמי טמא, והילכך אפילו כתם נמי שבין ראשונה לשניה טמא, ולא עוד אלא מסתברא לי דלכ"ע נמי, ומסתברא נמי דאפילו קודם ראייה חוששת לכתמה, ודייקנא ליה מדתניא לעיל (ה), ר' חנינא בן אנטיגנוס אומר נשים שאמרו חכמים דיין שעתן כתמן כראיתן, ותינוקת שהגיע זמנה לראות יש לה כתם, ושלא הגיע זמנה לראות כתמה טמא אלמא כתמה טמא ואע"פ שלא ראתה עדיין. ואי אמרת דהכי קאמר ותינוקת שהגיע זמנה לראות וראתה שתי ראיות או שלש למר כדאית ליה ולמר כדאית ליה הא ליתא דתינוקת שלא הגיע זמנה לראות אם ראתה שלש וארבע למר כדאית ליה ולמר כאית ליה כתמה נמי טמא, אלא על כרחיך אפילו קודם שתראה קאמר והילכך הא דחזקיה ור' יוחנן דמודו דלית לה כתם עד דאיתחזקה בדם, וכל דלא מטמינן ראייתה למפרע כתמה טהור, ודאי בתינוקת שלא הגיע זמנה לראות היא. ותמה על עצמך היאך נחלקו חזקיה ור' יוחנן ורבין וכל נחותיה ימא דאמרו משמיה דר' שמעון בן יהוצדק אליבא דר' דלית הלכתא כותיה. ויש אומרים דלא איפסיקא הלכתא כרשב"ג אלא

בוסתות, כלומר בקביעות וסת, דקתני במה אמרו דייה שעתה בראייה ראשונה אבל בראייה שנייה מטמאה מעת לעת, וכן פסק הרמב"ם ז"ל בהלכות מטמאי משכב ומושב. ואינו מחוור בעיני, דאם איתא, כיון דאתיא ביבמות למפסק הלכה בפלוגתא דר' ורשב"ג, ואמרין בוסתות ושור המועד דהלכה כרשב"ג בנשואין ומלקיות הלכה כר', מאי טעמא שיירה לזו דחזקת דמים, ה"ל למימר בנשואים ומלקיות ודמים הלכה כר', אלא ודאי דחזקת דמים בכלל וסתות הוא והכא נמי בשמעתין לחזקת דמים וסתות קרי ליה, כדאמרין ר' אליעזר היא ובוסתות סבר לה כרבי, ואע"ג דלגבי מתניתין דקתני במה אמרו דייה שעתה בראייה ראשונה אבל בשנייה מטמאה מעת לעת, שקלי וטרו עלה רב ושמואל ור' יוחנן ור"ל, לאו אפעם ראשונה ושנייה קיימי, אלא לומר, דהא דקתני במתניתין דמטמאה למפרע כשראתה אח"כ אמאן קאי, מר אמר אכולהו קאי, ולר' כדאית ליה ולרשב"ג כדאית ליה, ומר אמר אבתולה וזקנה הדה כדינה והדה כדינה, אבל מעוברת ומניקה אינן בכלל משנתינו, דלעולם אינה מטמאה למפרע, דדיין ימי מניקתן דיין ימי עבורן. ועוד קשיא לי, דאם איתא דראייה ראשונה לא מצטרפא, היכי מקשינן אפילו פחתה ואפילו הותירה ולא מיבעיא כונה, אדרבה כי כונה קבעה לה וסת, דכיון דלא מצרפינן ראייה ראשונה וחשבינן לה למקרה וארעי, אי"כ אפילו לר' לא קבעה לה וסת להפלגת שלש שלש עונות, דהא כי מגרעת לה לה לראייה ראשונה לא אשתיירו אלא תרתי ראיות, ותרתי ראיות לא נפקא מבינייהו אלא הפלגה אחת, ובהפלגה חדא ליכא מאן דאמר דקבעה לה וסת. וליכא למימר דלא מצרפינן לה לראיות, אבל הפלגה דבינה לבין ראייה שניה מצרפים להפלגה שבין שנייה לשלישית, דאי מצרפה לה לראיות זיל הכא ואחזקה ראיות זיל הכא וקבעה וסת להפלגה, ואי לאו ראייה היא אלא מקרה ועראי, וסת נמי לא תקבע, דראיית בקרי אינה אלא כעין אונס, וכל שתקבענה מחמת אונס לה קבעה לה וסת, ובראית הקרי המקרה נמי יש לנו לומר כן. אלא שיש לומר בזו, דכיון דראתה פעם שלישית איגלי מילתא דאף הראשונה לאו מקרה היתה ולא מסולקת דמים היא אלא וסת הוא שנשתנה, אלא אכתי קשיא אידך. ונראה דהא ברייתא ואידך ברייתא דלמקן דתינוקת שלא הגיע זמנה לראות, תרוייהו אתיאן בין לרשב"ג בין לר' דכל שראתה שלשה פעמים בין זקנה בין תינוקת שלא הגיע זמנה לראות הוחזקה בדם ואפילו לרשב"ג, דכיון דאיתחזקא תלתא זימני איגלי מילתא דראייה ראשונה לאו מקרה הוא, בין בזקנה בין בתינוקת, אלא בזקנה איגלי מילתא דשנוי וסת הוא ולא סלוק דמים, וכשכוונה ראיותיה קבעה לה וסת להפלגת

שלש עונות, דהא איכא שלש הפלגות, ושינוי וסת הוא, שעקרה את הראשון וקבעה לה וסת משלש עונות לשלש עונות, אבל פעם ראשונה ושנייה דייה שעתה אפילו לרבי, בין בזקנה בין בתינוקת שלא הגיע זמנה לראות, דכיון דזקנה מסולקת דמים היא ותינוקת קודם זמנה חוששין שמא פעם ראשונה שלהן מקרה וארעי היא, ושניה עדיין לא הוציאה מחשש ראשון ולא החזיקה אותה בדם, אלא הרי זו כראיה ראשונה, אבל פעם שלישית הרי זו חזקה וגלוי ששאר הראיות הקודמות לא מקרה הוּו אלא שינוי וסת הוא בזקנה ומהרו לבא בתינוקת. והלכך בין לר' בין לרשב"ג בעינן תלתא זימני, ובתלתא זימני סגי להו לכ"ע. והא דתנן במה אמרו דייה שעתה בראייה ראשונה אבל בשנייה מטמאה מעת לעת, ולכולי עלמא אזקנה ובתולה מיהא קיימא, אלמא לרבי בתולת דמים בתרי זימני מתחזקה, התם בתינוקת שהגיע זמנה לראות היא וכפרש"י ז"ל שם. ואם תאמר אפילו בשלישית היכי מטמיא למפרע לרשב"ג דהא עד תלתא זימני לא איתחזקא והילכך עד רביעית לא תטמא למפרע כשור המועד, דעד דעת דנגח נגיחה רביעית לא משלם לרשב"ג, לא היא דהתם עד נגיחה שלישית לא איתחזק, אידך כי לא נגח מאי משלם, אבל הכא כיון דאיתחזקא בתלתא זימני, ממילא מטמיא טהרות למפרע, וכענין שאמרו בריש חזקת הבתים (כט, א). ולהאי פירושא מתניתין נמי דבמה אמרו דייה שעתה בראייה ראשונה אבל בשנייה הרי היא ככל הנשים, איפשר נמי דבזקנה מודה בה רשב"ג, ובשקרבה ראייתה בשנייה, כענין שאמרנו לפי הפי' הראשון, משום דכל שקרבה ראייתה מוכחא מילתא דלאו סלוק דמים הוה בה כלל, ומיהא בבתולה לא מודה אלא סתמא כר', ומיהא סתמא בתרא עדיפא דלקמן בפרק האשה סתים לן כרשב"ג. ואי"ת כיון דבשלישית איגלי מילתא דלאו סלוק דמים הוה כלל, נטמא למפרע מעת לעת ואפילו בראיה ראשונה. כבר השיב בזו רש"י ז"ל, דמעת לעת דרבנן הוא, וכל שבשעת ראייתה בחזקת טהרה אין מחזיקין אותה למפרע. ואי"ת והלא הקשו לעיל גבי היתה בחזקת מעוברת וראתה ואח"כ הפילה רוח אמאי אין מטמאין אותה למפרע. י"ל דהא איכא רב פפי דפריק נמי הכין הנח מעת לעת דרבנן, ואע"ג דרב פפא לא שני הכין, אלא משום דראשה כבד עליה, דמשמע הא לאו הכי מטמינן למפרע, שאני התם דאיגלי מילתא דלאו עובר הוה, ובטעות הוה מוחזקת במעוברת, אבל הכא אכתי איכא למימר דמעיקרא לא שכיחי בה דמים והשתא הוא דאתרעאי, ואי נמי התם דבסמוך לראיה הפילה איפשר לטמויי, אבל הכא דלאחר תשע עונות לא אפשר וליכא למימר הכין.

זו שירפה מצוי. פירש ר"ח ז"ל כדאחזקיה במטמא קא פריק, כלומר מ"ש מבתולה שדמיה טהורין דנותנין לה ארבע לילות, מפני שלא הגיע זמנה לראות, אף זו נטהר כתמה ופריק זו שירפה מצוי, כלומר זו כבר התחילה לראות דם טמא וחזקתו מן הטמא, אבל הבתולה אין שירפה מצוי. ולא כן פירש רש"י ז"ל. שירפה לשון חולי כדאמרינן בויקרא רבה בפרשת זאת תהיה והסיר ה' ממך כל חולי זו שירפה.

אמר רב חלקיה בר טובי תינוקת שלא הגיע זמנה לראות, ושופעת כל שבעה אינה אלא ראייה אחת. ונראה לי, דמשום הכי נקט תינוקת שלא הגיע זמנה לראות, משום דבעי למינקט לה אפילו אליבא דרבי דאלו בהגיע זמנה לראות, כיון דבתרי זימני הוה חזקה ובפעם שנייה מטמאה מעת לעת, לא נפקא לן בין שתהא בראייה אחת בין שתהא כשתי ראיות, דבין כך ובין כך בראייה שתראה אחר שתטהר מנדתה תטמא למפרע, משום הכי נקט לה בתינוקת שלא הגיע זמנה, דאפילו לר' בעיא תלתא זימני כנ"ל.

ר' יוסי אומר מעוברת ומניקה שעברו עליהן שלש עונות דיין שעתן. תמיה לי כיון דר' יוסי פליג אתנא דלעיל דתני מעוברת משנודע עוברת, אמאי לא תני לה לדר' יוסי עלה. ויש לי לומר דמדקתני במתניתין ארבע נשים דיין שעתן, ומשמע דמתחלת עבורן והנקתן דיין שעתן, שבקיה לפירושינהו לכולהו ובתר הכין תני פלוגתא דר' יוסי והא דקתני גבי מניקה פלוגתא דחכמים, התם לא פליגי חכמים אתחלת זמן מניקה, אלא בהמשך זמן מניקה, וחכמים דמתניתין גבי דינא דהתחלת מניקה, לאו ר' יוסי אלא ר' שמעון, אלא דר' יוסי מודה ליה בהמשך זמן הנקה. ואכתני קשיא לי, דהא בהדיא תני בברייתא (ט, א) ר' יוסי ור' שמעון אומרים דייה שעתה כל עשרים וארבעה חודש, ואי בעית אימא במניקה שיעברו עליה שלש עונות, אי ועשרים הם. ויש לומר דלר' יוסי לא כ"ד חדש ממש קאמר דדייה שעתה אלא עד תשלום עשרים וארבע חדש, ולאפוקי מדר' מאיר דאמר היתה מניקתו והולכת ארבע וחמש שנים דייה שעתה. וכדאמרינן בגמרא לפי דר' יוסי מהו דתימא תרתי אית ליה קמ"ל. אי נמי כגון שהפסיקה שלש עונות בימי עבודה ואח"כ ילדה, וכמאן דתני בברייתא ימי מניקתה עולין לה לימי עבודה כנ"ל.

אלא לקפיצות. פירש רש"י ז"ל דכל יום שתקפוץ מחזקינן לה לרואה אפילו בשאר ימות השנה וכן כתב הר"ז הלוי ז"ל. והביא ראייה לדבריו, מדאקשינן הכא לימים לחודייהו פשיטא, מכלל דלקפיצות לחודייהו לאו

פשיטא הוא, שהוא עיקר הגורם, דאי לא, ה"ל לאקשוויי נמי לקפיצות לחודייהו פשיטא. ועוד הביא רביה מדאמר רב הונא גופיה לקמן בריש כל היד (טו, ב) גבי הבאין מן הדרך נשיהן להן בחזקת טהרה לא שאנו אלא שאין לה וסת לימים ויש לה וסת לקפיצות, דכיון דבמעשה תליא מילתא אימר לא קפיץ ולא חזאי, אלמא יש קביעות וסת לקפיצות בלא ימים ובמעשה בלבד הדבר תלוי. והא דפרקינן לא קבעה וסת לימים לחודייהו ולא לקפיצות לחודייהו, תריצתא דברייתא הוא ולא הוא אוקמתא לשמעתייהו ולא הכי אוקמתא דשמעתייהו דרב הונא דרב הונא לא איירי בוסת מורכב בימים וקפיצות, אלא בוסת פשוט של קפיצות בלבד בכל יום ויום המזדמן. וראיתי להרמב"ן ז"ל שהקשה דאם איתא דמעיקרא קס"ד דלקפיצות לחודייהו תקבע וסת, הכי הוה לן לתירוצי בברייתא לא קבעה לה וסת לימים אבל קבעה לה וסת לקפיצות לחודייהו, דמאי דאמרינן מעיקרא משנינן. ואין קושיתו מחוורת בעיני, דלכשתמצא לומר דאית ליה לרב הונא דאשה קובעת וסת בקפיצות לחודייהו, אי אפשר להעמיד ברית, בהכין, דעל כרחיך ברייתא בוסת מורכב בימים וקפיצות קא מיירי לדעת רב הונא, דאי בוסת פשוט של קפיצות כגון דקפצה בחד בשבא וחזאי וקפצה בחמשה בשבא וחזאי וקפצה בשבא וחזאי, בכי הא לא הוה צריכה ברייתא לאשמעינן דלא קבעה וסת לימים לחודייהו מתוך אונס של קפיצות, דכל כי האי גוונא אפילו ראתה בלא קפיצות לא קבעה לה וסת, דהא אין כאן ימים מסודרים, ואמאי קתני כל שתקבענה מחמת אונס לא קבעה לה וסת, אפילו בלא אונס נמי לא קבעה, אלא על כרחיך בוסת מורכב קאמר, וכיון שכן לא איפשר לתירוצי לא קבעה וסת לימים אבל קבעה וסת לקפיצות לחודייהו, דבוסת מורכב בימים ובקפיצות ליכא מאן דאמר קבעה וסת לקפיצות לחודייהו, ואפילו רב הונא מודה בה דלא קבעה אלא לימים וקפיצות אבל לעולם היכא דחזאי בקפיצות דמזדמנות, אפשר לומר דקבעה לה וסת לקפיצות לחודייהו בכל עת שתקפוץ. ומכל מקום אין דבריהם ז"ל מחוורים, דמדאקשינן עליה דרב הונא למאי אלימא לימים, אלמא בימים מסודרים הוא דמיירי רב הונא, דאי בשאינן מסודרים היכי איפשר דלימים קאמר, דהא לא חזאי בחד גוונא, אלא רב הונא בוסת מורכב נמי איירי בברייתא, ואפילו תאמר דאינהו ספוקי מסתפקי בעיקר מימריה דרב הונא, אכתי תקשי לן כי אמרינן בפירוקא דברייתא לא קבעה וסת לקפיצות לחודייהו, אם איתא דרב הונא לקפיצות לחודייהו קאמר דקבעה לה וסת, לא הוה ליה למתרץ למסתם לישניה ולמימר לא קבעה וסת לקפיצות לחודייהו, דהא ודאי משמע דמעיקרא הוה משמע

לן דברייתא ורב הונא בחד גונא איירו, וכיון דלרב הונא קבעה וסת לקפיצות לחודייהו ולבריתא לא קבעה, הוה לן לפרושי ולמימר הכא במאי עסקינן בוסת מורכב בימים ובקפיצות, והא קמ"ל דלימים לחודייהו או לקפיצות לחודייהו לא קבעה לה וסת. ועוד, דהא ללישנא אחרינא דרב הונא, בודאי רב הונא בוסת מורכב איירי, וכדאוקי רב אשי, אלמא אע"ג דרב הונא קפצה וראתה סתם קאמר, בשקפצה בימים מסודרים קא מיירי, ומינה ללישנא קמא נמי בכה"ג קא מיירי. והא דאקשינן בימים לחודייהו פשיטא ולא אקשינן נמי לקפיצות לחודייהו פשיטא, היינו טעמא משום דקפיצות לחודייהו לאו פשיטא, אלא אדרבה צריכה רבה דאי לא, הוה אמינא דכיון דכל אימת דקפצה ראתה תקבע לה וסת קמ"ל, אבל ימים לחודייהו ודאי פשיטא דהא לא חאי בלא קפיצה. ועוד בהא דפריך לימים לחודייהו לישנא יתירא הוא דקא דייק, לומר אמאי איצטריך למימר לא לא לימים לחודייהו, דהא לאו בדידהו איסתפקא לן, אלא לכ"ע פשיטא דלימי לחודייהו לא קבעה, ולא הוה ליה למתרוץ למימר אלא לא קבעה וסת לקפיצות לחודייהו, דהיא היא עיקר צריכותא דברייתא, ואסיקנא דלימים נמי איצטריך כנ"ל. והא דאייתי ראייה מהא דריש פרק כל היד, אף היא אינה ראייה, דהתם נמי דביש לה וסת לימים וקפיצות קאמר. וכן פרי"ח ז"ל שם במקומה, הילכך לא קבעה וסת לקפיצות לחודייהו כלל וכן דעת הראב"ד ז"ל וכן דעת ר"ח ז"ל כאן.

אמר רב הונא קפצה וראתה דס. ולאחר כך וכך יום קפצה וראתה ועוד ראתה פעם שלישית בחשבון הימים ובקפיצה, קבעה לה וסת בימים ובקפיצות, אבל לימים בלא קפיצות לא, ובקפיצות נמי בלא ימים לא, דהא תניא כל שתקבענה לוסתה מחמת אונס אפילו כמה פעמים לא קבעה וסת ע"כ. ומיהא דוקא וסת הבא מחמת אונסין, כגון קופצת וראתה ואי נמי אכלה פלפלים או שום וכיוצא בזה וראתה, שהאונס גורם לוסתה שיבוא, אבל וסת הנקבע באונסין הבאים מחמת הוסת, הרי הוא נקבע בהן, כגון שהיא רגילה לפהק ולהתעטש ורואה, או שחוששת בפי כרסה ובשיפולי מעיה וכיוצא בזה, וכדתנן לקמן בפרק האשה שהיא עושה צרכיה (סג, א) אלו הן הוסתות מפהקת מעטשת חוששת בפי כרסה ובשיפולי מעיה ושופעת וכמין צמר מורת אוחזין אותה וכן כיוצא בזה, וכל שתקבע לה שלשה פעמים הרי זה וסת, וטעמא שאין אלו גורמים לוסת שיבוא, אלא אדרבה הוסת גורם למקרים אלו שיבואו.

כגון דקפיץ בחד בשבא וחזאי וקפיץ בחד בשבא וחזאי ולשבתא קפצה ולא חזאי. כן נמצא בספרים מדוקדקים. ויש גרסאות אחרות שאין עולין כהוגן. ואפילו לגירסא זאת יש לדקדק כי קפצה בשבתא ולא חזאי, היכי תיסוק אדעתין דקבעה וסת לימים לחודייהו, והא מ"מ לא חזאי בחד בשבתא אלא תרי זימני. ונראה מדברי רש"י ז"ל דה"ג ולשבתא קפץ ולא חזאי ולחד בשבא חזאי בלא קפיצה, מהו דתימא כיון דאמש קפצה ולא חזאי והשתא חזאי בלא קפיצה, לא קפיצות הן עיקר אלא ימים קמ"ל דקפיצה נמי גרמה, והא דלא חזאי בשבתא משום דאכתי לא מטא זמן קפיצה, והא דחזאי בחד בשבתא בלא קפיצה, לא יום בלבד גרס אלא קפיצה דאמש גרמה שתראה היום, דאמש נעקר הדם ע"י קפיצה וכד מטא זימניה, דהיינו חד בשבא יצא לחוץ. וכן נראה גירסה של הרמב"ם ז"ל.

הא דאמרינן בכולי שמעתין : **דקפיץ לחד בשבא וחזאי וקפץ בחד בשבא וחזאי.** לאו דוקא, דאי חזאי בחד בשבא והדר חזאי בחד בשבא דלקמיי, בכי הא ודאי לא קבעה לה וסת, משום דחד בשבא תניין דכיון הוה ליה בתוך ימי זיבה, וקי"ל דאין האשה קובעת לה וסת בתוך ימי זיבה, כדאיתא לקמן בפרק בנות כותים בסופו (לט, א) אלא בחד בשבא וחד בשבא דנקט סימנא בעלמא הוא, כלומר שראתה בזמנים מסודרים, ואי נמי דוקא מיירי, כגון שקפץ בחד בשבא ולחד בשבא רביעי הדר וחזאי דהוה ליה פתח נדתה וכן כתב הראב"ד ז"ל.

הניחא לריש לקיש דאמר אין האשה קובעת וסת בתוך ימי נדתה שפיר. איכא למידק ולריש לקיש מי ניחא תבדוק שאם תפסוק ותחזור ותראה בתוך ימי נדתה, חוששת נמי לאותו יום מיהא, כמו שהיא חוששת לוסת שאינו קבוע, דמדקאמר אינה קובעת, משמע דנהי דאינה קובעת הא מיחש חיישא, וכענין שאמרו בפרק בנות כותים (עא) גמר' כל אחד עשר יום בחזקת טהרה, דמקבע הוא דלא קבעה הא מיחש חיישא. ועוד דאפילו תמצא לומר דבימי נדתה אפילו מיחש לא חיישא, דדמים יתירי הוא דאתוספו בה ואינו עיקר ראייה, מכל מקום תבדוק, דהא איכא שופעת או מדלפת שני ימים או יותר, והילכך הוה להו כולהו ימי ראייה בעונת הוסת וביום א' ושעה א' והילכך וצריכה לחוש לכל זמן המשכת הוסת, וא"כ תבדוק לראות כמה ימשך ומתי יפסק כדי לחוש לזמן המשכתו. וי"ל דמהא שמעינן דאינה חוששת כלל לראיות שבתוך ימי נדה, בין בפוסקת בין בשופעת ומדלפת, שאין הולכים אלא אחר התחלת הוסת שהוא העיקר, ושאר הדמים תוספת דמים הם ואין חוששין להם

דטפילה הן, ובהעקר העיקר נעקר הכל. וכן דעת הר"ז הלוי ז"ל וראיה לדבריו, מדתניא לקמן (סג, ב) היתה למודה להיות רואה עם הנץ החמה אינה אסורה אלא עם הנץ החמה דברי ר' יוסי ר' יהודה אומר כל הלילה שלה ואוקימנא לה דרגילה למחזי בסוף לילי, והא ודאי כל היכא דתני עם, לאלתר משמע, ואם איתא הוי ליה לר' יהודה למימר כל הלילה וכל היום שלה, דהא א"א דלא עיילא ראייה בתוך הנץ החמה קצת, ותתסר יממא ולילה. ועוד דסתמא קתני היתה למודה להיות רואה, ולא מפליג בין רואה ראייה מרובה לרואה ראייה מועטת, זו ראייה הביא הראב"ד ז"ל, ואע"פ שהוא סובר כסברא הראשונה, כן נראה יותר דההיא מכרעא כן, ושמעתין נמי הכי מוכחא. אלא דקשיא לי קצת מדאמרינן לעיל (י, ב) דפוסקת הוי לה כשתי ראיות, אלמא ראייה שנייה שבתוך נדתה לאו בתר ראייה ראשונה שדינן לה, לומר דאין דמים אלא מחמת ראייה ראשונה אלא בראייה בפני עצמה חשבינן לה, ומעתה תחוש לה. ושמא נאמר, דהתם להחזיקה בדמים בלחוד הוא שאסרו, ומשום חומר דטהרות. ואי נמי אפילו לבעל ונפקא מינה לענין כתמים, דכיון דפסקה וחזרה וראתה אלמא מוחזקת דמים היא אבל מ"מ התחלת הוסת הוא העיקר לענין קביעות ואף לביאת האורח ובהסתלק העיקר יסתלק הטפל.

הא דאמרינן הכא: **אשה קובעת וסת בימי זיבתה**. ה"מ בדחזיתניהו ממעין סתום כגון דחזאי בתמניא בירחא ובתמניא בירחא ובריש ירחא ובתמניא בירחא דאע"ג דראייה שלישית קימא לה בימי זיבה, קבעה לה וסת, כיון דשתי ראיות קמאיתא חזיא ממעין סתום אידך דמים יתירי הוא דאיתוספו בה, כענין שאמרו ברואה בימי נדה.

דף ט - ב

מדאמרינן הכא מימי טהרה לימי טומאה לא קבעה. כתב הרמב"ן נ"ר, דנראה דאשה קובעת בימי הנקה, דלא ממעטיס הכא אלא ימי טוהר דידה. והראב"ד ז"ל כתב דאינה קובעת לא בימי עיבורה ולא בימי מניקתה. ונ"ל לומר לפי דבריו, דהא דאמרינן הכא דמימי טהרה לימי טומאה לא קבעה, דמשמע הא בשאר ימי מניקתה קבעה, היינו דוקא

ללישנא דיושבת ממש על דם טוהר, ומשום דלא אשכחן לה למתניי צריכותא להווא לישנא אלא זו בלבד אבל ללישנא דמבקשת לישב דמבקשתו לא איצטריך לאוקומה בהכין, אלא נדה לאשמעינן דאין אשה קובעת וסת בימי נדתה למר כדאיתא ליה ולמר כדאית ליה, ויושבת על דם טוהר, לאשמועין דמבקשת לישב אינה צריכה בדיקה כדרב, דמעין אחר הוא, אבל יושבת על דם טוהר לא צריכא ליה דפשיטא, דאי לאשמועין דאינה קובעת בהן וסת הא לא איצטריכא, דאפילו בימי מניקתה לא קבעה, וכן בדין דכיון דמסולקת דמים היא עד שאינה צריכה בדיקה אפילו בשעת וסת כדאיתא לעיל (ט, א) ואינה מטמאה למפרע כדא"ר יוחנן לעיל (י, ב) א"כ אינה אלא במקרה ואינו ראוי לקבוע. ותדע לך, דהא מאן דמוקי לה במבקשת לישב קא פריך למאן דמוקי לה ביושבת, אי יושבת מאי למימרא, ואם איתא דימי טהרה לימי טומאה בלחוד לא קבעה קמ"ל, מאי קא פריך, אלא משמע דעד דאוקי לה ביושבת לא ידעינן האי חילוק, אלא בין ימי טוהר בין שאר ימי מניקתה לא קבעה לה וסת בהן, כנ"ל לדעת הראב"ד ז"ל. עוד י"ל לומר, דהכא מילתא פסיקתא קתני, משום דסתם מתניתין ר"מ ור"מ ס"ל דנתנה בנה למניקה גמלתו או מת הרי היא ככל הנשים, וא"כ לדבריו משגמלתו או מת חזרו דמים למקומן, וראוייה היא לקבוע בהן את הוסת, והילכך אי קתני מניקה הוה אמינא דוקא בשמניקה ממש, משום דאז היא מסולקת דמים ואינה ראויה לקבוע בהן וסת, אבל בשנתנתו למניקה או מת צריכה בדיקה ואפילו ביושבת על דם טוהר, דימי טהרה לימי טומאה קובעים, קמ"ל יושבת על דם טוהר דאפילו בשנתנתו למניקה או שמת, בימי טוהר מיהא אינה צריכה בדיקה, דימי טהרה לימי טומאה לא קבעה הא לאחר ימי טוהר צריכה היא שתבדוק דדילמא קבעה. וזה נראה לי עיקר.

מתניי: פעמים צריכה להיות בודקת וכו' ובשעה שהיא עוברת לשמש את הבית. כלומר קודם תשמיש, מדקתני בשעה שהיא עוברת. וי"מ דאותו עד שלפני תשמיש אינה צריכה להיות בודקתו אחר בדיקה מיד קודם תשמיש, דהא לבעלה אינה צריכה בדיקה אלא משום מעלת טהרות היא, והילכך בודקת קודם תשמיש ומצנעת העד עד למחר שהיא רוצה להתעסק בטהרות, וכן אמרו משמו של רש"י ז"ל ואינו מחוור בעיני דהא אמרינן טעמא בגמרא משום מגו דבעיא בדיקה לטהרות בעיא בדיקה נמי לבעלה, ואם איתא מאי מגו איכא, דהא אינה צריכה בדיקה אלא לטהרות בלבד ולא לבעלה כלל, אלא נראה כשאר המפרשים שפירשו דבודקת בו לאור הנר קודם תשמיש קאמר, דמגו דבעיא בדיקה לטהרות בעיא נמי לבעלה.

גמרא: חדא מכלל דחברתה איתמר. פירש"י ז"ל או הא דרב יהודה מכלל הא דר' זירא או הא דר' זירא מכלל הא דרב יהודה. ואינו מחוור, דהא דר' זירא דייקין מינה לקמן (יב, א) יש לה וסת עירה בעיא בדיקה ישנה לא בעיא בדיקה, אין לה וסת בין עירה בין ישנה בעיא בדיקה, והא לא נפקא היא מכלל הא דרב יהודה, אלא ודאי משמע דהא דרב יהודה נפקא מכלל הא דר' זירא ויש מפרשים, דהא דרב יהודה ואיך דר' זירא תרווייהו אמרן שמואל, והכא הכי קאמר הא דאוקמינא לה לההיא דר' זירא בעסוקה בטהרות ועירה וישנה אתא לאשמועינן ואי לאו הא דרב יהודה לא הוה ידעינן דעסוקה בטהרות היא, אלא הוה מוקמינן לה אף לבעלה ממש ובשאינה עסוקה בטהרות. וק"ל קצת להאי פירושא, דא"כ רבא היכי מצי אמר למימר יש לה וסת לטהרות בעיא בדיקה אין לה וסת אפילו לבעלה בעיא בדיקה, דהא אמר רב יהודה משמיה דשמואל בהדיא דמתניתין בעסוקה בטהרות אבל לבעלה אינה צריכה בדיקה, ומתניתין בין בשיש לה וסת בין בשאין לה וסת דאי לא, לא הוי הא דשמואל צריכה, דבשיש לה וסת מתניתין דכל הנשים בחזקת טהרה לבעליהן היא, כדאמרינן לעיל. ועוד למה ליה לרבא למידק מהא דר' זירא דכל לבעלה אינה צריכה בדיקה, הא אמרה שמואל בהדיא. והראשון עיקר.

תניא נמי הכי במה דברים אמורים לטהרות. כלומר דעלה דמתניתין פירושו בברייתא דהני מילי לטהרות, אבל לבעלה מותרת, ומתניתין בין באשה שיש לה וסת בין שאין לה וסת מיירי, אלמא אף בשאין לה וסת כל לבעלה לא בעיא בדיקה.

דף יב - א

הא דבעא מיניה ר' זירא מרב יהודה אשה מהו שתבדוק לבעלה. היינו משום דאיתספקא ליה אי הא דמצריכינן בדיקה לטהרות אי משום דאיכא למיחש למילתא הוא משום דדמים שייכי בכל עת באשה, ולבעלה קיל הוא שהקלו בו כדי שלא יאריכו עליו את הדרך, והילכך בעל נפש לא יבעול אלא בבדיקה, וכאידך דידיה נמי, דאמר לקמן בפרק כל היד (טז), (ב) מדברי כולן נלמוד בעל נפש לא יבעול וישנה, ואמר ליה רב יהודה

דבדיקות הללו לא שיהא ספק בדבר אלא משום מעלת טהרות בלבד אבל לבעלה אף אין רוח חכמים נוחה הימנו, דאדרבה יהא לבו נוקפו ופורש ונמצא בטל מפריה ורביה, וכן ר' אבא דבעא מיניה מרב הונא לאחר תשמיש, מהאי טעמא נמי הוא ומנעיה, משום דאף הוא לבו נוקפו ופורש. ופירוש לבו נוקפו כיון שרואה הבעל את אשתו בודקת עצמה, אומר אילולי לא הרגישה בעצמה לא היתה בודקת עצמה נמצא לבו נוקפו ופורש שיש שם הרגשת דם ופורש, כן פירש ר"ח ז"ל וזה לשונו ואף לדברי רש"י ז"ל שפירש במשנתנו שאותו עד שבודקת בו לפני תשמיש אינה בודקת אותו עד למחר, כן יש לנו לפרש כאן כמו שפירש ר"ח ז"ל, שאין לפרש לבו נוקפו לפי שהיא בודקת ואינן יודעים מה מצאו עד למחר, דהא ליתא, דכיון דזו אינה עסוקה בטהרות וכל עצמה אינה בודקת אלא מחמת בעלה, לא עלתה על דעת שתהא זו בודקת ומנחת העד עד למחר, דבדיקת מחר מאי מהניא לבעלה, ועל כרחיך הא דבעא ר' זירא מהו שתבדוק לבעלה שתבדוק לאור הנר קודם תשמיש קאמר ואין לבו נוקפו מחמת כך כנ"ל.

והא שמואל במאי מוקי לה אי כשיש לה וסת קשיא עירה וכו'. איכא למידק, לוקמא בשאינה עסוקה בטהרות ולבעלה, דכל לבעלה לא בעיא בדיקה. וי"ל דאין הכי נמי אלא דבעא לארווחא ולאוקמה אפילו בעסוקה בטהרות. ובספר התרומה מתרץ דלישנא יתירא קא דייק, דאי לבעלה למה לי למתני ובאין ושוהין עדיין עמהם, הא תנא ליה נשיהן להן בחזקת טהרה אלא דהכי קאמר, נשיהן להן בחזקת טהרה בשאינה עסוקה בטהרות, ובאין ושוהין עמהן אף בעסוקה בטהרות.

הא דאמרינן : **כיון דתבעה אין לך בדיקה גדולה מזו.** פירש רש"י ז"ל דכל הבא מן הדרך דרכו לפייס, ומתוך כך רמיא אנפשה ומרגשה אי איכא דם או לא, אבל שוהה עמה בעיר אין דרכו לפייס, ולפ"י עירה בעיא בדיקה, אבל הניחא בחזקת טמאה, לא מהני בה תביעה, עד שתאמר לו בפירוש טהורה אני. וקשיא לי, דאדרבה לקמן בפרק כל היד (טו, א) גמרי גבי כל הנשים בחזקת טהרה לבעליהן והבאים מן הדרך נשיהן בחזקת טהרה, אקשינן למה לי למתנא הבאים מן הדרך, ומפרקינן ס"ד הני מילי היכא דאיתיה במתא דרמיא אנפשה ובדקה עצמה אבל כי ליתיה במתא לא, קמ"ל, אלמא טופי רמיא אנפשה כי איתיה במתא ומרגשה טפי. וי"ל, דהתם הכי קאמר, אבל כי ליתיה במתא, דילמא חזיא ולא אדעתא דכל דליתיה לא רמיא אנפשה, וניחוש לה, ואפילו בדקה ומצאה טהור, קמ"ל

דף יב - ב

ולא פירות. פירוש פירות נכסי מלוג שאכל אינו חייב להחזיר לה, וטעמא דמילתא, משום דמחילה בטעות הויא מחילה כדאיתא במציעא דף (סו), בפרק איזהו נשך גמר גבי הלוהו על שדהו. ולא בלאות. פיי בלאות נכסי צאן ברזל שאינן קיימין, משום דתנאי כתובה ככתובה דמו, ובלאות שאינן קיימין ככתובה הן, הואיל והוא מקבלן ככתובה באחריות על עצמו, אבל בלאות הקיימין ודאי אית לה, דלא גרעה ממזנה, דאמרינן בכתובות (קא, ב) דאית לה, דאם היא זונה בלאותיה מי זנו.

הא דאמר ר"מ **יוציא ולא יחזיר עולמית.** דוקא בדאמר לה הוי יודעת דמשום דאין לך וסת אני מגרשך, דאי לאו הכי לא הייתי מגרשך, דה"ל כתנאי כפול, וכיון שכן אי שרית ליי לאהדורי מצי לקלקולה, הא אם לא אמר כך אין כאן חשש קלקול, וכדתנן בגיטין פרק השולח (מו, ב) המוציא את אשתו משום אילונית ר' יהודה אומר לא יחזיר וחכמים אומרים יחזיר, ואמרינן עלה בגמרא מאן חכמים ר' מאיר, וטעמא משום דלא כפליה לתנאי לא מצי לקלקולה. ורבנן נמי דלא בעי לתנאי כפול, הכא דוקא בשאמר לה משום כך אני מוציאך, הא גרש סתם יכול להחזיר, וכענין שאמרו שם גבי אילונית ומוציא משום נדר ומשום שם רע. וי"א, דהכא שאני, דכיון שאסורה היא לשמש כלל, בידוע שלא גרש זה אלא מחמת פסול זה, אבל באינך כיון שגרש סתם יש לחוש שמא עילה מצא לגרש, שהרי יש כמה אנשים שמשוהין נשותיהן אילוניות, הואיל ונהנין מהן קצת, וכן במוציא משום שם רע, כיון שלא שהה עד שידע אם ימצאו הדברים בדאים וקדם וגרש, רגלים לדבר שלא על דבר זה בלבד גרשה אלא בדעתו היה לגרשה, והילכך התם עד שיפרש, דמשום כך הוא מוציאה, אינו יכול לקלקולה.

ר' חנינא בן אנטיגנוס אומר משמשת בשני עדים והן הן תקוניה והן הן עוותיה. פירוש כל זמן שהיא רוצה לשמש משמש בשני עדים, אחד לפני תשמיש ואחד לאחר תשמיש, וזהו תקוניה, כלומר תיקונה ותיקון הבעל,

אם תמצא טהור, שאין צריכין להביא קרבן, ואם מצאה טמא יהו חייבין בקרבן ואם לאחר שעור וסת טמאין מספק ואלו הן עוותיה ועוותיה ותקוניה, היינו לחייב או לפטור מן הקרבן ומן הטומאה וכדתנן לקמן בפרק כל היד (יד, א) לתקן את הבית.

ואקשינן: אי בעסוקה בטהרות הא אמרה שמואל חדא זימנא. היינו הא דר' זירא דאמר משמיה דשמואל, דשאין לה וסת אסורה לשמש עד שתבדוק ואוקימנא בעסוקה בטהרות ואי בשאינה עסוקה בטהרות קשיא דר' זירא דאמר כל לבעלה לא בעיא בדיקה. ומשני מאן דמתני הא לא מתני הא, כלומר לעולם בעסוקה בטהרות, ודקא קשיא לך תרתי למה לי, מאן דמתני הא לא מתני הא, ולעולם כל לבעלה אינה צריכה בדיקה. ואי קשיא לך והא אמרה רב יהודה משמיה דשמואל חדא זימנא, גבי מתניתין דפעמים צריכה להיות בודקת כדאיתא לעיל, כבר תירץ רש"י דרב יהודה לא אתא לאשמועינן מידי בעסוקה בטהרות ולא אתא למפסק בה מידי, אלא משום דמתניתין הוה שמעינן בין עסוקה בין בשאינה עסוקה, אתא רב יהודה ואשמועינן פירושא דמתניתין, דשאינה עסוקה לא בעיא בדיקה ובהא אשמעינן דהלכה כרבי חנינא בן אנטיגנוס ובאותה משנה דעסוקה בטהרות בעיא בדיקה. ור"ח ז"ל פירש, אי בעסוקה בטהרות הא אמרה שמואל חדא זימנא, כלומר מדקאמר רב יהודה אמר שמואל לעיל, מגו דבעיא בדיקה לטהרות בעי נמי בדיקה לבעלה, ואינו מחוור בעיני, דאם כן כי קא מקשה ואזיל, ואי בשאינה עסוקה בטהרות הא אמר כל לבעלה לא בעיא בדיקה דא"ר זירא, וכו' מאי טעמא שבקיה לדר' יהודה אמר שמואל ומהדר לאקשווי מדר' זירא, ליקשי נמי בהא מדרב יהודה אמר שמואל דאמר בהדיא אבל אינה עסוקה בטהרות לא בעיא בדיקה, אלא פירושו של רש"י ז"ל נראה עיקר.

ובהא נמי דאמרינן מאן דמתני הא לא מתני הא. משמע שר"ח ז"ל מפרש לה אשאינה עסוקה בטהרות, ומאן דמתני הא דשמואל דפסק כר' חנינא בן אנטיגנוס לא מתני הא דר' זירא דאמר כל לבעלה אינה צריכה בדיקה ומאן דמתני הא דר' זירא דאמר כל לבעלה אינה צריכה בדיקה, לית ליה הא דר' חנינא. שהוא ז"ל כתב ואסיקנא מאן דמתני הא לא מתני הא, וקי"ל כי הא דאמר להו הלכתא כר' חנינא בן אנטיגנוס דאלמא משמע דפליגא הא אדר' זירא. וכן נראה מדברי הרמב"ם ז"ל וכן פר"ת ז"ל בהדיא ולישנא דגמרא ודאי לכאורה הכי משמע דאקושיא דסליק מינה קא מהדר מאן דמתני הא לא מתני הא, דאמר להו הלכתא כר"ח בן אנטיגנוס דבעיא בדיקה כלומר לבעלה, ודקשיא לך דר' זירא, מאן דמתני

הא לא מתני הא אלא דקשיא טובא, דהא דרב יהודה גופיה הוא דאמר לעיל משמיה דשמואל דכל לבעלה לא בעיא בדיקה, וכי תימא היא גופה אמוראי נינהו ואליבא דרב יהודה, מכל מקום לא הוה שתיק גמרא מלאקשווי ולפרוקי אמוראי נינהו, דההיא דרב יהודה ודאי אף באין לה וסת קאמר, דאי בשיש לה וסת, מתניתין דכל הנשים בחזקת טהרה לבעליהן היא, כדאיתא לעיל. ועוד דהא בעא מיניה ר' זירא מרב יהודה אשה מהו שתבדוק לבעלה, ואהדר ליה לא תבדוק, ואם איתא דבשאיין לה וסת צריכה בדיקה, לא הוה מהדר ליה סתם לא תבדוק, אלא הוי ליה לפרושי בהדיא, אין לה וסת צריכה בדיקה, יש לה וסת לא תבדוק, וכ"ש דהוי ליה לפרושי בהדיא לר' זירא דאית ליה לכל לבעלה אינה צריכה בדיקה, כנ"ל. והרב אלפסי ז"ל נראה שפירש גם הוא כדברי ר"ח ז"ל בנו דמאן דמתני הא דרב יהודה אמר שמואל פליג אדרי זירא. ומכל מקום לא להצריכה בדיקה לעולם קאמר, אלא שר' זירא משמיה דשמואל סבר, דאף מי שאין לה וסת אינה צריכה בדיקה כלל לבעלה, ור' חנינא בן אנטיגנוס סבר שמשמשת שלשה פעמים בשני עדים לאחר תשמיש, אחד לו ואחד לה, עד שתהא מוחזקת ג' פעמים שלא תראה מחמת תשמיש, והן הן עוותיה, אם תראה ג' פעמים מחמת תשמיש אסורה לשמש לעולם ותצא, אבל אם לא ראתה הן הן תקוניה, דמכיון שהוחזקה ג' פעמים שאינה רואה בשעת תשמיש, הן תיקוניה, דשוב אינה צריכה לשמש בעדים. עשאה רבינו ז"ל לזו כהאי דתניא בריש פרק תינוקת הרואה דם מחמת תשמיש משמשת פעם ראשונה ושנייה ושלישית מכאן ואילך לא תשמש אלא תתגרש ותנשא לאחר. ולדבריו, הא דאקשיי הכא במאי, אי בעסוקה בטהרות הא אמר שמואל חדא זימנא, דאמר שמואל אשה שאין לה וסת אסורה לשמש עד שתבדוק, אלמא בבדיקה מיהא מותרת לשמש כר' חנינא, ולא חיישינן דילמא מקלקלה ליה כר' מאיר ואי בשאינה עסוקה בטהרות, ואפ"ה קאמר דצריכה שני עדים, הא אמר כל לבעלה אינה צריכה בדיקה כלל דא"ר זירא אמר רבה בר ירמיה וכו' ואוקימנא בעסוקה בטהרות, ומדלא אוקמה לבעלה ובג' פעמים ראשונים, שמע מינה דכל לבעלה אינה צריכה בדיקה כלל, ומפרקינן לעולם בשאינה עסוקה בטהרות ואמוראי נינהו ואליבא דשמואל, ר' זירא לית ליה הא דרב יהודה, ורב יהודה לית ליה הא דר' זירא, ואידך דרב יהודה דלעיל אתא לאשמועינן דאחר שהוחזקה שוב אינה צריכה בדיקה, וכן פירשה כאן הרמב"ן נ"ר לדעת הרב אלפסי ז"ל ובלשון אחר פירשה בס' המלחמות וזה נראה לי יפה.

פרק כל היד

הא דאמרינן : **נשים דלאו בנות הרגשה נינהו משובחת**. הקשה ר"ת ז"ל למה לי האי טעמא, תיפוק לי משום דאינה מצווה אפריה ורביה. ותירץ הוא ז"ל, דהכי קאמר, שאינן בדין הרגשה, כלומר דאפילו הרגישו ושחתו זרעם אין בכך כלום, הואיל ואינן במצות פריה ורביה והקשה עליו הרמב"ן נ"ר דאע"פ שאינן מצוות בפריה ורביה מכל מקום אסורות הן בהשחתת זרע, והכל לקו על זה במבול, ואע"פ שאינן בדין סירוס (שבת יא, א) מותרות הן להשחית כלי הזרע, אבל אינן מותרות להשחית הזרע ועוד שאילו היו בנות הרגשה, לא סגי דלאו משובחת, ועוד אילו היו בנות הרגשה, ודאי אסורות הן לרבות בבדיקה, משום דמגרן יצר הרע בנפשיהו, והילכך ודאי דוקא משום דלאו בנות הרגשה נינהו.

והיכי עביד הכין והא א"ר אליעזר כל האוחז באמה ומשתין מים כאלו מביא מבול לעולם. ואע"ג דפליגי רבן עליה דר' אליעזר, הני מילי בדליכא עפר תיחוח או מקום גבוה, הא בעלמא מודו ליה.

הא דאמרינן הכא : **המקשה עצמו יהא בנידוי**. פירש ר"ת ז"ל, לא שהוא מנודה מעצמו בנדוי של רבותינו אלא ראוי לנדותו קאמר, והראיה מדאמרינן בפרק קמא דקדושין גמרי אין כל הנעשה דמים באחר (כח, א), עד היכן גלגול שבועה אמר רב יהודה אמר רב דאמר ליה השבע לי שאין עבדי אתה, ואקשינן שמותי משמתין ליה דתניא הקורא לחבירו עבד יהא בנידוי, אלמא אע"ג דקתני יהא בנדוי, אינו בנידוי עד דמשמתין ליה אנן.

הגמלים כולם רשעים. פירוש רשעים בדבר זה, הא במילי דעלמא צדיקים נינהו, כדאמרינן בפרק י' יוחסין (פב, א) הגמלים כולם צדיקים.

הא דאקשינן : **ליחוש דילמא דם מאכולת הוא**. פירש רש"י ז"ל דאנמצא אשלה קאי. ואי ק"ל א"כ אין לך אשה שמטמאה בנדה בבדיקה, י"ל דבעלמא ודאי חיישינן אבל הכא מתוך דבדיקה קודם ביאה ומצאה טהור

ולאחר ביאה מיד בדקה ומצאה טמא רגלים לדבר דדם מאכולת הוא. עוד י"ל דהכא שאני כיון שנמצא על שלו ולא על שלה או על שלה ולא על שלו איכא לספוקי דילמא דם מאכולת הוא דאי מגופה אתא איבעי ליה לאישתכח בין על שלו בין על שלה. אבל ר"ח ז"ל פירש דעל שלו דוקא קא פריך וכן פירשו בתוספות וטעמא משום דכיון דנמצא בשלו ולא בשלה יש לחוש בדם מאכולת אבל בדידה כיון דשייכי בה דמים לא תלינן בדם מאכולת.

ופרקינן: אותו מקום בדוק הוא אצל מאכולת. איכא דאמרי אותו מקום דחוק הוא אצל מאכולת ואיכא בינייהו כגון דאישתכח מאכולת רצופה. וכיון דלא איפסיקא הלכתא כחד מהני לישני, נקטינן לחומרא ואפילו נמצא מאכולת רצופה טמאה נדה.

בדקה בעד הבדוק לה וטחתו ביריכה ולמחר מצאה עליו דם אמר רב טמאה נדה. פירש רש"י ז"ל כגון שנמצא הדם ביריכה. פירש לפיכך שנמצא בעד וביריכה ולרבותא נקטיה כלומר דאע"ג דנמצא ביריכה ואיכא למיתלי דדם ביריכה הוה ולא תהא נדה אלא טמאה משום כתם קמ"ל דכיון דבדוק הוא אצלה היה רגלים לדבר דמגופה אתא ובודאי משוינן ליה. וכשמצאה בו גריס ועוד עסקינן הא פחות מגריס כיון דטחתו ביריכה טהורה דתלינן במאכולת. ותדע לך דהא לעיל פרכינן וליחוש דילמא דם מאכולת הוא ואי לאו דאותו מקום בדוק או דחוק אצל מאכולת הוה תלי במאכולת והילכך היכא דטחתו ביריכה ואיכא למתלי במאכולת תלי. ועוד דהא משמע דהכא כיון דאיירינן בעד הבדוק ובעד שאינו בדוק ומפליגינן עלייהו בדין טחתו ביריכה והניחתו בקופסא ולא מפליגינן בינייהו בשעורין כלל אלמה תרוייהו חד שיעורא אית להו. ואי קשיא לך הא דאמרינן בסמוך אמר לו ר' חייא אי אתה מודה לי דצריכה גריס ועוד א"ל אבל א"ל א"כ אף אתה עשיתו כתם דאלמה כל שאתה מצריכו גריס ועוד אינה טמאה נדה אלא טמאה משום כתם וא"כ הכא דמטמאינן לה משום נדה אל תצריכוה גריס ועוד דמדקאמר ליה אי אתה מודה לי שצריכה גריס ועוד אלמא בעד שאינו בדוק בלחוד הוא דבעו גריס ועוד אבל בעד הבדוק לה אפילו כל שהו, ל"ק דהא א"ל ר' דעל כרחי' בעיא גריס ועוד לאפוקי מדין מאכולת אלמא לאו כללא הוא דכל שצריכה גריס ועוד לא תהא טמאה אלא משום כתם. ועוד י"ל לומר דהכא הכי קאמר ליה אי אתה מודה לי שצריכה גריס ועוד ואפילו הניחתו בקופסא הא פחות מכאן תוליי להקל דמעיקרא הוה ביה, א"כ אף אתה חושש לעד זה שמתחלה היה בו כתם וכיון שאתה תולה להקל

בפחות מגריס מה שאין כן בעד הבדוק שהניחתו בקופסא, אף ביותר מגריס נמי נתלה בו אע"פ שאין כן בעד הבדוק ואם אין אתה תולה להקל ביתר מגריס אף בפחות מכאן תטמאנה בהניחתו בקופסא כדרך שאתה מטמא בעד הבדוק ואמר ליה בעד שאינו בדוק על כרחינו אנו צריכים ליתר מכגריס הואיל ומאכולת מצויה להתמעך בו אבל יותר מגריס דנפק ליה מדין מאכולת אין אומרים שמא נתעסקה בו בכתמים או עברה בו בשוק של טבחין לפי שאינו מצוי שהעדים המוכנים לבדוק יתעסקו בהן או שיעברו בהם בשוק של טבחין כנ"ל. ור"ח ז"ל פירש ולמחר מצאה עליו דם על העד, וטיחתו ביריכה נמי לרבותא נקטיה כלומר אע"ג שיש לתלותו בדם מאכולת לא תלינן והרי זו טמאה נדה. ואיפשר דלדבריו אפילו בפחות מגריס מטמנין לה משום דרגלים לדבר דאי לא מאי רבותא כי טחתו ביריכה כיון דנפק ליה מדין מאכולת והר"ם במז"ל כן כתב והסברא הראשונה יותר נכונה להלכה. ודוקא בעגול הוא דתלינן בדם מאכולת אבל משוך כיון שבדקה בו והעד בדוק לה והכתם משוך רגלים לדבר דמגופה אתא וכדתניא העד שהוא נתון תחת הכר או תחת הכסת אם עגול טהור מפני שהוא דם מאכולת אם משוך טמא מפני שהוא דם קנוח ומייתנין לה לקמן בפרק הרואה (נז, ב).

דף יד - ב

דתנן כשטמא ר"מ וכו' וכשטהר ר"י לעצמו טיהר. ופר"ח ז"ל כשטהר ר' יוסי לא טהר אלא משום נדה ומטמא משום כתם. ולכאורה ודאי שמעתי דהכא כדבריו מכרעה מדאמרינן הכא דר' מאיר מטמא משום נדה דאלמא בנדה פליגי ומאי דמטמא ר' מאיר טהר ר' יוסי, אבל משום כתם טמאה לכולי עלמא ור' חייא נמי הכין אית ליה דטהורה משום נדה וטמאה משום כתם. אלא דקשה לי דהתם בריש פרק האשה שהיא עושה צרכיה (נט, ב) אמרינן בהדיא דר' יוסי מטהר אפילו לכתחילה כלומר לעסוק בטהרות לכתחלה, דאלמ' אף משום כתם מטהר. והתמה הגדול בדברי הרמב"ם שכתב נמצא עליו יתר מכגריס ועוד הרי זו נדה והראב"ד ז"ל שכתב ג"כ בספר בעלי הנפש דאע"ג דבהיא הלכה כר' יוסי בזה הלכה כר' משום דקאי ר' חייא בשטתיה דמטמא לה משום כתם ושקלי

וטריי' בשמעתין אליבא דר' חייא אלמא הלכתא כוותיה. וזה תימה שבעלי הגמרא השוו אותן ואיך נחלקו אנו ביניהם ואם הלכה כר' יוסי בהא, הלכה כוותיה באידך דהיכי מזכין שטרא לבי תרי אלא ודאי מסתברא דבעד שאינו בדוק בין עגול בין משוך בין בפחות מגריס ועוד בין ביתר מגריס ועוד, טהורה ואפילו הניחתו בקופסא, אבל בעד הבדוק אם הניחתו בקופסא בין כך ובין כך טמאה דודאי מגופה אתא ואפילו נמצאת שם מאכולת רצופה דאותו מקום בדוק הוא אצל מאכולת ואם הניחתו תחת הכר או תחת הכסת אם משוך טמא לפי שהוא דם קינוח כיון דאיכא רגלים לדבר שבדקה בו ואם עגול הוא פחות מכגריס ועוד טהורה לפי שהיא דם מאכולת כגריס ועוד טמאה דכיון דנפק ליה מדין מאכולת ודאי מגופה אתא. וא"ת מ"ש עד שאינו בדוק מהא דתנן לקמן בפרק האשה שהיא עושה צרכיה (נט, ב) שלש נשים שלבשו חלוק א' ונמצא עליו דם כולן טמאות. תירצו בתוספות דהתם היינו טעמא משום דהוה לה כל חדא בבאה לישאל עליה ועל חברתה דטמאות כענין שאמרו בשני שבילין. ופירוש עד שאינו בדוק ראיתי בנמוקי הרמב"ן נ"ר שכתב בשם רבותינו הצרפתים ז"ל כגון שהזמינה פקולין או צמר או בגדים נקיים ולבנים אלא שלא חזרה וראתה בהן סמוך לבדיקה אם יש עליהן טיפי דמים מן המאכולת או משאר דברים הא בבגד שאינו בדוק כלל לא אמרו טמאה נדה דאטו לקחה בגד מן האשפה וקנחה בו מי מטמא רבי משום נדה. ואינו מחוור כלל בעיני דאם כן תקשי לן כולה מכלתין (נט, ב) שלש נשים שלבשו חלוק אחד וכן שלש נשים ישנות במטה אחת או שישבו בספסל אחד אמאי טמאות כשנשתמשו בהן בזו אחר זו אחר שאנו תולין במקרה שאינו ידוע ואפילו בעד וכ"ש בחלוק וסדין וספסל וכן (נז, ב) ראתה על בית יד של חלוק שלה במגיע כנגד בית התורפה אמאי טמאה וכי ידיה בין עיניה כל היום שלא בא שום מקרה וכן פושטתו ומתכסה בו בין ביום ובין בלילה דתנן כל מקום שנמצא שם דם טמאה וכן בפליון, כיון שאנו תולין להקל במקרה שאינו ידוע ואפילו בעד הבדוק לה מעיקרא, אמאי טמאה בכל אלו. אלא ודאי מסתברא דכל שבדקתו לכך אינו יוצא מחזקתו עד שתדע דם זה מאין בא או באיזה דבר היא יכולה לתלותו בידוע, הא בסתם אינה תולה וזו דרך פשוטה בכולה מכילתא וזו שהוקשה להם אם לקחה בגד מן האשפה איך יטמא בזה ר' משום נדה איברא בהא לא טמא ר' משום נדה ולא ר' חייא משום כתם ואפילו לקחה חלוק מן השוק וקנחה בו אינו מטמא אפילו משום כתם ואפילו לר' ולא נחלקו אלא בבדקת בעד, דסתם עדים מוצנעים הן במקום שאין מתעסקים בהם בכתמים ואין מוליכתן בשוק ומשום הכי מטמא בהן ר'

משום נדה ור' חייא משום כתם והיינו נמי דאמרינן דכיון דנפק ליה מדין מאכולת ודאי מגופה אתא וכמו שכתבתי למעלה כנ"ל וכן נראה מפירושי רש"י ז"ל בפלוגתא דרבי ור' חייא.

הא דאמר רב חסדא הכי קאמר איזהו אחר זמן כל שתושיט ידה תחת הכר או תחת הכסת ותטול עד ותבדוק בו. לא חסורי מיחסרא לה למתניתין דא"כ כל שתירד מן המטה ותדיח פניה למה לי דאילו לרבנן הא קתני בהדיא דלדידהו לא מטמא את בועלה אלא בכדי שתושיט ידה תחת הכר או תחת הכסת ותטול עד ואי לר' עקיבא לא צריך לפרושי דהא לדידה כל מעת לעת מטמא את בועלה ומאי כדי שתירד מן המטה, וכדתניא בברייתא איזהו אחר זמן דבר זה שאל ר' אלעזר בר' צדוק לפני חכמים באושא שמא כר' עקיבא שמעתם כלומר אתם שאין אתם מפרשים לאחר זמן כמה, שמא כר' עקיבא שמעתם ולדידה אינכם צריכים לפי דהא כל מעת לעת מטמא היא את בועלה אלא הכי תניא במתניתין נמצא על שלה לאחר זמן טמאין מספק ופטורין מן הקרבן ולא פירש זמן זה והדר תניא איזהו אחר זמן של שיעור זה שנחלקו ר' עקיבא ורבנן מששהתה כדי שתירד מן המטה עד מעת לעת ושיעור זה לאו לגלויי אנפשיה אתא כדאמרו דהא כל מעת לעת נמי הכי דינא למר כדאית ליה ולמר כדאית ליה אלא לגלויי אחר זמן דטמאין מספק קאתי כלומר עד שתשהא כדי שתירד מן המטה ותדיח פניה הוי אחר זמן דטמאין מספק, דמודו ביה רבנן, דסוף זמן כדי שתטול עד, היינו שתירד מן המטה ותדיח פניה זהו אחר זמן וכן מעת לעת וכדקתני בברייתא לא שהתה כדי שתירד מן המטה וכו' תוך זמן הוא זה, שהתה כדי שתירד מן המטה ותדיח פניה זהו אחר זמן, וכן מעת לעת.

דף טו - א

אמר ר"ל והוא שבא ומצאה בתוך ימי עונתה. פירש רש"י ז"ל עונתה כגון שלשים לראייתה דסתם נשים שוהות בין ראייה לראייה שלשים יום כדאמרינן בפ"ק (ט, ב) עונה בינונית שלשים יום. ונראה דלהאי פירושא ריש לקיש אשאין לה וסת קאי ומשום דמתניתין כל הנשים קתני ואפילו

שאין לה וסת אתא ר"ל לאשמעינן דאם אין לה וסת מותרת דוקא כשמצא תוך עונתה אבל בא ומצאה לאחר עונתה אסורה עד שתבדוק אבל אם יש לה וסת אינה חוששת לעונה כלל דכיון דקביע ליה זמן אימר לא חזיא עד שעת וסת, דאורח אינו בא אלא בזמנו ורב הונא דאמר לא שנו אלא שלא הגיע שעת וסתה אבל הגיע עת וסתה לא אדר"ל קאי דר"ל לאו באשה שיש לה וסת איירי אלא באשה שאין לה וסת ורב הונא באשה שיש לה וסת ואמתניתין קאי ומר אמר חדא ומר אמר חדא.

ואסיקנא: דרב הונא הכי קאמר לא שאנו אלא שלא הגיע שעת וסתה אבל הגיע עת וסתה אסורה עד שתאמר לו טהורה אני. דקסבר וסתות דאורייתא וכודאי טמאה חשבינן לה וכדאמרינן לקמן (טז, א) דלמאן דאמר וסתות דאורייתא לא בדקה ולא ראתה ולבסוף בדקה אעפ"י שמצאה טהור טמא כאלו ודאי נטמאת.

דף טו - ב

ורבה בר בר חנה אמר אפילו הגיע עת וסתה מותרת קסבר וסתות דרבנן. יש מי שפירש דאפילו בא בעת וסתה ממש ואי קשיא לך והא תנן (סד, א) היתה למודה להיות רואה ט"ו יום ושנתה ליום עשרים זה וזה אסורין, ואמרינן לקמן דף (סג, ב) והזהרתם את בני ישראל מטומאותם מכאן אמר ר' יאשיה הזהרה לבני ישראל שיפרשו מנשותיהם סמוך לוסתן, ואמרי נמי לקמן (טז, א) דאפילו למאן דאמר וסתות דרבנן לא בדקה ולא ראתה טמאה עד שתבדוק ותמצא טהור, ויש מתרצים דהתם בשוהא עמה בעיר אבל הבא מן הדרך הקלו דכיון דאיכא תביעה אין לך בדיקה גדולה מזו, אבל מכל מקום בעונה סמוך לוסת תקשי לך עדיין דהא אפילו בודקת ומצאה טהור אסורה כל עונת הוסת. ושמא אף בזו הקלו בבא מן הדרך כדרך שהתירו לפקוד את אשתו בשעה שהוא יוצא לדרך ואפילו בעונה הסמוכה לוסת. ולהאי פירושא לא קי"ל כרבה בר בר חנה ואע"ג דוסתות דרבנן משום דפליג אדר' יוחנן רביה דאמר אשה שיש לה וסת בעלה מחשב ובא עליה, הא תוך זמן שלא תוכל לספור ולטבול אסורה. וכן כתב הראב"ד ז"ל דהא דרבה בר בר חנה פליגא אדר' יוחנן רביה

וקי"ל כר' יוחנן. אבל בתוס' פירשו דרבה בר בר חנה נמי כר' יוחנן ס"ל ואף הוא לאחר כדי שתוכל לספור ולטבול קאמר ולאפוקי מדרב הונא דאמר דכטמאה ודאית חשבינן לה דלעולם היא בטומאתה עד שתאמר לו טהורה אני ולא מהניא בה אפילו תביעה. ולפי שיטה זו כל אשה שיש לה וסת קבוע בעלה מחשב ובא עליה דוסתות דרבנן ולעולם אינו חושש לעונה למי שיש לה וסת שאין אורח בא קודם זמנו ואם אין לה וסת קבוע חושש לימי עונה ומחשב נמי ימי עונה ובא עליה הא בא מן הדרך לאחר עונה וקודם שתוכל לספור ולטבול אסורה.

ושמעין מהא דאשה שאין לה וסת בעלה מוזהר עליה ביום עונתה דאפילו בבא מן הדרך אנו חוששים לה כריש לקיש ולא אשכחן מאן דפליג עליה. ומפרשים ראיתי משמו של רש"י ז"ל דהא דרב הונא קאי אדר"ל ולומר דריש לקיש דאמר והוא שבא ומצאה בתוך ימי עונתה אפילו במי שיש לה וסת קאי ולומר דאילו לא ראתה בשעת וסתה חושש הא לעונה ונמצא שהוא חושש לוסת ולעונה שלאחר וסתה והוא שלא ראתה בשעת וסתה ומשכחת לה במי שוסתה מובלע בתוך זמן עונה הא במרוחק מזמן עונה אין מקום לחששא זו, ומכל מקום ברואה בשעת וסתה, בין בוסת מקורב מרוחק בין בוסת קרוב אינו חושש לעונה כלל כיון דקביע לה זמן. ולהאי פירושא נמי אף מי שיש לה וסת ולא ראתה בשעת וסתה, בעלה מוזהר עליה לפרוש ממנה ביום העונה, וזו חומרא גדולה.

הא דאמר רב הונא לא שנו אלא שאין לה וסת אבל יש לה וסת אסורה לשמש. ואקשינן כלפי לייא, ואמרינן אלא אי איתמר הכי איתמר לא שאנו אלא שלא הגיע עת וסתה אבל הגיע עת וסתה אסורה, קשיא לי, אמאי מפכי לה למימריה דרב הונא לגמרי, הא לא הוה לן למימר אלא הכי, אלא אי איתמר הכי איתמר לא שאנו אלא שיש לה וסת, אבל אין לה וסת אסורה לשמש דהא לא הוה קשיא לן בגוה אלא דאיפכא מסתברא, ומאי דהוה קשיא לן הוה לן לתרוצי. וי"ל משום דכל הנשים בחזקת טהרה לבעליהן סתמא קתני, דמשמע בין יש לה וסת בין אין לה וסת. והא דאמרינן איפכא מסתברא, לאו למימרא דדינא הכי, אלא הכי קאמר לרב הונא דמפליג בינייהו, אי איכא לאפלוגי איפכא מסתברא, אלא ודאי זו וזו מותרות, אלא אי איתמר הכי איתמר וזו ראייה גדולה, שאפילו אשה שאין לה וסת אינה צריכה בדיקה כלל, שלא כדברי הרמב"ם ז"ל שכתב כל הנשים שיש להן וסת בחזקת טהרה לבעליהן, ואע"ג דאקשינן לעיל (יא, ב) מהא מתניתין לשמואל, דאמר גבי מתניתין

גבי בשעה דבשעה שהיא עוברת לשמש את הבית. לא שאנו אלא לטהרות אבל לבעלה אינה צריכה בדיקה, ואקשינן מקמ"ל מתניתין הוא כל הנשים בחזקת טהרה לבעליהן, ופרקינן אי ממתניתין הוה אמינא הני מילי באשה שיש לה וסת אבל אין לה וסת בעיא בדיקה, לאו למימרא דמתניתין דהכא דוקא בשיש לה וסת, אלא לדתירוצה לתרוצה דלשמואל ולמשכח לה צריכותא הוא דקאמרינן כלומר שאילולי הא דשמואל היה אפשר לבעל הדין לחלוק דבשיש לה וסת היא, אבל קושטא דמתניתין ודאי אפילו בשאין לה וסת קא מיירי.

דף טז - א

איכא דאמרי טעמא דראתה הא לא ראתה לא דוסתות דרבנן. ואע"ג דרב הונא גופיה הוא דאמר לעיל וסתות דאורייתא לא קשיא הא דידיה הא דרביה.

ר' יהושע אומר **תבדוק**. כלומר דאע"ג דוסתות דרבנן מכל מקום הרי היא טמאה עד שתבדוק ותמצא טהור. ואיכא למידק, דאם כן היכי דייק אביי ממתניתין דהיתה במחבא דוסתות דאורייתא, דילמא לעולם דרבנן, וטעמא דאיכא חרדה הא ליכא חרדה טמאה עד שתבדוק. ותירצו בתוס', דארישא דמתני' סמך דקתני הגיע עת וסתה ולא בדקה טמאה, דאלמא וסתות דאורייתא ורישא ר' מאיר היא, כדאוקימנא בשלהי בנות כותיים (לט, א) ואע"ג דהכא ולעיל בפרק קמא (ט, א) דייקי לה מדיוקא דטעמא דאיכא חרדה ולא פשטינא לה ממתני' גופה, דקתני הגיע שעת וסתה ולא בדקה טמאה, לא קשיא דטובא איכא דכוותה בתלמודא דמצי לאיתויי רישא או סיפא דמתניתין בהדיא ודייק לה מדיוקא בשלהי ר' ישמעאל בע"ז גבי המטהר יינו של נכרי (סא, ב) ובסנהדרין פ"ק (כב, ב) גבי קלקלתן תקנתן ודכוותייהו טובא.

מתני': בית שמאי אומר צריכה שני עדים על כל תשמיש ותשמיש. פירש רש"י ז"ל שני עדים הללו, שניהם לה, אחד לפני תשמיש ואחד לאחר תשמיש, מדקתני צריכה ולא קתני צריכים, וכן לכל תשמיש ותשמיש מניחתן עד למחר ורואה בהן אם ראתה אם לאו, ובאי זו מן

הביאות ראתה, כדי לדעת כמה חטאות הוא חייב. ובית הלל אומרים דייה שני עדים כל הלילה, כלומר ובעד שלפני תשמיש ראשון בודקת בו פעם ראשונה, ובסוף כל התשמישים בודקת בעד השני. נמצא לבית הלל דייה שני עדים ושתי בדיקות כל הלילה, ואינו מחוור, דא"כ מאי טעמא שייריה לשלישי דהוא עד דידיה דלאחר תשמיש, ועוד למה לה עד לפני תשמיש שני. והלא בדיקה שלאחר תשמיש ראשון עולה לה לבדיקה שלפני תשמיש שני, אלא שני עדים אחד לו ואחד לה קאמר, ועד שלה בודקת בו לפני תשמיש ראשון ולאחר תשמיש, ושלו בודק בו לאחר תשמיש וכן בתשמיש ראשון בודקת בו לאור הנר קודם תשמיש, אבל לפני תשמישי אמצעיים אינה צריכה בדיקה שכבר בדקה לאחר תשמיש שלפני זה, והא דקתני צריכה ולא קתני צריכין, משום דכל עצמה של בדיקה אינה אלא משום דמים דהות בה ומשום לתא דידה הוא, תני בהו צריכה, וכדקתני נמי לעיל (יד, א) דרך בנות ישראל משמשות בבי' עדים ולא קתני דרך בנות ישראל ובני ישראל, וכן כתב הרמב"ן נ"ר. והרמב"ם ז"ל כתב דאפילו לבית הלל צריכה בדיקה על כל תשמיש ותשמיש לאחר תשמיש, ולא נחלקו בית שמאי ובית הלל בבדיקות אלא בגופן של עדים דבית שמאי סברי עדים חדשים על כל תשמיש ותשמיש, שמא תראה דם טפה טיפת דם כחרדל בעד בקנוח ראשון, ותחפנו שכבת זרע בבדיקה שנייה ובית הלל לא חיישי להכי. ורבותינו בעלי התוס' ז"ל מפרשים לה נמי הכין והקשו ללשון רש"י ז"ל מדקתני צריכה שני עדים על כל תשמיש ותשמיש או תשמש לאור הנר דמשמע דאם משמשת לאור הנר לא בעו בית שמאי שני עדים, אלא די להם כדברי בית הלל, ואם כדברי רש"י ז"ל, מה תועלת יש באור הנר למעט בבדיקות, דאכתי איכא למיחש שמא תראה דם טפה כחרדל בביאה ראשונה ותחפנו שכבת זרע בביאה שנייה, אם לא היתה לה בדיקה בסוף כל תשמיש ותשמיש.

דף טז - ב

גמרא: הא דאמר ר' זירא בעל נפש לא יבעול וישנה, לאו למימרא שיהא סבור דמתניתין אפילו לבעלה קאמר דאיהו גופיה הוא דקאמר בפרק קמא כל לבעלה אינה צריכה בדיקה, אלא הכי קאמר, כיון דלכולי עלמא

צריכה היא בדיקה לאחר תשמיש, ואע"פ שכבר בדקה לפני התשמיש, אלמא מיחש חיישינן דילמא אגב ביאה אתא דם, אלא כדי שלא להאריך את הדרך, הקלו לגבי בעל שלא להצריכה בדיקה, הילכך בעל נפש לא יבעול וישנה, כלומר אלא בבדיקה, ושתראה בעד קודם ביאה שנייה ואתיא הא כאידך דידיה (יב, א) דבעא לעיל מיניה דרב יהודא אשה מהו שתבדוק לבעלה, ואמר רבא דליתא, דההיא דאצרכוה בדיקה לטהרות, לאו משום חשש ספק הוא אלא חומר הוא בטהרות, דכל היד המרבה לבדוק בנשים לגבי טהרות הרי זו משובחת והא דאמרינן תניא נמי הכי במה דברים אמורים לטהרות, לא שהביאו אותה קושיא לדברי ר' זירא, דר' זירא נמי מידע ידע לה ומודה בה, לא לעיקר שמעתין קדריש, לומר דמתניתין דוקא לטהרות היא ולא לבעלה.

בדקה בעד ואבד אסורה לשמש. פירש רש"י ז"ל בעד שלפני תשמיש, וכל זמן שמוכיח קיים מותרת לשמש, ואע"פ שאינה צריכה לבדוק ולראות בעד קודם תשמיש כדעתו ז"ל שפירש דעד שלפני תשמיש נמי אינה רואה בו בלילה אלא מניחתו עד למחר, והיינו דפרכינן השתא אילו איתיה מי לא משמשא. ולפי דברי שאר המפרשים שפירש דעד שלפני תשמיש צריכה לבדוק אותו לאור הנר קודם תשמיש אי אפשר לפרש כאן בעד שלפני תשמיש, דההוא ודאי אלו איתיה לא משמשא עד שתבדוק ותראה בו, אלא בעד של אחר תשמיש קאמר, דההוא ודאי לכולי עלמא אינה צריכה לבדוק בו לאור הנר, אלא מניחתו עד למחר, והא דלא אקשינן מדבית הלל דאינן מצריכין בדיקה כלל באמצע תשמישין אלא בסוף כל התשמישים כדברי רש"י ז"ל משום דדילמא טעמא דבית הלל משום שלא רצוי להאריך את הדרך ולהטריח את הבעל בין כל תשמיש ותשמיש, אבל הכא שבדקה לבסוף ונמלך אח"כ לשמש שמא בהא מודו בית הלל דלא תשמש אלא אם כן תבדוק ממש לאור הנר אבל לדברי הרמב"ם ז"ל ורבותינו בעלי התוספות, שפירשו דאף לבית הלל צריכה היא בדיקה בין כל תשמיש ותשמיש בעדים הראשונים, מיהא הא נמי פשיטא דלא איפשטא למיפרך מדבית הלל אלא לדברי בית הלל אפשר נמי דלא תשמש עד שתבדוק, והילכך לית ליה פירכא אלא דאילו איתיה מי לא משמשא, ופרקינן זו מוכיחה קיים.

דף יח - ב

מאי לאו. לא תיובתא אלא סייעתיה י"מ משום דקתני בה דצריכה לטבול תשעים וחמש טבילות, אלמא כודאי משוי ליה, דאי כספק לידה לא הווי מחמירין עלה כולי האי בספק ספיקא, לטבול כולי האי משום טבילה בזמנה כי הא דאיכא תרתני ספיקי ספק זמן טבילה הוא היום ספק אינו היום, ואם תרצי לומר היום ספק אינו ולד ודייה טבילה אחת באחרונה כר' יוסי בר' יהודה ודחינן לאו תיובתיה ולאן סייעתיה דאפילו בתרתני ספיקי נמי, כיון דאיכא רובא אזלינן בתרי' להחמיר אבל לא להקל.

תינוק שנמצא בצד העיסה. פרש"י ז"ל תינוק שאינו ודאי טמא, אלא מפני שרוב תינוקות מטפחין באשפות שיש שם שרצים ונבילות, מחזקינן להו בטמא, והוא בודאי נגע בעיסה כיון שבצק בידו, ואין פירושו מחוור, דאי ודאי נגע מאי חזקת עיסה יש כאן, דהא מדנגע בה נפקא לה עיסה מחזקתה, והוה ליה כתינוק עצמו, וכענין שאמרו בשיליא, דכיון שהשיליא בבית נפק ליה בית מחזקתיה, ולא אמרינן אוקיי מיעוט שיליות שאין בהן ולד לחזקת בית שהוא טהור, אלא מכיון דהות ליה שיליא בבית דנפק ליה בית מחזקתיה והוה ליה כשילא והכא נמי לא שנא, ועוד, דכל תינוקות בחזקת טמאין הן, וכדאמרינן (בתוספתא דטהרות פ"ג ה"ה) מפני שנשים נדות מגנפפות אותן, אלא הכא בשלא נגע ודאי היא, ולטפח דקאמרינן, לטפח בעיסה קאמרינן, כלומר, רוב תינוקות דרכן לטפח בעיסה ומעוט אין מטפחים וכיון דאיכא מיעוטא דאין מטפחין, ואיכא למימר דלא נגע בה כלל סמכינן לה לחזקת עיסה שהיתה עומדת בחזקת טהרה ששני אלו מחזיקות את העיסה בחזקת טהרה לומר שלא נגע בו התינוק ואיתרע ליה רובא, ובפ"י אמדו שם בקידושין בירושלמי בשלהי פרק בתרא (ה"י) תינוק שנמצא בצד העיסה ובצק בידו רבי מטהר וחכמים מטמאין שדרך תינוק מטפח בעיסה. והא דבעי, בעיסה רובא ולא מטמאים במחצה ומחצה ואפילו ברשות היחיד, כשאר ספק טומאה דברשות היחיד טמא, משום דהוה ליה דבר שאין בו דעת לישאל.

אלא למעוטי רובא דר' יהודה. פירוש דאע"ג דר' יהודה סבר דרוב חתיכות מד' מיני דמים הן, לא אזלינן בתר האי רובא אלא כרבנן דאמרי דלא הוי רובא דג"כ מפילות משאר מיני דמים, וקמ"ל ר' יוחנן, דאע"ג דמסתבר כר' יהודה לית הלכתא כוותיה. ואי נמי יש לפרש דרבנן נמי סברי, דרוב חתיכות מארבעת מיני דמים הן, ואפילו הכי כיון שהוא מצוי

שמפילות גם כן משאר מיני דמים, ואשה זו בחזקת טהרה עומדת אוקמי אחזקתה. ואיכא למידק, דהא איתותב ההוא לישנא ברי' פרק המפלת (כא, ב), ואסיק דבאי אפשר לפתיחת הקבר בלא דם קמיפלגי. וכבר נשמר רש"י ז"ל מקושיא זו, ופירש דאפילו ללישנא בתרא דר' יוחנן, דאמר דטעמיה דר' יהודה משום דאי אפשר לפתיחת הקבר בלא דם, אפילו הכי טעמיה דר' יהודה משום דברוב פתיחת הקבר איכא דם ע"כ. ואע"ג דקיי"ל דאי אפשר לפתיחת הקבר בלא דם, ומשוינן ליה כודאי כר' יהושע דאמר מביאה קרבן ונאכל, ר' יוחנן כסתם מתניתין דהמפלת סבירא ליה, דקתני אם יש דם טמאה ואם לאו טהורה, וכדאמר איהו בהדיא בריש פרק המפלת, המפלת חתיכה קורעה אם יש דם אגור בתוכה טמאה ואם לאו טהורה. ובנמוקי הרמב"ן נ"ר יש מי שפ"י דמאן דמתני בשלשה מקומות, מתני ההוא לישנא קמא דר' יוחנן דמוקי פלוגתייהו דר' יהודה ורבנן בשאינה יודעת מה הפילה. וכן עיקר שאלמלא כן לא הזכירו בגמ' כאן לשון ראשון שהוא טעות במקום עיקרו ע"כ.

דף יט - א

מתני': שחור כחרת עמוק מכן טמא דיהה מכן טהור. פרש"י ז"ל עמוק שהוא יותר שחור מן החרת, דיהה שאינו שחור כל כך. ויש מי שפירש עמוק שאינו שחור כל כך, כדאמרינן לענין נגעים בהרת (שבועות ו, ב) עמוקה כמראה חמה עמוקה מן הצל, ועוד מדתניא (לקמן כ, א) כקיר כדיו כענבה טמא וזהו שאמרו עמוק מכן טמא, כזית כזפת כעורב טהור וזהו שאמ' דיהה מכן טהור, והעורב והזפת שחורין הן יותר מן הענבה, אלא כל שהוא משחיר יותר נקרא דיהה וכל שהוא הולך ומלבין יותר נקרא עמוק. ועוד שהדיו שהוא עמוק זהו הדיו עצמו, והשחור השנוי במשנתנו זהו חריתותא דדיותא. ואינו מחוור מדתנן גבי כתמים (לקמן סא, ב) חמשה סימנים מעבירים על הכתם עבר או דיהה הרי זה כתם. והא דאמרינן כמראה חמה עמוקה מן הצל, לא שיקרא הלבן לעולם עמוק, אלא כל שהוא חזק בצבעו הוא הנקרא עמוק במינו, והזית והעורב אע"פ שהן שחורים הרבה מכל מקום כיון שהן מצהיבין ומבהיקין יותר מן הענבה, לפיכך קראוה דוהין והענבה מפני ששחרוריתה דוהה קראו

עמוק. ומה שהביאו ראייה מן הדיו, לא ירדתי לסוף טעמם, כי החרת והדיו וחרירותא דדיותא אחד הן, וכדאמרינן בגמרא (לקמן דף כא, א) חרת שאמרו דיו ולימא דיו אי אמר דיו הוה אמינא כפכחותא דדיותא קמ"ל כחרירותא דדיותא, אלמא חרירותא דדיותא פירושא דחרת ששנינו הוא. והא דאמרינן גבי דיו זהו עמוק ששנינו, לא מחרירותא עצמו אמרו כן, דחרירותא לא עמוק הוא אל השחור עצמו ששנינו במשנתנו הוא, אלא שהדיו עצמו כשהוא משתהא הרבה הולך וכוהה יותר והוא מתחזק בשחרירותו, וזהו שאמרו כדיו טמא וזה ששנינו עמוק מכן טמא. אי נמי איפשר דשמואל פליגא אדרבא בר רב הונא, דשמואל סבר חרת שאמרו זהו חרת עצמו שאינו מעורב בדיו, מדלא קתני במתניתין דיו, וכדאקשינן עלה דרבה ולימא דיו, והילכך סבירא ליה לשמואל דדיו היינו חרירותא דדיותא, הוא ששנינו עמוק מכאן טמא. וזה נ"ל יותר ותדע לך, דבוהה הוא החלש בצבעו, מדאמרינן בגמרא (כ, א) אמר עולא וכולן עמוק מכאן טמא דיהה מכאן טהור כשחור, ואקשינן ואלא מאי שנא שחור דנקט, סד"א הואיל ואמר ר' חנינא שחור אדום הוא אלא שלקה, הילכך אפילו דיהה נמי קמ"ל, כלומר כיון שזה אינו אלא גוון היוצא מגוון אחר, כל שאינו חזק בצבע זה שנתחלף לו, אלא שעדיין לא נטה כל כך ולא נתחזק בחלופו אלא קצת, אימא להוי כשחור ועדיף מיניה נמי, קמ"ל אלמא דוהה זה הוא שאינו שחור חזק. מהא דאמרינן בית הלל היינו תנא קמא וכן חכמים היינו תנא קמא ופרקינן איכא בינייהו לתלות, כלומר דלתנא קמא כמימי' תלתן וכמימי' בשר צלי וירו' אינן מטמאין לשרוף, אלא מ"מ תולין עליהן, כתב הרמב"ן נראה דאפשר היה לומר, דהלכתא כתי"ק דהוא סתם משנה, ונפקא מינה לדידן בדם ירוק, דכיון דלרבנן תולין, אף היא אסורה לבעלה מספק. אלא שיש לסמוך דהלכתא כר' יוסי בירוק מפני שגם הוא שנוי בלשון חכמים במשנתנו, ועוד מפני ששנינו בבחירת' (פ"ה מ"ו) דם הירוק עקביא בן מהללאל מטמא וחכמים מטהרים, וכיון ששנו שם ר' יוסי בלשון חכמים, שמע מינה דהלכתא כותיה, ועוד דאף עקביא בן מהללאל חזר ביה בשעת פטירתו, דתנן ובשעת פטירתו אמר לבנו חזור בך בד' דברים שהייתי אומר וחדא מינייהו הא דדם ירוק, וסתמא דמילתא לגבי ר' יוסי חזר בו, ולא לתלות כתנא קמא דמתניתין מדלא קתני התם בפלוגתא אלא ר' יוסי, ומסתמא דלגבי מאן דפליג עליה התם הדר ביה, ועוד דסוגיין דבפרק המפלת מוכחא הכין בהדיא דכולהו כר' יוסי סבירא להו, דלא מטמא אלא חתיכה של די' מיני דמים, אבל חתיכה ירוקה ולבנה מטהר,

והילכך אפילו לדידן דלא חזינן דמים, הירוק והלבן אינה יושבת בהן כלום, שלא גזרו אלא על דם ותולדותיו.

וירוק. כתבו בתוס' רבותינו הצרפתים ז"ל שהוא גלני ולא בירנו שהוא ככרתי, דכרתי אינו נוטה לאדמימות, ובהוא אפילו עקביא מטהר דלא אסרה תורה אלא דם שהוא אדום, וכן משמע באלו טרפות דאמרינן התם (מז, ב) ריאה ככשות' וכמוריקא וכגון ביצה טרופה טרפה. ופריך ירוקה כשרה ה"ד, ככרתי. ובמסכת נגעים (בתוספתא פ"ג ה"ג) קתני ירקרק כשעוה, ובפרק לולב הגזול (לד, ב) נמי אמרינן ירוק ככרתי, מכלל דסתם ירוק לאו הכי הוא. ובבראשית רבה (פרשה מ"ג) גבי וירק את חניכיו אמרינן שהוריקן בזהב וכן הוא אומר ואברותיה בירקרק חרוץ, אלמא הירוק זהו מראה הזהב שלנו שהוא גיאלני וכל שכן הירוק ככרתי שהוא טהור.

דף יט - ב

אלא הכי קאמר להו נהי דכי חזיא דם ירוק מגופה מעיקרא לא מטמיתו וכו'. יש מי שפירש דהא לא ר' יוחנן מפרש לה, אלא ההוא לישנא קמא בלחוד הוא דקאמר ר' יוחנן, וכיון דאיפריך ההוא לישנא תו לא אמרינן דירד ר' מאיר לשטתו של עקביא. ויש מי שפירש, דלא אמר ר' יוחנן ירד ר"מ לשטתו של עקביא, אלא משום דקתני במתניתין אם אינו מטמא דמשמע דלדבריהם דרבנן קאמר להו, והילכך לכל הני לישני דאיתמרן הכא איתמר לדרי' יוחנן, דכולהו לדבריהם דרבנן קאמר להו, כלומר לדידי דם ירוק מטמא הוא לגמרי כדס' אדום דאנא כעקביא בן מהללאל סבירא לי, אלא לדידכו אודו לי מיהת בהא, ור' יוחנן לא פריש חד מהני לישני, אלא איהו ירד ר"מ לשטתו של עקביא קאמר, וגמרא קא מפרש ואזיל היכי. ואי קשיא לך מדאמרינן לקמן בריש פרק בנות הכותיים גבי מפני שיושבת על כל דם (לג, א) אמר ר' מאיר אם יושבות הן על כל דם תקנה גדולה היא להן, אלא שרואה דם אדום ומשלימתו לדם ירוק, אלמא ר"מ טהורי מטהר ליה לדם ירוק כרבנן, איכא למימר, דהתם דסתם לרבנן קאמר להו, ונקט דם טהור לדבריהם, וחד מנייהו נקט, אבל

לדידיה לאו ירוק אלא לבן אי נמי כמימי תלתן לדידיה דדילמא בההוא כבית הלל סבירא להו. הא דאמר ר' מאיר אלפיה בגזרה שוה, הקשה ר"ת ז"ל דהא ודאי לר"מ דם טהור שבאשה לא מכשיר, דשלחך דם טמא בלבד דרשינן מיניה, מדכתיב גן נעול וכתוב פרדס מה פרדס הזה נעול אף בנות ישראל נועלות פתחיהן לבעליהן, וא"כ היכי קאמר לרבנן, בדם ירוק שהוא טהור לדבריהם, שיהא מכשיר מגזרה שוה, ורבנן נמי למה להו לאהדורי בהא אין אדם דן גזרה שוה מעצמו, דהא לכולי עלמא ואפילו למאן דדאין לה, דם טהור לא אתיא מיניה. ותירץ זו ז"ל, דלר' מאיר, כל היכא דחזיא דם אדום מעיקרא והדר קא חזיא, כל דם מכשיר, שכל זמן שהיא משתלחת והיא כפרדס, שלחך קרי' בכל דם שתראה, והכי קאמר להו לדידי דם טמא הוא ומכשיר הוא מתחלתו, אלא לדידכו אודו לי אטו מיהת דהיכא דקא חזיא דם אדום מגופה והדר קא חזיא דם ירוק, שיהא מכשיר, דשלחך קרי' ליה, ואמרי ליה רבנן דאין אדם דן גזרה שוה מעצמו, ואפילו דם אדום עצמו אינו מכשיר. ותמיה לי, חדא דמנא לן דאית ליה לר"מ כי האי סברא רחוקה, דכל שתראה בכל זמן שלוחיה שיהא מכשיר, דאטו מפני שהיא משולחת, יחזור מה שאינו משקה להכשיר כמשקה, ועוד למה להו לרבנן למימר דלא דייני גזרה שוה, ואפילו דם אדום אינו מכשיר, לימא דלית להו כי האי סברא. ולא מכשיר אלא דם נדה בלבד, דבשלמא אי רבנן בעצמן אהדרו ליה הכין בהדיא שפיר, דהוה אמינא דקושטא דמילתא אהדרו ליה, ולומר דאתיא דם טמא שבה אינו מכשיר אלא אנן הוא דאמרינן דהכי אהדרו ליה, משום דר' יוחנן דאמר דירד רבי מאיר לשטתו של עקביא בן מהללאל, וכיון שכן למה לן דעבדינן להו לרבנן דפליגי אפילו בדם נדה עצמו.

מיתיבי הרגה מאכולת הרי זו תולה בה מאי לאו דכולה גופא לא דרישא. ולזעירי בלחוד, דמפרש דוקא מאכולת של ראש, לדידיה הוא דאקשינן מינה אבל לאינך כולהו דאמרי כדם שחיטה או כדם צפור חיה או כדם הקזה לא קשיה מינה מידי, דא"ל דהא והא חדא חזיתיה אית להו.

מיתיבי תולה בבנה ובבעלה בשלמא בנה משכחת לה וכו'. יש מי שמדקדקין מכאן, דבזמן הזה שאין אנו בקיאים במראות דמים, אין תולין בכתמים, כיון דשמא אילו היינו בקיאים, היינו מכירין שאינו דומה למה שנתעסקה בו, כדאמרינן הכא דאינה תולה אלא במאכולת של ראש, ובבעלה שנכנסה לחופה ולא נבעלה, אלמא אין תולין אלא בדומה ממש, וכיון שאין אנו בקיאים אם דומה לו ממש, אין תולין. אבל בתוספות אמרו, דלאו מילתא היא, דהכא היינו טעמא, משום דהוה סלקא דעתא

דמתניתין כל כתם ואפילו אדום שבאדומים, כדס בחור שלא נשה אשה, תולה בדם בעלה קאמר, ואע"ג שהכתם לפנינו והכרנו בו שהוא ממראה דם טמא, ומשום הכי קא מקשה ואזיל אם איתא דדם טמא, אינו אלא אדום שבאדומים כדס בחור שלא נשא אשה, וכתם זה שבא לפנינו הרי הוא אדום כמוהו, היאך נתלה אותו בדם בעלה, בודאי אינו דומה לו, אבל לעולם מי שאינה יודעת בדמיונות, או שהצבע הלך מבין עיניה, אי נמי שאין הכתם בפנינו ואין אנו יכולין לדמותו, תולה מן הסתם כל אדום באדום וכל שחור בשחור, עד שיתברר שאין הכתם דומה לצבע אבל לעולם מן הסתם תולה, וכדאמרינן באשה שבאת לפני ר' עקיבא ואמרה לו ראיתי כתם ואמר לה שמא מכה יש בך שיכולה להתגלע וטהרה, ואע"פ שלא הביאה הכתם לפניו, וגם לא הצריכה לגלע ולדמות, וכן כתב ג"כ הראב"ד ז"ל, ועוד כתב הראב"ד ז"ל, דמדקתני במתניתין כמימי תלתן וכמימי בשר שלי, שמעינן דמימי תלתן ומימי בשר שלי מראות דמים הן, וכיון שתולה אדום באדום, תולים הכתמים האדומים במימי תלתן ובשר שלי צלי אם נתעסקה בהן.

דף כ - א

בגושיהן שנינו. פירוש שלא נעקרו מגושיהן, לומר שיהא לח הרבה, וכענין ששנינו לח ולא יבש, ואתא לאשמועינן דלא כל לח נמי, אלא לח ורטוב הרבה שלא נעקר מגושיו.

דף כ - ב

אימיה דשבור מלכא שדרא דמא לקמיה דרבא הוה יתיב רב עובדיה קמיה ארחיה ואמר דם חמוד הוא. נראה לי דרב עובדיה הוא דארחיה,

דרבא לא הוה בקי בדמים, וכדאמרינן לעיל. ותדע דרב עובדיה הוא דארחיה, מדקאמר הוה יתיב רב עובדיה קמיה ואי לא עביד רב עובדיה מידי, למה ליה למימר דהוה יתיב קמיה, ואין דרך התלמוד לומר הוה יתיב ר' פלוני קמיה, אלא בענין שאותו שהיה שם עשה או אמר שום דבר, אבל בכדי לא, ושוב לא נצטרך לומר דלעיל גרסינן רבה והכא גרסינן רבא כנ"ל.

האי דם חימוד הוא. פירשו המפרשים דם חימוד וטהור הוא והוא תימא, דהא אמרינן (לקמן סו, א) תבעוה לינשא ונתפייסה צריכה לישוב ז' נקיים, והתם משום חשש חימוד הוא, אלא משמע דדם חימוד טמא, והאי דקאמר דם חימוד הוא, לא כדי לטהרה אמר כן, אלא כדי להראות חכמתו.

ילתא אתיא דמא לקמיה דרבה בר בר חנה וכו'. והא דלא אחזיתיה לרב נחמן בעלה שהיה ג"כ בקי בהן כדאמרינן לעיל (יט, ב) רב נחמן אמר כדס הקזה, אלמא בקי היה בהן, אלא היינו טעמא דדילמא מיגניא באפיא אי נמי לא היה בעיר, אבל ודאי יכול היה לראות כתמי אשתו מדתנן במסכת נגעים (פ"ב מ"ה) כל הנגעים אדם רואה חוץ משל עצמו ר' מאיר אומר אף לא נגעי קרובו, כל הנדרים אדם מתיר חוץ משל עצמו ר' יהודה אומר אף לא נדרי אשתו ולא מני בהדייהו שאינו רואה דמי אשתו וכן כתוב בתוספות.

ומי מהימנא אין והתניא נאמנת אשה לומר כזה ראיתי ואבדתיו. וא"ת א"כ למה הביאתו לפני חכמים י"ל לפי שאינה יכולה לראות בעצמה במקום תלמידי חכמים משום כבודם, וכדאמרינן לעיל דעולא לא חזא דמא בפומבדיתא ולא ר' אלעזר באתריה דרב יהודה.

הא דאיבעיא לן כזה טיהר לי פלוני חכם לא איפשיטא, ולחומרא. וקשיא לי אמאי לא מהימנא, והא לא מחזקינן לה בטועה בדמיונות ולא במשקרת, מדתניא נאמנת אשה לומר כזה ראיתי ואבדתיו, ואפילו בדאי לה חזקה סמכינן עלה מדכתיב וספרה לה לעצמה, וכדאמרינן בכתובות (עב, א) פלוני חכם טהר לי את הכתם וי"ל דכל היכא דאיתיה לדם, ושור שחוט לפניך, לא סמכינן עלה דפלוני חכם טהרו כל היכא דאיכא חכם דמטמא ליה, אי נמי דמסתפקא ביה אלא דאכתי ק"ל דא"כ היכי אתינן למפשטה ממעשה דילתא, והא התם לא הוה מסתפק ביה בטומאה ר' יצחק, דאדרבה מעיקרא דכייה ואיהי היא דאמרה ליה דרבה בר בר חנה טמא לה וכיון דהדר אמרה ליה דכל יומא מטהר והשתא הוא דחש

בעיניה, לא אדיבורה בלבד הוא דסמך אלא אחזותי דידיה ואנפשיה הוא דסמך ומטהר וי"ל דמ"מ כיון דמטמא מסהדותה, ואי לאו דהדרא ואמרה ליה דהשתא הוא דחש בעיניה לא הוה מטהר ליה, אלמא איהי היא דמהימנא למימר כזה טיהר לי וסומכים אדיבורה. ומשני שאני רב יצחק דאגמריה סמך כלומר לא כך היה מעשה, אלא מתחלה ועד סוף דכי לה ודקא קשיא לך חכם שטמא אין חברו רשאי לטהר הני מילי מסברא דנפשיה אבל רב יצחק אגמריה סמך. ורבתינו בעלי התוס' ז"ל פירשו דלא הדר ביה משנויא דשני מעיקרא טמויי טמי לה, אלא דכיון דאהדרה היא ואמרה ליה דהשתא הוא דחש בעיניה סמך אגמריה להאמינה, הא משום גמריה בלחוד אינו רשאי לטהר מה שטמא חכם מעיקרא. והביאו ראיה מההיא דאמרינן בריש פרק אלו טרפות (מד, ב) ההיא פסוקת הגרגרת דאתיא לקמיה דרב יתיב ובדיק לה ברוב עובי אמרו ליה רב כהנא ורב אסי לרב למדתנו רבינו ברוב חללה שדרה לקמיה דרבה בר בר חנה בדקה ברוב חללה ואכשרה וזבן מיניה בתליסר פשיטי, ואקשינן והיכי עביד הכי, והתניא חכם שמטמא אין חברו רשאי לטהר אסר אין חברו רשאי להתיר, ומשני שאני התם דרב לא אסרה, ואקשינן תו וכיון דאורי בה חכם היכי אכל והכתיב ולא בא בפי בשר פגול שלא אכלתי מבהמה שהורה בה חכם, ופרקינן הני מילי מילתא דתליא בסברא, רבה בר בר חנה אגמריה סמך אלמה התם רבה בר בר חנה גמרא הוה בידיה, ואפ"ה כי אקשינן עליה מדתניא חכם שאסר אין חברו רשאי להתיר, לא פרקינן דאגמריה סמך אלא דרב לא אסרה הא אלו אסרה לא היה רשאי לסמוך אגמריה ולהתיר. ולא היא דדילמא שאני התם דקושטא דמילתא ניחא ליה, לשנויי ועדיף מינה קא משני, אי נמי כי משני לבסוף דרבה בר בר חנה אגמריה סמך הדר ביה משנויא קמא דאמר דרב לא אסרה, אלא אפילו תמצא לומר דמעיקרא אסרה רב, אפילו הכין רבה בר בר חנה אכשרה משום דסמך אגמריה. וכבר הארכתי יותר מזה בפרק אלו טרפות בס"ד ויש לי שם ראיות על פירוש זה.

סליק פרק כל היד בס"ד

דף כא - א

לא טמא ר' יהודה אל בחתיכה של ד' מיני דמים. פירוש דדם הוא דקרבן טפי ואפילו הכי מטהרי רבנן, דקסברי דלא עביד דם דקריש ונעשה חתיכה.

ורבנן סברי לא אמרינן רוב חתיכות מד' מיני דמים הן. וא"ת להוי כמחצה על מחצה ואמאי טהורה לגמרי. י"ל משום דמסייע ליה חזקה, דאשה זו בחזקת טהרה עומדת העמידנה על חזקתה. ואינו מחוור, דהא ודאי הפילה חתיכה, וכיון דרוב חתיכות מד' מיני דמים הן, נפקא איתתא מחזקתה, וכענין שאמרנו למעלה גבי שיליא בבית (יח, א) ורש"י ז"ל פירש, דלאו טהורה גמורה קאמר, אלא שאינה טמאה כר' יהודה, ומשום דר' יהודה קתני טמאה דעשאה ודאי, תנא נמי תנא קמא טהורה, ומכל מקום ספק הוא ותולין בה. וכדבריו ודאי לכאורה הכין משמע משמעתין, מדאוקיי פלוגתייהו באיפשר לפתיחת הקבר בלא דם, ותנא קמא דידן כתנא קמא דר' יהושע, ות"ק דר' יהושע לאו טהורי מטהר לה לגמרי, אלא עשאה מיהא ספק, וכדקתני מביאה קרבן ואינו נאכל ולעיל נמי בפרק כל היד הכי משמע, מדאמר ר' יוחנן בגי' מקומות הלכו חכמים אחר הרוב ועשאו כודאי, ואסיקנא דהא דר' יוחנן למעוטי האי רובא דר' יהודה, אלמא משמע דלא עשאוהו חכמים כודאי, הא ספק לתלות בו מיהא הוי. אלא מיהו מהא דאוקימנא בסמוך הא דתנא קמא כת"ק דר' יהושע איכא מ"ד דלא הויא ראייה, דהתם הוא משום שאינה יודעת מה הפילה ואין מה שהפילה בפנינו, ואיכא לספוקי דדילמא דם היה על גבי נפל, הילכך להוציא לגמרי מידי ספק אי איפשר, אבל במתניתין דחתיכה בפנינו ואין עמה דם כלל ובדקה נמי ומצאה טהור, הרי זו טהורה גמורה, דהעמידנה על חזקתה, כיון דאיפשר לפתיחת הקבר בלא דם.

הכי גרסינן בכולהו נסחאי : וכי תימא כי פליגי רבנן אירוקה ולבנה הא קאמר של שאר מיני דמים דברי הכל טהורה. וה"פ וכי תימא כי פליגי רבנן אירוקה ולבנה. וברייתא הכי קתני המפלת חתיכה אדומה ושחורה ירוקה ולבנה טהורה מלידה, אבל אם יש עמה דם טמאה משום נדה. והילכך באדומה ושחורה דהן עצמן דם, טמאה, אבל בירוקה ולבנה, אם יש עמהן דם ממש טמאה, ואם לאו טהורה, מ"מ אכתי קשיא לר' יוחנן, דקאמר של שאר מיני דמים ד"ה טהורה. אלא ודאי, כיון דאפילו כי דחיק ומוקים לה בהכין לא מתרצא ליה ברייתא, לא דחקינן ומפקינן ליה מפשטא, ובין באדומה ושחורה בין בירוקה ולבנה פליגי, דרבנן בכולהו מטהרי ור' יהודה מטמא בכולהו. והילכך קשיא לר' יוחנן בתרתי. ורש"י ז"ל גריס וכי תימא כי פליגי רבנן אירוקה ולבנה אלא אדומה ושחורה למאן קתני לה, והקשה עליו הרמב"ן נ"ר דלכשתמצא לומר דרבנן אירוקה ולבנה בלחוד פליגי, על כרחיך ברייתא הכי קתני, אדומה ושחורה טמאה, ירוקה ולבנה אם יש עמה דם טמאה ואם לאו טהורה, ורבנן גופייהו קא תני לה.

דף כא - ב

האמר ר' יוחנן משום ר' שמעון בן יוחאי המפלת חתיכה קורעה אם יש בה דם אגור טמאה. ללישנא קמא דר' יוחנן דאמר בשל ארבעת מיני דמים ד"ה טמאה ושל שאר מיני דמים דברי הכל טהורה, האי חתיכה מיירי בחתיכה ירוקה ולבנה, והילכך אם אין דם אגור בתוכה טהורה, ומיהו בדם אגור בתוכה טמאה, דכי מטהרו לה, היינו כשאין בו דם אגור, משום דחתיכה עצמה אינה טמאה, הא בשיש בה דם אגור טמאה משום דם שיש בה, אבל ללישנא בתרא דר' יוחנן מיירי בכולהו חתיכות, בין באדומה ושחורה בין בירוקה ולבנה, דמחמת עצמן אינה טמאה, דאין דם עשוי לקרוש ולעשות חתיכה, הילכך אם יש בתוכה דם אגור טמאה ואם לאו טהורה.

והאמר ר' יוחנן משום ר' שמעון בן יוחאי המפלת חתיכה וכו'. איכא למידק אדמותיב ליה מדר' יוחנן ליסייעיה ממתניתין, דקתני המפלת

חתיכה אם יש עמה דם טמאה ואם לאו טהורה, ואע"ג דיש דם בתוכה כדדייקינן מינה לעיל בסמוך עמה אין בתוכה לא יש לומר דמתניתין ליכא לסייעי, דדילמא עמה והוא הדין בתוכה, והא דאמר לעיל עמה אין בתוכה לא, מימרא דגמרא הוא ואיכא לדחויי, אבל מהא דר' יוחנן איכא עליה תיובתא מפורשת. ואי נמי א"ל, דאפילו לכשתמצא לומר דמתניתין דוקא עמה אבל בתוכה לא, אכתי לא הוה סייעתי, דדילמא התם לאו משום דבעי בבשרה, אלא משום דס"ל לתנא דאין זו דם נדה אלא דם חתיכה, כחכמים דבריתא, דאמרין הכין בהדיא אין זו אלא דם חתיכה.

תנא קמא נמי טהורי מטהר אלא דפלאי פלויי איכא בינייהו. ה"ה דהוה מצי למימר להיא אלא שפופרת איכא בינייהו, אלא אגב אורחיה אשמעינן מאי דנפק נמי מבינייהו, דודאי לת"ק, כיון דסבירא ליה דהוי דם נדה ולא מטהר לה אלא משום דאינו נוגע בבשרה, הלכך על כרחיך לדידיה היכא דפלאי פלויי טמאה, דבבשרה קריי ביה, ולמאי דסבירי להו לחכמים נמי דאין זה דם נדה, אפילו פלאי פלויי נמי טהורה.

הא דאמר אביי בשפופרת כולי עלמא לא פליגי כי פליגי בחתיכה מר סבר דרכה של אשה לראות דם בחתיכה ומר סבר אין דרכה של אשה לראות דם בחתיכה. פירש רש"י ז"ל דאביי נמי בדפלאי פלויי הוא דמוקי לה והכי קאמר, דמר דהוא ר' אליעזר סבר דרכה של אשה לראות דם בחתיכה, והיכא דפלאי פלויי טמאה דהא איכא דם בבשרה, אלא מיהו היכא דשיעה טהורה דרחמנא מיעטיה מבשרה, ומר דהוא חכמים סבר אין דרכה של אשה לראות דם נדה בחתיכה, אלא דם חתיכה הוא, והילכך בין שיעה בין פלאי פלויי טהורה דאין זה דם נדה, ומיהו דם נדה בין בשפופרת בין בחתיכה דשיעה טהורה, דכולי עלמא בבשרה בעינן וליכא. וקשה לי דאם איתא, למה ליה לאביי למסתם לישניי כולי האי ולאורוכי ביה למסתמיה, דלפי פירושו ז"ל היינו לישנא קמא, אלא דהכא חדית לן אביי דלא דייקינן מדחכמים הא דם נדה ודאי טמאה אלא בין כך ובין כך טהורה, וכל עצמן לא באו כאן אלא לאשמועינן דאין דרכה של דם נדה לקרוש ולעשות חתיכה, וא"כ לא היה צריך אביי למימרא, אלא לא תימא הא דם נדה ודאי טמאה אלא הא קמ"ל דאין דרכה של אשה לראות דם בחתיכה ועוד דאם איתא לא הוה להו למינקט פלוגתייהו בדשיעא דהא בדשיעא כולי עלמא טהורי מטהרי ליה אלא בדפלי פלויי דהיא עיקר פלוגתייהו הוי ליה למינקט וליתני המפלת חתיכה מלאה דם אם יש בה בקעים הרי זו טמאה ואם לאו טהורה וחכמים אומרים אין זו דם נדה אלא דם חתיכה דבשלמא ללישנא קמא

א"ל דנקט לה מיהא משום דיוקיה דהא דם נדה טמאה ולאשמועין דבשפופרת טמאה אלא השתא לא לגופיה איצטריכא ולא לדיוקא איצטריכא דאדרבה טפי הוה עדיף ומשתמע מיניה דאין דרכה של אשה לראות דם בחתיכה אי נקט לה בדפלי פלויי בהדיא. ונראה היה לי לומר דלאו בפלאי פלויי פליגי לאוקימתא דאביי אלא בדשיעא ממש ובהא פליגי מר סבר דרכה של אשה לראות דם נדה בחתיכה ואפ"ה איצטריך לטהורי ברשיעא משום דמעטיה רחמנא בבשרה ולא בשפיר ולא בחתיכה, וחכמים סברי דחתיכה לא חיצא, ואלו רואה דם בחתיכה לא מעטיה רחמנא מבשרה, דהא נמי בבשרה קרינא ביה, דמין במינו אינו חוצץ, אלא היינו טעמא דטהורה משום דאין זה דם נדה אלא דם חתיכה, הא דם נדה טמאה, ונפקא מינה היכא דהכניסה ידה בפנים והוציאה דם מן המקור שאין בשר חוצץ דמין במינו הוא. אלא דאכתי לא ניחא לי, דלא ה"ל לאביי למימר אלא הכין, לא תימא הוא הדין בשפופרת אלא אימא הא דם נדה ודאי טמאה, ודוקא בחתיכה דליכא חציצה. והרמב"ן נ"ר ג"כ הקשה לפרש"י ז"ל, דלישנא דדרכה של אשה לראות דם בחתיכה לא משמע הכין, אלא מאן דאית ליה דרכה של אשה לראות דם בחתיכה היינו דמטמאה בדאית בה דם אגור, כאילו החתיכה עצמה דם נדה, וכדאמרינן לעיל בדרי' יוחנן, ואין קושיתו של רבינו מחוורת בעיני, דהרבה יש לשונות בגמרא שהלשון אחד לשני ענינים מתחלפים. ופירש הוא ז"ל דהכי קאמר, מר סבר דהיינו חכמים, דרכה של אשה לראות דם בחתיכה, והילכך במלאה דוקא טהורה, דאינו דם נדה אלא דם חתיכה, הא בדם אגור טמאה, והיינו דרי' יוחנן ממש, ומר, דהיינו ר' אליעזר, סבר אין דרכה של אשה לראות דם בחתיכה, והילכך טהורה כאילו ראתה בשפופרת, ואע"ג דאקדמינהו לחכמים, לא קשיא דמשום דאמרינן לעיל דסבירא ליה לרי' יוחנן דדרכה של אשה לראות דם בחתיכה, משום הכי נסיב ליה למאן דאית ליה כי האי סברא בקדמיתא. ואינו מחוור בעיני עדיין כל הצורך, משום דמלאה, אגור משמע דאי לא מלאה מאי הוי ליה למתני אע"פ שיש בתוכה דם כלישנא דברייתא, דסמכין, ואי חדית לן אביי השתא דמלאה לאו באגור קאמר הוי לי למימר בהדיא אביי אמר בשפופרת כולי עלמא לא פליגי כי פליגי בדליכא לדם אגור ובהא פליגי מר סבר דרכה של אשה וכו' ועוד. דאם איתא לדאביי דבהא פליגי, אמאי נקט פלוגתייהו במלאה דם לינקוט באגור, ועוד צריכה היא לפנים, ומה שכתבתי נראה יותר.

דף כב - א

או דילמא הא ממנו עד שתצא טומאתו לחוץ, איכא דקשיא להו, היכי מספקי להו אי האי טומאתו ממנו בעד שתצא טומאתו לחוץ, דא"כ הכא איצטריך קרא לומר שלא יטמא בפנים דאלמא אי שתיק קרא מיניה מדינא הוה אמינא דמטמא אפילו בפנים, והתם איצטריך רחמנא לרבווי שיטמא, בפנים כבחוץ דאלמא מדינא אי שתיק קרא מיניה לא הוה מטמא בפנים עד שתצא לחוץ, ויש מפשים, דכיון דגלי רחמנא בזבה שמתמאה בפנים כבחוץ, איצטריך לגלויי בזב שאינו מטמא אלא בחוץ, שלא תאמר דזב וזבה הוקשו, אי נמי בדין היה באיש לטמא בפנים, משום דכיון שנעקר שותת הוא ויורד ואין שם מקום להתעכב, אבל באשה שמתעכב דם בפרוזדור, הייתי אומר שלא תטמא עד שיצא לחוץ ממש, לפיכך הוצרך הכתוב להשמיע בזה ובזה, ומיהא אכתי קשה לי, מאי קמבעי ליה, מתניתין היא שאין זב ובעל קרי מטמאין עד שתצא טומאתן לחוץ, וכדתנן לקמן בפרק יוצא דופן (מ, א), אלמא האי ממנו להכי הוא דאתא, וכדדייקינן ליה מיניה התם בגמרא. אלא נראה לי דהיא גופה קא מיבעיא ליה כיון דרבה הכתוב פנים כחוץ בזבה, הא דתנינן הזב ובעל קרי אין מטמאין עד שתצא טומאתן לחוץ, מהיכא גמרינן ליה, אלימא מדכתיב ממנו עד שתצא טומאתו לחוץ, ומינה, דאילו ראה קרי בקיסם טמא, דהא יצאה טומאה לחוץ, או דילמא האי ממנו לעד שתצא ממנו ולא בקיסם הוא דאתא, וזב ובעל קרי שאינן מטמאין עד שתצא טומאתן לחוץ, מזבה גמרינן לה. דמדאיצטריך רחמנא בזבה שתטמא בפנים כבחוץ אלמא בזב ובעל קרי מדינא לא מטמאין עד שתצא טומאתן לחוץ. והיינו דבעי לה הכא ולא בעי לה גבי מתניתין דפרק יוצא דופן, משום דהכא איירי ברואה דם בשפופרת, שהוא ענין דומה לו, ואייתנין נמי דרשא דבשרה שמתמאה בפנים כבחוץ כנ"ל.

והלא הוא עצמו אינו מטמא אלא בחתימת פי האמה. פירש רש"י דשיעור חתימת פי האמה קאמר, והכי קאמר והלא הוא עצמו אינו מטמא אלא בשיעור חתימת פי האמה, כיון דנפקא בקיסם, בציר ליה שיעורא כעובי הקיסם, ורב הונא לאו כר' נתן דאמר שזב צריך חתימת פי האמה קאמר ליה, דאם איתא, הוה לן לאקשוויי הכא עליה והתנן הזב ובעל קרי מטמאין בכל שהן, וכדמקשינן לקמן בפרק יוצא דופן (מג, ב) עליה

דשמואל, דאמר זב צריך כחתימת פי האמה, ואקשינן והתנן זב ובעל קרי מטמאין בכל שהן, ופרקינן הוא דאמר כר' נתן, אלא ודאי רב הונא בזב כרבנן סבירא ליה, אלא דבעל קרי לא סבירא ליה כותייהו, דמדלא חלק בהן הכתוב בין רואה לנוגע, דאפילו ברואה לא טמא אלא טומאת ערב כנוגע, אלמא רואה מדין נוגע טמאו הכתוב דאין לך רואה שאינו צריך ספירה כנדה וזב וזבה, וכיון דלא טמאו הכתוב אלא מדין נוגע, צריך הוא שיעור כנוגע והיינו דאקשינן למימרא דנוגע הוי, אלא מעתה אל יסתור בזיבה, ואלו כר' נתן אמרינן מאי קושיא, והלא זב שצריך שיעור, ואפילו הכי סותר בזיבה, וכן נמי הא דפרקינן לפי שאי אפשר בלא צחצוחי זיבה, ואילו לר' נתן מאי פירוקא, והלא אפילו זב ממש פחות מכשיעור לאו כלום הוא, וציחצוחין מאי אהנו ומאי סתרי, אלא דק"ל להאי פירושא, דאי חתימת פי האמה משום שיעורא בלחוד הוא, מאי קושיא והלא הוא עצמו אינו מטמא אלא בחתימת פי האמה, והלא בקיסם חלול אפשר לצאת בו כשיעור חתימת פי אמה. ועוד דבכולהו נוסחאי הכא בחתימת פי אמה, בבית השימוש גרסינן, ולא כחתימת בכ"ף ועוד דהוא ליה למימר בכחתימת פי אמה, או לימא צריך כחתימת פי אמה, אלא משמע דחתימת פי האמה ממש בעי, כלומר שיגע ממש, ואפילו כי איכא שיעור חתימה לא מטמא עד שיהא שם כחתימה וחותרם ממש, כלומר שיגע בפי האמה כולה. ועוד קשיא לי, דאי רב הונא כרבנן סבירא ליה בזב, בבעל קרי דאמר כמאן, לא כרבנן ולא כר' נתן, ואפילו ר' שמעון דאמר בפסחים בפרק אלו דברים (סז, ב) דסבר לה בזב כר' נתן ואתקש בעל קרי לזב, אפילו כדידיה נמי לא אתיא, דעד כאן לא בעי ר' שמעון שיעור בקרי, אלא משום הקישא דזב, הא אלו סבר ליה כרבנן בזב אף בקרי לא היה מצריך חתימת פי האמה, ועוד דאם איתא, התם בפסחים דאמרינן דר"ש בעי כחתימת פי האמה בקרי, למה לן לאפוקי לגמרי מהלכתא ולומר דסבר ליה בזב כר' נתן ואיתקש קרי לזב, לימר קסבר ר"ש בקרי דבעי כחתימת פי אמה, כלומר משום דאין טומאת ראייתו צריכה ספירה, אלא טומאת ערב כמגעו, ובסבריה דרב הונא, ועוד דכי אקשי ליה רב הונא לרבא, והלא הוא עצמו אינו מטמא אלא בחתימת פי אמה, ליבעי מיניה זב שראה בקיסם דלא בעי שיעור, אלא שבזו י"ל דפשיטא ליה דלאו משום דכתיב כי יהיה זב בבשרו, כדפשיטין בזבה מדכתיב בבשרה, אלא כולהו ק"ל, ועוד דאי כרבי נתן מאי קאמר גזירת הכתוב היא, זיבה גמורה סתרה שבעה, צחצוחי זיבה לא סתרה אלא יום אחד, והלא לרבנן אף צחצוחי זיבה, זיבה גמורה היא, דהא מטמא בכל שהוא. ויש מפרשים דרב הונא כר' נתן סבירא ליה, וכשמואל רביה דאית ליה הכין, וכדאיתא

לקמן בפרק יוצא דופן (מג, ב) והוה מצי רבא למימרא ליה אנא כרבנן סבירא לי, ואליבא דרבנן קא מבעיא לי, והא דאקשינן למימר דנוגע הוי, לי דכיון דחתימת פי אמה בעית, אלמא אינו משום רואה אלא משום נוגע, אלא מעתה אל יסתור בזיבה, ואע"ג דלר' נתן בזוב ממש בעי חתימת פי אמה, ואפילו הכי לא הוי משום נוגע אלא משום רואה, הכי קאמר ליה, בשלמא זיבה אע"ג דבעי חתימת פי אמה, גזירת הכתוב הוא דלא תטמא אלא בראיה שיש בה נגיעה, והיינו דנגיעתו אינה אלא טומאת ערב וראיתו טומאת שבעה, אלא קרי, בשלמא אי לא בעי שיעור, דינא הוא דיסתור, משום דדמי בחד צד לזוב, דאף הוא מטמא מדין רואה אע"פ שאינו נוגע, אלא אי אמרת בעי שיעור מאי טעמא סתרה והלא לא דמי לזוב כלל, אלא הרי הוא כמגע עצמו שלא בראיה, דזה וזה במגע וזה וזה טומאת ערב, ופרי' משום דאי אפשר לקרי של מי שהוחזק זב בלא צחצוחי זיבה, ואי אמרת וצחצוחין מאי מהנו, והא בעינן שיעור ואפילו לזוב עצמו, י"ל משום דהוה ליה מין במינו ומין במינו אינו חוצץ. וגם בזה צריך עיון, דהא זוב וקרי שני מינים מוחלקים הן לגמרי, כדאיתא לקמן בפרק בנות הכותיים (לה, ב) וכדתניא זוב דומה למי בצק של שעורים זוב בא מבשר מת ושכבת זרע באה מבשר חי וכולי כדאיתא התם. ועוד דכי לא חיציא מאי הוי מכל מקום שיעור כחתימת פי אמה בעינן דר' נתן שיעור כחתימת פי אמה בעי, והא ליכא אלא צחצוחין בלבד, ואי אמרת מצטרפא, אם כן מצינן קרי שסותר ותהדר קושיין לדוכתה, ועוד דכי פרכינן אלא מעתה תסתור כל שבעה, אדרבה הוה לן למפרך כי איכא צחצוחי מאי הוי, והא ליכא חתימת פי אמה, דכי לא סתרה לא הוי חדוש, אלא כי סתרה הוא דהוי חדוש ועוד צ"ע..

הא נמי תנינא המפלת מין קליפה מן שיעור מין עפר כמין יבחושי תטיל למים אם נמוחו טמאה. הקשו בתוסי' כיון דאפשר לימות, לאו יבש מעיקרא הוא, וכלח חשבינן ליה, דהא תנן בפרק דם הנדה (נד, ב) אבל השרץ והנבלה מטמאין לחין ואין מטמאין יבשים ואם יכול לחזור ולשרות כמות שהיו מטמאין לחין ומטמאין יבשין, אלמא כל שיכול דרך שרייה לחזור לכמות שהיה, אפילו ביבשיתן חשבינן ליה כלת. ואין לומר, דהתם כשחוזרים לכמות שהיו בתוך מעת לעת, והכא אפילו לאחר מעת לעת, דהא ליתא, דאדרבה מיבעיא בעינן לה לקמן (ע"ב) אי יהבינן ליה לדם דרכיך מעת לעת כשרץ ונבלה או פחות מכן, כיון דהנך אקושי ודם רכיך, אלמא מפשט פשיטא להו דאפילו מעת לעת לא יהבינן לדם, ותירצו הם ז"ל דעיקר בעיין דהכא, משום דכתיב כי יזוב זוב דמה, וקא מיבעיא ליה אי בעי דדאיב ביציאתו מן המקור, שיזוב, למעוטי יבש שאינו זב,

ואע"פ שהוא חשוב כלח מ"מ אינו זב, וקא פשיט ליה מדתנן המפלת כמין קליפה, וכו' ואינו מחוור בעיני, חדא דא"כ מאי קא מקשה תו אי הכי כי לא נימוחו נמי, דלדידיה דס"ל דזב ממש בעינן, מתני' מי ניחא אדרבה לדידיה תקשי ליה מתניתין טפי, מיהו א"ל בהא, דלא מפרשי האי אי הכי דאי אמרת בשלמא ויש לנו כיוצא בו בתלמוד בפרק קמא דמציעא (ט, א) גבי נקנה רכוב במוסרה ואחרים כיוצא בו, אלא דאכתי קשיא לי, דאם כן מאי קא מהדר ליה ברישא תנינא דם הנדה ובשר המת מטמאין לחין ומטמאין יבשים והיכי שייכא הא לבעיא דקא בעי מיניה, איהו בעי אי בעינן דם שיזוב בשעת ראייה, ואיהו אהדר ליה דדם יבש מטמא, ודוחק הוא לומר, דהמתרץ לא הבין מעיקרא עיקר בעיא עד שפירשה השואל לבסוף. וי"ל דר' אליעזר משמע ליה דמתניתין כללא קאמר לכל דם יבש ואפילו מעיקרו, וקושטא דמתניתין הכין הוא כמו שאכתוב בסמוך, אלא דר' יוסי ב"ר חנינא א"ל דדילמא מתני' דוקא בלח ונעשה יבש. ונ"ל דעיקר קושיא ליתא, דהכי קא מיבעיא ליה דם יבש אי מקרי דם או לא, ואתי למפשטה מדרבנן דם הנדה מטמא לח ומטמא יבש אלמה לא נפק מתורת דם מחמת שנתיבש, ואהדר ליה, לח ונעשה יבש לא קא מיבעיא לי, דכיון דנחתא ליה טומאה, לא נפיק מתורת דם טמא ואפילו שנתיבש, ומשום דכתיב דם יהיה זובה בהויתו יהא, כדדרשינן בריש פרק דם נדה (נד, ב) והיינו נמי טעמא דשרץ ונבלה דמטמאין יבשים כשיכול לשרותן ולחזור לכמות שהיו, דכיון דנחתא להו טומאה בלחותן, אינן עולין מטומאתן עד שיתיבשו לגמרי שלא יוכלו לחזור לכמות שהיו ע"י שריית מעת לעת, אלא כי מיבעיא לי ביבש מעיקרו, דלא נחת ליה לידי טומאה בלחותו, אי מקרי דם לאחותי ליה טומאה ביבשותו, שיהא מטמא את האשה אם לאו, ואמר ליה, הא נמי תניתוה, במפלת כמין קליפה כמין שערה אם נמוחו טמאה, אלמא אע"ג דלא נחת ליה לידי טומאתו עד שנתיבש טמא ומטמא. ואקשינן אי הכי כי לא נימוחו נמי, כלומר אי אמרת בשלמא דם יבש מעיקרן לא מטמא ניחא, דהכא כי נתיבש כולי האי שאינו נימוח טהורה, והאי דמטמא בנימוח, משום דמוכח מילתא דלאו דם יבש מעיקרא הוה, אלא יצא לפרוזדור ונתיבש שם ואח"כ יצא לחוץ ומ"ה כששורין אותו בפושרין חוזר לכמות שהיה, אבל כי לא נימוח מוכחא מילתא דיבש מעיקרו הוה. אלא לדידך דאמרת דדם יבש מעיקרא נמי טמא ומטמא, כי לא נימוח נמי, ומשני כי לא נימוח בריה בעלמא הוא, כלומר אין שרייתו אלא להבחין אם הוא דם שנתיבש או בריה בעלמא, דכל שלא נימוח מוכחא מילתא דלאו דם הוא, אלא

בריה בעלמא. והיינו דאקשינן ומי איכא בריה כי האי גונא, כלומר בריה ממש שאינה דם, א"ל וכדתניא.

והא דאמרינן: **כי לא נימוחו בריה בעלמא נינהו**. לאו למימרא דכל דם יבש נימוח, וכל שאין נימוח אינו דם, דא"כ הא דתנן (לקמן נד, ב) דם הנדה מטמא לח, ומטמא יבש היכי משכחת לה, דהתם ודאי אפילו ביבש מעיקרו קאמר, וכדאמרינן התם בגמרא אשכחן לח יבש מנא לן אמר ר' יצחק אמר קרא יהיה בהויתו יהא, ואימה הני מילי בלח ונעשה יבש, יבש מעיקרו מנא ליה, דאלמה מתניתין אפילו ביבש מעיקרו, ובשאינו יכול לשרות ולחזור לכמות שהיה קא מיירי ועוד דאלו בדם יבש שיכול לשרות ולחזור לכמות שהיו מטמאין, אלמא כלחי' חשבינן להו, אלא ודאי בדם שאינו יכול לשרות ולימוח קאמר, אלמא אע"פ שאינו נימוח דם הוא ולא בריה. והתם הכי גרסינן ותו הא דתנן המפלת כמין קליפה, ושתי שאלות שאל, לומר דאפילו הני דהוו כעין בריה מנא לן דכי נימוחו טמאים, ולא למימרא דדם יבש שיכול לשרות ולימוח כענין הני קאמר, ואע"פ דמשמע הכא בשמעתין דמתניתין דדם הנדה מטמא יבש כשנתיבש לאחר שיצא לחוץ קאמר, ולא ביבש מעיקרו, לא היא, דמתניתין אפילו ביבש מעיקרו קאמר, אלא דר' יוסי בר חנינא הוא דדחי ואמר, דדילמא דוקא בלח ונעשה יבש לאחר יציאתו דומיא דבשר המת. אלא מיהו קושטא דמילתא, תנא דמתני' כללא קא כייל, דכל דם יבש מטמא, ואפילו יבש מעיקרו, וכדמוכח סוגיא דגמרא דהתם וכדכתיבנא. אעפ"י שראיתי לר"ח ז"ל שכתב שם ואסיקנא, בין דם לח ונעשה יבש בין יבש מעיקרו כמו קליפה כמין עפר כמין יבשושין וכיוצא בהן תטיל למים, לא נראו לי דבריו, משום דכי אמרינן ואימא הני מילי לח ונעשה יבש, יבש מעיקרו מ"ל אעיקר מתני' דקתני דם הנדה מטמא לח ויבש קא מהדר, ולומר דמתניתין סתמא קתני, ואפילו יבש מעיקרו, ועלה קא בעי מ"ל, ומתניתין בשאינו יכול לשרות קאמר, אלא ודאי לא אמרו אלא במפלת כמין אלו וכיוצא באלו שהם בריות, אבל דם יבש לא, אלא בין נימוח בין לא נימוח טמאה, ואין לומר דדוקא במעוברת אמרו שתולים אותה בבריה, דהא משמע דלא שנא מעוברת ול"ש אשה אחרת, משני מעשיה דיבעין דקתני מעשה באשה אחד שהיתה מפלת כמין קליפות וכו', מדקתני שהיתה מפלת, משמע שהיתה למודה בכך, ואלו במעוברת ה"ל למתני שהפילה, אלא כדאמרינן, ואע"ג דקתני במתניתין כמין עפר, עפר נמי לא דמי לדם יבש, דאין הדם עשוי להיות יוצא נפרד וכתוש כעפר, והילכך כל שאין נמוח מוכחא מילתא דלאו דם יבש הוא אלא בריה בעלמא. וזו ראייה לדברי הראב"ד ז"ל, שפסק בדם יבש שאפי'

לא נמוח טמאה ועוד נ"ל להביא ראיה לדבריו, מדרב יהודה אמר שמואל דמוקי פלוגתייהו דר' יהודה ורבנן דהמפלת חתיכה, בחתיכה של ארבעת מיני דמים, ואפ"ה מטמא לה ר' יהודה, ואע"פ שאינה נמוחה כמים. ואע"ג דפליגי רבנן עליה, היינו משום דקסברי דאין דם נעשה חתיכה, הא לאו הכי טמויי נמי מטמאי כר' יהודה, ואע"פ שלא נימוחה, אלמא כל שיש לספוקה בדם יבש, לא שנא נימוח ולא שנא שאינו נימוח טמאה, ובקליפה ושערה ועפר הוא דבעינן נימוח משום שאינו מצוי שיהא הדם נקרש ויוצא על הרוב בכענין זה, אלא משום חשש בעלמא מטילין אותן למים, ואם נימוחו חוששין להן, ואע"פ שרובן בריות נינהו כל שיוצאים בכענין הזה. והר"ז הלוי ז"ל שהקשה עליו מדתנן בפרק דם הנדה, דם הנדה מטמא לח ומטמא יבש, ואמרינן עלה בגמרא תינח לח ונעשה יבש, יבש מעיקרו מנא לן, ותו הא דתנן המפלת כמין קליפה כמין שערה וכו' תטיל למים ואם נימוחו טמאה מנא לן. ואוקימנא משום דכתיב דם יהיה זובה יהיה בהויתו יהא, אלמא דם יבש מעיקרו וקליפות ושערות חד גוונא נינהו, ותרוייהו מחד קרא נפקי, אלמא כולהו אם תטיל למים ולא נימוחו טהורה, נ"ל שזו אינה קושיא דבקר' ליכא לא קליפות ולא שערות, ולא כתיב ביה תטיל למים, אלא קרא יהיה כתיב, כלומר דכל דם הנדה בהויתו יהא, ואנן הוא דדיקינן מינה לקליפות ושערות, ומשום דמספקא לן מילתא אי דם נינהו או בריה נינהו, מטילין אותן למים לידע אם דם הוא אם בריה, ואלו אתא אליהו ואמר דדם הוא, אפי' כי לא נימוחו נמי טמאה, וכיון שכן איכא למימר כדאמרינן לעיל, דדוקא בהני הוא דאיכא לספוקינהו בבריה, הא בדם יבש לעולם חיישינן ליה, כיון דהוי כעין דם. ועוד דהתם לא אמרינן בדם יבש מעיקרו יהיה בהויתו יהא. דלא שייך למימר הכי אלא בלח ונעשה יבש. ומעיקרא דהוה קא מיבעיא ליה בדם לח מעיקרו ונעשה יבש, אהדר לי' יהיה בהויתו יהא, אבל כי אהדר ואיבעיא ליה יבש מעיקרו מנא לן, אהדר ליה יהיה בהויות יהא, אלא יהיה רבויא הוא, כלומר ריבה אפילו יבש מעיקרו ואפילו אינו נימוח, אלא דקליפות ושערות מספקינן להו בבריה עד שנראה שנשורו ונמוחו.

ולפלוג נמי ר' יהודה בהאי. מדאמרינן הכא גבי מתני' דהמפלת כמין דגים לפלוג נמי ר' יהודה בהא, ולא איבעיא לן הכי גבי מתני' דהמפלת כמין קליפות, שמעינן מינה דמפשט פשיטא להו דר' יהודה לא פליג בה, וטעמא דמילתא דקליפות ושערות דבר מועט הוא, ואין בהן משום פתיחת קברות, וכן דעת הראב"ד ז"ל ודמיה הא לההיא דאמרינן בכריתות (י, א) ולד דגמר צורתיה מפתח טפי אי אפשר לי לפתיחת הקבר

בלא דם, פחות מבן ארבעים לא מפתח טפי ואיפשטא ליה לפתיחת הקבר
כי האי בלא דם.

הא דאמרינן: **וייצר לאפנויי**. איכא למידק כי מפנית ליה לוייצר אכתי
נילף בריה מיצירה, דזו היא ביאה זו היא שיבה, תירץ רש"י ז"ל דיצירה
יצירה גמרינן, משום דדמי מדדמי ילפינן, אבל בריה מיצירה לא ילפינן,
כדאמרינן בכל דוכתא דפריך מהא דתני רבי ישמעאל, ואינו מחוור בעיני,
דאי משום הא הוי לי לפרושי הכין בהדיא, דכיון דאנן תרתוי אקשינן,
חדא מדתנא דבי ר' ישמעאל, ועוד מדכתיב נמי בריה בריה, והאי תרוצא
דתרציי וייצא לאפנויי, מתרצה בהדיא ההיא דפרכינן נגמר בריה בריה,
הוה לן לפרוקי נמי בהדיא אידך פירכא ולימי, ואי משום דזו היא שיבה
זו היא ביאה, היכא דאיכא דדמיא ליה מדדמי ליה ילפינן מדלא דמי ליה
לא ילפינן ועוד דלא אמרינן הכין אלא דוקא היכא דסתרן אהדדי וליכא
למגמר אלא חד מינייהו, אבל הכא לא סתרן אהדדי ואיפשטא
למגמרינהו תרווייהו. ובנמוקי הרמב"ן נ"ר פ"י וייצר לאפנויי, וכיון שכן
ודאי ליכא למגמר אלא חדא דמפנה, והילכך מדדמי ליה ילפינן, ואע"ג
דוייצר מופנה, ליכא למגמר בריה מינייה, כדן מופנה מצד אחד, דאפנויי
דוייצר דאדם, לא לגזרה שוה דבריאה אתפני, אלא לגזרה שוה דיצירה,
והוה ליה לגבי בריה כשאינה מופנה כל עיקר, וזה נכון.

אדרבה וייצר לגופיה ויברא לאפנויי. פרש"י ז"ל ויברא לאפנויי ונילף
בריאה בריאה לאתויי תנין ולאפוקי בהמה, וק"ל דהא אפילו כי מפנית
ליה ויברא אכתי מופנה מצד אחד הוא דויברא דגבי תנין לגופיה וא"ת
דאפילו הכי גמרינן, דמופנה מצד אחד ילפינן א"כ אפילו כי מצרכת וייצר
דאדם לגופיה מכל מקום וייצר דבהמה מופנה ונילף, אלא השתא לא
למעוטי בהמה אתינן אלא לרבווי תנין כנ"ל.

הא דאמרינן: **ויברא גבי תנין לאו מופנה**. פרש"י ז"ל דכיון דאין מופנה
משני צדדין למידין ומושיבין הכא נמי יש להשיב מה לאדם שכן מטמא
מחיים כדאמרינן לקמן בסמוך, אבל הרמב"ן נ"ר פירש דלהאי לישנא
קמא לא אצטרכינן לפירכא, דלכולי עלמא מופנה מצד אחד ומופנה משני
צדדין שבקינן מופנה מצד אחד וגמרינן ממופנה משני צדדין והילכך
מצירה ויצירה גמרינן וכיון דגמרינן יצירה יצירה הדר הוה ליה בריאה
לאדם לגופיה וגבי תנין נמי לגופיה ואין כאן מופנה כלל, ולא מופנה כלל,
אע"ג דליכא למיפרך לא גמרינן. ואמרינן ומאי נפקא מינה וכו' כלומר
ומאי חזית דאפנית ליה לוייצר לגמרי בין באדם בין בבהמה ומפקת

בריאה מגזרה שוה לגמרי אימא ויברא דאדם לאפנווי וייצר לגופיה, וייצר דבהמה מופנה וגמרינן, דהא מופנה מצד א' הוא וכן נמי גמרי ויברא דתנין אע"ג דלא מופנה מויברא דאדם דמופנה ופריך משום דלא אפשר כלדרבנן הא עדיפא טובא דהא משיבין אלא אפילו לרבי ישמעאל משיבין כל היכא דאיכא מופנה משני צדדין מיניה גמרינן ושביקין מצד אחד אבל ללישנא דרב אחא דאמר לא מופנה כלל למדין ומשיבין לההיא לישנא הוא דאיצטריכי לפירכא דאי ליכא פירכא נגמרינה לתרווייהו דהא לא סתרון אהדדי והילכך בעיא מאי פירכא ואמרינן משום דאדם מטמא מחיים תאמר בתנין דלא, ואי קשיא לך אע"ג דאיכא למפרך ליהדר דינא ותיתי מבהמה דמאי אמרת מה לאדם שכן מטמא מחיים תאמר בתנין בהמה תוכיח, אי נמי נגמר וייצר דבהמה למד דמלמד איכא למימר מה לשניהם שכן מטמאין במגע ובמשא תאמר בדגים שאין מטמאין בטומאת עצמן במגע ובמשא.

דף כג - א

מאי נפקא מינה לאיתסורי באחותה. פירוש הא מאי נפקא מינה לאו ר' זירא א"ל הכין לר' ירמיה אלא ר' ירמיה גופיה הוא דא"ל כלומר והא דבעי מינדך נפקא מינה לאתסורי באחותה וה"ה דהוה מצי למימר לאתסורי באמה ובאם אמה אלא דכל עיקר בעינן לאיתוויי לר' זירא לידי גיחוך הוה, וכל היכא דהוה מצי לרבווי בתמיהי הוה מרבה ומשום דאסור אחות אשה אינו אלא במחיים דאשתו, ולר' ירמיה ודאי לא הוה מספק ליה כלל דהא נפל הוא ולא תפסי בה קדושין אלא משום גיחוך בעלמא הוא.

והא דאמרינן: **למימרא דחיי.** כלומר דמדנסיב לה באחותה ולרבווי בתמיהי משמע דחיי טובא והא אמר רב יהודה אמר רב לא אמר ר"מ אלא הואיל ובמינו מתקיים כלומר אבל הוא עצמו אינו מתקיים כלל וכל שכן שאינו חי הרבה שתהא יותר תמיהא באיסור אחותה דנקט, וכן נראה מדברי רש"י ז"ל, אבל הרמב"ן נ"ר פירש דאעיקר בעיא דקבל בה אביה קדושין קא מהדר מדקאמר קבל בה אביה קדושים אלמא בן

קיימא הוא דאי לאו בר קיימא הוא אפילו בעודנה חיה אין קדושיה תופסין בה דנפל הוא ובן שמונה חי הרי הוא כאבן.

והא דאמרינן: **לא אמר ר' מאיר אלא הואיל ובמינו מתקיים**. לאו למימרא דהיינו עיקר טעמיה דר' מאיר כלומר דכל שבמינו מתקיים הרי זה ולד דהא ר' מאיר יצירה יצירה הוא דגמיר, אי נמי משום דעיניהם דומות לשל אדם או הולכות לפנייהם כשל אדם אלא הכי קאמר אע"ג דר' מאיר גמר יצירה יצירה לא אמר אלא באלו שיש במינן מתקיים אבל אלו לא היה במינם מתקיים לא, ולאפוקי גוף אטום הואיל ואין במינו מתקיים דכותיה וכן פרש"י ז"ל.

דף כג - ב

הא דאמר ר' ירמיה בר אבא אמר רב הכל מודים גופו אדם ופניו תייש ולא כלום. איכא למידק והא טעמיה דר' מאיר משום דגמר יצירה יצירה הוא אי נמי משום דעיניהם הולכות לפנייהם כשל אדם אלמא אפילו בתיש גמור שגופו ופניו תייש הרי זה ולד לר' מאיר וכל שכן אדם שגופו ופניו בלבד תייש, לפיכך פרש"י ז"ל דרב פליג אהנהו דלעיל וקסבר דר"מ ורבנן בסברא בעלמא פליגי, אבל ר"ת ז"ל פירש בספר הישר דלא פליג דלדידיה נמי אי כולו תייש בפניו וגופו, ולד הוא הואיל ובמינו מתקיים דגמרינן יצירה מיצירה אבל בגופו אדם ופניו תייש דאינו לא מין אדם ולא מין בהמה דברי הכל ולא כלום הוא ומכל מקום כשפניו אדם לכולי עלמא הואיל וכל עיקר הצורה היא צורת אדם דהיינו צורת פנים כאדם גמור דמי, וכשנברא בעין אחת דבהמה, פליגי, דר' מאיר סבר אפילו מקצת צורה, ורבנן סברי אינו אדם עד שתהא בו לכל צורת פניו פני אדם, והא דאמר שנברא כעין אחת כבהמה לאו דוקא בעין אחת אלא אפילו אין לו אלא אחד מכל צורות פני אדם כגון לסת ומצח וגבין וגבת הזקן הרי זה אדם לר' מאיר כדאמר רבא בסמוך, אלא הא דנקט בעין אחת להודיעך כחן דרבנן דאפילו בשאין לו אלא עין אחת דבהמה פליגי, וא"ת א"כ מנא ליה לרב דר' מאיר בפניו אדם ונברא בעין אחת כבהמה פליגי דילמא בההוא מודה להו לרבנן ולא פליגי עלייהו אלא כשכל גופו ופניו תייש הא

במקצת אדם ומקצת תייש מודה לכו, וי"ל דנפקא ליה מדאמרי ליה רבנן כל שאין בו מצורת אדם אינו ולד ולא קתני וחכמים מטהרים אי נמי וחכמים אומרים אינו ולד שמע מינה דשמעו לר' מאיר דפליג בתרתי ומטמא אפילו במקצת צורת אדם ואמרי ליה רבנן כל צורת אדם בעינן, למעוטי כל צורת בהמה ולמעוטי נמי אפילו מקצת צורת אדם ואקשינן עליה דרב והא איפכא תניא שר' מאיר אומר כל צורת וחכמים אומרים מצורת כלומר דאיפכא לגמרי הוא שר' מאיר לא מטמא אלא או בכל צורת בהמה או בכל צורת אדם דבעינן במינו מתקיים, ומקצת אדם ומקצת בהמה לא מצאנו מין כמותו שמתקיים, וחכמים אומרים כל גופו ופניו תייש אינו ולד עד שתהא בו מקצת צורת אדם ומיהא במקצת צורת אדם סגי ובהא רבנן לחומרא ור' מאיר לקולא, אמר להו אי תניא תניא, והשתא אתיא מתניי שפיר דקתני וחכמים אומרים כל שאין בו מצורת אדם אינו ולד דמשמע הא במקצת צורת אדם הרי זה ולד.

ואיבעית אימא לעולם כמאן דאמר מצורת. פירש והא דתניא אפילו פרצוף אחד אין לא לעכב אלא להכשיר באחד, ומאי אחד, אחד אחד.

אמר רבא ושטו נקוב אמו טמאה. פרש"י ז"ל דקסבר רבא טרפה חיה, והזיקו לפי כן הא דתניא בסמוך המפלת גוף אטום אמו טהורה ואי זהו גוף אטום א"ר כדי שינטל מן החי וימות ואמרינן עלה בגמרא וכמה שינטל מן החי וימות ר' זכאי אומר עד לרכובה ר' ינאי אומר עד לנקביו ואמרינן בין ר' ינאי בין ר' זכאי קא מיפלגי בטרפה חיה אלמא משמע לכאורה דכל שנולד בטרפות למאן דאית ליה טרפה אינה חיה אמו טהורה ואינו מחוור דקשה להעמיד רבא דלא כהלכתא דקי"ל כמ"ד טרפה אינה חיה, ועוד דמי גרע מנפל שאמו טמאה לידה ואפילו תאמר התם הוא דמתחלת ברייתו היה ראוי לבריאת נשמה דילמא האי נמי מתחלה ראוי היה אלא שלאחר זמן ניקב ושטו דמי גרע מיצא מחותך. לכך פירש הרמב"ן נר"ו דרבא אפילו כמ"ד טרפה אינה חיה אמרה דזה ראוי היה לברית נשמה ולחיות פחות קצת מי"ב חדש ועוד דדילמא מתחילה שלם נולד אלא שלאחר זמן נקב כדאמרן והא דאמרינן לקמן קמיפלגי בטרפה חיה לאו למימרא שיהא זה עיקר טעמא לבריית' ולומר דמשום דטרפה אינה חיה אינו מטמא את אמו משום ולד, אלא סימנא בעלמא, דקתני במתניתין איזו גוף אטום שאמו טהורה כל שינטל מן החי וימות קא מפרשינן ובפירושיי דכל שינטל מן החי וימות פליגי הני אמוראי חד אמר כל שינטל ארכובותיו אינו חי ואידך אמר אכתי הוא יכול לחיות ומכלל דבריהם שמעינן מאי דס"ל בעלמא גבי טרפה דמאן

דאמר עד רכובתו סבר אינה חיה ומאן דאמר עד לנקבותו אית ליה בעלמא טרפה חיה.

דף כד - א

הא דאקשינן : ליתני מגוף אטום ופניו ממוסמסים וכו' איכא למידק מאי קושיא דאילו בעי למתני הא איכא למתני טובא שמא מפניו תייש ומשני גבין ושני שדראות וכמין אפקותא דדיקלא י"ל דפניו ממוסמסין שכיח טפי אי נמי משום דדמי טפי לגוף אטום.

ושמואל סבר בריה בעלמא איתא. פרש"י ז"ל מין בעלמא איתא ואותו המין אסר לו. ואיכא למידק דא"כ אפילו כי יצא לאויר העולם אמאי אמר שמואל דאסור, דהא נולד מבהמה טהורה לא אסרה תורה דהוה ליה כקלוט בן פרה. ולפי פירושו איפשר לומר דלכולי עלמא אינו מתקיים והילכך כשיצא לאויר העולם נפל הוא ואסור. והא דפריך רב שימי לרב מדתני ר' חנינא בן אנטיגנוס כל שיש לו שני גבין וכו' ה"ה נמי דקשיא לשמואל אלא דגבי רב קאי דבר בריה הוא ומשום הכי פריך ליה מינה וה"ה לשמואל. והקשה עליו הרמב"ן נ"ר דגבי ההוא מתניתין דר' חנינא פרכינן עלה במקומה בפרק אלו מומין בבכורות (מג, ב) למימרא דחיי והאמר רב באשה אינו ולד בבהמה אסור באכילה ולא מדכרינן התם דשמואל כלל דאלמי לשמואל איפשר דחיי, ולי נראה דאי משום הא לא איריא דמשום דלרב שמעינן ליה בהדיא דאמר באשה אינו ולד משום הכי אקשינן מיניה לרב אבל לשמואל לא שמעינן ליה בהדיא דאסר כשיצא לאויר העולם דהא דאמרינן אבל במעי בהמה שרי מימרא דגמרא היא דמוקי לה לפלוגתייהו בדבר חנן בר רבא אלא מיהא לדידי קשיא לי דאם איתא דלשמואל לא חיי ליהוי כגוף אטום דאינו ראוי לברית נשמה וכל שאינו ראוי לברית נשמה אינו ולד דטעמא דרב דאמר באשה אינו ולד היינו טעמא משום דאינו ראוי לברית נשמה. ואינו קשה דהא ראוי הוא לברית נשמה אלא שאינו מתקיים באדם שלשים יום ובבהמה שמונה ימים, ומיהא המחזור שבכולן מה שפירש הרמב"ן נ"ר דלכולי עלמא מין בעלמא ליכא כי פליגי בבריה כלומר דנולד מן הטהורה אם

איפשר לחיות, דרב סבר בריה בעלמא ליכא דא"א לו לחיות כשיצא לאויר העולם כי אגמריה רחמנא משה בסיני במעי בהמה אגמריה דבחוץ לא צריך דנפל הוא, ושמואל סבר בריה בעלמא איתא, דחיי, וכי אגמריה רחמנא למשה בסיני בעלמא אגמריה כלומר לאחר שיצא לאויר העולם דלא תימא כקלוט בן פרה הוא אבל במעי בהמה דאפילו שליא שריא איהו נמי שרי וכן פרי"ח ז"ל.

מאי לאו יצא מכלל עוברין דאפילו במעי אמן אסור. כלומר וקשיא לשמואל, ופרקינן רב מתרץ לטעמיה ושמואל מתרץ לטעמיה. ואי קשיא לך למאי איצריכי לתרוצה אליבא דרב דהא אגן לא אקשינן מינה לרב אלא לשמואל ואדרבה לדסיועי לדרב היא, כבר נשמרו בפירושים מזה, משום דפשטה דברייתא לא מתרצה לרב, אלא דפשטה קשיא בהדיא לשמואל ולא לרב, אלא מי לא מתרצה שפיר כפשטה אפילו אליבא דרב, משום דכולה ברייתא כפשטא בחד גוונא איירי או כולה כשיצא לאויר העולם ולא ניחא דא"כ אין הפרש בין עוברין ליצאו לו שני גבין דזה וזה אסורים, ואי נמי כולה ברייתא במעי אמן ולא אפשר דבן ארבעה לדקה ובן שמונה לגסה ואפילו הימנא ולמטה במעי אמן שרי דכל בבהמה תאכלו, משום הכי מתרצה לה נמי אליבא דרב.

דף כד - ב

הא דאמרינן מאי דעתיד לחומר חומר דאתי לידי קולא הוא. קשה לי דהא אית לן דכותה לקמן דשדינן להו לחומר ומטמאינן לה ואע"ג דלא יהבינן לה ימי טוהר ולא חיישינן וכדאמר שמואל לרב יהודה גבי שפיר (כה, ב) שיננא לא תעביד עובדא עד שישעיר ואקשינן עליה והאמר שמואל מעולם לא דכו שפירא בנהרדעא ואסיקנא לחוש חוששת ימי טהרה הוא דאסתפקא לן אי ולד הוא אם לאו והילכך על כרחיך תשב לזכר או לנקבה לחומר ולא חיישינן לקולא משום דלא אפשר בלא הכי, אלא הכא דק"ל כרב בין לקולא בין לחומר ומשום חומר בעלמא אתינן לטמוייה ולא מספקא, בהא איכא למיחש ומיהא אכתי לא ניחא לי שפיר דהתם הא איכא רבנן דפליגי עליה דר' יהושע ולית לדריי דיחידאה הוא ורבנן נמי

דדחו ליה לר' ישמעאל ואמרי דאפילו מלא בשר דילמא אמו טהורה, ואביו כיחידאה אמרה וכן הוציא העובר את ידו דאמר רב הונא לקמן (כח, א) דאמו טמאה לידה מדרבנן ולא חיישינן דילמא מני לה ימי טומאה מההיא שעתא ואי נמי דילמא יהבינן לה ימי טוהר וצ"ע.

הא דתניא : **המפלת דמות לילית אמו טמאה לידה ולד הוא אלא שיש לו כנפים**. איכא למידק ותיפוק לי דהא גופו תייש ופניו אדם אדם, דאלמא בתר צורת פניו שדינן ליה, וי"ל סלקא דעתא אמינא דהתם הוא משום דאזלינן בתר צורת פני אדם אבל הכא אין כאן צורת אדם כלל אלא צורת לילי בין בגוף בין בפנים קמ"ל דלילית גופה ולד היא אלא שיש לו כנפים עכשיו.

דף כה - א

שמא כר' יהושע אסרה ואין הלכה כר' יהושע דתניא המפלת שפיר שאינו מרוקם וכו'. וא"ת היכי א"ר לא שמעתי דהא ברייתא שמיעא ליה. י"ל דר' ברייתא ודאי שמיע ליה אלא דלא שמע פלוגתייהו במאי אי בשאינו מלא בשר או דילמא אפילו במלא בשר ודחה הא דר' ישמעאל דדילמא כיחידאה אמרה משום דאמר אידך נמי כסומכוס ומלא בשר דנקט ר' יוסי ה"ה לעכור ולא פירש בשר אלא לאפוקי צלול.

ר' יהושע בן לוי אומר בצלול מחלוקת. וא"ת כיון דר' לא שמיעא ליה אפילו במלא בשר מנין ליה לריב"ל דבעכור מודו רבנן דטמאה י"ל אע"ג דר' לא שמיע ליה, לר' יהושע בן לוי דר' יוסי שמיע ליה ואליבא דרבנן אמרה, וכסברה דר' ישמעאל נמי, דהוה סבר דאבוה אליבא דרבנן אמרה דלא שביק רבנן ואמר כיחידאה, ויש אומרים שאין אומרים באלו זו דומה לזו דדילמא טפי עדיף עכור ממלא בשר ואיכא למימר איפכא ולפיכך נחלקו בכולן.

הא דאקשינן ליה : **רבא לרב נחמן אלא אמרו סימן הולד בבהמה דקא.** לא ממתניתין דהלוקח בהמה מן הנכרי קא פריך דקתני בה א"ל ר' עקיבא לר' ישמעאל אלא אמרו וכו' וכמו שפרש"י ז"ל בפירושו דההיא

ר' עקיבא אמרה ומאי פריך מינה לר' יהושע אלא ברייתא היא בריש ההוא פירקא ור' יהושע היא דאמרה וכדקתני התם (כ, א) ת"ר עז בת שנתה ודאי לכהן וכו' וכשנאמרו דברים אלו אצל ר' יהושע אמר להוציאו אמרו לו ישמעאל טעית אלו בולד בלבד הבהמה נפטרת היה כדברך אלא אמרו סימן הולד בבהמה וכו'.

דף כה - ב

א"ר יוחנן מעדותו של ר' נחוניא נשנית משנה זו. כלומר יחידאה היא ולעולם אין צריך צורת פנים. קשיא לי אי"כ מה בינו ובין פניו טוחות דא"ר יוחנן לעיל (כד, א) דאין אמו טמאה לידה, וי"ל דסנדל מתחלת ברייתו ולד היה וראוי לבריית נשמה אלא שבא ולד שני וסטר פניו ומחק צורתו. וזהו שאמרו בברייתא ולד הוא אלא שנרצף.

דף כו - א

גבי כריתות שיצאו דרך מרגלותיהן. פירוש ולעולם בגיורת שיצא ולד בגיורתה עד מתניו ונתגיירה ואח"כ יצא סנדל דאי לא אכתי מאי נפקא מינה לקרבן תיפוק לי משום ולד.

גירסת רש"י ז"ל: ולד מדנפק ליה רובא דרישיה הויא לה לידה סנדל עד דנפיק רוביה. ופירושו הוא ז"ל משום דאין הראש פוטר בנפלים. ויש להקשות דהא שמואל דאמר הכי איתותב בבכורות פרק יש בכור (מו, ב) אלא יש לפרש דאפילו למאן דאמר הראש פוטר בנפלים מודה הוא בסנדל שאין ראשו חשוב ראש ואע"פ שיש לו צורת פנים.

והא דאמרינן : **ולד דאית ליה חיותא**. לאו דוקא אלא ראוי לחיות קאמר דהא אפילו בנפלים ראש פוטר בהן. ואינו מחוור בעיני דסנדל נמי ראוי היה לבריית נשמה מתחלתו דאי לא אינו ולד לטומאה וטהרה ולקרבת. ויש שגרוסים ולד דאית ליה חיותא מדנפק ליה רובא דרישא סנדל עד דנפיק כוליה. פירוש מדנפק כולי רישיה ולהאי פירוש אפילו למאן דאמר בראש פוטר בנפלים דוקא כוליה רישיה ולא רוביה, דרישיה כולד מעליא. והא דקאמרינן ולד דאית ליה חיותא דוקא קאמר כלומר שיצא חי ואתיא כתנא קמא דלקמן (כט, א) גבי יצא מחותך או מסורס דמשמע דבעי ראש שלם בנפלים ואי נמי יש לפרש ולד מדנפק רובא דרישא כלומר בין חי בין נפל כיון שהיה ראוי לחיות כלומר שראוי לבריית נשמה, סנדל עד דנפיק כולי רישיה דראש סנדל לא פטר עד דנפיק כולי ואתיא כר' יוסי דאמר יצא כתיקונו לחיים ופרישנא לקמן איזהו לחיים משיצא רוב ראשו. ולהאי פירוש אתיא הא כר' יוסי.

כדי שיאחזנו בידו ויראה לכאן ולכאן. ואע"פ שאין מפורש כאן טפח א"ל דהכי קיים להו דמאי דפריש בין גודל לשאר האצבעות הוי כשיעור שיראה לכאן ולכאן ונקטיה בהאי לישנא כדי לפרש אגב אורחיה טעמא דמילתא.

דף כו - ב

והאמר רב אין הולד מתעכב אחר חבירו ולא כלום. יש מי שפירש דרב סבירא ליה דאין אשה מתעברת וחוזרת ומתעברת דא"כ אמאי לא משתהה. ולית ליה הא דתניא בכתובות (לט) וביבמות פרק ראשון (יב) שלש נשים משמשות במוך וכן נמי לית ליה הא דאמרינן לקמן מעשה היה ונשתהה ולד אחר חבירו שלשים ושלושה, ומעשה דיהודה וחזקיה בני חביבי דרב, הווי יתבי בהדי בבית המדרש, ובקי בהן היה, והיאך אפשר דלא ידע בהו, ואי איהו אמר דלא היו דברים מעולם, מאן גברא דמסהיד בהו. לכך פירש הרמב"ן נ"ר דהיינו טעמיה דרב דקסבר דכל שמתעברת וחוזרת ומתעברת אי אפשר דלא הוה חד מינייהו סנדל והיינו ברייתות דשלש נשים משמשות במוך וכשהאשה מתעברת תאומים טפה

אחד היתה ונתחלקה לשני ולדות ופעמים נגמרה אחד מהן לשבעה ואחד לתשעה והיינו מעשה דחזקיה ויהודה. אבל כששניהם נגמרים בחדש אחד אי אפשר להתעכב האחד אחר חבירו ולא כלום אלא אם כן האחד נפל והאחד נמוק ויוצאה שליא בלא ולד והיינו דרב יהודה דאמר גל גי' תולים את השליא בולד מכאן ואילך תולין בולד אחר ואוקימנא בנפלים אבל בבן קימא אי אפשר שיהא האחד נמוק והאחד חי ולית ליה לרב תפורו שמעתתא דלקמן (כז) דאמרינן עשרים וארבעה לולד דבחד ירחא אי אפשר. הרמב"ן נ"ר.

הכי אמר רב אין תולין את השליא אלא בבן קימא. פרש"י ז"ל בן קימא הראוי לבריית נשמה לאפוקי ושטו אטום וכיוצא בו. והא דחזייה שמואל לרב יהודה בישוה הוה טעמא להאי פירושא משום דשמעא מרב ולא אמרה ניהליה דתלמידיה דשמואל נמי הוה. ונ"ל שהזקיקו לרש"י ז"ל לפרש כן דאלו בבן קיימא ממש כלומר ולד חי קאמר אבל בנפלים אין תולין משוינן ליה לרב יהודה טועה גמור ולא הוי ליה לשמואל למחזייה רישות בלבד אלא דלקשי ליה מדברי חביריו שהעידו בהפך ורב יהודה נמי לא הוה שתיק אלא הוה אמר להו מאי דשמע איהו בהפך מרב רבו. ועוד דהא משמע ודאי דרב יהודה הוה קאים תמן וכי קאמרינן שיילינהו לכולהו תלמידי דרב משמע דאף רב יהודה הודה בכך. ועוד דרב יצחק בר שמואל בר מרתא אמר דהכי אמר רב בפירוש הפילה נפל ואח"כ הפילה שיליא כל שלשה ימים תולין את השיליא בולד ולא סגיא דלא משוי להו לרב יהודה ורב יצחק טועין ושמואל דחזייה לרב יהודה בישות מאי חזית דסמיך אסהדותיה דהני ולא סמיך אסהדותיה דרב יהודה ורב יצחק ורב יהודה תלמיד מובהק דרב הוה ובקי ומדקדק בשמועותיו הוה דאפילו ספיקי דגברי גריס כדאמרינן בפרק קמא דחולין (ית, ב) ושאר המפרשים פירשוה בבן קימא ממש כלומר ולד חי וטעמא דמילתא משום דולד חי מבזע בזע שיליא ונפיק ונשארה שיליא עדיין בפנים אבל בנפל היאך יצא נפל ותשאר השיליא. וכן כתוב בשאלתות דרב אחא גאון זצ"ל. ועוד אמרו שבירושלמי מפורש שאין השיליא פורשת מן הולד עד שיגמר ולפיכך אין תולין אותה בנפל והיינו דחזא ביה ברב יהודה בישות דאיהו אמר משמיה דרב דכל גי' ימים תולין את השיליא בנפל וכלהו תלמידי דרב אסהידו משמיה דרב דאין תולין אותה בנפל כלל ואפילו יצאה ביומו.

הא דתניא: **המפלת מין בהמה חיה ועוף ושיליא עמהם וכו'.** יש מי שפירשה כר' מאיר דחשיב הני כולד גמור והילכך לא מטמא לה אלא

משום זכר ונקבה אבל לא משום נדה דאלו לרבנן תשב לזכר ולנקבה ולנדה הוי ליה למתני דדילמא שיליא זו מהני הות ואמן טמאה נדה. ויש מי שפירש בהפך כלומר דרבנן היא דאי ר' מאיר היאך אתה מטיל עליה מהמת שיליא זו חומר שני ולדות והלא אם אלו יש ביניהם נקבה אין אתה מטיל עליה מחמת שיליא זו חומר כלל, דתיפוק ליה משום נקבה דאית בהו, ואפילו אם הוא זכר אין אתה מטיל עליה מחמת שיליא זו. אלא חומר ולד אחד, דחומר הזכר אין אתה מטיל עליה אלא ודאי רבנן היא והכי קתני הריני מטיל על השיליא חומר שני ולדות ונמצאת יושבת מחמת השיליא לזכר ולנקבה וכן נמי תשב לנדה מחמת מין בהמה וחיה שהפילה שאינו ולד ושמא שיליא זו מהן היתה אלא שלא הוצרך לפי אלא חומר שאתה מטיל על השיליא ולומר שאין אתה תולה אותה באלו וכיון שאין אתה תולה אותה באלו אלא מספקא לן אם מאלו אם מולד אחר וכדקתני שאני אומר שמא נימוח שפיר של שיליא זו דאלמא ספיקא משוינן ליה מסתמא יושבת היא אף לנדה. וא"ת כיון דיש שיליא במינן של אלו אפילו בזמן שאינה קשורה עמהן מפני מה אין תולין אותה באלו כמו שתולין אותה בולד מעליא י"ל דהכי קים להו לרבנן דאין דרכה של שילית בהמה חיה ועוף להתעכב אחר הולד כלום לא שנא בהמה במעי אשה ל"ש בהמה במעי בהמה וכדמשמע נמי בפרק בהמה המקשה (עז, ב) גבי שיליא שיצאתה מקצתה אסורה באכילה לא שאנו אלא שאינה קשורה בולד אבל קשורה בולד אין חוששין לולד אחר אלמה אפילו כשנולדה במעי בהמה אמרינן נמי דאין תולין אותה בולד אלא בזמן שהיא קשורה עמה. והשתא דאתית להכי נראה לי דהכא נמי אפילו לרבנן לא תשב לנדה דכיון שאינה קשורה בולד אף היא אינה מהן אלא נימוח שפיר של שיליא זו ומשום דתנא שמא נימוח שיליא של שפיר זו תני נמי שמא נימוח שפיר של שיליא זו ולא שמא הוא אלא ודאי כנ"ל.

דף כז - א

מאי טעמיה דר' שמעון. פרש"י ז"ל מאי טעמא דר"ש נהי נמי דנמוק מכל מקום גופו של מת כאן תהא כרקב וכנצל, ונצל הוא מיחל שקרש כמפורש בנזיר (נ, א) והקשו עליו בתוספות מהא דאמרינן בסמוך ואזדא ר"ש

לטעמיה דמטהר מלא תרווד רקב שנפל לתוכו עפר כל שהוא משום שאי אפשר שלא ירבו שתי פרידי עפר על פרידה אחת של רקב ויבטלנו דאלמה בתרווד בלבד הוא דפליג ומשום דעפר מבטל פרידה אחת של רקב ובציר ליה שיעורא הא בשני תרוודין הוה סבירא להו השתא לתלמידי דבי רב דמודה להו ר' שמעון לרבנן וא"כ הכא נמי אמאי מטהר ר"ש דמי לא עסיק ומטהר רבי שמעון אפילו בדאיכא בהאי שפיר כמה זתים וכדמבטלי נמי דמי לידה קצת מיניה אכתי אישתאר מיניה כזית ניצל וניצל שיעורו בכזית כדאיתא בנזיר פרק כ"ג (מט, ב) ובודאי כדבריהם ז"ל משמע דהא אכתי לא משום בטול ברוב נגעו ביה דלקמן הוא דבעינן השתא דאמרת טעמיה דר' שמעון סופו כתחלתו מאי טעמא דשליא ואמר ר' יוחנן משום בטול ברוב נגעו בה אלמא עד השתא לאו משום בטול ברוב נגעו בה אלא משום מחסר שעורא. ועוד הקשה עליו הרמב"ן נ"ר דאם כן ליבעי נמי מאי טעמיה דר' מאיר כשיצא בבית החיצון דהא בבית החיצון אף הוא מודה דטהור ואמאי ליהוי כרקב וכניצל ורשב"ל דאמר לקמן שפ"י שטרפוהו במימיו טהור אמאי ליהוי מיהא כנצל. ורבותינו בעלי התוספות ז"ל פירשו דהאי נפל שבשיליא אין לו לא תורת בשר ועצמות ולא תורת נצל אלא ר"מ מטמא ליה משום שהוא מת שלם ור"ש דמטהר משום דא"א שלא ירבה דמי לידה על מעט ממנו ויבטלנו ובציר ליה שעורא דתו ליכא מת שלם וכענין תרווד רקב שנפל לתוכו עפר כל שהוא וביצא בבית החיצון ונימוח הרבה מטהר אפילו ר"מ משום שנתערב כולו בדמי הלידה ומתבטל ואמר להן ר' שמעון כשם שהוא נימוח ומתבטל בבית החיצון כך נימוח ונתבטל בבית הפנימי. וזהו דרך פירושם ז"ל ואינו נכון דאילו אית ליה לר' מאיר בטול אף בשלא נימוח נמי בבית החיצון, אי אפשר שלא ירבה דמי לידה על מקצתו ויבטלנו ושפיר קאמר ליה ר"ש ואלו לית ליה בטול אף בשנימוח בבית החיצון למה הוא מתבטל. ואחרים פירשו דר' מאיר דמטמא היינו משום דא"א שנימוח כל כך ביציאתו שלא נשאר בו כזית בשר בין כולו וכודאי משוי ליה והיינו דבעינן מאי טעמיה דר"ש דודאי מסתבר טעמיה דר"מ. ופרקינן משום דקסבר ר"ש דתערובת דמי לידה שבו מבטלו כלומר מבטל קצת ממנו ובצר ליה שעורא בכזית. ואזדא לטעמיה דרקב, ששני פרידי עפר מבטלי פרידה אחת של רקב ומגרעין שיעורו, ואף כאן אע"פ שנשתיר בין כולו כזית בשר אי אפשר שלא ירבו שתי טיפי דמים על מקצת בשר שלא נמוק ויבטל שעורו ור"מ סבר לא מבטל ליה אלא א"כ נימוק בידי אדם בהוצאה לבית החיצון כלומר בטלטולו בספל מפני שנטרפו מימיו לגמרי וטהור ואמרו ליה לר' מאיר כשם שאינו בבית החיצון כך אינו בבית הפנימי כלומר

לדידך דאמרת דאית ביה כזית בשר שלא נמוק ולא חיישת לבטול קצת שעורו, אף בבית החיצון לא היה לך לטהר לגמרי שהיה לך לחוש שמא יש בו כזית בשר שלא נמוק, אלא משום בטול הוא, ואמר להו אינו דומה דכשנטלטל בידי אדם הוא נטרף במימיו ונמוק לגמרי, אבל בבית הפנימי יש בו כזית, ובטול אינו מועיל.

והא דאמרינן: **השתא דאמרת טעמיה דר' שמעון משום דסופו כתחלתו גבי שיליא מאי טעמא.** פירוש משום דעד השתא הוה סלקא דעתך שהמים והדם שבשיליא מועטים הם אלא שרבים על מקצת בשר שבו ומבטלים אותו כדפרש"י. ואמר ר' יוחנן משום בטול ברוב נגעו בה שאפילו היו בה שני חצאי זתים בשר או כזית שלם הדם והמים שבשיליא רבים עליו כולו ומבטלים אותו ביטול גמור ובהא פליגי דר"מ סבר אין טומאה בטלה ברוב מלטמא במשא ובאהל דהא איכא כזית אבל בשיצא בבית החיצון ונטרף במימיו טהור דהוה ליה כאפר שרופין ור' שמעון סבר בטלה היא ברוב לגמרי. וקשיא לי דכיון דמיחוי שבו אינו בתורת בשר ועצמות ולא בתורת מוחל ואינו מטמא כלל לכולי עלמא היאך אפשר לומר דעד השתא לא סלקא דעתך דמין אחד שבשיליא אינו רבה על בשר שבו והלא הכל מחוי אלא שאנו אומרים שאי אפשר שלא נשאר שם כזית שלא נימוח וכיון שכן אף המחוי שבו מצטרף לבטלו והיאך שאלו כאן מאי טעמיה דר"ש ועוד דלישנא דמשום ביטול ברוב נגעו בה לא אתי שפיר, אלא משמע דעד השתא לא אתינן בה משום בטול כלל. ומסתברא דלישנא קמא דר' שמעון לא משום דחסר ליה שיעוריה בלחוד הוא אלא משום בטול ברובו ג"כ והא דאמרינן ר' שמעון לטעמיה הכי קאמר דמה התם ר' שמעון סבר דא"א לשתי פרידות עפר שלא יבטלו פרידה אחת של רקב אלמא טומאה מתבטלת היא במין אחר שלא לטמא אפילו באהל אע"פ שיש שם שיעור טומאה ומאהיל הוא על שיעורו ואע"פ שמין הטומאה רבה על המין האחר כ"ש גבי שיליא שהמים והמחוי שבו רבים על הבשר שמבטלין אותו.

והא דתנא מלא תרווד רקב ה"ה לשני תרוודי אלו נפל לשם עפר כל כך שאי אפשר שלא יבטל רובו של רקב עד שלא ישאר בו מלא תרווד שלא נתבטל אלא משום דבעי למיתני מילתא פסיקתא כלומר דבכל שהוא עפר שנפל שם בטל וטהור מלטמא אפילו במשא ובאהל משום הכי נקט מלא תרווד. ואקשינן ליה רבא דאדרבה כיון שמין הטומאה רבה על המין האחר אינו דין שיבטל המועט את המרובה אלא אדרבה המרובה מבטל את המועט, אלא היינו טעמיה דר' שמעון ברקב משום דסופו כתחלתו.

ואמרינן והשתא דאמרת וכו' כלומר דקס"ד דאף כאן בשליא לאו משום בטול נגעו בה דהדרינא לגמרי מההוא טעמא. ואמר ר' יוחנן משום בטול ברוב נגעו בה כלומר ברקב בלחוד הוא דאמרינן דטעמיה דרבי שמעון משום כסופו כתחלתו אבל בשליא לעולם משום בטול ברוב הוא ור"מ סבר דכיון דאיכא שיעורא לא מתבטל ברוב לגבי טומאת משא ואהל אבל כשיצא בבית החיצון ונטרף במימיו נמחה לגמרי ואין בו תורת בשר ועצמות כלל וגריע משפיר שטרפו במימיו דהא כולו שלם אלא דמחמת שטרפו נתבלבלה צורתו כמת שנטרף ואין שלדו קימת ומשום הכי מטמא ר' יוחנן בשפיר אע"פ שבשיליא שנטרפה בין לר' מאיר בין לר' שמעון טהורה כנ"ל.

והא דאמרינן מעיקרא : **ואזדא ר' שמעון לטעמיה**. קשה לי דההוא טעמא לא קאי משום קושיא דרבא ולאן אורחא דתלמודא למימר ואזדא לטעמיה כי האי דתלמידי דבי רב הוו מפרשי הכי ורבא מקשה להו דלאו הכין הוא. ועוד קשיא לי מאי קא מיבעינן לן השתא דאתית להכי מאי טעמיה דר"ש בשיליא דאנן לעיל טעמיה דר' שמעון מפרשים דהוי משום תערובת מין אחר וההוא טעמא לא איפריך אלא דלאומי לטעמיה אמרינן דאזדא לטעמיה ולא קם ואע"ג דלא קם והוא אזדא לטעמיה ולא קם ואע"ג דלא קם ההוא אזדא לטעמיה משום דלא איפשר ליה לההוא טעמא למימריה גבי תרווד רקב מ"מ אכתי בשיליא דאיפשר למימריה כדקאי קאי דאטו אנן מי הוינא סמכין בשיליא אההיא דתרווד. וי"ל בזו דמבעיא הוא דאיבעי להו כיון דאמרינן דאזדא ר"ש לטעמיה וסמכין בהא אטעמייהו דתלמידי דבי רב ורבא דפרכיניהו ואפריכו אי ההוא טעמא דשיליא נמי ליתיה או דלמא אכתי איתיה לההוא טעמא ואהדר ליה דההוא טעמא כדקאי קאי וסייעתיה מדר' יוחנן דאמר הכין בפירוש ומעיקרא לאו משום טעמייהו דתלמידי דבי רב הווא אמרינן ליה לההוא טעמא אלא משום הא דר' יוחנן וזה סיוע לפירושו שכתבתי כנ"ל.

הא דאמרינן **מלא תרווד ועוד עפר בית הקברות טמא**. פרש"י ז"ל שנקבר בכסותו או ע"ג רצפה של אבנים דלית להו לרבנן שיהא לו ד"א גנגילון אפילו בתחלתו. ואינו מחוור דהא ודאי בתחלתו לכולי עלמא ד"א נעשה לו גנגילין וכדמשמע לעיל דאמרינן קסבר ר"ש סופו כתחלתו אלמא בתחלתו כולי עלמא מודו בה דאי לר' שמעון בלחוד מאי סופו כתחלתו תחלתו נמי לא נעשה לו גנגילי לרבנן ובנזיר פרק כ"ג (נא, א) מוכח נמי הכין אלא מיירי בשנקבר ערום בארון של שיש אלא שנפחתה מערה ונתערב בו עפר מועט וקסבר תנא קמא דרוב מתים יש להם רקב מלא תרווד הילכך מלא תרווד שבכאן רקב של מת והמותר עפר בית הקברות ואלמלא שיש שם תרווד ועוד על כרחנו אין כאן מלא תרווד רקב דעפר שנפל שם להיכן הלך אלא דקשיא לי דא"כ מאי עפר בית הקברות רקב בית הקברות הוי ליה למימר ועוד דאי בשנפחת מערה אמאי א"א בתרווד ועוד שלא יהא בו מלא תרווד רקב הכל לפי שיעור העפר שנתערב בו, ואי אמרת שלא נפל שם אלא עפר מועט א"כ היינו אידך דמלא תרווד רקב שנפל לתוכו עפר כל שהוא. ועוד דלא הוי ליה למימר מלא תרווד ועוד עפר בית הקברות אלא עפר קבר שכנסו כולו אם יש בו תרווד ועוד טמא דהא אם נטל משם מלא תרווד ועוד ונשאר שם יותר לא אמרינן הכין לפום הדין פירושא דהא טעמא משום דאין לך מת שאין בו בכולו מלא תרווד רקב הוא, אלא נראה שהיו קוברים כל מתיהם בלא כסות וברצפה של אבנים ופעמים שעל ידי חרישה או על ידי גשמים בארך הימים הארונות מתקלקלים והרקב שבהן מתפזר ומתערב בעפר בית הקברות ומפני שהוא מקום קבר אנו חושבים כל העפר ששם שהוא רקב וכדאמרינן בעלמא (שבת, זבחים ק"ג, ב) כל האוכל מעפרה של בבל כאלו אוכל בשר אבותיו. והכא לפי שיש שם רקב הרבה קא סברי רבנן בתרווד ועוד ממנו יש בו מלא תרווד רקב וכודאי משוינן ליה ואזלי לטעמייהו דאמרי דלא אמרינן סופו כתחלתו. ועדיפא מיניה דהתם מלא תרווד רקב ידוע שנתערב בו עפר כל שהוא והכא כשאינו ידוע כנ"ל.

הא דאמרינן : **מת שנתבלבלה צורתו מנא לן דטהור קשיא לן**. מאי קשיא ליה לר' יוחנן אדרבה דר"ל ניחא טפי דקאי כרבנן ואינו דר' אליעזר דבהדיא קתני ר' אליעזר אומר אפר שרופין שיעורן ברובע וחכמים מטהרים ור' יוחנן כר' אליעזר כדאמרינן בהדיא בסמוך. ואי אפשר לומר דקסבר ר' יוחנן דרבנן לאו לגמרי פליגי אלא בשיעורא בלחוד דא"כ לא הוה קתני וחכמים מטהרין דמטהרים לגמרי משמע אלא הכין הוי ליה למימר וחכמים אומרים שיעורן בכך וכך. וי"ל דר' יוחנן סבר דלא בבלבול צורה פליגי רבנן אלא משום שעושה אפר ממש הא בבלבול צורה

בעלמא מודו. והא דאמר רב אשי ר' יוחנן דאמר כר' אליעזר לאו למימרא דלית ליה כרבנן אלא דר' אליעזר ודאי מסייעא ליה ודרבנן לא פליגא עליה אלא משום דטעמייהו דרבנן לא מיפרשה אי דוקא באפר שרופין אבל בבלבול צורה מודו או דילמא היינו אפר שרופין היינו בלבול צורה משום הכי לא אמר דר' יוחנן כדרבנן ואמר דר' יוחנן מיהא כר' אליעזר.

דף כח - א

המפלת יד חתוכה או רגל חתוכה. פרש"י ז"ל (לעיל יח, א) חתוכה שיש לה חתוך אצבעות, ואיכא למידק והלא המפלת שפיר מרוקם אמו טמאה לידה ואע"פ שאין לו עדיין חתוך ידים ורגלים. ויש מפרשים דשאני הכא דכיון שהפילה תכנית יד ורגל גמורה ואין לה חתוך אצבעות חזקה היא דמגוף אטום באת כמות שהיא אטומה או שמא חתיכה בפני עצמה היא שנעשה כתבנית יד הלכך תולין להקל ואמו טהורה. ובהאי תירוץ ניחא לן נמי הא דאמרינן בריש פירקין המפלת חתיכה קורעה אם יש בה עצם טמאה לידה ולא חיישינן שמא מגוף אטום באת משום דהתם ליכא הוכחה כלל שתהא מגוף אטום. והראב"ד פירש דלא אמרו חתוכה אלא לענין מביאה קרבן ונאכל בלבד מדקתני ואין חוששים שמא מגוף אטום באת ואין חוששים כלל משמע ואלו בשאינה חתוכה אינו נאכל אבל לענין האם בין חתוכה בין בשאינה חתוכה אמו טמאה לידה. ואינו מחוור מדקתני אמו טמאה לידה ואין חוששים, משמע דאין חוששים אאמו טמאה קאי דאי לענין קרבן הוי ליה למיתנא מביאה קרבן ונאכל. ונראה לי דהא דתניא אמו טמאה לידה מחמת יד זו בלבד קאמר כלומר אע"פ שלא הפילה אלא היא ואע"פ דקתני במתניתין יצא מחותך או מסורס משיצא רובו הרי הוא כילוד אבל ביד לבדה לא ולא עוד אלא דאפילו בולד שלם וחי אם הוציא יד אינה לידה אלא מדרבנן התם שהיא מעוברת ונשאר עדיין ולדה בתוך מעיה אינה לידה עד שיצא רובו אבל כאן במפלת יד לבדה ואינה מרגשת בולד אחר לפיכך אנו אומרים מגוף שלם באת וחוששים שמא הפילה שאר האברים כבר והרחיקה לידתה הות וכדאמרינן בהדיא רב חסדא ורבה בר רב הונא דאמרי תרוייהו אין נותנים לה ימי טוהר מ"ט אומר הרחיקה לידתה אבל ראיתי להרמב"ם

ז"ל שכתב בלשון הזה בפרק עשירי אם הפילה יד חתוכה ורגל חתוכה חזקתה מולד שלם ומצטרפין עם רוב איבריו ע"כ ושמה לתת לה ימי טוהר קאמר. ואינו נראה מענין מקומו כן.

הא דאמר רב הונא: **הוציא העובר את ידה והחזירה אמו טמאה לידה.** אסיקנא טמאה לידה מדרבנן אבל מדאוריתא אינה חוששת לכל דבר והילכך לימי טומאת לידה נמי משעה שיצא רובו או ראשו מנין ליה שבעה ושבעיים לנקבה וקשיא לי א"כ מאי נפקא לן מינה כי מטמינן לה משום לידה אי למנין ז' ושבעים הא אמרינן דלא, ואי משום טומאה תיפוק לי דהויא לה נדה דא"א לפתיחת הקבר בלא דם. ושמה נאמר דרב הונא איפשר לפתיחת הקבר בלא דם סבירא ליה. אי נמי י"ל דנפקא מינה להחזירה ולא ילדה עד לאחר י"ד יום דאי משום נדה משתספור ז' נקיים טהורה אפילו לדידן דמשוינן להו לכולהו כזבות ואלו משום לידה מטמאים לה כל הי"ד יום מספק יולדת נקבה. כנ"ל.

הא דאמרינן: **סלקא דעתך אמינא הואיל ואמר ר' יצחק וכו'.** מדהאי זכר האי נמי זכר. תמיה לי דבאנדרוגינוס ליכא למימר הכי שהרי בריה בפני עצמה היא ולעולם חד מינא הוא או כולן זכרים או כלן נקבות ואעפ"כ פעמים נולד עם הזכרים ופעמים נולד עם הנקבות. וי"ל דדילמא אנדרוגינוס אגב טומטום נקטיה.

דף כט - א

וטעמא דיצא מחותך ומסורס הא יצא כתקנו הראש פוטר ותרוייהו לית להו דשמואל איכא דמתני לה להא שמעתא בפני עצמה וכו'. וקא מפלגי בדשמואל והא דאמר רב פפא כתנאי אלישנא קמא קא מהדר דפליגי במחותך ומסורס ולית להו הא דשמואל ובברייתא דקא מייתי יצא מחותך מסורס גרסינן ולא גרסי, או מסורס, ופרשה רב פפא לברייתא דהכי קאמר יצא מחותך מסורס משיצא חתוך רובו הרי זה כילוד הא כתקנו הראש פוטר והיינו כר' יוחנן דאמר דאפילו במחותך הראש פוטר ור' יוסי אומר משיצא רובו כתקנו כלומר אפילו יצא כתקנו לומר שאם יצא הראש תחלה אינו פוטר עד שיצא רובו דאין ראש פוטר והיינו דר'

אלעזר אבל בשלם כולי עלמא מודו דהראש פוטר ודלא כשמואל ואתקיף ליה רב זביד לר' יוסי דאמר רובו כתקנו פוטר מכלל דמסורס רובו נמי לא פטר וא"ת ומאי קושיא דילמא ר' יוסי הכי קאמר דאפילו כתקנו בעינן רובו ולאפוקי מדתנא קמא דאמר הראש פוטר והוא הדין דמסורס רובו ככולו, וי"ל דלישנא דאמר ר' יוסי משיצא רובו כתקנו קשיתיה דמהאי לישנא משמע דר' יוסי מיקל בהא לומר דכיון שיצא כתקנו רובו פוטר דאי לאשמעינן דאפילו כתקנו במחותך אין הראש פוטר עד שיצא רובו היכי הוי ליה למימר ר' יוסי אומר אפילו כתקנו עד שיצא רובו. ופירש רב זביד דהכי קאמר יצא מחותך ומסורס משיצא רובו הרי זה כילוד הא כתקנו לחיים הוא דפוטר הראש כלומר אם יצא כדרך שהחיים יוצאין כלומר שיצא שלם אז הראש פוטר שלא לחיים כלומר שיצא מחותך אין הראש פוטר כר' אלעזר דאפילו לרב זביד נמי הויא פלוגתייהו בהני תנאי פ"י מסורס מהופך והא דקתני בברייתא איזהו כתקנו לחיים משיצא רוב ראשו לאו למימרא דרוב ראשו זהו פירושו כתקנו לחיים דא"ר יוסי אלא הכי קאמר הא דאמר ר' יוסי דמשיצא כדרך כל החיים הראש פוטר בו באי זה שיעור אמר בראש כלו או במקצתו ופירושו משיצא רוב ראשו ובזה ר' יוסי להקל ורבנן להחמיר דלרבנן משמע דכל שאינו יוצא חי אין הראש פוטר בו אלא ראשו כולו דלדידהו אין הפרש בין נפל שלם למחותך בהוצאת הראש דבין כך ובין כך הראש פוטר כענין אחד והוא שיצא כולו ראש ור' יוסי סבר דראש מחותך לא פטר ובנפל שלם פוטר כשל וילד חי משיצא רוב ראשו אבל מ"מ בשלם לכולי עלמא הראש פוטר ודלא כשמואל. ומדברי התוס' משמע דהם ז"ל מפרשים דהאי משיצא לחיים היינו פ"י ראשו משיצא מה שהחיים תלויים בו וכפשטה דברייתא ממש ובמחותך עצמו ר' יוסי להקל ורבנן להחמיר דרבנן בעו כוליה רישיה ור' יוסי סבר דמשיצא מראשו מה שהחיים תלויין בו הרי זה כילוד והיינו דקתני בברייתא ואיזהו כתקנו לחיים משיצא רוב ראשו שר' יוסי אומר רוב ראשו ור' יוסי להקל אפילו במחותך ולפי דבריהם לאוקימתיה דרב זביד לא הויא פלוגתייהו דר' יוחנן ור' אלעזר בהני תנאי. ור"ח ז"ל גריס בברייתא יצא מחותך או מסורס ותנאי דאמר רב פפא קאי אלישנא בתרא דר' יוחנן ור' אלעזר דפליגי בדשמואל וכתקונו לחיים דאמר ר' יוסי פירושו שאיפשר להתקיים ואז הראש פוטר מפני שהוא בן קיימא והיינו דשמואל וכו' אלעזר דקאי כותיה. והקשו עליו בתוספות דא"כ היכי אסקה למימריה דשמואל בתיובתא בפרק יש בכור (מו, ב) במסכת בכורות דהא איכא ר' יוסי דאית ליה הכין. ויותר מזה אני תמה במה שמצאתי בפרושו בלשון הזה וקי"ל כדר' יוסי וכדמתרץ

רב זביד דהא ר' יוחנן קאי כותיה ע"כ ואדרבה ר' יוחנן כתי"ק הוא דקאי
דמיקל טפיל.

דף כט - ב

הא דתניא באשה שיצאה מלאה ובאה ריקנית דמחזקינן לה ביולדת
בזוב וברואה נמי לאחר לידה כדאמרינן לקמן. איכא מרבנותא דאמרי
דדוקא בדאמרה בפירוש ראיתי שלא בשעת לידה ואיני יודעת כמה
ראיתי שאילו לא אמרה כן אין מחזקינן אותה בנדה ובזבה בכלל ולא
בשומרת יום שא"כ אין לך שוטה וחולה או חרשת ותינוקת שיהא להן
שעת הכושר דכל הני לא ידעי אם ראו אם לאו, ועוד דבהדיא תניא בפרק
בתרא בטועה, ראיתי ואיני יודעת כמה ראיתי, אלמא ביודעת דוקא אלא
שאינה יודעת מתי וכמה, הוא דשדינן עלה הני ספיקי הא כשאינה יודעת
אם ראתה אם לאו לא שדינן עלה מספק חומרי נדה וזבה. ואינו מחוור
בעיני דאם איתא היכי שתיק ברייתא וגמרא מינה כי היכי דקתני
בברייתא שיצאה מלאה ובאה ריקנית והביאה לפנינו כך וכך שבועים
הכי, הוי ליה לפרושי מאי דקאמרה כיון דדינא מתחלף בין אמרה ללא
אמרה ולא סגיא דלא אמרה שראתה קודם לידה ואחר לידה דאי לא
היכי אמרינן דמטבליים לה משום יולדת בזוב והיא לא אמרה שראתה
קודם לידה, אלא משמע דבין כך ובין כך שדינן עלה כל הני ספיקי כיון
דאשכחן לה דטעיא כולי האי דלא ידעה מתי הפילה או מה הפילה אם
זכר אם נקבה ואם ילדה בזוב אם לא אלמי טועה גמורה היא ומוחזקת
בטומאה וכיון שאי אפשר שלא להטיל עליה על כרחיך כמה טבילות
מחמת ספק לידתה מתוך שאתה בא להטבילה טבילות מספק והיא אינה
יודעת אם ראתה נמי קודם לידה או אחר לידה מטילין עליה חומרי
טבילות זבה ושומרת יום ואינה דומה לחרשת ותינוקת דבחזקת טהורות
גמורות נינהו ומספק אי אתה מצריכן טבילה. וטועה דבפרק בתרא
דאמרה ראיתי ואיני יודעת כמה ראיתי, התם משום דבעינן לפרושי דיני
טועה שבאה ואמרה כך וכך ראיתי או כך ראיתי ולחדותי דיני טבילות
המתחייבות עליה מתוך ספיקותיה, וכדתניא טועה שאמרה יום אחד
טמא ראיתי מטבילין אותה תשע טבילות, בין השמשות ראיתי מטבילין

אותה י"א טבילות, ראיתי ואיני יודעת כמה ראיתי, וזו ודאי אלו לא אמרה ראיתי במה תתלה אותה בטועה כיון שאינה יודעת אם ראתה כלל אם לא, מה שאין כן באשה שיצאתה מלאה ובאה רקנית דעל כרחק טמאה היא ואינה יודעת היאך כלל, לא ראיותיה, ולא זמניה, הילכך אפילו לא אמרה ראיתי מטילין עליה טבילות אלו מספק, כנ"ל.

אלא מאי לא ידענא מאי תיובתא אימר הרחיקה לידתה הות. איכא למידק ר' יוסי בר חנינא דהוה מותיב מינה אלמה סבירא ליה דברייתא לא חיישה להרחקת לידה וא"כ היכי מתרצא ליה ברייתא דהיכי משכחת להו לתשעים וחמש טבילות. ועוד דא"כ שבוע רביעי תשמש דדם טוהר הוא, ועוד דא"כ שבוע רביעי תשמש דדם טוהר הוא, ועוד שבוע חמישי דטהור הוא תשמש, דאפילו אי לאו ולד מעליא הות כתיובתיה דר' יוסי, מכל מקום שבוע חמישי טהור הוא דשבוע רביעי תחלת נדה וחמישי מותר כולו, ואם ולד מעליא הוא כ"ש דטהור ואפילו שבוע רביעי דדם טוהר הוא. וא"ל דאגב חורפיה לא עיין בה והוה ליה למימר ולטעמיך ברייתא היכי מתרצא אלא דטובא איכא בתלמודא דמצי למימר ולטעמיך ולא אמר והא חדא מינייהו.

בעשרים וחד תשמש ר"ש היא דאמר אסור לעשות כן שמא תבא לידי ספק. תמיה לי אמאי תני לה בכל מקום כר' שמעון דהא כולי עלמא היא ובית הלל תני לה בפרק בתרא דמכילתין (עב, א) דתנן התם ומודה ברואה בתוך י"א יום וטבלה לערב ושמשה שהן מטמאים משכב ומושב וחייבין בקרבן טבלה יום שלאחריו ושמשה הרי זה תרבות רעה מגען וטבילתן תלוין. ומסתברא שלא שנינו שם הרי זה תרבות רעה אלא בשומרת יום כנגד יום לפי שאינה מסולקת דמים כל כך ואדרבה רובן של נשים באות לידי זיבה גדולה והילכך שמשה ביום שמירתה, תרבות רעה לכולי עלמא, אבל הכא דלאחר טהרת ג' שבועי מסולקת דמים לגמרי היא ומותרת לשמש לכתחלה ואינה אסורה אלא לר' שמעון. וה"ה לזבה גדולה ביום שביעי לספירתה דרובן של נשים אינן סותרות מנינן לאחר ספירת שבעה שהיא מותרת לשמש לכתחלה אם לאו הא דר' שמעון והיינו כרב פפי דא"ל לרבא בשלהי מכילתין (סז, ב) מכדי האידנא כולהו ספק זבות נינהו לטבלה ביממא דז' כלומר ותשמש מיד, ופריך משום דר"ש דתניא ואחר תטהר וכו' דאלמי משום דר"ש בלבד היא דאסירא ולא משום דב"ה כנ"ל.

שבוע קמא מטבילים לה בלילות דאימ' יולדת זכר הות, שני נמי דאימור יולדת נקבה הות. כל זה אינו צריך אלא משום דבית הלל אבל לבית שמאי אינו צריך דכלהו לילואתה איכא להטבילה משום טבילת יום ארוך. ואפילו לבית הלל נמי לא היה צריך ליולדת זכר דכל שבוע ראשון ושני נמי מטבילין אותה משום יולדת נקבה בלבד וטבילות דיממי דשבוע שני ושלישי נמי משום יולדת נקבה בזוב נמי יש להטבילה, אלא דהכי קאמר דאפילו משום יולדת זכר נמי יש להטבילה.

שבוע קמא ושני מטבילין לה בלילותה. כלומר כשבאה לפנינו מטבילין אותה משום יולדת זכר או נקבה דליל שבסוף היום שבאה לפנינו, כגון שאם באה לפנינו בא' בשבת ואפילו בתחלת הלילה אין מטבילין אותה עד ערב יום ראשון שהוא ליל יום שני, וכן כל טבילות הלילה, ונמצא שלא שלמו טבילות לילות של שבוע ראשון עד ליל מוצאי שבת של שבוע שני, וכן טבילות של שבוע שני עד מוצאי שבת של שבוע שלישי, וששה לילות של שבוע ראשון ואחת של שבוע שני קורא כאן שבוע ראשון, וששה לילות של שבוע שני ואחת של שבוע שלישי קורא שבוע שני, מה שאין כן בטבילות הימים שטבילות ימי שבוע שני מתחילים אותה לטבול באחד בשבת עצמו, ונמצאו השבעה טבילות של אותו שבוע שלימות בשבוע בעצמו, וזה קשה דהאיך לא פירשוהו בגמ' אחר שאתה מונה השבועין בענין אחד לגבי טבילות הלילות ובענין אחר לגבי טבילות הימים, וענין זה דקדקו אותו בתוס' ונשאר להם הענין מגומגם אבל בנמוקי הרמב"ן נ"ר כתוב בזה דכיון דכל טבילות דעלמא כך הן דכל נדה ויולדת טבילתן בלילה של שבוע שני ושל זבה ביום בסוף שבוע שלהן לא חשו בגמרא לפרושי בהדיא הכא וכן נראה מדברי רש"י ז"ל.

דף ל - א

כגון שבאת לפנינו בין השמשות. פירוש להכי נקיט בין השמשות שאלו באת מבעוד יום ממש היינו מונין השבועין מאותו יום ממש וטבילת הלילה הבאה תהא נחשבת מכלל טבילות השבוע ועדיין לא תמצא אלא צ"ד טבילות, אבל הוא הדין שהיה יכול לומר שבאה לפנינו בלילה שאותו

לילה בעצמו מטבילין אותה דשמה היום שעבר שלימו לה ז' לזכר והא נמי הוה עדיף טפי דהא תו לא הוה מצי לאקשוויי בסוף שבוע קמא ליטבלה כדמקשינן בסמוך משום דאלו באת בלילה אינה יכולה לטבול בסוף אותו שבוע מפני שלא היה לה הפסק טהרה בתחלת היום ואין אותו היום עולה לספירת נקיים אלא לכותאי כדאיתא בפרקין לקמן (לג, א) ובשילהי מכלתין (סט, א), אלא משום דקתני בברייתא ג' שבועי' טהורים משמע דכולן טהורים ממש ואלו באה בלילה לא היו כולן טהורים, אבל בשבאת בין השמשות הרי הן כולן טהורים ואיכא נמי הפסק טהרה דאיכא למימר עדיין יום הוא, ולפיכך הקשו בגמרא בסוף שבוע קמא ניטבלה כיון דהוה לה הפסק טהרה ביום א' וכן פרשיי ז"ל, אלא שעדיין קשה לי דודאי נראה דמתוך דוחק טבילת הצ"ה טבילות הוצרכו להעמידה בשבאת לפנינו בין השמשות ולא משום דקתני שבועים טהורים והיינו טעמא משום דיומא דאתיא קמן קים לה ביה דלא חזיא ביה וכל אותו היום טהור הוא אצלה מן הודאי ואיפשר נמי דלבית הלל דלא מטי אלא תלתין וחמש טבילות דלא מוקמי לה בבאה לפנינו בין השמשות אלא בשבאת בלילה או ביום דתו ליכא אלא ל"ה טבילות, ואי נמי לא ידעה אם טהור כולו אם לאו אפילו הכי ל"ק לישנא דטהורים דכיון דמכי אתיא קמן לא חזיא בהו כלל טהורים קרינן להו, דהא שבוע טמא נמי לאו כולו טמא קאמר על כרחיך דהא טבלה בהן בכל לילה ולילה קודם שתראה ואפילו הכי קרי ליה שבוע טמא וכל שכן בשבועין טהורים דכולהו טהורים ודאי חוץ מיום שבאה לפנינו דלא ידעה אם טהורה מתחלת היום היתה אם לאו דאיפשר למקרינהו טהורים אלא דנקט בין השמשות והוא הדין שבאה בלילה דמפשינן טבילות וכדאמרין בטועה שבפרק בתרא (סט) כשבאה בין השמשות נקט נמי הכא בין השמשות, וחדא מינייהו נקט. הא דאוקימנא כשבאה לפנינו בין השמשות ואפילו הכי לא אמרו לה בית הלל כבר כתבתי דאפשר דלב"ה לא מוקמינן לה בבין השמשות אלא כשבאה לפנינו ביום דליכא אלא ל"ה טבילות קודם תשמיש וכענין הזה כתב הראב"ד ז"ל דכיון דלא פסיקא ליה דאי אתיא ביממי ליתא להא טבילה משום הכי לא חשבי לה ב"ה וכענין הזה בעצמו תירצו בגמרא, גבי טועה בפרק בתרא (סט) ומכל מקום בית שמאי דמפשי טבילות קא מהדרי לאוקומה בבין השמשות לאפושי עלה טבילותא יתירתא אבל הראב"ד ז"ל תירץ דבבין השמשות דר' יהודה איפליגי ב"ש וב"ה בית שמאי סברי כר' יהודה דספיקא הוא ובית הלל סברי כר' יוסי דבין השמשות דר' יהודה יממא הוא ולכך ליתא לטבילה יתירתא. אי נמי א"ל דחדא בשבוע לא חשבי לה ב"ה ואע"ג

דאיכא לצרופה בהדי טבילות דלילות דשבוע קמא וכענין שאמר בסמוך בטבילת יומא בתרא דשבוע קמא ולבית שמאי דמנינן לה ואע"ג דחדא בשבוע היא נראה לי משום דכיון דאיכא טבילות דלילות דשאר שבועין וליכא באותו שבוע טבילה אחרי' דלאו דכותא והתחלת טבילות דלילותא היא ב"ש דמפשי בטבילות מנו לה ואע"ג דחדא בשבוע היא, אבל טבילת זבה בלידה דסוף שבוע קמא כיון דחדא בשבוע היא ואיכא טבילות דלילותא טובא וליכא ביממי אלא הא לכולי עלמא לא מנינן לה דחדא בשבוע חשבינן לה אי נמי כיון דבין השמשות היא וספיקא הוי דדילמא לילה הוא והתחלת שבוע ראשון הוא משום הכי מנו לה בית שמאי דמפשי בטבילות ורש"י ז"ל תירץ בענין אחר. הא דאקשינן לבית שמאי דקא חשבי דלאחר תשמיש ליחשוב נמי טבילת זבה. ושנינן בלידה קא מיירי זיבה לא קא מיירי, ולא משנינן משום דחדא בשבוע לא קא חשיב כדמשנינן בסמוך היינו משום דהכא עדיפא מינה קא משני אבל לקמן דלא סליק ליה האי תירוצא גבי סוף שבוע קמא דההוא משום יולדת בזוב היא נמי איצטריך לתרוצי ליה תירוצא אחרינא דסליק לכולהו. והשתא דאתינן להכי הדרינן מההוא טעמא דאפילו בזבה גרידתה נמי חשיב אלא דטבילות זבה חדא בשבוע נינהו, והיינו דאקשינן יומא קמא לטבילה דילמא שומרת יום כנגד יום היא וההיא בין לבית הלל בין לבית שמאי מקשינן לה דהא אדבית שמאי שקלינן וטרינן השתא ואלויבא דידהו הוא דאקשינן ואם איתא דלא הדרינן מההוא טעמא מאי קא מקשה דילמא שומרת יום כנגד יום היא וליטבלה דהא ב"ש טבילות דזבה גרידתה לא קא חשיב אלא ודאי שמעמינה דהשתא דאתית להכי דאיצטרכינן לשנויי דחדא בשבוע לא קא חשיב הדרינן מההוא טעמא קמא ובין טבילות דזבה בלידה בין בזבה גרידתה קא מיירי אלא דחדא בשבוע לא קא חשיב ומיהו הא לאו ראייה היא דא"ל דהאי נמי משום יולדת בזבה קטנה קא חשיב לה.

הא מני ר' עקיבא היא דאמר בעינן ספורים בפנינו. וא"ת ליחוש דילמא ספרה ושכחה דהא מטילין עליה כל ספיקי משום דטועה היא. י"ל להכי לא חיישינן דהא איהי לא קאמרה דלא ידעה מתי ראתה וכמה ראתה ומה הפילה ומתי הפילה וא"כ היאך ספרה כנ"ל. ומיהו אכתי קשיא דא"כ למה לו לאוקומה כר' עקיבא אפילו תימא רבנן דהא לכולי עלמא בעינן שתפסיק בטהרה כדאיתא בשילהי מכילתין וזו הואיל ולא אפסיק' טהרה לא עלו לה ספורים. אח"כ מצאתי בשילהי מכילתין לרבותינו בעלי התוס' שנשמרו מקושיות אלו ואמרו דלשמא הפסיקה איכא למיחש דשכיחא דבאיזה יום שתפסוק מועלת הפסיקה. אבל אין לחוש שמא

בדקה יום ראשון של ספירה דלא שכיחא ולדבריהם ניחא הא דלא מוקי לה כרבנן דהק"ל לרבנן דסופן אע"פ שאין תחלתן כדאמר רב לקמן בשלהי מכלתין (דף ס"ט) והילכך יומא דאתיא קמן דטהור הוא כולו סליק ליה לספירה ובנמוקי הרמב"ן נראה מצאתי שם דהכא הפסיקה זיבה טהרת הפסק טהרה מזיבה ודאי איכא דכיון דילדה ודאי הפסיקה מזיבה.

יומא קמא דאתיא קמן ניטבלה דילמא שומרת יום כנגד יום היא. פירוש ולא חדא בשבוע הויא אלא יומא קמא מטבלין לה משום שומרת יום כנגד יום ויומא בתרא דסוף שבוע נמי מטבלין לה משום זבה גדולה דהשתא ליכא לדחויי כדדחינן כיון דאיכא נמי טבילה אחרנא דשומרת יום באותו שבוע אבל הקשו בתוספות למה לא הקשה כל יומא ויומא דשבוע קמא ניטבלה משום שומרת יום כנגד יום דכל יומא איכא לספוקי היום שלמו ז' לזכר או שבועים לנקבה ועד השתא לא היה לה שמור דהאי תנא לא סבירא ליה ודאי דימי לידה שאינה רואה בהן עולים לה לספירת זיבתה מדמצריך לה טבילה בכל יממי דשבוע שני משום יולדת זכר בזוב ובשבוע ג' משום יולדת נקבה בזוב דאי סבירא ליה דעולין לה דיה טבילה אחת בסוף שבוע ראשון משום יולדת בזוב דזכר ובטבילה אחת בסוף שבוע שני משום יולדת נקבה בזוב ונשאר להם הענין בקושיא, אבל הרמב"ן נ"ר תירץ דקסבר האי מקשה דימי לידה שאינה רואה בהן עולין הן לספירת זבה קטנה דלא אמרו אלא לזבה גדולה משום דכתיב כימי נדת דותה תטמא ואמרינן לקמן בפרק בנות הכותיים מה ימי נדה אין ראויין לזבה ואין ספירת ז' עולה בהן אף ימי לידתה כן, והא ליתא אלא בספירת זבה גדולה דא"א שיהו בימי נדתה אבל בזבה קטנה דאיפשר כדאתא בשילהי בא סימן אף הוא עולה לה.

שמע מינה תלתא. וא"ת לימא שמע מינה ארבע דימי לידה שאינה רואה בהן אין עולין לה לספירת זיבתה י"ל דפלוגתא דאביי ורבא היא לקמן בפרק בנות הכותיים, ולרבא דאמר עולים אמר לך הא מני ר' אלעזר היא כדאמרינן נמי לקמן בפרק בנות הכותיים באחריתא, ואביי דאמר אין עולין מוקים לה ככולי עלמא הילכך לא פסיקנא ליה כמאן ומשום הכי לא אמר אלא הני תלת דפסיקא ליה בהו כמאן.

שמע מינה טבילה בזמנה מצוה. כתוב בתוס' דלית הילכתא בהא אלא כר' יוסי בר יהודה דאמר לא אמרינן טבילה בזמנה מצוה וכן מעשים בכל יום שאין אשה טובלת בזמנה טבילה של נדה ולא של שומרת יום כנגד

יום ולא של זבה ולקמן בפרק בתרא (סז) נמי אמרינן מכדי האידינא כולהו זבות שוינהו נטבלה ביומא דשבעה משמע שלא היו טובלות בשום פעם ביום, וזו אינה ראייה לפי דעתי דהתם משום דמצרכינן להטבילה בלילה ואין משמשות את הבית אלא בטבילה דלילה הוא דאמרינן הכין אבל בשאר טבילות לא קא מיירי ור"ח ז"ל פסק דטבילה בזמנה מצוה משום דב"ש וב"ה תרויהו מודו דטבילה בזמנה מצוה ולא פליגי אלא בטבול יום ארוך ודר' יוסי ב"ר יהודה לגבייהו יחידאה הוא ולא קי"ל כותיה.

דף ל - ב

וכי תימא למסתמא כרבנן יחיד ורבים הלכה כרבים. ואע"ג דרישא נמי קתני סתמא ולא חשיב לה סתמא אלימתא דליכא לאפלוגי בה ולמפסקא משום סתמא, דהא פליג עלה רבי ישמעאל בצדה, דאיכא למימר דהוי אדרבה סתם ואח"כ מחלוקת וכדמוכח בפרק החולץ ביבמות ושם הארכתני יותר. בס"ד.

סליק פרק המפלת בס"ד

פרק בנות כותים

דף לא - ב

בנות הכותיים נדות מעריסתן. פ"י מתניתין כמאן דאמר כותיים גרי אמת הן ומשום הכי מטמיי להו מספק מעריסתן כיון דאילו חזיאן ודאי טמאות מדאורייתא, אבל למאן דאמר גרי אריות הן ואפילו ודאן אין טמאות דאורייתא אף ספיקן לא מטמאים עד שיהו בנות שלש שנים ויום א' הואיל וראויה לביאה כבנות שאר הגוים כדאמרינן בע"ז פרק אין מעמידין תינוקת גויה בת ג' שנים ויום א' הואיל וראויה לביאה מטמאה בזיבה, ועוד ראייה דמתניתין כמ"ד גרי אמת הן מדקתני שטומאתן בספק, אבל הקשו בתוספות דר' יוסי סבירא ליה דגרי אריות הן כדאיתא במנחות פרק ר' ישמעאל (סו, ב) דקאמר דתורמים משל כותיים על של גויים ואפילו הכי אית ליה דטמאות מעריסתן כדאמר איהו בפרק קמא דשבת דאף בנות הכותיים נדות מעריסתן בו ביום גזרו, ואמאי מאי שנא מתינוקת גויה דלא גזרו בה בפחותה מבן שלש שנים ויום א', ותירץ ר"ת ז"ל דהחמירו בהן יותר משום דשיכי טפי אצל ישראל.

מפני שהן יושבות על כל דם. וא"ת תיפוק ליה משום דנדות הן מעריסתן, יש לומר דהני מיילי בקטנות דלא מפרישין להו אבל גדולות דאף הן מפרישין אותן אימא לה משום הכי איצטריך למימר טעמא אחרינא בגדולות.

גמרא: הכא במאי עסקינן בסתמא. מדקא משני הכי משמע דמעיקרא בדחזיאן דוקא קתני שהן נדות מעריסתן, ומשום הכי קשיא ליה אמאי, ואיכא למידק ומאי קשיא ליה דדילמא גזרו בהו כדגזרו בגויים דכותיים גרי אריות הן, וי"ל משום דמתניתין על כרחיך גרי אמת סבירא ליה כדכתבינן לעיל ומשום הכי ק"ל, א"נ דאפילו למאן דאמר גרי אריות לא ניחא דמ"ש מבנות שאר הגוים דלא גזרו עליהן פחותות מבת ג' שנים ויום א' שהיא ראויה לביאה.

הא דאמרינן: **מאן תנא ואוקימנא כר' מאיר דחייש למיעוטא.** קשיא לן אמאי דחקו ומוקמי לה כמאן דחייש למיעוטא בלחוד לוקמה כר' יוסי דאיהו נמי אית ליה מתניתין וכדאמרינן בשבת דאף בנות הכותיים נדות מעריסתן בו ביום גזרו, וי"ל דמתניתין דחקה דאלו לר' יוסי ס"ל כותיים גרי אריות הן כדאיתא במנחות וכדכתבינן לעיל ומתניתין על כרחיך כמאן דאמר גרי אמת כדאמרן, ועוד דסתם מתניי ר"מ והילכך ניחא ליה לאוקומה כותיה ולא למשקל תנא מעלמא.

קטנה שמא תמצא אילונית. כתבתיה ביבמות פרק קמא בסייעתא
דשמיא.

דף לב - א

הא דאמרינן : מעשה היה והטבילה קודם לאמה. איכא למידק דילמא משום מגע אמה, י"ל א"כ פשיטא ומאי אתי לאשמעינן כולהו נמי, ועוד רגילין להפרישן מאמותיהן, ועוד דלא היו צריכין להטבילן אלא מחמת עצמן הטבילום מפני שהנשים מגפפות אותן ואם לא טבלו האשה הנוגעת בה טמאה ומטמאה את התרומה, אבל מחמת מגע אמן ליכא דהא תינוקת ראשונה ואין מטמאה את אחרות דאין אדם וכלים מקבלים טומאה אלא מאב הטומאה ואי משום להכשירה באכילת תרומה איהי לאו בת אכילה היא בקטנותה כל כך, ור"ח ז"ל שכתב בשלמא דר' ור' יוסי משום תרומת ארץ ישראל דדילמא אתי לאכילה בתרומה דארץ ישראל אינו מחוור בעיני חדא דלאו בת אכילה היא ועוד דא"כ מאי קא קשיא ליה בדרי' יוסף איהו נמי דילמא אתי לאוכלה בתרומת חוצה לארץ דהא טומאה יוצאה עליה מגופה, אלא ודאי איהי לאו בת אכילה היא ומשום לתא דהיא גופה לא אצריכו לאטבולה אלא משום לת' דנשים המגפפות אותה כדאמרינן והיינו דק"ל בדרב יוסף דנשים הנוגעות בה אינן מטמאות את התרומה ואינן אסורות אף באכילת תרומה דאין טומאה זו יוצאה עליהן מגופן ומיהו בספרים דאסיקוה והני מילי באכילה אבל בנגיעה לא קשיא לי דלמה ליה דהא עיקר קושיא אינה אלא משום דנשים המגפפות אותה שאין הטומאה יוצאה מגופן מותרות אפילו באכילתה תרומה ואפשר דלא אסוקי קושיא הוא אלא אסוקי מימריה דשמואל.

לסוכה שמן של תרומה. פירוש ומשום הכי הטבילה כדי להכשירה לסיכה שהיא כשתיה, מהכא משמע דאף מי שטומאה יוצאה עליו מגופו אינו אסור בתרומת חוצה לארץ אלא קודם שטבל אבל לאחר שטבל אף הוא מותר בה אבל מי שאין טומאה יוצאה עליו מגופו אפילו קודם טבילה מותר בה. והא דאמרינן בבכורות פרק עד כמה נדה קוצה לה חלה

ואכיל לה כהן קטן ה"ה לגדול שטבל, ונסתפקו בתוספות רבותינו הצרפתים ז"ל אי בעיא הערב שמש או לא ואם אתה אומר דלא בעינן הערב שמש מותר להפריש חלה בטומאה בפסח אע"פ שאין שם כהן קטן כיון דאיכא גדול דחזי לטבול ולאכול ביומיא והביאו ראייה מדתנן במסכת חלה טבול יום אוכלה. וע"כ בטומאת קרי מיירי דהא לא אסר לה אלא לזבין ולזבות ומחו לה אמחה דדילמא ההיא בשנייה, שאינה נשרפת דאז היו מפרישים שתי חלות האחת חמורה שנשרפת היכא דליכא כהן קטן והשנייה נאכלת והתם מיירי בנאכלת.

הא דאמרינן: **סיכה כשתייה**. קשיא לן והלא שתייה בכלל אכילה דבר תורה והשותה ביום הכפורים בכרת כאוכל כדאיתא ביומא וסיכה מותרת דבר תורה אלא שאסורה מדבריהם וכדאמרינן התם היה לו חטטים בראשו סך כדרכו ואינו חושש ותירצו בתוספות דהכא נמי דרבנן היא וקרא אסמכתא בעלמא והראיה מדאמרינן ואי בעינן אימא מהכא ותבא כמים בקרבו וכשמן בעצמותיו ואם איתא דלא יחללו לאו אסמכתא מאחר שהביא קרא ודרשא גמורה היכי מייתי דברי קבלה. אלא ודאי לא יחללו אסמכתא בעלמא, ואיצטריך לכמה דרשות בפ"ק דזבחים דאין חולין מחללין קדשים ועוד לדרשות אחרות שם. והא דתנן במסכת תרומות דסך שמן תרומה משלם קרן וחומש היינו דוקא מדרבנן, ועוד אומר ר"ת ז"ל דדוקא שמן של תרומה הוא דאסמכוה רבנן אקרא ואסרוה בסיכה הא בשאר איסורים כגון חלב או שומן חזיר וכיוצא בו אין סיכתן אסורה כלל.

דף לב - ב

למעוטי אשה מלובן. ואע"ג דהאי קרא גבי ש"ז דאיש כתיב ובאשה לא שייך מכל מקום ממעטינן מינה זיבה דאשה ואע"ג דבכל מקום דרשינן ווי"ן לרבות הכא דרשינן ליה למעט דכיון דלא איצטריך לרבות הילכך דרשינן מיניה איש ולא אשה אשה ולא איש כלומר איש אמרתי ולא אשה אשה אמרתי ולא איש כן כתב רש"י ז"ל בתשובה עוד נשאל רש"י ז"ל למעוטי אשה מלובן לא מהתם נפקא אל מדם כדדרשינן בפרק כל היד

(יט, א) ותנן חמשה דמים טמאין באשה והשיב ז"ל דמכל מקום הוה אמינא דמטמא בלובן מק"ו דאיש דמה איש שאינו מטמא באודם מטמא בלובן אשה שמטמאה באודם אינו דין שמטמאה בלובן משום הכי איצטריך קרא למעוטי ודס טהור שבאשה ליתוקם שפיר בדם ירוק ודיהה ובתוספות תירצו דלא איצטריך אלא למיעוטי אשה מלובן מדין שכבת זרע שאינה טמאה כלל אפילו טומאת ערב, ודס ירוק ושאר דמים טהורין אמעיטו מדין דס דהיינו טומאת ז', ונראה פי' לפי' דהאי לובן אינו מטמא באשה כלל לגבי טהרות ולהכי איצטריך רחמנא למעוטי' הואיל ובאיש טמא אבל מתורת דס דהיינו לבעלה לא אצטריך דהתם משום דס יהיה זובה כלומר אדום כדכתיב אדומים כדס אמעיטו, ולתירוץ ראשון שתירץ רש"י ז"ל הקשו בתוספות דק"ו פריכא הוא דאיכא למפרך כדמפרכינן בסמוך בגמרא מה לאיש שכן מטמא בראיות כבימים מה לנקבה שכן מטמאה באונס וי"ל דלגלויי מילתא בעלמא הוא דהוה לן למימר דלא שנא איש ול"ש אשה הואיל ואיכא לאוקמי דס טהור בענין אחר כגון בירוק ודיהה.

אי כתבה רחמנא בזכרים משום דמטמו בראיות כבימים אבל נקבות דלא מטמו בראיות כבימים אימא לא צריכא. קשיא לי א"כ מעיינות נקבה מנא לן דהא כי כתיב מעיינות בזכר כתיבי דכתיב וכי ירוק הזב בטהור ואם כן זבה מניין וניחא לי דזב כלל הוא לכל הזבים בין זכר בין נקבה עד שיפרש הכתוב איש אי נמי זכר וכדמוכח בפרק קמא דערכין (ג, א) דתנן התם הכל מטמאים בנגעים ואמרינן עלה בגמרא לאיתויי מאי ואמרינן לאיתויי קטן סלקא דעתך אמינא ואיש צרוע כתיב איש אין קטן לא קמ"ל. ואקשינן ואימא הכי נמי אדם כי יהיה בעור בשרו מכל מקום ואלא איש למה לי לכדתניא איש אין לי אלא איש אשה מניין כשהוא עומר והצרוע הרי כאן שניהם ומה תלמוד לומר איש לענין שלמטה איש פורע ופורס ואין האשה פורעת ופורמת והכא נמי כשהוא אומר כי ירוק הזב הרי כאן שניהם.

עליונו של זב. פרש"י ז"ל כגון שזב בכף מאזנים ואדם וכלים בכף שנייה וכרע הזב את הכלים והקשו עליו בתוס' דא"כ זהו הסט של זב כדאמרינן בשבת פרק ר' עקיבא (פג, ב) כל הטומאות המסיטות טהורות חוץ מהסטו של זב ודדמי ליה דהיינו ע"ז שהיסט את אחרים והיסט נפקא לן בפרק יוצא דופן (מג) מכל אשר יגע בו הזב וידיו לא שטף במים דאמרינן זהו היסטו של זב שלא מצינו לו טומאה בכל התורה כולה אי זהו מגעו שהוא בכולו זהו הסטו של זב. אי נמי מדכתיב וכלי חרס אשר יגע בו הזב ישבר

אי זהו מגע שהוא בכולו הוי אומר זה הסטו ועליונו של זב נפקא לן הכא מוכל הנוגע בכל אשר יהיה תחתיו. ופ"י הם ז"ל עליונו כגון שיש עליו בגד מקצתו נשוי עליו ומקצתו על גבי קרקע דהשתא לא מקרי הסט כיון שאין כולו נשוי עליו. וכדאמרינן אי זהו מגע שהוא בכולו. ומשום הכי אצטריך האי קרא דוכל הנוגע בכל אשר יהיה תחתיו לעליונו של זב ויש מתרצים לדעת רש"י ז"ל דלעולם עליונו של זב זהו הסטו ואצריכו הני קראי דאי מוכל כלי חרס אשר יגע בו הזב הוי אמינא עליונו כתחתונו לטמא אדם ולטמא בגדים, ואי מהכא הוה אמינא כלי חרס שאינו מטמא אלא מאוירו לא, קמ"ל וכלי חרס אשר יגע בו הזב ישבר. והא דכתיב רחמנא וכל אשר יגע בו הזב וידיו לא שטף במים אצטריך למימר דהסט ונגיעה כידיו מאבראי אף הסט ונגיעה מאבראי למעוטי קנה בקומטו של זב והסיט בו את הטהור דטהור משום דאין הסט ונגיעה זו מאבראי אלא בקומטו של זב כדאיתא לקמן בפרק יוצא דופן. גמרא כל הנשים מטמאות בבית החיצון. וא"ת אכתי למה לי דכתב רחמנא וכל הנוגע בכל אשר יהיה תחתיו דאי למעט שלא יהיה עליונו של זב כתחתונו למה לי קרא דמנא תיתי שנחמיר בעליונו כתחתונו ל"ק דהא בכולה שמעת' משמע דמסתמא נושא ונישא כי הדדי נינהו אי לאו דמעטיה קרא דהא טרחינן בכולה שמעתא למעוטי עליונו שלא יהא כתחתונו. ויש מפרשים עליונו של זב כגון זב וטהור שהיו בכף מאזניים ומשכבות ומושבות בכף שנייה וכרעו הם והסיטו את הכלים, דאי משום הסט של זב אינו טמא עד שיסיט את כולו, אבל משום עליונו של זב טמא. הכי גרס רש"י ז"ל בפירושו מנא לן דתניא וכל הנוגע בכל אשר יהיה תחתיו יטמא, מאי תחתיו אלימא תחתיו דזב כלומר דהיינו משכב ומושב מאיש אשר יגע במשכבו נפקא, אלא וכל הנוגע בכל אשר יהיה הזב תחתיו ומאי ניהו נושא יטמא נתקו הכתוב. והאי דאקשינן מאיש אשר יגע במשכבו נפקא הוא הדין דהוה לן לאקשוויי ההוא טעון כבוס והכא אינו טעון כבוס, אלא דלא חש תלמודא למידק בה כולי האי אלא דלפריך ליה סתם דכל טומאת מדרס לא מהכא הוא אלא מהתם.

אלא וכל הנוגע בכל אשר יהיה הזב תחתיו ומאי ניהו נושא דהיינו עליונו של זב וטמא נתקו הכתוב מטומאה חמורה לטומאה קלה. כלומר מדלא ערבינהו בקרא ולכתוב וכל הנוגע בכל אשר יהיה הזב תחתיו והנושא אותו יכבס בגדיו, ופלגינהו ביטמא שמע מינה להקל בעליונו אתא ולנתקו מטומאה חמורה ולומר דהאי יטמא לא באדם וכלים אלא באוכלים ומשקים, והנושא אותם לא אעליונו של זב קאי אלא לנושא משכבו ומושבו של זב, וכן נדרש בתורת כהנים (פר' מצורע פרק ד). ובתוספות אמרו שרש"י ז"ל בעצמו הקשה לפירוש זה דהיאך אפשר לומר דהאי קרא באוכלים ומשקים הנוגעים בעליונו של זב דהא כתיב ביה טומאת ערב כדכתיב וכל הנוגע בכל אשר אשר יהיה תחתיו יטמא עד הערב וא"כ אי אפשר דמיירי באוכלים ומשקים, דאוכלים אין להם טומאת ערב דאין להם טהרה במקוה, וכתבו הם ז"ל שהוא ז"ל גריס גרסא אחרת ופירשו פירוש אחר בתשובה, אבל בנמוקי הרמב"ן נ"ר קושיא זו מתורצת לפי גרסה ראשונה דאיכא למימר דמשום דנתקו הכתוב דרשינן ליה לקרא דסמיך אמרכב דכתיב לעיל מיניה וכל המרכב אשר ירכב עליו הזב יטמא וסמיך ליה וכל הנוגע בכל אשר יהיה תחתיו והכי קאמר כל המרכב אשר ירכב עליו יטמא, וכן נמי כל הנוגע בכל אשר יהיה תחתיו דהיינו אוכלים ומשקים הנוגעים בעליונו, והוא עצמו כלומר עליונו עצמו, יטמא עד הערב.

מה היא מטמאה אדם וכלי חרס. והאי דנקט כלי חרס משום דבבבא בתרא (ט, ב) ממעט גבי נושא נבלה דאע"ג דמטמאה שאר כלים אינו מטמא אדם וכלי חרס.

הא דאתקיף רמי בר חמא ותספרנו ואנן נמי נספריה. לאו משום דסבירא ליה הכין דהא ליכא מאן דאית ליה הכין כדאמרינן בשלהי מכלתין (סט, א) אמר רב ששת אמר רב ירמיה בר אבא אמר רב נדה שהפרישה טהרה בשלישי שלה סופרתו למנין שבעה אמר ליה רב ששת לרב ירמיה בר אבא רב בכותאי אמרה לשמעתיא דאמרי יום שפוסקת בו סופרתו למנין ז', אלמא ליכא מאן דסבירא ליה הכין, אלא הכי רמי בר חמא טעמא הוא דקא בעי אמאי לא ספרה, כיון דקימא לן דמקצת היום ככולו. ואיכא דק"ל אמאי לא נספריה דהא אמרינן בפסחים פרק כיצד צולין (פא, א) ר' יוסי אומר שומרת יום כנגד יום ששחטו וזרקו עליה בשני שלה ואח"כ ראתה אינה אוכלת ופטורה מלעשות פסח שני ופרש"י ז"ל טעמא התם דקסבר ר' יוסי דמכאן ולהבא היא מטמיא ולא סתרה ספירה למפרע דמקצת היום ככולו. ואקשינן עלה אלא זבה גדולה לר' יוסי היכי משכחת

לה אי דחזיא בפלגא דיומא אידך פלגא סליק לה שמור. ופרקינן אי בעית אימא בשופעת כל תלתא אי בעי אימא ברואה תרי בין השמשות. אלמא לר' יוסי אמרינן מקצת היום ככולו ואנן נמי נספריה. וליתא, דר' יוסי לא אמר אלא בסוף מנין אבל בתחלת מנין או באמצעיתו לא אמר, וטעמיה דר' יוסי משום דכיון שהיא יכולה לטבול באמצע היום והרי היא מותרת לבעלה דבר תורה היאך תטמאנה לאחר מכאן, אבל באמצע ספירה ותחלת ספירה דאפילו כשעבר היום כולו בטהרה אינה טהורה היאך יהא מקצתו ככולו, ותדע דאנן נמי בסוף מנין בזבה גדולה מקצת היום ככולו אמרינן כדאמרינן ואחר תטהר אחר מעשה תטהר כלומר אחר מעשה טבילה ומותרת היא לבעלה. אלא לדידן אי חזיא בתר טבילה סתרה למפרע דלמפרע מטמא, ולר' יוסי דאית ליה דמכאן ולהבא מטמא סלקא לה טהרה גמורה במקצת היום ואי חזיא לא מטמא למפרע. אבל בתוסי' הקשו דאדרבה בתחלת החשבון ובאמצעיתו הוה לן למימר טפי דתיסוק מקצת היום ככולו מבסוף החשבון, מק"ו דנדה שתחלת היום עולה למנין ז' בתחלתה דאי חזיא בפלגא דיומא בתחלתה נדה אינה צריכה לספור אלא ששה והוא, ואע"ג דכתיב ז' ימים תהיה בנדתה, ואפילו הכי אין מקצת היום עולה לה בסופה דאין טבילת נדה אלא בלילה כל שכן זבה דמקצת היום עולה לה בסופה דהוה לן למימר דיעלה לה בתחלתה, דהכי גמרינן ליה לקל וחומר כי האי בר"ה פרק קמא (י, א), דאמרינן אמר רבא ק"ו, ומה נדה שאין תחלת היום עולה לה בסופה, עולה לה בתחלתה, שנה שיום אחד עולה לה בסופה, אינו דין שיום א' עולה לה בתחלתה ונשאר להם לרבותינו בעלי התוספות ז"ל הענין בקושיא. ולפי דבריהם הקשו הם ז"ל כיון דרבי יוסי על כרחיך אמר הכא בסוף החשבון ובתחלת החשבון ובאמצעיתו מק"ו כדאמר א"כ אמאי לא אקשו ליה התם, אי הכי שכבת זרע דסתר בזיבה היכי משכחת לה כדאקשינן הכא. ובודאי אם קושיתם קושיא לא היה יכול לתרץ שם כמו שהוא מתרץ כאן ברואה סמוך לשקיעת החמה, דהא לר' יוסי לא למפרע מטמא אלא מכאן ולהבא כענין שאמר בשומרת יום כנגד יום. ואלא מיהו נראה לי דעיקר קושי' ליתא, חדא דאיכא למימר דעדיפא מינה אקשי' לה זבה גדולה היכי משכחת לה וכי אוקמה בשופעת אי נמי ברואה בין השמשות תו ליכא לאקשוויי משכבת זרע דהתם נמי כיון דאתית להכי שכבת זרע ברואה בין השמשות כלומר בתחלת היום וכל שכן אי מוקמת ליה בשופעת. ועוד דנראה לי דלר' יוסי על כרחיך באמצע ספירה מודה הוא דמטמא למפרע ואלו ראתה באמצע ספירה אפילו מפלגיה דיומא ולעיל, סותרת היא כל החשבון, דאף הוא נמי סבר שלא תהא טומאה

מפסקת ביניהם, ואם הימים הראשונים סותר בזב, אף שכבת זרע סותר יום א', דהכי גמרינן הילכתא דזיבה גמורה סותרת למפרע כל ז' אע"פ שספר ימים טהורים גמורים, וזיבה קטנה דהיינו שכבת זרע סותרת יום א' כדאמרינן לעיל בריש פרק המפלת (כב, א) והילכך אף הוא סותר למפרע כלומר אם ראה קרי בסמוך לשקיעת החמה סותר כל אותו היום למפרע וכדאוקימנא ליה הכא נמי בשמעתין, ותדע לך דר' יוסי באמצע ספירה לא אמר דהא איהו הוא דפסק הלכתא בפלוגתא דר' אליעזר ור' יהושע ור' עקיבא בזב וזבה שבדקו יום ראשון ושאר הימים לא בדקו כר' אליעזר דתניא התם בפרק תינוקת (סת, ב) ר' יוסי ור' שמעון אומרים נראים דברי ר' אליעזר מדברי ר' יהושע ודברי ר' עקיבא מדברי ר' אליעזר והלכה כדברי ר' אליעזר אלמא ר' יוסי אחר אחד לכלן בעי ואלו ראתה באמצע ספירה סותרת כל החשבון וכל שכן כשראתה בסוף היום שסותרת אותו היום אלא אם כן תדחוק דכל שאינה רואה בתחלת היום אף על פי שראתה בסופו הרי זו כאלו לא ראתה כלל ואין כאן הפסק טומאה כלל והא דתניא התם נראין דברי ר' עקיבא משום חשש דשמא ראתה בתחלת היום קאמר, ולא ניחא דכיון דאשכחן לרמי בר חמא הכא דאית ליה אפילו בכותאי דמקצת היום ככלו ואפילו הכי אמר הכא ברואה קרי סמוך לשקיעת החמה שסותר יומו למפרע למה נאמר שיהא ר' יוסי חולק עליו בכך ומיקל טפי מכותאי כדי שנקשה עליו. ועוד דלפי דעת רבותינו בעלי התוספות ז"ל אין הפרש לר' יוסי בין תחלת היום לסופו דאפילו ברואה בתחלת היום אם נגמר היום בטהרה טהור ככותאי וכרב דימי דאמר דיום שפוסקת בו סופרתו למנין שבעה וא"כ סתירת זיבה לדידיה היכי משכחת לה אלא בשופעת כל היום, ולדידיה זבה גדולה אפילו ברואה שני בין השמשות היכי הויה והלא אפילו ראתה בתחלת היום מכל מקום כיון שפסקה עולה לו אותו מקצת היום לשמור של אמש ואע"פ שראתה נמי בבין השמשות השני גם כן אינו סותר דהא מכאן ולהבא היא רואה לר' יוסי מה שאין כן אפילו לכותאי וא"כ לדידיה לא משכחת זבה גדולה לעולם אלא בשופעת, אלא ודאי לר' יוסי דאמר מכאן ולהבא היא רואה פשיטא שאין יום שפוסקת בו עולה למנין ז', ותדע עוד דלר' יוסי ודאי רואה באמצע היום לא טהורי מטהר לה לגמרי אלא מפלג פליג ליה ליומא פלגיה טהור ופלגיה טמא, ופלגא קמא דטהור הוא סליק ליה שמור אידך פלגא דטמא צריך יומא אחרינא לשמור דידיה, והילכך באמצע ספירה כיון דמקצתו מיהא מטמית ליה על כרחיך סתר הכל למפרע ואפילו חזיא בפלגא דיומא משום דהא איהו בעי אחר אחד לכולן. ועוד הקשו מפני מה לא אמרו שם בר"ה זבה תוכיח וראיתי

להרמב"ן נ"ר שתירץ דמקצת היום טמא בתחלתו ככולו טמא ומקצת יום טהור בתחלתו ככולו טהור, סוף היום כתחלתו בין בסופה בין בתחלתה. הילכך ביום נקי של זיבה בתחלת ספירה ליכא למיספריה שהרי עבר מקצת היום בטומאה בתחלתו, ובסוף החשבון כיון שעבר מקצת היום בטהרה הרי הוא ככולו טהור אלא דלר' יוסי הרי הוא ככולו טהור גמור דאפילו ברואה במקצתו לא סתרה ולרבנן סתרה אבל נדה אפילו כולו נמי טמא סופרתו. ופ"י לפי דיום ראשון של נדה עולה הוא לספירת טהרתה דלבסוף ששה והיא טהורה, והילכך קל וחומר ומה אפילו כולו טמא עולה לה וסופרתו חצי טהור לא כל שכן שיעלה לה. ואינו מספיק לפי דעתי דאכתי תהדר קושיין לדוכתיה, והלא אלו אתה אומר סוף היום נגרר לתחלתו אם כן מקצת היום טמא בתחלת נדה כיון שהתחילה לראות מפלגא דיומא ולעיל, אמאי עולה לה בחשבון ז' דאע"ג דאי אתה רשאי לטהר סופו כתחלתו ולעשותו כיוצא בו לגמרי, מכל מקום לא יעלה לה למנין שבעה דאי לאו האי טעמא מאי ק"ו דאמרינן התם בר"ה, ועוד נדה בסופה היכא דלא חזיא בתחלת היום לימא הכין ותטבול ביום ז' ותשמש כזבה דמקצת היום בטהרה ככולו טהור, אלא שי"ל בזו דכל יום שביעי של נדה בין רואה בין אינה רואה טמא הוא דשבעת ימים תהיה בנדתה כתיב מה שאין כן בספירת ז' נקיים של זבה דאדרבה הנהו ימי טהרה נינהו והילכך בנדה אפילו לא ראתה בתחלת יום ז' שלה אינו עולה לה דאדרבה גורר סוף היום אחריו מה הוא טמא אף סופו טמא אבל מ"מ תחלת נדה קשיא. ועוד תחלת זבה שמקצת היום בתחלתו טהור למה גורם אותו היום טומאה להצריכה ז' נקיים דהא בדידה נמי כתיב כי יזוב זוב דמה ימים רבים וא"כ נימא מה תחלת היום טהור בתחלתו אף סוף היום לא יעלה למנין ג' ימים להצריכה ז' נקיים דלכולי עלמא לא תהא זבה גדולה אלא א"כ רואה ג' בין השמשות, ונ"ל ודאי דסוף היום כתחלתו לעולם בשתחלת היום גורם או טומאה או טהרה אבל כשאין תחלת היום גורם לא טומאה ולא טהרה אינו נחשב להיות גורר אחריו סוף היום. והיינו דלענין זבה בין קטנה בין גדולה בסוף המנין מקצת היום ככולו לרבנן כדאיתא להו ולר' יוסי כדאיתא ליה וסוף נדה נמי כיון שעל כרחיך תחלתו טמא דז' ימים תהיה בנדתה כתיב מה שאין כן בשביעי של ספירת זיבה הילכך אף סוף היום כתחלתו מה תחלתו טמא אף סופו טמא וכן נמי בזבה יום שפוסקת בו, אבל תחלת נדה אעפ"י שתחלת היום טהור היה אפ"ה אין סוף היום שראתה בו בטל לגבי התחלת היום הטהור לפי שאין כחו של תחלת היום אלים לפי שאינו גורם שום דבר וכ"ש יום ראשון של זבה שאין תחלת היום שלא ראתה

בו מעכב על מקצתו שראתה בו אלא מקצתו הגורם הוא יותר אלים להיותו ככולו. ובאמצע הספירה בין רואה בתחלת היום בין רואה בסופו אינו עולה כלל מפני שבאמצע הספירה נקיים מדם לגמרי בעינן ואפילו לכותאי לא אמרו כן אלא בתחלת המנין ממש אבל שתהא טומאה מפסקת באמצע הספירה לא דאחר אחד לכולן בעינן וקרי נמי סותר יומו הואיל וזיבה וראייתה דם סותר את הכל. וק"ו דאמרינן בראש השנה נמי נ"ל דמהאי טעמא נמי הוא לפי שהשנה אינה גורמת דבר לא בתחלתה ולא בסופה והוה לה כתחלת נדה והילכך בין בתחלתה בין בסופה יום א' שגורם הוא אלים ועולה והילכך כי היכי דעולה בנדה בתחלתה הם הכי נמי בשנה ולא ק"ו גמור הוא דהא נדה כשעולה לה בתחלתה ואינו עולה לה בסופה בטעמא תליא מילתא כדאמרינן מה שאין כן בשנה אלא משום דנדה אע"פ שאינה עולה לה בסופה אפילו כן עולה לה בתחלתה משום דאין מקצת היום שאינו גורם עומד בפני מקצת יום גורם הילכך אף בשנה כן כיון דבין בתחלתה בין בסופה אין דבר גורם עומד לה כנגדו הילכך בין בתחלתה בין בסופה עולה כנ"ל.

הא דבעי רמי בר חמא פולטת שכבת זרע רואה הויה או נוגעת הויה. אליבא דר' שמעון בעי לה אבל אליבא דרבנן פשיטא דרואה הויה כדאיתא בפרק יוצא דופן (מב, א) אלא דרבא אית ליה דאינה כרואה משום פרכיה ולקמן בפרק יוצא דופן נאריך בה יותר בסייעתא דשמיא הלכתא כמאן.

ופולטת שכבת זרע דהכא. פרש"י ז"ל כגון שמשה בזוב שאלו שמשה קודם לכן ואח"כ ראתה ג' ימים ונעשת זבה גדולה ואחר ג' פלטה ש"ז אפילו לכשתמצא לומר שהיא כרואה אינה סותרת לפי שאין שכבת זרע מטמא לאחר ג' ימים מפני שהוא מסריח ואינו ראוי להזריע כדאמרינן לקמן. אבל הראב"ד ז"ל פי' בשמשה ביום שביעי לטהרתה אחר שטבלה ובתוס' העמידהו אליבא דחכמים דאמרינן בשבת פרק ר' עקיבא (פו, ב) דשש עונות שלימות בעינן וזמנין משכחת לה דפלטה לד' עונות וחצי או לה' עונות.

הא דאמרינן : **שלא תהא זיבה מפסקת ביניהם**. לאו דוקא אלא טומאת ז' כזיבה קאמר ואפילו טומאת לידה מפסקת כדאמר רבא לקמן בפרקין ואת"ל דשמעתין דוקא בטומאת זיבה, אתיא שמעתין כאביי דאמר לקמן דוקא טומאת זיבה.

אלמא אספיקא לא שרפינן תרומה. כלומר אספיקא כי האי ואע"ג דאיכא ספיקא דלא שרפינן עלה תרומה הכא על כרחין שרפינן דהשתא על בגדי ע"ה שרפינן על נגיעתו לא כל שכן ואי בכותי חבר בועל נדה משוית ליה כדמקשה ואזיל.

הכי גרס רש"י ז"ל ור"ח ז"ל : **שטבל ועלה ודרס על בגדי חבר ואזול בגדי חבר ונגעו בתרומה**. ופרש"י ז"ל דה"ה דהוה מצי לתרוצי שטבל ועלה ונגע בתרומה, אלא משום דבעי לאוקומה בכעין בגדי עם הארץ דטומאת זו מחמת נגיעת הבגדים בתרומה. ולפי גרסא זו משמע דאי לאו טבל יש לו טומאת מדרס דכזב גמור חשבינן ליה דעמי הארץ כזבים עשאום והיינו נמי דצנורא של עם הארץ מטמאה כדאמרינן בסמוך ונתזה צנורא על בגדיו ואמרינן עלה ותיפוק לי משום צנורא דע"ה אלמא צנורא דע"ה מטמאה והיינו משום משקה הזב וכן נמי בחגיגה גבי כלים שגמרן ע"ה (כג, א) ואי קשיא לך הא דאמרינן בחולין פרק השוחט (לה, א) גבי בגדי ע"ה מדרס לפרושים בגדי פרושים מדרס לאוכלי טהרות וכו' מדרסות קאמרת שאני מדרסות שמא ישבה עליהן אשתו נדה דאלמא משום עצמו לא גזרו על בגדיו כלל. י"ל דלא קאי אלא אבגדי פרושין לפי שלא עשו גופו של פרוש כזב לגבי תרומה אלא משום חשש אשתו אבל אעם הארץ לא קאי כלל. ולי נראה דאכולהו קאי אלא משום דההוא טעמא סליק אכולהו כלומר בין לבגדי ע"ה בין לבגדי פרושים מ"ה נקט ליה ולא בעי למימר בע"ה משום דגופו כזב ובפרושים משום מדרס אשתו. אלא אי קשיא הא קשיא דבפרק הניזקין בסופו (סא, ב) אמרינן גזירה שמא תסיטם אשתו נדה ואמרינן נמי התם גבי חלה מניחתה בכפישה ובשבא ע"ה ליטול נוטל את שתיהן ואינו חושש דאלמא ע"ה גופו אינו מטמא בהסט כזב ולא חששו להסטו כלל אלא להסט אשתו וכן נמי משמע שאין לו טומאת מדרס ואינו עושה משכב ומושב כדתנן במסכת טהרות פרק רביעי הגנבים שנכנסו בבית אין טמא אלא מקום רגלי הגנבים ומה הן מטמאין אוכלים ומשקים וכלי חרס הפתוחים אבל לא את המשכבות ומושבות וכלי חרס המוקפים צמיד פתיל ואם יש עמהם גוי או אשה הכל טמא. אלמא הוא עצמו אינו עושה משכב ומושב ולא היסט ולא מדרס. והא דתנן בפרק חמישי הדר עם עם הארץ בחצר ושכח כלים בחצר ואפיל

חביות המוקפות צמיד פתיל או תנור מוקף צמיד פתיל הרי אלו טמאים היינו משום אשתו נדה כדקתני בהניזקין שמא תסיטם אשתו נדה. ור"ת ז"ל תירץ דעם הארץ ודאי עשאו חכמים כזבחים לשאר דברים אבל להיסטות לא משום שאם כן אין לך מעביר חבית לחברו ממקום למקום. וכן נמי למשכבות ומושבות ומדרסות מפני שאין גוזרים גזרה על הצבור אלא א"כ רוב הציבור יכולים לעמוד בה אבל בצנורא יכולים להזהר יפה. ועוד הביאו רא"י ממתניתין דאין עמי הארץ עושים משכב ומושב מדתנן (לעיל לא, ב) ומטמאין משכב התחתון כעליון ואם גופו של עם הארץ כזב הרי הוא עושה משכב התחתון כתחתונו של זב. והא דנקט הכא ודרס ולא קאמר ונגע משום דבעי דליהו בגדי חבר תחתיו של כותי דמיירי בהו מתניתין דקתני ואין חייבים עליהם ואין שורפים עליהן דמשמע דקאי המשכב התחתון כעליון. ויש מי שפירש דלא עשו גופו של עם הארץ כזב כלל ואינן טמאים אלא משום בגדיו דחיישינן בהו שמא ישבה עליהן אשתו נדה דהוה ליה נושא את המדרס, וצנורא שלו שמטמאה היינו משום דנטמא בשפתיו ולא מטעם מעיין, ואזלה צנורא ומטמאה את הכלים משום דמשקים מטמאין את הכלים מדבריהן כדאיתא בפרקא קמא דשבת (יד, ב) ובגדיהן שהן מדרס לפרושים שמא ישבה עליהן אשתו נדה וכדאמרין בפרק השוחט, והכא ל"ג בכותי שטבל ועלה ודרס על בגדי חבר דאי משום מדרסו אפילו לא טבל נמי לא מטמא להו לבגדי החבר כלל משום דהוה ליה ראשון ואין כלים מקבלים טומאה אלא מאב הטומאה. אלא הכי גרסינן בכותי שטבל ועלה ונגע בתרומה דאי לא טבל, ונגע בה ממש מטמא לה. ובתוספות הקשו על פירוש זה דאם כן למה לי למימר הכא אי משום טומאת עם הארץ הא טביל ליה דכי לא טבל נמי לא מטמא דהא אוקימנא לה בכותי ערום ואין נושא מדרס מטמא כלי לאחר שפירש מן המדרס כדתנן במסכת זבים (פ"ה). עוד הקשו בתוספות למה לי לאוקומה בכותי ערום לימא בשדבר אחר מפסיק בין רגלו לבגדי חבר שאין נושא מדרס עושה משכב ומושב ועשר מצעות זו על גב זו ודרס על העליונה היא טמאה משום מגע והשאר טהורות. ונראה לי דזו וזו אינה קושיא אלא לגרסת הספרים דגרסי שטבל ועלה ודרס על בגדי חבר אבל למאי דגרסינן שטבל ועלה ונגע בתרומה על כרחין ליתא אלא בשבטבל ובערום דוקא דנושא את המדרס מטמא הוא אפילו שנים ופוסל אחד כדתנן במסכת זבים בפרק בתרא הנוגע במשכב ובמושב מטמא שנים ופוסל אחד פירש מטמא אחד ופוסל אחד הנוגע וא' המסיט ואחד הנושא ואחד הנישא פירש מטמא א' ופוסל א', הילכך דוקא ערום וטבל ואפילו היה כלי מפסיק בינו ובין התרומה לפי שכל זמן שהוא נושא

את המדרס מטמא את הכלי משום חבורין כדתניא בתורת כהנים אצל לא אדם וכלי חרס והכלי חוזר ומטמא את התרומה, ועוד דאפילו לגירסה הראשונה אין הקושיא השנייה קושיא דכיון שאינו ערום מסתמא מנעליו ברגליו גם כן, והן הן שנוגעים לבגדי חבר ומטמאים אותן ואינו רוצה להעמידה בלבוש ובשבגדים אחרים מפסיקים בין מנעליו לבגדי החבר דאם כן לכולי עלמא נמי לוקמא בלבוש בגדים ממש ונוגע או דורס בהן על הטהרות אין הפרש בין שהוא ערום לגמרי ובין שהוא ערום מהן ולבוש אחרים ובין שבגדים אחרים מפסיקים דהכל עולה לטעם אחד. עוד הקשו מדאמרינן בסמוך גבי צדוקי ותיפוק לי משום צנורא דעם הארץ כלומר מה הועיל בשקדם אצל אשתו תיפוק לי משום צנורא דעם הארץ, דהא להאי סברא נפקא מינה טובא דאילו משום צנורא דעם הארץ לא היה הוא עצמו טמא אלא בגדיו בלבד, אבל משום צנורא דבועל נדה הוי ליה איהו נמי טמא משום נושא רוקו של זב. גם זו אינה קושיא לפי דעתי חדא דכהן גדול לא נתכרכמו פניו אלא על טומאות בגדיו שהיה צריך להטביל אבל על טבילת עצמו לא היה מקפיד. ועוד דהכי קאמר כי אמרה לו אשתו שמתיראות הן מן הפרושים וטובלות לנדותן מאי הוה דהוה סלקא דעתא דלגמרי היה מתפייס בכך ולא היה מצריך טבילה אפילו לבגדיו ואמאי תיפוק לי משום צנורא דעם הארץ ובגדים מיהא צריכין הן טבילה עדיין ופריק דאפילו בגדיו נמי טהורים הן משום דרגל היה. ובירושלמי נמי במסכת חגיגה (פ"ב ה"ז) משמע הכין, דגופו של עם הארץ אינו כזב ואין טומאת בגדיו אלא משום שמא ישבה עליהן אשתו נדה. דגרסינן התם אל ההוא מתניי דבגדי ע"ה מדרס לפרושים בגדי פרושים מדרס לאוכלי תרומה וכו' ר' יוסי בשם ר' יוחנן במגעות שנינו כלומר אין בגדים אלו טמאים אלא מחמת נגיעה ומחמת שנגעו בהן עשאום חכמים כמדרס ואקשינן עלה ר' זעירא קומוי ר' יוסי מהיכן נטמא הבגד הזה מדרס כלומר אם כדבריך לא היה להם לטמא אלא משום מגע לא משום מדרס ופריק שאם נגעה בהן אשתו בישיבה עשאום כמדרס אבל ישבה עליו בבגדיה לא גזרו עליו ובאותה סוגיא ירושלמי מתבאר עוד דלא עשו גופו של ע"ה וגופו של פרוש כזבין ואצל התרומה.

ואיכא מרבוותא דמקשו ולימא ליה מאי אין שורפין עליהן את התרומה על תחתונו ועליונו דקתני. דאי משום טומאת ע"ה לא מטמא משכב ואי משום בועל נדה תרי ספיקי נינהו. ואינהו מפרקי לה דטומאתן אפילו אגופייהו משמע ליה. ולי נראה דקושיא מעיקרא ליתא דלעולם אתחתונו ועליונו קאי ומשום נדה הוה לן לשרוף עליהן את התרומה דליכא אלא

חדא ספיקא שמא השלימות לדם ירוק שמא לא השלימו אלא ספק בעל בקרוב ספק בעל ברחוק אינה ספיקא כל שלא טבל דמה לי רחוק מה לי קרוב, בטומאתו הוא לעולם עד שיבא במים. ואין לומר נמי שמא טבל שמא לא טבל דאנן כודאי לא טבל משוינן ליה דכיון שמשלימין דם ירוק לדם טהור כדינן מפני מה הוא טובל, הילכך כל שלא טבל בפניך ליכא אלא חדא ספיקא וכשטבל לפניך מאי איריא תחתונו ועליונו ואפילו הוא עצמו שנגע בתרומה אין שורפין אותה עליו, ונ"ל גם כן דמשום כך לא העמידוהו ברגל אע"ג דטומאת עם הארץ ברגל כטהרה שוויה רבנן כדאיתא בסמוך דאכתי א"א בלא טבל משום חשש בועל נדה וליכא אלא חדא ספיקא ואפילו טבל ולבש בגדיו ברגל דאכתי איכא משום בגדי בועל נדה והם לא עשעום כטהורים ברגל אלא משום צד ע"ה אבל מצד שהם בועלי נדות לא טהרום וצדוקים שאמרו בסמוך שעשאו כטהורים ברגל היינו שאינן אלא כעמי הארץ דמכלל ישראל הם.

וקדם אצל אשתו. ק"ל היאך האמינה הא אמרינן (ברכות לה) החשוד בדבר לא דנו ולא מעידו ועוד למה לי אצל אשתו לישייליה לדידיה.

דף לד - ב

לזכר כל שהוא זכר בין גדול בין קטן לנקבה בין גדולה בין קטנה. כך היא גרסת הספרים ורש"י ז"ל לא גריס לנקבה בין גדולה בין קטנה משום לנקבה צריך למצורעת למעיונתיה ואתיא זכר מצורע מיניה דאי לא מעינות מצורע ומצורעת מנא להו. ובתוספ' העמידו גירסת הספרים ואי משום מעינות מצורע דילמא אתיא להו מדרשא אחרינא ואינהו ידעי לה. ותדע לך דהא ר' ישמעאל בנו של ר' יוחנן בן ברוקא דריש נמי לזכר זכר כל שהוא לנקבה נקבה כל שהוא כדאיתא לעיל (לב, ב) ולדידיה מעינות המצורע מנא ליה אלא ודאי אתיא ליה מדרשא אחרינא, לבית שמאי נמי אתיא להו מדרשא אחרינא, והביאו ראיה לדבריהם דמשמע בשמעתין לקמן דמאן דמוקי להאי קרא לבין גדול בין קטן לא מוקי ליה כלל לרבות מצורע למעיינותיו ונקבה למעיונתיה מדקאמר על רב יוסף הא איהו דאמר זאת תורת הזב בין גדול בין קטן ואייתר ליה לזכר לרבות מצורע

למעינותיו, ונ"ל שזו אינה ראייה כלל דלעולם אפילו מאן דדריש לזכר כל שהוא זכר אפילו הכי דריש נקבה למעינות אלא דאנן כי אקשינן עליה דרב יוסף מזכר הוא דאמרינן דכיון דאתי ליה לרב יוסף זכר קטן מזאת תורת הזב אלמא לזכר למעינות זכר ולא אתי מנקבה והילכך איתקש ליה מצורע זכר לזב זכר מה זב גמור זובו מטמא אף מצורע נמי זובו מטמא ואפילו ראייה ראשונה שלו, אבל למאן דדריש לזכר לרבות זכר קטן א"כ לא מצינו זוב של מצורע שהוקש לזובו של זב אלא דשאר מעינות נפקן להו מנקבה ואתי זכר מינה, ואע"ג דמצורע אית ליה מעינות כזב לאו הקישא היא זו, ותדע לך דא"כ למה לן למימר והא איהו דאמר זאת תורת הזב וכו' אלא לימא מאי תבעי ליה לרב יוסף והא לדידיה נמי מצורע אית ליה מעינות כזב מדקא בעי מקום זיבה מעין הוא וא"כ הרי הוא כזב אלא דאנן ודאי מדין שהוקש זכר מצורע לזב זכר קא אתינן לה כנ"ל. אלא מיהא יש לישב גירסת הספרים ולעולם לנקבה כל שהיא נקבה דאמרינן אגררא לזכר בין גדול בין קטן נקטיה ור' ישמעאל בנו של ר' יוחנן בן ברוקא נמי לא איצטריך ליה לנקבה לרבות קטנה דלכולי עלמא מוא"ו מיותרת דואשה כי יזוב זוב דמה נפקא כדאיתא לעיל ועיקר דרשא דר' ישמעאל מלזכר הוא ולנקבה אגב גררא נקטיה וזה שלא כפרש"י שפירש למעלה ור' ישמעאל לא מעייל נפשיה כלל למדרש ווי"ן.

ובית הלל נפקא להו מזאת תורת הזב. ה"ה דהמ"ל נפקא להו מאיש איש כדאמר ר' יהודה לעיל (לב, ב) אלא משום דבעי לאוקומה ב"ה כמאן דאמר דברה תורה כלשון בני אדם.

הא דבעי רב יוסף מקום זיבה מעין הוא ומטמא במשא או מקום מעין הוא. קשיא לי אמאי לא פשטה מבית הלל דמעין הוא דהא משמע דע"כ אית להו לב"ה הכין מדמיתרו לזכר לדם טהרה של מצורעת שאינו בא ממקום מעין ולו' דכל מעינות שבמצורע ושבמצורעת מנקבה אתו ולפיכך אייתר ליה לזכר לגמרי לרבוויי אפילו מה שאינו בא ממקום מעין ומדלא אשכתן בזכר תנהו ענין לנקבה ואם איתא דאף מקור זיבה שבזכר לאו מעין הוא תנהו לראייה מדאקיש רחמנא מצורע לזב גמור אמאי דחיק נפשיה למתלי בהקשיא ולא פשיט לה להדיא מהא דב"ה דרב יוסף גופיה קטן וקטנה מזאת תורת הזב דמייתי לה ב"ה מייתי לה איהו נמי, דדריש לזכר ולנקבה כבית הלל דאי לאו דם טהורה של מצורעת מנא ליה. ועוד תמיהא לי דאדרבה מהא דאביי משמע דסבירא ליה דמקור זיבה לאו מעין הוא מדאצטריך להקישא דלא מטמא במשא. וי"ל דאביי ודאי הכין ס"ל דמקור זיבה לאו מעין הוא ומשום דב"ה דרשי לזכר לרבות דם

של מצורעת איצטריך להקישא ולומר דאי כתב רחמנא בהדיא מעינות במצורע הוה מייתיני מינה ראייה ראשונה של מצורע דאם אינו ענין לשאר מעינות של מצורע תנהו ענין לראייה ראשונה שלו ודם טהרה של מצורעת טהור מכלום הוא דהא לאו מעיין הוא וליכא מידי דנרביי מינה השתא דכתב רחמנא מצורע ומצורעת גבי זב שמע מינה תרתי חדא דאייתר ליה לזב לגמרי ואם אינו ענין לשאר מעינות תנהו ענין למה שאינו בא ממקור מעין ואא"ע לגופו דהיינו ראייה ראשונה של זכר דלהכי כתביה רחמנא גבי זב לאקושי מצורע זכר לזב גמור לומר דאף ראייה ראשונה שלו מטמאה במשא כזב גמור הילכך תנהו ענין לנקבה מצורעת לרבות דם טהרה שלה. כנ"ל.

ראייה ראשונה של מצורע מהו שתטמא במשא. בנגיעה לא מיבעיא ליה דלא גרע משכבת זרע ובראייה ראשונה של אדם טהור לא מבעי ליה דודאי לא מטמא במשא הואיל והוקשה לקרי דכתיב זאת תורת הזב ואשר תצא ממנו ש"ז וקרי לא מטמא במשא כדאיתא בבריתא במסכת כלים, וכן פרי"ח ורש"י ז"ל דראייה הראשונה של זב אינה מטמאה במשא ובראייה שנייה של מצורע לא מבעיא ליה דלא גרע מזב גרידא דמטמאה במשא כדנפקא לן מזובו טמא הוא כדאיתא לקמן אלא ראייה ראשונה של מצורע קא מיבעי ליה ומשום מעינות המצורע.

אמר רבא תא שמע זובו טמא הוא מלמד על הזוב שהוא טמא. כלומר במשא דאי בנגיעה תיפוק לי דלא גרע מש"ז כדאיתא לקמן בריש פרק דם הנדה (נה, ב).

ובמאי אלימא בזב גרידא למה לי קרא לאחרים גורם טומאת משא. כלומר לבעליה שהזב מטמא במשא לעצמו וכל שכן שמטמא במשא אלא בזב מצורע. הכי גרס ר"ח ז"ל וכן היא גירסת הספרים ומדאיצטריך קרא לרבוויי בראייה הראשונה שמע מינה מקום זיבה לא מעין הוא. ופירש ר"ח ז"ל ומדאיצטריך רחמנא לטמא בראייה ראשונה כזב גמור שמע מינה מקום זיבה לאו מעין הוא. ואיכא למידק והיכי מוכח מהכא ראייה ראשונה של מצורע והא האי קרא בראייה שנייה משמע דמיניה דרשינן (במכילתן מג, ב) מנה הכתוב שתיים וקרא טמא ועוד דמאי קאמר שמע מינה מקום זיבה לאו מעין הוא דמאי נפקא מינה מכל מקום הא רבייה קרא לטמוי במשא וכן הקשה רש"י ז"ל. ועוד ק"ל דאי בראייה ראשונה מאי קאמר אלימא בזב גרידא פשי לאחרים גורם טומאה אי לראייה ראשונה ולטומאת משא מאי פשי אדרבה איצטריך טובא לאשמעינן

דראייה ראשונה של זב גרידא מטמא במשא, וליתא נמי דקי"ל דאינה מטמאה במשא ובודאי מאי דקאמרינן אלא במצורע בחדא גוונא מיירי עם מאי דקאמרינן בזב גרידא אי האי בראייה ראשונה אף האי בראייה ראשונה. ורש"י ז"ל פי' דהאי בראייה ראשונה פי' הוא בספריי' והכי קאמר מדאיצטריך קרא לרבוויי כלומר בראייה שנייה שמע מינה דבראייה ראשונה אינה מטמאה דמקום זיבה לאו מעין הוא. ואם תאמר לרבוויי ראייה שנייה במצורע למאי איצטריך מי גרע מזב גרידא איצטריך סלקא דעתך אמינא בזב גרידא דגורם טומאת משא לבעליה כל שכן הוא עצמו שמטמא אבל במצורע שאינו גורם לו טומאת משא דאפילו מצורע גרידא מטמא במשא אימא כיון שאינו גורם אף הוא עצמו לא יטמא קמ"ל וכן פרש"י ז"ל ויש מי שהקשה עליו דכיון דאי לאו מצורע הוא נמי הות מטמא איתיא לק"ו מ"מ. וזו אינה קושיא לפי דעתי דמ"מ עכשו אינו גורם וכי האי גונא אמרינן לקמן (לז, א) גבי קושי דבר הגורם סותר והאי לאו גורם הוא ואע"ג דדבר המטמא הוא דהאי מטמא בימי נדה כדאיתא לקמן, ואלא מי' במצורע גופיה גורם הוא לו טומאת הסט ומדרסות דמצורע גרידא אינו מטמא בהסט ולא במדרס ומחמת זובו מטמא אף בהסט ומדרס. ומיהו בתוספות נסתפקו בדין זה דהא משמע דאף המצורע מטמא הוא משכב ומושב ומטמא בהסט מדתנן במסכת כלים (פ"א מ"ד) כלים למעלה מן הזבה מצורע שמטמא בביאה אלמא כל שהזבה מטמאה מצורע מטמא. ועוד ראייה מדאמרינן הכא בסמוך אקשינן רחמנא למצורע לזב גמור. אלא שבפסחים פרק אלו דברים (סז), משמע שאינו מטמא משכב ומושב. ותי' ר"ת ז"ל דכל הני דמשמע דמטמא משכב ומושב היינו לטמא אוכלים ומשקים וההיא דפסחים לטמא אדם. והאי דמסכת כלים ל"ק דלאו לכל מילי קאמר שיהא מצורע למעלה מן הזב ולומר דכל שישנו בזבה ישנו במצורע אלא שהוא לטמא בביאה מה שאין כן בזבה וכדקתני נמי התם למעלה מן המצורע עצם כשעורה אע"פ שהמצורע מטמא בביאה מה שאין כן בעצם כשעורה. והא דאמר בסמוך אקשיה רחמנא למצורע לזב גמור לאו לכל מילי אקשינהו אלא לענין זה בלבד שיהא זובו ואפילו בראייה ראשונה כראיית זב גמור. ומיהא אפילו להאי פירוש לא חשיב גרם טומאה אע"פ שגורם טומאת משכב ומושב לטמא אדם משום דכיון דמכל מקום אינו גורם טומאה לגבי כלים שהרי הוא מטמא את הכלים ומטמא נמי אוכלים ומשקים. ומכל מקום אכתי קשה דגורם הוא טומאת הסט דמעיקרא לא היה מטמא כדמוכח התם בפסחים פרק אלו דברים, ולעיקר קושיתנו דאי בראייה שנייה דמצורע למה לי קרא איכא למימר דקרא הא קמ"ל

דמקום זיבה לאו מעין הוא דאפילו במצורע אינה מטמאה היסטה עצמה במשא עד ראייה שנייה כזב גרידא ולא איצטריך קרא דתהוי קמי שמיא ספיקא אי מעין הוא אי לאו, אלא אדרבה גלוי וידוע לפניו שאינו מעין וכדי שלא נטעה בו לומר דמעין הוא אתא קרא ואשמעינן דלא. ובנמוקי הרמב"ן נ"ר מעמיד גירסת הספרים והכי קאמר אילימא בזב גרידא ובראייה שנייה לאחרים גורם טומאת משא לעצמו של זב לא כ"ש אלא במצורע ובמאי אילימא בראייה שנייה למה לי קרא מי גרע מזב גרידא אלא אם אינו ענין לראיה שנייה של מצורע אוקמיה לראייה ראשונה שמטמאה שמע מינה מקום זיבה לא מעין הוא. ומכל מקום עדיין תקשי לן מה שהקשה רש"י ז"ל מאי קאמר שמע מינה מקום זיבה לאו מעין הוא ומאי נפקא לן מינה.

דף לה - א

הא דאמר רבא לאחרים גורם טומאה לעצמו לא כ"ש. הקשו התוס' והלא לאחרים גורם טומאת משכב ומושב והוא עצמו אינו עושה משכב ומושב כדאיתא בריש פרק דם הנדה (נד, ב). ומיהו האי לאו קושיא היא כל כך דדילמא התם משום דמיעטיה קרא בהדיא מדכתיב אשר ישכב עליו הזב הזב ולא הזוב כדאיתא לקמן בפרק דם הנדה ואין צורך אלא ודאי הוא הדין דהוה ליה לאקשוויי הכין אי נמי מהסט שהוא גורם טומאת היסט והוא עצמו אינו מטמא בהסט. אי נמי משכבת זרע דאצטריך רחמנא לטמויי נוגע בקרי למה לי לאחרים גורם טומאה הוא עצמו לא כ"ש אלא דעדיפא מינייהו אקשי לי שעיר המשתלח יוכיח דאין לו טומאה כלל וגורם טומאה לאחרים ובהא אידחי טעמיה דרבא לגמרי ותו לא איצטריך לאקשוויי עליה מהנך.

הא דאמר רב הונא ראייה ראשונה של זב מטמאה באונס. להצטרף אף עם השנייה לטמא משכב ומושב קאמר מדקאמר ראייה ראשונה של זב ולא קאמר הרואה ראייה א' של זב והיינו דאקשינן עליה מדתנן ראה ראייה ראשונה בודקים אותו מאי לאו לטומאה, ופרקינן לא לקרבן ואם

איתא לימא אין לטומאה ולהצטרף לשנייה לטומאת משכב ומושב אלא ודאי כדאמרן ומשום הכי לא אשכח פירוקא אלא לקרבן.

מכלל דתנא קמא לטומאה קאמר. קשה לי דילמא אף תנא קמא משום קרבן נמי קאמר בראשונה ובג' פליגי דתנא קמא סבר אפילו באונס ואפילו לקרבן ור' אליעזר סבר אף בשלישית אינה כזוב לקרבן אלא בבדיקה, ועוד דאפילו תנא קמא לטומאה קאמר מאי קא מקשה מת"ק לימא תנאי היא ורב הונא דאמר כר' אליעזר ונ"ל דה"פ מדקתני במתניתין (זבחים פ"ב מ"ב) ראה ראייה ראשונה בודקין אותו שנייה בודקין אותו שלישית אין בודקין אותו ר' אליעזר אומר אף בשלישית בודקין אותו מפני הקרבן אלמא לת"ק אין צריך בדיקה כלל מפני הקרבן ואפילו בראשונה דאם איתא דאפילו בראשונה צריך בדיקה מפני הקרבן ואף על פי שמטמא באונס בשלישית נמי ליבעי בדיקה מפני הקרבן אע"פ דמשום טומאה אינו צריך בדיקה וכר' אליעזר דאמר דאף בשלישית צריך בדיקה מפני הקרבן דקס"ד דר' אליעזר מפני הקרבן דוקא קאמר ולא לטומאה וכדקתני בברייתא (לז, א) לקרבן אמרתי ולא לסתירה דאלמא משמע דר' אליעזר דוקא לקרבן קאמר ולא לדבר אחר אלמא מדלא אצריך תנא קמא בדיקה בשלישית משמע דלדידיה אינו צריך בדיקה כלל מפני הקרבן ובדיקה דראייה ראשונה ושנייה דמודו בהו רבנן מפני הטומאה הן וקשיא לרב הונא ומיהו מדר' אליעזר ליכא לסיועיה דדילמא בשלישית דוקא הוא דאמר דאינה צריכה מפני הטומאה אלא מפני הקרבן הא באינדך תרתי קמיאתה אף לטומאה הן. ופריק לה דכולי עלמא בראייה ראשונה לקרבן ולא לטומאה והא דאמר ר' אליעזר בשלישי מפני הקרבן לאו דוקא מפני הקרבן אלא בין לקרבן בין לטומאה דבאתים פליגי. ומפני הקרבן דאמר ר' אליעזר טעמא דקרא קאמר כלומר מפני מה הצריך הכתוב בדיקה אף בשלישית היינו מפני הקרבן כלומר שהיא גורמת קרבן מפני שהיא צריכה להצטרף לאחרות לקרבן דכל שהיא צריכה לקרבן צריכה בדיקה הא לאו הכין לא היה צריך בדיקה והיינו דלרבינית דאינה צריכה להצטרף לקרבן אינה צריכה בדיקה וכדקתני בברייתא ר' אליעזר אומר בשלישית בודקין אותו ברביעית אין בודקין אותו לקרבן אמרתי ולא לסתירה כנ"ל.

דם היולדת שלא טבלה ב"ש אומרים כרוקה וכמימי רגליה. תמיה לי לב"ש מאי שנא מדם טהרה של מצורעת דהא מקור לאו מעין הוא וכדאיתא בגמרא גבי מעינות מצורעת א"כ אף היולדת שלא טבלה כן ולדידיה דסבירא ליה דבימים לחודייהו תלא רחמנא וכבר שלימו לה

דף לה - ב

אמרו להם ב"ש אם אם אמרתם בנדה שאפילו טבלה וראתה טמאה. ואיכא למידק דשפיר קאמרי להו ב"ש לב"ה ומאי קסברי ב"ה. ותירצו בתוספו' משום דאיתקש יולדת לנדה דכתיב כימי נדת דותה תטמא וכתיב וטמאה שבועים כנדתה ואמרינן לקמן כימי נדתה כך ימי לידתה. וי"ל דעל זו היתה עיקר מחלוקת של רב ולוי דנחלקו בסמוך אליבא דב"ה וב"ש במעין אחד ושתי מעינות דלוי משום שהוקשה לו מה שהיה מדמה ב"ה דם היולדת שלא טבלה לדם הנדה שלא טבלה ושפיר קאמרו להו ב"ש לב"ה, משום הכי סבר דבדם היולדת בעצמו פליגי ובשופעת דוקא דב"ה סברי דשתי מעינות הם ועד שיסתם הטמא אינו נפתח הטהור וה"ל דם נדה ממש ואהדרו להו ב"ש דמעין אחד הוא והתורה טהרתו ואפילו שופעת והילכך אינו דומה לדם הנדה דהתם אפילו טבלה כל זמן שתראה טמאה אבל כאן התורה טהרתו אלא שהאשה טמאה עד שתטבול והוה ליה כמימי רגליה. ורב סבר דלכולי עלמא מעין אחד הוא אלא דבית הלל סברי דביומי וטבילה תלא ליה רחמנא ועד שתספור ימי לידה ותטבול לא טהרתו תורה והלכך דם נדה ממש הוא וב"ש סברי ביומא לחודייהו תלא רחמנא והרי דומה כמימי רגליה ומה שהקשו להם בית הלל יולדת בזוב תוכיח ומיטעא הוה טעו במה שהודו להם ב"ש ביולדת בזוב שהוא מטמא לח ויבש דסברי דאפילו בשספרה מודו להו ואמרו להו לא אלא דוקא בשלא ספרה הא ספרה ה"ה והיא התשובה.

דם היולדת שלא טבלה בית שמאי אומרים כרוקה וכמימי רגליה ובית הלל אומרים מטמא לח ויבש בשלמא לרב דאמר מעין אחד הוא משום הכי מטמא לח ויבש. פ"י ולא משום שתהא נדה באותו ראייה ואע"פ שלא טבלה ואע"פ שבא מן המעין טמא ויהא הדם כדם הנדה דכל דם שתראה לאחר שעברו ז' לזכר ושבועים לנקבה אין הדם מטמאה את האשה לרב דאמר מעין א' הוא בפוסקת ואפילו בשופעת אלא שהדם בעצמו טמא כל שלא טבלה לבית הלל מדין תהא בנדתה עד שתבא במים הכי נמי תהא

בדין לידתה עד שתבא במים כיון דאית להו לבית הלל דבימים וטבילה תלא רחמנא אבל לב"ש דסברי דימים לחודיהו תלא רחמנא דמה נמי לאו דם יולדת היא אלא דכיון דלא טבלה וטמאה היא אף דמה נמי מטמא לח ואינו מטמא יבש כרוקה וכמימי רגליה. וכולי עלמא בשטבלה אינו מטמא כלל ודלא כרשב"ג דאמר מקור מקומו טמא וכן כתב רבינו הר"י יונה זצ"ל, עוד כתב ר' זצ"ל בשם הרב ר' שמעון בר' שמשון ז"ל שהביא ראיה לכך שאינה נעשית נדה בראיה שלאחר שבעה דלזבה ושבועים דנקבה ואפילו קודם שטבלה מדאמרינן לרב רישא אינה נעשית נדה בשפיעתה עם יציאת שבעה קודם גמר טבילה דאי נעשית נדה אין מקום לקולא דרב.

קסלקא דעתא דפסק. כלומר דסתמא קתני ואפילו פסק והוא הדין לשופעת והא דאקשינן בסמוך אי בשופעת מאי טעמא דבית שמאי ללוי בלחוד הוא דקא מקשה כלומר לדידך דאמרת דשתי מעינות הן אי בשופעת מאי טעמא דב"ש, אלא לרב מאי איכא בין בית שמאי לבית הלל דפרקינן איכא בינייהו יומי וטבילה. ק"ל דמהכא משמע דאכתי לא ידענן דאית להו לב"ש דביומי לחודיהו תלא רחמנא ולתרוצה לדרב דוקא הוא דאמרינן הכין ואם כן ללוי נמי דב"ש היכי ניקו, אלא ע"כ ללוי נמי ב"ש ביומי לחודיהו תלא רחמנא סבירא להו וכדאיתא נמי בהדיא בסמוך וא"כ מאי קשיא ליה תו לרב. וי"ל דהכי קאמר בשלמא ללוי כולהו סבירא להו דביומי לחודיהו תלא רחמנא ובהא הוא דפליגי דבית שמאי סברי מעין א' הוא וב"ה סברי שתי מעינות הן אלא לרב כיון דלכולי עלמא מעין א' הוא במאי פליגי ואהדר ליה דביומי וטבילה פליגי כנ"ל.

הא דאוקי לוי בשופעת. איכא למידק א"כ אמאי קתני שלא טבלה דבשופעת לא שנא טבלה ולא שנא לא טבלה, וי"ל דמשום בית שמאי איצטריך דאי טבלה טהור לגמרי אבל בשלא טבלה מטמא לח כמימי רגליה. ועוד כתב רבינו הרב ר' יונה ז"ל מ"כ דאי קתני דם היולדת שטבלה בית שמאי מטהרים נהי דהוה שמעינן מינה דבית שמאי סבירא להו דמעין אחד הוא אבל מכל מקום לא הוה ידענא דסבירא להו דביומי לחודיהו תלא רחמנא קמ"ל דם היולדת שלא טבלה דאפ"ה לא מטמא ליה בית שמאי אלא לח כמימי רגליה אלמא ביומי לחודיהו תלא רחמנא.

הא דאקשינן: **אי בשופעת למאי איצטריך**. ופרקינן לבי"ש איצטריך ולאשמעינן דיולדת בזוב דבעיא ספורים לא אמרי בי"ש דביומי לחודייהו תלא רחמנא, קשיא לן ולרב דמקשה הכי מי ניחא הא ע"כ לדידיה נמי לא איצטריך אלא לבית שמאי ולאשמעינן נמי דיולדת בזוב לא תליא ביומי לחודייהו וכאוקמתיה דלוי ממש. ובתוס' תירצו דלרב איצטריך לבית הלל לאשמעינן דמעין א' הוא ואפילו כשפסק טמא משום דביומי וטבילה תלא ליה רחמנא דאי סבירא להו דשני מעינות הן אמאי מטמא לח ויבש כיון שפסק הא הוה ליה כמימי רגליה.

דף לו - א

תא שמע יולדת בזוב שספרה ולא טבלה וראתה הלכו בית שמאי לשיטתן ובית הלל לשיטתן בשלמא לרב דאמר מעין א' הוא משום הכי מטמא לח ויבש. פירוש משום דבית הלל סבירא להו דבימים וטבילה תלא רחמנא אלא ללוי אמאי מטמא לח ויבש. קשיא לי ולרב גופיה מי ניחא דבשלמא לבית הלל ניחא אלא לבית שמאי אמאי אינו מטמא לח ויבש דהא מודו בית שמאי ביולדת בזוב דבעי ספורים דלאו ביומי לחודייהו תלא רחמנא אלא ביומי וטבילה וכיון שכן אף לבית שמאי ליטמא לח ויבש דהא מסתר סתר, והיינו דבעי אפילו בית שמאי ז' נקיים מדם לגמרי ביולדת בזוב ואפילו בימי טוהר, וכיון דדם טוהר ביולדת בזוב סתר כדם נדה אפילו לבי"ש, אם כן אפילו ספרה, כיון שלא טבלה וראתה תסתור הספירה, כדין זבה דעלמא שספרה ולא טבלה וראתה שסותרת ספירתה למפרע. ומכאן נראה לי לדקדק דאפילו זבה דעלמא שספרה ולא טבלה וראתה אינה סותרת ספירתה שאין סתירה אחר ספירה, אלא אם ראתה בי"א דעדיין בימי זיבה היא אינה אלא זבה קטנה דבר תורה וטובלת לערב וטהורה ואם בימי נדה אינה צריכה ספירה אלא טובלת ליל שמיני וטהורה, אלא שיש לומר דאינה ראייה דשאני יולדת בזוב הרואה בתוך ימי ספירה משום דבעינן נקיים מדם וכיון שרואה בנתיים לא עלתה לה ספירה כלל משום דאותו יום מיהא סתרה ובעינן אחר אחד לכולן שלא תהא טומאה כלל מפסקת ביניהם, כרבא (לעיל לג, א) אי נמי לא סתרה כל הספירה אלא יומו בלבד כאביי

וכרמי בר חמא דאמרי שלא תהא טומאת זיבה מפסקת ביניהם וכיון שהוא מעכב מלספור כדס נדה משום הכי הוא עצמו מטמא כדס נדה. אי נמי משום דטעמא דבית שמאי בדם היולדת שלא טבלה משום דאילו טבלה וראתה טהורה כדאהדרו להו לבית הלל לעיל, והילכך יולדת בזוב שראתה תוך ימי ספירה דאפילו טבלה טמאה הרי דמה כדס הנדה, והילכך לאחר ספירה שאילו טבלה טהורה הרי היא כיוולדת גרידתא שלא טבלה וראתה. והא דאמרינן לעיל לבית שמאי איצטריך דקאמרי ב"ש מעין א' הוא ביומי תלא רחמנא ה"מ יולדת גרידתא דשלימו לה יומי אבל יולדת בזוב דבעיא ספורים לא, לאו למימרא דביולדת בזוב קסברי ב"ש דביומי וטבילה תליא מלתא כב"ה אלא לומר דכל שלא ספרה לא שלמו להו יומי ומטעמא דאמרן דאפילו טבלה טמאה והיינו דלא קאמר אבל יולדת בזוב דבעיא ספורים ביומו וטבילה תלא רחמנא אלא הני מילי יולדת גרידתא דשלימו להו יומי אבל יולדת בזוב דבעינן ספורים לא כלומר לא שלימו להו יומי והיינו נמי דללוי דפריך הכי לעיל כי אוקמה להא ברייתא בשופעת וביולדת נקבה שפסקה שבוע קמא ושבוע בתרא לא פסקה אפילו הכי קתני בית שמאי אומרים מטמא לח ואין מטמא יבש אלמא דלדידהו אפילו יולדת בזוב לא תליא מילתא כלל בטבילה אלא בספירה לבד אבל זבה דעלמא דביומי וטבילה תלא רחמנא כל שראתה קודם שטבלה ואפילו לאחר ספירה הרי היא סותרת ספירה למפרע ובעי ז' נקיים כנ"ל. אח"כ ראיתי כסברא זו בנמוקי רבינו הרבה החסיד ר' יונה מ"כ וראיתי שם שרבותינו הצרפתים ז"ל מסופקים בדין זה. וכן מצאתי בתוס' דמסתברא שאפילו בזבה בעלמא אין סתירה אחר ספירה דאפילו בתוך הספירות לא הוי טעמא אלא משום דכתיב ואחר תטהר שלא תהא טומאת זיבה מפסקת ביניהן אבל לאחריהן לא איכפת לן ואפילו ראתה קודם טבילה. וכן נראה מדברי ר"ת ז"ל שדקדק מהא דלוי דיוולדת בזוב אי נמי בזמן הזה דמשוינן להו לכולהו כיוולדת בזוב שאם ספרה שבעה נקיים ואח"כ ראתה קודם שטבלה לא סתרה ספירה למפרע מדאוקמא לוי להא ברייתא ביולדת נקבה בזוב ובשבוע קמא פסק ובשבוע בתרא לא פסק ואפילו הכי ספירה דשבוע קמא עלתה לה ואפילו לבית הלל דאמרי דביומי ובטבילה תלא רחמנא, אלא שאין ראיתו ראיה דאפשר דלבית הלל דאמרי דביומי לא עלתה ספירה. אבל הרמב"ם ז"ל כתב כן מפורש זה לשונו שכתב בפ"ז מהלכות איסורי ביאה ספרה ז' נקיים ולא טבלה ואח"כ ראתה דם הרי זו טובלת ומותרת לבעלה מיד שכל ימי טהור אינן ראויין לא לנדה ולא לזיבה אבל עצמו של דם טמא ומטמא אחרים כדס הנדה עד שתטבול. ומכל מקום אפשר לדברי

הרמב"ם ז"ל אלו דזבה גרידתא מודה הוא שכיון שהם ראויים לזיבה שסותר ספירה לגמרי ולענין פסק הלכה ביולדת בזוב אי נמי בכל יולדות דהאידינא דמשווי להו כיוולדות בזוב אם ספרה ז' נקיים ואפילו ימי לידתה שאינה רואה בהן דקיי"ל דעולין לה לספירת זיבתה כדבעינן למכתב לקמן בסייעתא דשמיא אם ראתה קודם שטבלה לא סתרה ספירה וטובלת וטהורה לבעלה במקום שנהגו לבעול על דם טוהר כדין תורה, אבל אם ראתה תוך ספירה אותו יום שראתה אינו סותר ואינו עולה כדקיי"ל בסמוך דכל הגורם סותר ושאינו גורם אינו סותר ודם טוהר כיון שאינו גורם לא נדות ולא זיבה אינו סותר אלא שאינו עולה דבעיא נקיים מדם לגמרי כדבעי למכתב קמן בס"ד ואע"ג דבעיא אחר אחד לכולם הא קיי"ל דלא איכפת לן אלא שלא תהא טומאת שבעה מפסקת ביניהם כטומאת זיבה ולידה הא סתירת יום מפסקת ולא איכפת לן ואחר אחד לכולן קרינן להו.

הלכתא כרב לחומרא והלכתא כלוי לחומרא. ואע"ג דאמרינן בפרק ראשון דעירובין (ו, ב) ובריש פרק אלו טרפות (מד, א) דמאן דעביד כחומרי דמר וכחומרי דמר דסתרן אהדדי עליו הכתוב אומר הכסיל בחשך הולך שאני הכא דמספקא לן אי כמר ואי כמר ומספקא אזלינן בכולהו לחומרא ודכותה איתא לקמן בפרק יוצא דופן (מו, ב) גבי איזהו סימנא הלכה כדברי כולם להחמיר. והקשו בתוספות ללוי דאמר שני מעינות הן מהא דתניא בבכורות בפרק יש בכור (מו, ב) גיורת שיצא פדחת ולדה בגיותה ואח"כ נתגיירה אין נותנין לה ימי טומאה וימי טהרה ואי שני מעינות הן כלוי אמאי אין נותנין לה ימי טהרה והלא אינו אלא כדם מגפתה. ויש מתרצים דאמר לך לוי הא מני בית שמאי היא דאמרי מעין אחד הוא אי נמי אמר לך אנא דאמרי כתנא דשוין כדקאמר הכא. ומיהו אכתי קשיא מהא דתנן לקמן פרק יוצא דופן (מ, א) יוצא דופן אין יושבין עליו ימי טומאה וימי טהרה והכא ליכא לדחויי הא מני בית שמאי היא דלא סתים לן תנא כבית שמאי וכדאקשינן נמי עליה דלוי בפירקא קמא (יא, א) גבי וצריכה להיות בודקת חוץ מן היושבת על דם טוהר דאוקמוה לוי התם כבית שמאי. ואקשינן עליה וסתים לן תנא כבית שמאי ופריך סתם ואחר כך מחלוקת היא ואי מתניתין דיוצא דופן כבית שמאי מחלוקת ואחר כך סתם היא ונ"ל דמההיא ליכא לאקשוויי כלל דאמר לך לוי דקים להו לרבנן דכל שאינו נולד דרך בית הרחם אין מעין טמא נסתם ואין מעין טהור נפתח. אבל בתוספות תירצו הכי קאמר אין נותנין לה ימי טהרה שאם ראתה בז' של זכר או בשבועים של נקבה הויה תחלת נדה דאין טומאת לידה עליה ומונה ימי נדות בתוך ימי טוהר. אי נמי כיון

דמן המקור אתי אע"ג דשתי מעינות הן הדם טמא ומטמא את האשה
דלא טהרה תורה אלא בישראל וביוצא דרך בית הרחם.

דף לו - ב

מתני': ר' יהושע אומר לילה ויום כלילי שבת ויומו. איכא למידק למה
לי דקתני כלילי שבת ויומו דאי לאשמעינן שתהא לילה קודמת ליום
ולאפוקי מדר' אליעזר הא קתני לילה ויום וכיון דקאמר ר' אליעזר מעת
לעת ופליג עליה ר' יהושע ואמר לילה ויום על רחין דוקא קתני לילה
ואח"כ יום וא"כ למה לי תו דקתני כלילי שבת ויומו. ודקדקו מכאן
בתוס' דקמל"ן דבעינן תוספת קצת מן היום שלפניו ושלאחריו כלילי
שבת ויומו דמוסיפין קצת מחול על הקודש.

גמרא: אמר רב נדה ליומא. פירוש אפילו ראתה בימי זיבה הרי היא נדה
ליומא כלומר שאסורה כל אותו היום ואינה טובלת עד הערב כנדה. ואי
אפשר לפרש דדוקא במקשה בימי נדה קאמר מדאמר ר' יצחק המקשה
אינה כלום ועל כרחין ר' יצחק אדרב ושמואל קאי כלומר המקשה
שאמרתם לטמא אינה כלום דאי אמתניתין קאי אמאי קאמר המקשה
אינה כלום אדרבה הא אקשינן עליה מתניתין ופירקה רבא אליביה ה"ק
בימי נדה נדה. אלא ודאי ר' יצחק על כרחין אדרב ושמואל קאי ועלייהו
הוא דפליג דאמר אינה כלום ואם איתא דרב ושמואל אימי נדה קיימי
היכי קאמר ר' יצחק אינה כלום אדרבה המקשה נדה גמורה הוה ליה
למימר אלא על כרחין רב ושמואל במקשה בימי זיבה מפרשי ליה וכן
נראה מדברי רש"י ז"ל. ומכל מקום נראה ודאי דאפילו במקשה בימי
נדה מטהרי לה אינהו דבר תורה ואינה לרב אלא נדה ליומא ואפילו
מדבריהם מדברי רב אסי לשילא בר אבינא דהוה עביד כרב דאלמא
לקולא הוה עביד כותיה דרב דאי להחמיר למיסרה אף בימי זיבה
לעשותה נדה ליומא למה ליה לרב אסי לצעורי לשילא דעביד לחומרא
וכן נראה מדברי ר"ח ז"ל שכתב לקמן וז"ל אמר קרא וטמאה שבועים
כנדתה ודייקינן כנדתה ולא כזיבתה מכלל דאיכא לידה שטהורה משום
זיבה ואינה טהורה משום נדה ודלא כרב דאוקמה נדה ליומא מדרבנן

אלא נדה לגמרי ע"כ ורש"י ז"ל לא פירש כן ולדידיה נמי קשיא לי דהא גמי' (לקמן לז, ולח) מההיא קושיא אמר רב ללישנא בתרא דדוקא ימים הראויין להיות בהן זבה גדולה או קטנה אבל בימי נדה לא ואפילו ללישנא קמא נמי לא אמר אלא ימים הראויין לספירת זיבה או לספירת זבה אבל בימי נדה לא ושמא נאמר דההיא לבתר דהדר ביה רב ואע"ג דאמרינן בסמוך כי נח נפשיה דרב אמר ליה לרב אסי צנעיה לאו למימרא דבשעת פטירתו ממש הדר ביה אלא קודם לכן ובשעת פטירתו הוא דא"ל לרב אסי דלצנעיה לשילא בר אבינא ורש"י ז"ל לא אמר כן אלא דבימי זיבה מטהר רב ומקל להיות טובלת לערב כנדה ואינה צריכה שימור דלא כשמואל ושילא היה מקל בזה כרב והדר ביה רב ולהורות כשמואל וזה נכון.

ושמואל אמר חיישינן שמא תשפה. כלומר מדרבנן דאילו דבר תורה בין בימי נדה בין בימי זיבה טהורה דמחמת עצמה ולא מחמת ולד בין בנדה בין בזיבה אלא דמדרבנן חוששין ואם בימי נדה חוששין, שמא תשפה, ואסורה כנדה ואם בימי זיבה כזיבה ור' יצחק אמר המקשה אינה כלום והקתני המקשה נדה אמר רבא בימי נדה ואסורה כנדה ואם ואסיקנא המקשה בימי זיבה אינה כלום. ובימי נדה נדה גמורה, ויש לפרש דר' יצחק דבר תורה קאמר אבל מדרבנן חוששים שמא תשפה כשמואל וכן נראה מדברי ר"ח ז"ל שכתב זה לשונו ואוקמה רבה בימי נדה נדה בימי זיבה שומרת יום כנגד יום והיא טהורה. ואינו מחוור בעיני דהא על כרחן דר' יצחק אדרב ושמואל קאי כדכתיבנא ואם איתא היכי קאמר אינה כלום אדרבה מודה הוא לשמואל דחוששים שמא תשפה אלא ודאי מדקאמר אינה כלום אין חוששים לה כלל בימי זיבה וכן פסק הרמב"ם ז"ל (בפ"ז מא"ב) וא"ת מאי טעמא אין חוששים שמא תשפה והלא חוששים שמא יבקע הנוד ותנן (יבמות סט, ב) הרי זה גיטיך שעה אחד קודם למיתתו אסורה לאכול תרומה מיד, איכא למימר התם הוא משום דסופו ליבקע וסופו למות אבל כאן אדרבה סופה להתקשות כשמתקרבת ללידה, ובתוס' פירשו משום דלא שכית, וטעמו של רב דאמר נדה ליומא פ"י הרב רבי יונה ז"ל מ"כ משום דקושי סותר יומו כשכבת זרע דהכי מוכח לקמן בסוף פרקין להכי גזור ביה טומאת ערב לרב דלא לימרו שהוא עולה ע"כ.

הא דאמרינן: **בימי נדה נדה בימי זיבה אינה כלום.** פירוש ימי נדה כל שהתחילה להקשות אחר י"א יום שבין נדה לנדה שראויה להיות בהן נדה וי"א יום בלבד שבין נדה לנדה שאינה ראויה לעולם להיות בהן נדה הן

ימי זיבה ואע"פ שלא היתה רגילה לראות אלא משלשים יום לשלשים אין כל הימים שבינתיים לזו ימי זיבה אלא כל שראתה י"א יום הרי זאת נדה. ואלו דברים פשוטים הן אלא שהוצרכתי לכתוב כן מפני שראיתי להרמב"ם ז"ל בפירושי המשנה שלו שלא כתב כן וזה לשונו המעוברת שהתחיל בה הצער ושתת דמה תהיה נדה מפני זה הדם על מנת שיהיה זיבת זה הדם בזמן הנדות רוצה לומר זמן שהתנהגה שתטמא בו עכ"ל ואינו נכון כלל.

חנניה בן אחי ר' יהושע אומר כל שחל קשויה להיות בשלישי שלה אפילו כל היום בשופי אין זו יולדת בזוב. י"מ משום דחנניא בעי לילה ויום כלילי שבת ויומו וכר' יהושע והילכך כל שנכנס קישוייה בשלישי שלה אפילו שעה אחת ושפתה כל שאר אותו יום ושעה אחת מיום רביעי לתשלום כ"ד שעות אפילו כן אין זו יולדת בזוב, ואינו מחוור מדאמרין לקמן גבי קשתה ג' ימים מתוך י"א יום וכו' ה"ד וכו' ואסיקנא לעולם כדקתני והא קמ"ל דאע"ג דהתחיל קישוי בשלישי אם שפתה מעת לעת טמאה לאפוקי מדחנניא בן אחי ר' יהושע ואם איתא דחנניא כדר' יהושע סבירא ליה לימא לאפוקי מדר' יהושע ועוד דאי לאפוקי מדר' יהושע למה לי הא מתניי היא והא בהדיא קתני לה אם שפתה מעת לעת ור' יהושע אומר כלילי שבת ויומו. וי"מ דחנניא כר' אליעזר דסגי ליה במעת לעת סבירא ליה ועדיפא מדר' אליעזר דאילו לר' אליעזר אע"פ שחל קישויה בשלישי שלה כיון ששפתה מעת לעת הרי זו יולדת בזוב ואילו לחנניא כיון שחל קושי בשלישי שהוא יום הגומר והגורם זיבה גדולה שוב אינה יולדת בזוב ואע"פ ששפתה יום או יומים עד שתראה ג' ימים אחרים בשופי. ויש מפרשים דלילה ויום הוא דבעי והוא שלא חל קושי בשלישי הא אלו חל קושי בשלישי שהוא הגורם זיבה גדולה שוב אינה נעשית זבה עד שתראה ג' ימים אחרים בשופי.

אמר ריש לקיש אמר קרא תשב יש לך ישיבה אחרת שהיא כזו. כלומר סבירא ליה לריש לקיש דתשב מיעוטא הוא לומר יד דישיבה אחת בלבד תהא כזו ומסתברא ליה לרבוויי בימי זיבה מפני שכן אונס בזב טהור.

או דילמא דבר הגורם סותר. פירוש דבר הגורם טומאת זיבה סותר בזיבה כל הספירה אלא מיהו לסתירת יומו לא קא מיבעיי ליה דודאי כיון דלאו נקי מדם הוא אינו עולה דנקיים מדם בעינן להו כדאיתא בשלהי שמעתין ועוד דלא גרע מדם טוהר לרב דאמר מעין אי הוא ואפי"ה סותר יומו כדאיתא לעיל (לה, ב), והווי להו כקרי דאינו גורם טומאת ז' ואפילו הכי סותר יומו כדאמרינן בסמוך מה גרם לו זובו שבעה לפיכך סותר שבעה קירווינו יום אי לפיכך סותר יום אי, וכן כתב רש"י ז"ל דקרי שסותר אע"פ שאינו גורם לא קשיא דההיא לאו סתירה היא דחד יומא הוא דסותר וכי קא בעי רבא לסתור כל שבעה. אבל הרמב"ן נ"ר תי דטעמו של דבר דקרי סותר יומו לא מפני שאין אותו היום עולה לנקיים דהא מעין אי הוא ודינו שיעלה אלא האי דאינו עולה סתירה דיומיה הוא דכיון דרואה הוא דאמר רחמנא יסתור ולפיכך הוצרכו לומר שסתירתו כטומאתו אבל קושי אם דינו לסתור משום טומאת נדה סותר הוא שבעה אבל משום טומאתו לא היה דינו לסתור ואפילו יומו שהרי עכשיו אינו מטמא בימי זיבה כלל ואף על פי שמטמא בימי נדה אין דינו לסתור ואפילו יומו דדבר הגורם עכשיו סותר ולא דבר שטהור עכשיו וגורם בזמן אחר ע"כ. ולא ירדתי לסוף טעמו דהא קרי לאו מעין אחר הוא אלא משום צחצוחי זיבה הוא שסותר כדאיתא בריש פרק המפלת (כב, א) ואדרבה ה"ל למסתר כל ז' אלא שגזרת הכתוב היא דצחצוחי זיבה לא ליסתרו אלא יום אחד כדאיתא התם.

תניא ר' מרינוס אומר אין לידה סותרת בזיבה איבעיא להו מהו שתסתור וכו'. פר"ח ז"ל לידה קושי הסמוך ללידה ואביי ורבא בדם הקושי הוא דפליגי כלומר בעיין הא איפשיטא דאין קושי סותר בזיבה מהו שיעלה אותו היום שראתה בחשבון הז' נקיים כאילו אותו דם אינו דם ועולה ליום נקי והא דאמר רבא לקמן דבעינן נקיים מדם פירש הוא ז"ל נקיים מדם שופי. ואינו מחוור בעיני חדא דלא הוה קרי ליה ר' מרינוס לידה אלא קושי. ועוד דכי אמר אביי לקמן מאי לאו נקיים מלידה ואהדר ליה רבא לא נקיים מדם היכי מסתמי הכי לישנייהו דקרו לדם קושי לידה ולדם שופי דם כיון דשניהם דמים נינהו וזמנם גרם להם לטמא ולטהר ה"ל למימר מאי לאו נקיים מדם לידה לא נקיים מדם שופי. ועוד דאם איתא דר' מרינוס בקושי דלידה קא מיירי ולומר שאין קושי סותר בזיבה מאי קא מיבעיא ליה לרבא הא תני ר' מרינוס שאינו סותר ורבא הא מידע ידע לה דמיפלג פליגי בה אביי ורבא. ואפילו ת"ל דבתר הכי שמעה ומעיקרא לא הוה שמיעא ליה מ"מ הוה להו לבעלי הגמרא לאתויה ולימא תנ"ה ר' מרינוס אומר. ועוד דאם איתא דסבר

רבא דקושי אינו סותר אפילו יומו ותלי לה בטעמא דקא מפרש ואזיל אי אמרת אינו עולה איפסיקא לה לידה. אי"כ אכתי קאי רבא בשיטתי דקאמר בריש פרקין לרמי בר חמא שלא תהא טומאה כלל מפסקת בינייהו ואם איתא ה"ל לאביי לאקשווי עליה מקרי הסותר בזיבה יום אי כדאותיב עליה רמי בר חמא לעיל ואיתותב. ועוד דהא אפילו דם טוהר סותר יומו מיהא לרב דאמר מעין אי הוא והתורה טהרתו כדאיתא לעיל (ל, ב) ומיהא בהא אפשר לי לתרוצה דשאני דם קושי משום דבימי זיבה רחמנא טהריה לגמרי ומותרת היא לבעלה בעודנו שותת ומשמע נמי דלמ"ד מקור מקומו טהור דם קושי טהור לגמרי כדמגפתה. ואפילו למאן דאמר מקור מקומו טמא אינו טמא מעצמו כדמ לידה אלא משום מקומו מדלא איפלגי עליה ב"ש וב"ה כלל ולא הוזכרה טומאתו בשום מקום אבל דם טוהר כיון דבימים וטבילה תלא ליה רחמנא לב"ה ובימים מיהא לב"ש, ויולדת בזוב דבעיא ספירה כיון דלא שלימו לה יומי לאו דם טוהר הוא אלא הרי הוא כדמ הנדה ממש לכולי עלמא וכיון שהוא דם נדה דין הוא שיסתור יומו לפחות אע"פ שאינו גורם ואיפשר נמי מזה הטעם דדם יולדת בזוב שלא ספרה אם ראתה בתוך ימי ספירה שסותרת כל המנין משום דדם נדה גמור הוא. וכן נראה מדברי ר"ת ז"ל. גם הרמב"ם ז"ל (בפ"ז מהל' אי"ב ה"י) כן כתב מפורש דדם הקושי אינו סותר אפילו יומו ועולה ולידה אינה סותרת ועולה ואם ראתה בתוך דם אינה סותרת כל ז' אבל יומו מיהא סתרה. ונ"ל שהוא ז"ל כן מפרש בדם הקושי כמו שכתבתי. ולידה פירוש לידה ממש בלא דם דאביי אמר דאינה סותרת ואינה עולה דימי לידה שאינה רואה בהן אין עולין לה לספירת זיבתה ומכל מקום אינה סותרת דאחר אחר לכולן קרינן להו דלא הקפידה תורה אלא שלא תהא טומאת זיבה ממש מפסקת ביניהן ולידה מפסקת ביניהם אבל בטומאת ערב כקרי וא"נ כדמ יולדת שלא ספרה לא אכפת ליה וכאתקפתיה דרמי בר חמא דריש פרקין וכן פירשו גם רוב המפרשים אלא שחדש לו הרב ז"ל לטהר דם הקושי לגמרי ולעשותו כיום נקי לעלות והא דמודה רבא לקמן בסמוך דבעינן להו נקיים מדם היינו נקיים מדם לידה שהוא בעצמו טמא, וכן הדין לדם היולדת שלא ספרה לכולי עלמא, אבל דם הקושי אינו אלא כדמ המכה שאינו סותר ובזה נסתלקו כל הקושיות. ומכל מקום מותבינן אשמעתין דהכא אמר רבא דלידה עולה ומודה הוא דנקיים מדם בעינן אי"כ הוה לתתי דסתרן אהדדי דאיהו הוא דאמר לקמן בפרק תינוקות (סו, א) דאי אפשר לפתיחת הקבר בלא דם דאמרינן התם אדבריה רבא לרב שמואל ודרש קשת' שנים ולשלישי הפילה צריכה שתשב ז' נקיים קא סבר אין קושי לנפלים

ואי אפשר לפתיחת הקבר בלא דם. ואם כן הכא תסתור מיהא משום דם שראתה בשעת לידה ותהא צריכה לישב עוד שבעה ואינה סותרת דקאמר רבא הכא משמע שהתחילה לספור קודם לידה ובתוך הספירה ילדה. וי"ל דהתם דוקא בשהפילה וכדמפרש התם דקא סבר שאין קושי לנפלים אבל יולדת ולד חי אותו דם שראתה בפתיחת הקבר אינו סותר דדם קושי הוא דאין לך קושי גדול מלידה כדאמרינן לעיל אין לך אונס גדול מולד ומשמע דכל לפני הולד ואפי' עם יציאת ולד הרי זה אונס דפתיחת הקבר, ודם הבא ממנו טהורים טהריה רחמנא ומי' יום שילדה בו כיון דאי אפשר לפתיחת הקבר בלא דם לפי דעת רובן של מפרשים שאמר דקושי סותר יומו וכפי הסברא הראשונה שכתבתי אותו יום מיהא סתרה. אבל לדעת הר"ם במז"ל כל קושי אינו סותר כלל ועולה. ומ"מ ימי הלידה שאינה רואה בהן עולין לה לספירת זיבתה כדעת רבא אבל אם ראתה בהן אותו יום שראתה בו אינו סותר ואינו עולה דנקיים מדם בעי' כדמודה בהא רבא בסמוך.

דף לז - ב

מה ימי נדתה אינן ראויין לספירת זיבתה ואין ספירת ז' עולה בהן וכו'.
איכא למידק דבשילהי בא סי' (נד, א) אמרינן זאת אומרת ימי נדתה שאינה רואה בהן עולים לה לימי זיבתה. וי"ל דהכא בזבה גדולה לפי שאי אפשר לה לעשות תחלת נדה משנעשה זבה גדולה עד שתספור שבעה נקיים אבל התם בזבה קטנה דהיינו שומרת יום כנגד יום שאע"פ שנעשית זבה קטנה ואח"כ ראתה בימי נדה נעשית היא נדה בכך והתם אם מונה יום א' טהור מאותן שבעה של נדה לזיבתה ודייה. ולענין פסק הלכה ימי לידה שאינה רואה בהן עולין לה לספירת זיבתה כרבא וכן פסק רש"י ז"ל וכל הגאונים אלא שרש"י ז"ל פי' בתשובותיו דאביי ורבא אליבא דר' מרינוס בלחוד פליגי. אבל ר"ת ז"ל פסק דאינן עולין דאמי' דהא מיע"ל קג"ם היא דלמ"ד מיע"ל היא לידה שאינה רואה בה אם עולה לימי זיבתה וזה הפך הסכמת כל הגאונים ז"ל שפירשו לחי העומד מאליו.

דף לח - א

קמ"ל דאפשר לפתיחת הקבר בלא דם. הא דמשמע מהכא דאם אי איפשר לפתיחת הקבר בלא דם הויה נדה, הוה דוקא בנפלים משום דאין קושי לנפלים אבל בולד חי אפילו לכשתמצא לומר דאי אפשר לפתיחת הקבר בלא דם לא הויה זיבה משום דאין לך קושי גדול מולד וקושי רחמנא טהריה.

כיצד קשתה שנים בסוף שמיני ואחד בתחלת תשיעי ואפילו בתחלת תשיעי ילדה הרי זו יולדת בזוב. פירוש לפי שהכל הולך אחר הרוב ואע"פ שלא נעשת זבה אלא בצירוף יום א' של חדש תשיעי כיון שרוב ראייתה בשמיני היתה ואין ולד מתעורר לצאת אלא בחדשו שמע מינה האי לאו דם קושי של ולד והילכך אפילו ילדה בתחלת שמיני כלומר שלא שפתה כלל עד שילדה הרי זו יולדת בזוב אבל קשתה יום א' בסוף שמיני ושנים בתחלת תשיעי אע"פ שהתחיל הקושי קודם חדשה אין זו ראייה שיהא קושי שלא מחמת ולד אלא כיון שרוב ראייתה היתה בחדשה אין זו יולדת בזוב, ואע"פ שלא ילדה אלא בסוף תשיעי, כלומר בין שילדה מיד בין שהאריך הקושי עד סוף תשיעי אבל אם שפתה בינתיים ואפילו לא ראתה דם בשופי הרי זו יולדת בזוב שהשופי ראייה על הקושי שלא היה מחמת ולד דחדשה דר' יהושע כארבעים וחמישים דר' מאיר וכשבועים דר' יוסי ור' שמעון וכי היכי דלדידהו אם קשתה ולבסוף שפתה ואפילו תוך זמן זה הרי זו יולדת בזוב אף לר' יהודה אם שפתה בנתים הרי זו יולדת בזוב שלא נתנו חכמים זמן אלא לתחלת הקושי. וכן כתב מורי הרב ר' יונה נ"ר וכן פר"ח ז"ל וז"ל אבל קשתה יום א' בסוף שמיני ושנים בתחלת תשיעי ואפילו קשתה כל החדש כולו ובסוף תשיעי ילדה אין זו יולדת בזוב עד כאן. ורשי"י ז"ל לא פירש כן אלא אפילו שפתה כל חדשה ובסוף תשיעי ילדה אין זו יולדת בזוב שכל מה שתקשה בתוך חדשה כודאי מחמת ולד משוי ליה ר' יהודה ובלבד שלא תראה דם בשופי כלומר שלא תראה שלשה ימים רצופים הא ראתה שלשה ימים רצופים בשופי נעשת בכך זבה גמורה.

אמר רב אדא בר אהבה בריה דרב יצחק שמע מינה קסבר ר' יהודה שיפורא גרים. כלומר כניסת חדש תשיעי גורם לידת הולד ומשעת כניסתו ראוי הוא לצאת דיולדת היא למקוטעים ולד חי דאי לא תימא הכין היאך תולין קושי זו בולד חי והלא לא היה הוא ראוי לצאת ולחיות ואילו נתעורר לצאת ויצא ודאי מת ואין קושי לנפלים וא"כ היאך מטהרין אותה כשהתחילה להקשות בתחלת תשיעי. וקשיא לי דאם כן למה אמרו כן גבי הא דר' יהודה יותר מדר' מאיר ור' יוסי ור' שמעון דהא לדידהו נמי הא מטהרין קושי שהתחיל ארבעים וחמשים או שבועים קודם לידה למר כדאית ליה ולמר כדאית ליה ולא ה"ל לרב אדא למימר אלא מדברי כולם נלמוד דיולדת למקוטעים. ועוד קשיא לי דאמאי נקט כי האי לישנא לימא בהדיא שמע מינה ר' יהודה יולדת למקוטעין ועוד דשיפורא לא שייך אלא בר"ח של לבנה שב"ד מקדשין אותו ואי חדש תשיעי שלה דוקא, פעמים שהוא מתחיל באמצע החדש של חדשי השנה ועוד דאם איתא דאין לטהר אלא קושי שראוי הולד לצאת בו ולחיות א"כ היכי מטהר ר' מאיר ארבעים וחמשים יום והא לכ"ע בן שמונה אינו חי ואין קושי לנפלים ור"מ ה"ק בהדיא דאין קושי לנפלים כדאיתא בכריתות דלעיל דאמר להו לרבנן מאי דעתיכו משום נפלים אין קושי לנפלים. אלא שאפשר לומר בזו דשמא כשנתעורר הולד בשמיני ונולד בתשיעי כבר נגמרו סימניו בשביעי ונשתהה עד תשיעי. ויש לפרש דמדקתני דייה חדשה ולא קתני דייה חדש תשיעי או דייה חדש אחרון א"נ דייה שלשים יום שמע מינה שהחדש כולו שלה כלומר כל החדש משעה שנתקדש בב"ד ראוי לה ללדת ולד חי, ולא מפני שהוא מטהר דם הקושי משנכנס חדשה קא דייק, דהא ר"מ נמי מטהר אפילו מ' ונ' יום אע"פ שאילו יצא באותה שעה לא היה חי אלא מדקתני דייה חדשה קא דייק דחדש הלבנה קאמר, ומדקתני קשתה יום א' בסוף שמיני ושנים בתחלת תשיעי ואפילו בסוף תשיעי ילדה, קא דייק דיולדת היא למקוטעים דהכי קאמר קשתה יום א' בסוף שמיני ושנים בתחלת תשיעי וילדה או אפילו בסוף תשיעי ילדה, אלמא שופר של ב"ד שמקדשין את החדש גורם, דפעמים שאין תשיעי שלה תופס מן החדש אלא שני ימים ואפילו הכי מטהרים דם קושי שלה כלומר שאינו נפל אלא ולד חי, ופעמים שתשיעי שלה כבר יצר רובו עד שלא יגיע שופר של ר"ח הלבנה ואפילו הכי אם קשתה שנים קודם ראש חדש ואחר בתחלת החדש הרי זו יולד בזוב, לפי שאין ולד חי מתעורר לצאת קודם גמר תשיעי שלו אלא אם כן הגיע שופר של ר"ח הלבנה והיינו דאמרין שמע מינה שיפורא גרים. וכענין הזה מצאתיה בגמרא דבני מערבא ביבמות בפרק החולץ

(הל' י"א) גבי היבמה לא תחלוץ ולא תתיבם עד שיהו לה ג' חדשים דגרסינן התם תמן תנינן כמה היא קישויה ר"מ אומר אפילו מ' ונ' יום ר' יהודה אומר דייה חדשה וכו' ר' יוסה בשם ר' בא זאת אומרת שהאשה יולדת לחדשים מקוטעים דלכן ניתני שלשים יום ר' יוסה בר בון בשם ר' בא זאת אומרת שהאשה יולדת לחדשים שלמים דתנינן דייה חדשה. פי' ר' יוסי דייק להפך מדקתני דייה חדשה ולא קתני שלשים יום שמע מינה שהחדש כולו צריך להיות שלה כלומר שיאכל חדש כולו הולד עד שיצא שאילו כן נתני ל' יום דמשמע כל שנתקשית ל' יום ואפילו התחילה להתקשות באמצע שמיני וילדה באמצע תשיעי ור' יוסי לא שמיע ליה ברייתא דקתני קשתה יום א' בסוף שמיני ושנים בתחילת תשיעי ואפילו בסוף תשיעי ילדה אין זו יולדת בזוב אי נמי דמפרש לה הכין קשתה יום א' בסוף שמיני ושתים בתחלת תשיעי ולא ילדה אלא ילדה בסוף תשיעי אין זו יולדת בזוב וכי קתני אפילו לרבות ילדה בסוף תשיעי כלומר וכ"ש אם ילדה בתחלת תשיעי אלא הכי קאמר וקשתה שנים בתחלת תשיעי או אפילו קשתה כל חדש תשיעי וילדה בסוף תשיעי אין זו יולדת בזוב ואפילו דקתני לרבות הקשוי בה ומיהו. ומיהו בגמרינן דדיקי מינה שמע מינה שיפורה גרים ויולדת למקוטעים לא משמע להו ברייתא הכין וברייתא היא דמכרעה להו והיינו דלא דקו לה ממתניי בלחוד דקתני דייה חדשה כדדייק לה ר' יוסה דירושלמי אלא מן הברייתא דקתני קשתה יום אחד בסוף שמיני ושנים בתחלת תשיעי. כנ"ל.

דף לח - ב

אמר להן דיו לבא מן הדין להיות כנדון. פירש"י ז"ל דלאו למימרא דר' אליעזר סבר דבימי זיבה טהורה מק"ו מיהא אלא לטעמייהו דרבנן קאמר כלומר לדידי אפי' בימי זיבה טמאה מדכתיב תשב ישיבה אחת לכולן וכיון שאי אפשר לטהר בימי נדה מק"ו דדיו לבא מן הדין להיות כנדון א"כ על כרחיך אפילו בימי זיבה טמאה משום דבעינן ישיבה א' לכולן, דהא דאמרינן בגמרא בימי נדה נדה בימי זיבה זיבה פירכא היא דפרכינן עליה דר' אליעזר ופריק אמר קרא תשב ישיבה אחת לכולן ולא דמילתא דרבא מסקנא היא, וספרים יש דגרסי בהדיא ואומרים בימי

נדה נדה בימי זיבה זיבה טהורה. ויש מפרשים דלר' אליעזר ודאי דרשינן ק"ו אלא דאמרינן דיו ובימי זיבה מיהא טהורה והא דאמרינן בגמ' אימא בימי נדה נדה בימי זיבה זיבה טהורה טעמא הוא דקא מפרש רבא ואזיל למאי דקאמר בהא זכנהו ר' אליעזר לחכמים, וגרסינן הכי ורבנן אמר קרא תשב ישיבה אחת לכולן דכיון דבימי זיבה טהורה מק"ו על כרחיך אף בימי נדה נמי טהורה משום דבעינן ישיבה אחת לכולן וכן פר"ח ז"ל וכן פירשו בתוספות בשם ר"ת ז"ל.

דף לט - א

רב חסדא אמר לא צריכה לר' מאיר דאמר אשה שאין לה וסת אסורה לשמש. כלומר ומועיל לה מה שהיא בחזקת טהרה דמותרת לשמש כל י"א יום כל זמן שלא גירשה אי נמי אינו חייב לגרשה עד שיעברו י"א יום אבל מ"מ לאחר אחד עשר יום חייב לגרשה שמא תקלקלנו בימי נדה כדמפרש ואזיל.

והיולדת כולן מטמאות מעת לעת. וא"ת והא מעוברת דיה שעתה. י"ל דאתיא כר' יוסי דאמר מעוברת שעברו עליה ג' עונות והכא כשלא פסק ג' עונות בימי עבודה א"נ כשראתה כבר פעם אחרת וכמ"ד בפ"ק (יא, א) דבשניה טמאה מעת לעת ודלא כמ"ד התם דין כל ימי עבורן דין כל ימי מניקתן.

לומר שאין אשה קובעת וסת בתוך ימי זיבתה. יש מי שפירש דר"ל ור' יוחנן פליגי אהא דשמואל דאינהו סבור דאשה קובעת וסת בימי זיבתה ובימי נדתה בלחוד הוא דפליגי כדאיתא לקמן בסמוך ובפרק קמא במכלתי וקי"ל כר' יוחנן לגבי שמואל וזו היא סברתן של רבותינו בעלי התוספות ז"ל. ויש מי שפירש דהא דשמואל לא שייכא כלל בדרי' יוחנן ור"ל דהכא מיירי בימי זיבתה ממש וכל שכן בימי נדתה ממש שאינה קובעת כלומר כגון שראתה פתח נדתה באחד בחדש ופסקה ואח"כ ראתה ברביעי בחדש אינה קובעת וסת בכל אותן ז' ימי נדה וכן נמי אינה קובעת עד שיעברו עליה שמונה עשר יום, והא דקתני י"א ולא קתני י"ח יום משום דבאחד עשר לא קבעה לעולם אבל לימים הראויין לנדה

קבעה אבל בימי נדה עצמן לא קבעה וכדאמרינן בפרק קמא דמכלתי דתנן חוץ מן הנדה. וימי זיבה דקא מודו בהו בין ר"ל בין ר' יוחנן דקבעה בהן וסת היינו כגון דחזיתיה ממעין סתום כגון דחזאי תרתי קמיתא בתמניא בירחא והשתא חזאי בריש ירחא ובתמניא בירחא דאמרינן כיון דתרתי קמייתא חזיהו ממעין סתום אמרינן האי דחזאי בריש ירחא והוה ליה בתמניא בירחא בתוך ימי זיבתה אפילו הכי קבעה לה וסת דהאי דחזאי בריש ירחא דמים יתירי הוא דאיתוספו בה והיינו כסבריה דרב הונא דלקמן. אבל לרב פפא מיירי כגון דחזאי בריש ירחא ובתמניא בירחא ובריש ירחא ובתמניא בירחא והשתא חזאי בתמניא בירחא, ובריש ירחא לא חזאי דכיון דעקרה דרישי ירחא וחזאי בתמניא בירחא כדמעיקרא איגלי מילתא דתמניא בירחא עיקר והנך תרתי ראיות קמייתא דרישי ירחי תוספות דמים הוו ובכי האי גוונא הוא דאמרי ר' יוחנן ור"ל דקובעות וסת בתוך ימי זיבתה וזה עיקר דלא נעשה ר' יוחנן ור"ל חולקים בכדי כיון דאפשר לקיים דברי שניהם ומ"מ עכשו לעולם קובעת מכיון שהחמירו בנות ישראל על עצמן להיות' כטועות ואין מונין לעולם ואין משגיחין לימי נדה ולימי זיבה אלא לעולם קובעת בין במרחקת ראיותיה בין במקרבת.

מיקבע לא קבעה. פרש"י ז"ל לא קבעה דתבעי ג' פעמים לעקרו מיחש מהו שתחוש כגון שהיתה רגילה לראות מט"ו לט"ו דהיינו תוך עשר קודם ראיה שמא תראה. והקשו בתוספות דא"כ מאי קא דייק לה רב פפא מדתנן היתה למודה לראות ליום ט"ו ושינתה ליום עשרים זה וזה אסורים ואמר רב יהודה אמר שמואל לא שאנו אלא ט"ו לטבילתה שהן עשרים ושנים לראיתה וכו' דכי אתו הדרי עשרים ותרת קיימו לה בתוך ימי זיבתה וקתני זה וזה אוסרים אלמא חיישא כשוסתה בא בתוך ימי זיבתה דהא לא דמו דלעולם אימא לך דאין וסת חדש נקבע בתוך ימי זיבה ואפילו למיחש ליה אבל אם כבר קבעה וסתה בימי נדה כי הכא אע"ג דהשתא אתי ההוא וסת ביומי זיבה ודאי חיישינן. ותירצו הם דשמא התלמוד כך היה סובר דאם איתא דחיישינן לוסת הנקבע כל שבא בתוך ימי זיבה, אפילו וסת החדש הנקבע עכשיו בתוך ימי זיבה חיישינן ליה והביאו ראיה מדתנן לקמן בפרק בתרא אם יש לה וסת דייה שעתה וארואה בתוך י"א יום קאי ופריך התם לשמואל דאמר הכא אין אשה קובעת וסת בתוך ימי זיבתה אלמא משמע ליה לשמואל דאינה קובעת וסת בימי זיבה הכא נמי לא ינהגו בו כלל גם דיני וסת גמור שהיה לה כבר בימי זיבה להיותה דייה שעתה. ויש מפרשים מיחש מהו שתחוש אם בא וסתה הקבוע בתוך ימי זיבתה כהיא ממש דרב פפא כגון שהיתה

למודה ג' פעמים להיות רואה בריש ירחא וברביעית ראתה בעשרין בירחא וקא בעי תלמודא כשהגיע לריש ירחא דהוה ליה בתוך ימי זיבה אם תהיה אסורה לשמש אפילו קודם הראיה משום דשמא תראה כעין שהיתה למודה לראות בכל ר"ח והשתא הוי ממש כעין ראייה דרב פפא ואע"ג דקא מוכח לקמן דכדלקמן נקטא וא"כ הכא נמי דלא היה לה למנות השלשים יום אלא לאחר הראיה קודם שתחוש מכל מקום י"ל דהתם שאני שלא ראתה ביום ט"ו שהיתה רגילה לראות ושינתה ליום עשרים להכי אינה מונה אלא עשרים מאותו יום שראתה בו אבל הכא שמהרה ראייתה ולא עקרה יום שהיתה רגילה לראות בו אז ודאי אמרינן דכשתגיע לריש ירחא שהוא זמנה הקבוע שתהיה אסורה לשמש כל אותו יום משום דחיישינן שמא תראה. וכן דעת רבותינו בעלי התוס' ז"ל.

אלמא מריש ירחא מנינן. הקשו בתוס' דילמא להכי קרי לה לשלישי תוך ימי נדה משום דשתי ראיות ראשונות היו פתחי נדה. ועוד מאי קא מדמה דהכי הוה שייך למימר הכא כדמעיקרא נקטה והוה חשיבה כאלו ראתה בריש ירחא מאחר דאכתי לא קבעה לה וסת בריש ירחא דלא חזאי בריש ירחא אלא תרי זימני. ופירשו הם ז"ל דמייירי הכא כגון דחזאי תלתא זימני בריש ירחא וחמשה בירחא אלא שלא חש התלמוד להאריך ודכותה אמרינן בפ"ק קפצה וראתה קפצה וראתה ולא נקט לה תלתא זימני. ולפי זה הא דנקט והשתא דחזאי בחמשה בירחא ובריש ירחא לא חזאי לא נקט משום דהוי השתא קביעות וסת בפעם שלישית זו אלא לומר דייה שעתה בראייה זו כמ"ד בפ"ק דלא אמרינן דייה שעתה אלא בשעת וסתה. והשתא מוכיח תלמודא דמדאמרה שכשראתה פעם רביעית בחמשה בירחא דייה שעתה א"כ אמרינן רואין כאלו ראתה בריש ירחא דאי לאו הכי לא הוה אמר דייה שעתה דחשבינן לה כאלו שנתה וסתה. והרמב"ן נ"ר ג"כ הקשה לרב פפא דהא רב פפא גופיה נמי אית ליה נדה ופתחה מעשרים וחמשה מנינן ולא לפי חשבון הראוי. ותיי דה"ק ליה והא הכא דמעשרין וחמש לריש ירחא קמאיתא לא הפליגה אלא כ"ה יום ואף על פי כן כיון דאנו רואין עכשו שהפליגה שלשים יום מנינן מריש ירחא לריש ירחא ולא מנינן מהי בירחא לריש ירחא ונאמר עיקר הוסת לראשון מריש ירחא לריש ירחא הוא, דאיכא לי יום, ובשני הויא ליה עיקרו של וסת מהי לירחא לחמשה בירחא דהא ודאי השתא בהפלגת שלשים חזאי וקבעה לה וסת להפלגת לי וראיות דחמשה בירחא קמא מיפסקא ליה ולא מנינן מינייהו אלמא דמנינן הראוי כדמעיקרא נקטה והתם נמי כיון שכבר קבעה לה וסתה ואנו צריכין לחוש לו מעשרים ותרתין לעשרים ותרתין מעיקרא וסת ראשון מנינן, ואין ראייה שבאמצע מפסקת. ופריק

רב הונא בריה דרב יהושע דלא אמרינן הכי אלא ברואה מעיקרא ממעין סתום ועכשו קרבה בתוך כך דאפילו בימי נדה אמרינן תוספת דמים הואי וכ"ש בימי זיבה. דכיון דקמאיתא ממעין סתום והפליגה שתיים ועכשו נמי ראתה יש לנו לומר תוספת דמים הואי אבל לחוש אינה חוששת אלא למנין ראיות, וה"ה ודאי דה"ל לתרוצי שאני התם דכיון דחזאי השתא בה' בירחא בלא ראש ירחא אמרינן דה' בירחא עיקר ודרישי ירחי תוספת, ואעפ"כ לחוש אין חוששין אלא בהפלגות ולא למנין הראוי אלא מיסתבר ליה דקביעות ראיות קמאיתא לא אמרינן תוספת דמים הוו וגם זה הפירוש אינו מחוור ומכל מקום הני רישי ירחי דנקט לאו דוקא אלא הפלגות שוות הן דאילו בווסת החדש ודאי למנין הראוי חוששת דהא לאו בהפלגות שוות חזאי מעיקרא אלא ביומי דחדש הוא דהשוותה ראיותיה וכדבעינן לברורי קמן בפרק האשה (סד, א). **ושמעין מינה לרב הונא דאינה מונה עשרין ותריין אלא מעשרין ושבעה ואי חזאי בעשרין ושנים חזר הוסת הראשון למקומו ונעקר החדש לגמרי אבל אם לא ראתה בכ"ב שחששה לו, חוששת לסוף ה' ימים דהוו להו עשרין ושבעה מעשרין ושבעה דשנתה בו תחלה והיינו דתרנגולתא. וכן כתב הרמב"ם ז"ל ולא כן פסק הראב"ד ז"ל בספרו בעלי הנפש עכ"ל הרמב"ן ז"ל.**

סליק פרק בנות הכותיים בס"ד

דופן **יוצא** **פרק**

דף מ - א

אין יושבין עליו ימי טומאה וימי טהרה. כבר כתבתי בפרק בנות הכותיים שילהי גמרא דם היולדת שלא טבלה דהא מתני' לא קשיא עליה

דלוי דאמר שתי מעינות הן משום דלא טהר רחמנא אפילו אותו מעין טהור אלא ביולדת ישראלית והוא שיצא ולד דרך בית הרחם כדברי חכמים וטעמא משום שהוא מעין יוצא דרך המקור ושם הארכתי יותר בס"ד.

גמ'. מאי טעמייהו דרבנן אמר קרא אשה כי תזריע וילדה זכר עד שתלד ממקום שהיא מזרעת. מהכא משמע דאי לאו כי תזריע וילדה סתמא אפילו יוצא דופן הויא לידה ונותנים לה ימי טומאה וימי טהרה וקשיא לי דא"כ מאי קא בעינן תו ור' שמעון מאי טעמא אדרבא סתמא דמילתא כר' שמעון הוא ואי משום תזריע וילדה הא אוקמינן איהו לאפיי לא ילדה אלא כעין שהזריעה. וי"ל דודאי אפילו לא כתיב אלא אשה כי תלד לא היה יוצא דופן במשמע דאדרבה תלד למעוטי יוצא דופן כדדרשינן בעלמא כי יולד פרט ליוצא דופן אלא דהכא מידע הוה ידעי דטעמיה דר' שמעון דמרבה יוצא דופן משום דכתיב תלד יתירא ואורחא דתלמודא הוא לברורי מילי בקושי ופירוקי כדאיתא בדוכתי טובא בתלמוד וכאילו אמר כאן טעמייהו דרבנן אע"ג דכתיב כי תלד יתירא משום דכתיב כי תזריע וילדה ותלד יתרה לרבות טומטום ואנדרוגינוס וטעמיה דר"ש דלא דריש תזריע משום דכתיב תלד דמרבה יוצא דופן ותזריע איצטריך ליה לאפיי כעין שהזריע כך נ"ל.

דסלקא דעתך אמינא זכר ונקבה כתב זכר ודאי ונקבה ודאית ולא טומטום ואדרוגינוס קא משמע לן. קשיא לן והא אמרינן בפרק המפלת דכל היכא דאיצטריך זכר ונקבה לחלק לא ממעטינן מינייהו טומטום ואדרוגינוס והכא נמי הא איצטריך לחלק בין טומאה וטהרה דזכר לטומאה וטהרה דנקבה, ובתוספות דחקו דהכא כתיב טובא בן ובת. ואם תאמר לא ליכתוב בן ובן ולא לכתוב תלד וממילא הייתי מרבה אפילו טומטום ואדרוגינוס, איכא למימר בדילמא איצטריכי קרא לדרשא אחרינא.

זאת היא העולה הרי אלו ג' מיעוטים פרט לנשחטה בלילה ונשפך דמה ושיצא דמה חוץ לקלעים. פירוש שאותן ג' מיעוטים למעט שלשה פסולים אלו אבל כל הני פסולים אחריני דמרבה ר"ש מתורת העולה תורה אחת לכל העולין אף ר' יהודה מודה בהו ומרבה להו נמי מתורת העולה וכדאיתא בזבחים פרק המזבח מקדש (פד, ב) ומסתברא ליה לר' יהודה למעט את אלו ולרבות את האחרים אע"פ שאלו ואלו פסולין בקדש משום דמשכח להו הכשרא כדאיתא התם, והיינו דלר' יהודה

איצטריכו תלתא קראי לתלתא פסולין ולר' שמעון לא איצטריך אלא חדא מיעוטא לכל הפסולין משום דאיהו כל שאין פסולן בקדש ממעט להו בחדא וכל שפסולן בקדש מרבה מחד קרא. וא"ת לר' יהודה ליצטריך קרא רביעי למעוטי קדשי קדשים ששחטן בדרום דהא לר' יהודה תרד כדאיתא בריש מסכת מעילה (ב, ב). תירצו בתוס' דממעט ליה מדדריש בסוף כל הפסולין (לו, א) כל דבר רע ריבה חטאת ששחטה בדרום ושנכנסה דמה לפנים ואף ע"ג דקרא ללאו הוא דאתא מכל מקום שמעינן מינה נמי דאם עלתה תרד. אי נמי לא צריך קרא דבשחיטת חוץ היא והיינו נמי דקסבר רבה במעילה, דחטאת ששחטה בדרום תרד אפילו לר' שמעון דמרבה להכשירה כל שפסולן בקדש והוי טעמא משום דכשחיטת חוץ דמי וכמאן דחנקינהו.

דף מא - א

מרבה אני את אלו שהיה פסולן בקדש. פרש"י ז"ל דכל שאירע פסולו לאחר שבא לישחט בעזרה קרי פסולו בקדש. והקשו עליו בתוס' דבזבחים פרק חטאת העוף (סת, ב) חשיב רבי יוחנן מלק זר לא היה פסולו בקדש ושמואל נמי לא הוה חשיב פסולן בקדש אי לאו משום דמשכח להו הכשרא במקום אחר כדאיתא התם. ופירשו הם ז"ל דפסול שבא על ידי עבודה שכיוצא בה כשרה במקום אחר קרי פסולו בקדש. אי נמי שנשחטה בהכשר ואירע לה פסול לאחר מכן כטמא ופגול ונותר. ולשון פסולו בקדש משמע נמי הכין שאין פסולו פסול גמור אלא שנפסל בקדושתו.

מאמו אמו נפקא. פרש"י ז"ל דלא קדוש וכיון דחולין היא למה לי למעוטיה מהכא פשיטא שחולין שעלו ירדו ואע"ג דאמר שמואל המקדיש את הטרפה צריכה מום קבוע לפדות עליו כדאיתא בפרק ב' דתמורה (יז, א) ואע"ג דטרפה אסורה באכילה משמע דנחתא לה קדושת הגוף כ"ש הני דשרו באכילה. י"ל דילמא התם על ידי תמורה דומיא דבעל מום קבוע דבהיא שמעתא. אי נמי י"ל דאע"ג דנחתיה לה קדושת הגוף ידעינן שפיר מהאי קרא דתרד כיון שבא הפסול בעוד שהיתה חולין.

וקסבר ולדות קדשים בהיתן קדושים. כתב רש"י ז"ל דלא גרסינן ליה דודאי כ"ש דלמ"ד ממעי אמן קדושים דאיצטריך קרא למעוטי מזאת דאע"ג דקדישי משעת יצירה כי נפקן דרך דופן אם עלו ירדו. ובתוס' כתבו דגרסי' ליה ולרבותא נקט ליה דאע"ג דקסבר ר' שמעון בהיתן קדושים כדאיתא בפרק דם שחיטה (כג, ב) אפילו הכי איצטריך קרא למעוטיה כיון דלא קדם פסולן להקדישן אלא דאתו בבת אחת.

והני מהכא נפקן מהתם נפקן מן הבהמה להוציא את הרובע ואת הנרבע וכו'. ותו כלאים מהכא נפקן מהתם נפקן שור או כשב וכו' אלא איצטריך תרי קראי חד לבהמה דחולין וחד לבהמה דקדשים, תמיה לי מאי קא מקשה והני מהכא נפקן מהתם נפקן ומאי קאמר אלא איצטריך תרי קראי דאטו זאת תורת העולה מי קא מפרש להוציא רובע ונרבע ויוצא דופן וכל הנך דממעט בבריתא דתקשי לן תרי קרא למה לי והלא קרא סתמא הוא למעט הפסולין שאין פסולן בקדש שאם עלו ירדו, ומעתה זיל גמור כל חד וחד מקרא דידיה אי זהו שאין פסולו בקדש וירד ואיזה פסולו בקדש ולא ירד וי"ל דהכי קאמר למה אי בבהמה דחולין ואקדשה כלומר שקדם פסולו להקדשו למה לי זאת תורת למעוטי כלל לישתוק קרא מיניה ולא ליכתוב זאת ואנא ידענא שפיר דאם עלו ירדו דחולין נינהו ולא נחתא להו קדושת הגוף והילכך אם עלו ירדו אלא ודאי לא איצטריך קרא למעוטי בהמה דחולין אלא כי איצטריך קרא למעוטי הנך דקדשים שנפסלו לבתר דנחתא להו קדושת הגוף קודם פסולן ואי נמי בבת אחת בולדות קדשים למ"ד בהיתן קדושים דהוה להו איסור בבת אחת.

דף מא - ב

ואזדא ר' יוחנן לטעמיה דא"ר יוחנן משום ר"ש בן יוחאי מנין שאין אשה טמאה וכו'. קשי' לן אי ר' יוחנן משום ר"ש בן יוחאי קאמר, ר"ל נמי מודה הוא דלר"ש בן יוחאי דאשה נמי טהורה כדאמרינן לדברי המטהר בדם דהיינו ר"ש מטהר באשה דבעינן שיצא מדוה דרך ערותה. ותירצו בתוס' דלר"ל מיירי במקשה לילד וכשיצא ולד ודם דרך דופן והא

דמטהר ר' שמעון לאו משום דבעינן שיצא מדוה דרך ערותה דאלו יצא בשופי טמויי הוה מטמא לה אף ר"ש בן יוחאי אלא כיון דמקשה היא וקסבר ר"ש דלידת דופן לידה היא א"כ קושי דלידה רחמנא טהריה, ורבנן סברי דלאו לידה היא הילכך הדם טמא ואף האשה טמאה. ור' יוחנן סבר דלכולי עלמא כשיצא דרך דופן לאו דם נדה הוא לטמא בה את האשה דלא טמא רחמנא אלא בשיצא מדוה דרך ערותה ולא פליגי רבנן בהא אלא שהם מטמאים אחר הדם משום דנתגדל במקור דמקור מקומו טמא. וא"ת אי הכי היינו רישא כדאקשינן לעיל י"ל דהיא גופה דלכולי עלמא לא בעינן שיצא מדוה דרך ערותה אליבא דריש לקיש אבל ר' יוחנן לא מוקי פלוגתייהו במקשה אלא במקור מקומו או טמא או טהור קא מיפלגי כדאמרינן.

פולטת תיפוק לי דהא שמשה. כלומר לר' שמעון דאמר דפולטת שכבת זרע אינה מטמאה בפנים ובמשמשת מודה דמטמאה אפילו בפנים, אי הכי פולטת נמי על כרחיך מטמאה בפנים דפולטת ולא משמשת היכי משכחת לה. וא"ת ולרבנן דסבירא להו משמשת ופולטת חדא מילתא היא וכי כתיב ורחצו במים משום פליטתה הוא דכתיב א"כ אכתי קרא דורחצו למה לי תיפוק לי משום דכתיב יהיה כדדרשינן לה הכא לפולטת שמטמאה בפנים כבחוף י"ל דצריכי תרווייהו דאי לא כתב רחמנא ורחצו במים הייתי אומר שאין פולטת כראוה ועד שתצא לחוף ממש לא יטמא דטומאת בית הסתרים היא ואינה מטמאה ואי משום והיה הוה דרשינן ליה לדרשא אחרינא דמנא לן דמרבה פולטת אלא השתא דכתב רחמנא ורחצו דרשינן שפיר יהיה לרבות את הפולטת ואי כתיב ורחצו ולא כתיב יהיה הוה אמינא דורחצו היינו משום משמשת ואפילו בפנים ממש כלומר לפנים מבית השנים טמאה משום משמשת אלא משום רואה ועד שתפלוט בבית החיצון אינה טמאה כנ"ל ומשום דלא איפשי שלא תצא טומאתה בבית החיצון הוא דטמא רחמנא אלא לר' שמעון דמחלק בן משמשת לפולטת קשיא.

ואוקימנא כשטבלה לשמושה. ואקשינן תו עלייהו מדרבא דאמר משמשת אסורה לאכול בתרומה כל שלשה ימים אי אפשר שאל תפלוט ואם כן היכי משכחת לה שטבלה לשמושה ועדיין אין פליטתה מטמאתה דהא כל שלשה ודאי פולטת בחוף ממש. ואוקי' בשהטבילה במטה ולא נתהפכה. וא"ת ולרבנן קרא דורחצו במים וטמאו עד הערב מי ניחא דהא אמר רבא דכל ג' אי איפשר לה שלא תפלוט וא"כ היכי סגי לה בטומאת ערב. י"מ דהך קושיא אפילו לרבנן אתיא אלא כיון דאיירי בדר' שמעון

מפרש ואזיל בדידיה. ואינו מחוור בעיני משום דכל הני קושיאתא מיגד אגידן אהדדי וחדא בגררה דחברתה נתקשת ומאן דמקשה להו מעיקרא מידע הוה ידע להא דרבא ואם כן אמאי קא קשיא ליה טפי לר' שמעון מדרבנן. ועוד נ"ל דאי איפשר לומר דרבנן קא מקשה דאלו לרבנן משמשת היינו פולטת דאי איפשר למשמשת בלא פליטה ומשום פליטתה הוא דמטמא לה רחמנא וא"כ מאי קא משנה כשהטבילוה במטה וכן נמי כשלא נתהפכה דאלו לרבנן אפילו שהטבילוה במטה ולא נתהפכה עדיין טמאה משום נגיעת שכבת זרע שבבשרה כלומר חוץ מן השנים ואי איפשר לומר דמאי דמתרץ כשהטבילוה במטה ולא נתהפכה לר' שמעון דוקא קא מתרץ דכיון דקא מקשה בין לר' שמעון בין לרבנן כי קא מתרץ לכולהו קא מתרץ, ולפיי' אלא ודאי נראה דלר' שמעון דוקא קשיא משום דמחלק בין משמשת לפולטת ואיצטריך על כרחיה למימר דיש לך טובלת לשמושה ועדיין אפשר שתהיה טמאה משום פולטת לחוץ ממש, אבל לרבנן דאמרי דמשמשת ופולטת חדא מילתא היא לא קשיא דכי כתיב וטמאו עד הערב כשכבדה את ביתה יפה יפה כדתנן בפ"ח של מקואות (מ"ד) האשה ששמשה את ביתה וירדה וטבלה ולא כבדה את הבית כאלו לא טבלה ומשמע דהא כבדה את הבית עלתה לה טבילה וביבמות נמי פרק בית שמאי גבי קטנה לר' אליעזר אמר רבה עומדת מחיקו וטובלת ואוכלת בתרומה לערב אבל לר' שמעון ודאי קשיא דאלו כבדה את הבית יפה יפה תיקשי לן משמשת היינו פולטת ומשום נגיעה ממש תטמא ועוד היכי משכחת לה להא דר' שמעון דאמר דפולטת אינה מטמאה עד שתצא טומאתה לחוץ דאלו לא טבלה תיפוק לי משום משמשת ואפילו בפנים ממש תטמא ואילו כבדה את הבית יפה יפה שוב אינה פולטת שכבר נתכבד הבית יפה ואחר כך מצאתיה בכנין זה בתוספות רבותינו הצרפתים ז"ל.

ומתרץ: בהשטבילוה במטה. כלומר והילכך טהורה לשמושה ואחר כך עמדה ופלטה טומאתה לחוץ ממש. ואקשינן מכלל דרבא כדאזלא איהי בכרעה בהדי דקא אזלא שדיתיה. כלומר בודאי שדיתיה ובכי הא ודאי לא אמר רבא שתהא אסורה כל ג' וכי תימא דילמא אשתייר ומספקא אסרינן לה בתרומה אי הכי חיישינן שמא נשתייר ממנו מיבעי ליה אלא ודאי מדלא קאמר הכין לאו בטומאת ספק איירי דנשתייר ליכא למיחש דודאי מישדא שדיתיה, ואוקיי' לדרבא נמי בשהטבילה במטה ורבא אקרא קאי וכו' וא"ת א"כ למה ליה לרבא לדחוקי לקרא ולאוקמיה כשהטבילוה במטה ולא נתהפכה כלל לקומה כשהלכה ואח"כ טבלה, ומשום כך י"מ שאפילו כדאזלה בכרעה חיישינן דילמא נשתייר והילכך

במהלכת לא עלתה לה טבילה דדילמא נשתייר מיניה וכן דעת מקצת מרבתינו בעלי התוספות ז"ל. והא דאקשינן אי הכי שמא נשתייר מיבעי ליה לאו למימרא דלא חיישינן אלא לומר דרבא לשון בכי האי גוונא אמרה מדקאמר אי אפשר שלא תפלוט. ומיהו קושיא מעיקרא ליתא דאיכא למימר דלהכי לא אוקמיה רבא לקרא בהכי משום דא"כ היינו נגיעת חוץ. ותדע לך דהא על כרחין כשכבדה את הבית טהורה ואמאי לא אוקמיה בהכין. ועוד נ"ל דרבא לאו דוקא בהכין אוקמיה לקרא אלא משום דקרא סתמא כתיב איצטריך רבא לאשמועינן דלאו בכל צד מיירי קרא אלא זימנין דלא סלקא לה טבילה וכגון שהטבילה במטה ולא נתהפכה. וי"מ דאי איפשר לומר דרבא אפילו כשהלכה אסורה מספק כל שלשה דא"כ אדדחיק רבא ומוקים ליה לקרא כשהטבילה במטה ונתהפכה, לישמענין דעדיפא ולימא כי כתיב קרא בשאינה מתהפכת אבל במתהפכת ואפילו במהלכת כל שלשה ימים אסורה שמא תפלוט אלא בודאי איכא קצת ראייה לסברת רבותינו בעלי התוס' ז"ל מההיא דתנן במסכת מקואות שכתבנו למעלה דתנן האשה ששמשה את ביתה וירדה וטבלה ולא כבדה את הבית כאלו לא טבלה דמשמע דאין לה טהרה תוך שלשה ימים אלא בכבוד הבית הא בהלוך לא, דאם איתא דה"ה להלכה והתם בשלא הלכה אלא בשהטבילה במטה אמאי קתני וירדה דמשמע דהיא עצמה ירדה וטבלה ועוד דהיאך פסיק דבשלא כבדה את הבית כאלו לא טבלה ואי לאשמועינן דכבוד מהני הכין הוה ליה למיתני האשה ששמשה וכבדה את הבית וירדה וטבלה אסורה וצ"ע. ואיכא מאן דמפרש דההיא ודאי בשהלכה אלא דלא איירי אלא לטהרות ומשום דלא שדיא ליה לגמרי בחוץ ממש אלא בבית החיצון וכותלי בית הרחם מעמידין אותו משום הכי צריכה כבוד לטהרות משום נגיעה דשכבת זרע אלא דלית לה דין פולטת לראיה ולטמא בפנים אלא ראשון דמגע שכבת זרע הוי.

דף מב - א

הא דבעא מיניה רב שמואל בר בר חנה בר ביסנא מאבוי פולטת שכבת זרע רואה הויא או נוגעת הויא אסיקנא דרואה הויא ואפילו לר' אליעזר.

ור"י בעל התוספות ז"ל דקדק מכאן דכיון שהיא רואה, עכשו שכל הנשים ספק זבות אם שמשה ואחר כך ראתה אינה יכולה להתחיל לספור ז' נקיים עד שיעברו עליה שלש עונות שלמות לאחר תשמישה משום דכל שש עונות יכולה לפלוט כדאמרינן בפרק ר' עקיבא (פו, ב) וכל שהיא פולטת היא סותרת מנינא והילכך עד יום רביעי לשמושה לא תספור. אלא מיהו אם כבדה את הבית יפה יפה הרי היא מונה והולכת מיד וכדכתבי לעיל. ור"ת ז"ל כתב דלא הויא רואה אלא פולטת שכבת זרע דזב דמשום צחצוחי זיבה שבו הוא שסותר כדאיתא בר"פ המפלת (כב, א) אבל קרי בעלמא אפילו בבוועלה לא הוי משום רואה אלא משום נוגע ודייה כבוועלה. ובתוספות הקשו עליו דהכא ודאי משמע דלרבנן לא אמרינן ביה דיה כבוועלה ואפילו לר' שמעון לא אמרינן דיה כבוועלה אלא לטמא בפנים כבחוף אבל לסתור ולטמא כשהוא עדיפא מבוועלה ורואה הויא. אבל הראב"ד ז"ל כתב בתשובה שלא אמרו פולטת סותרת אלא לענין טהרות אבל לבעלה אינה סותרת והביא ראיה מדאמרינן לעיל דבר הגורם סותר דבר שאינו גורם אינו סותר ותניא מה גרם לו זובו ז' לפיכך סותר ז' קירוייו יום א' לפיכך סותר יום א' ואפילו קושי אינו סותר כיון שאינו גורם עכשו כל שכן פולטת שאינה גורמת טומאה לבעלה שאינה סותרת לעולם ועולה. ועוד ראיה מדתניא (סז, ב) ר' שמעון אומר ואחר תטהר אחר מעשה תטהר אבל אמרו חכמים אסור לעשות כן שמא תבוא לידי הספק, דאלמא אי לאו דחיישינן לראיית דם, משמשת והולכת ואינה חוששת לפליטה ואין סברא לומר דלא התירה תורה לשמש אחר טבילה אלא על מנת שלא תתהפך אפילו במטה כלל. ובפרק המפלת נמי אמרינן גבי טועה, בכ"א תשמש, ואין נראה לפרש תשמש ולא תתהפך ולא תזוז ממטתה, ולפי מה שכתבתי אני למעלה דלרבנן א"א שלא תפלוט ואפילו כשאינה מתהפכת כל שכן שיהו דברי הראב"ד ז"ל קיימין שאם כן לעולם אסורים לשמש דהא על כרחין פולטת היא ואם אתה אומר שתסתור אפילו לבעל נמצא בועל זבה למפרע. ומורי ה"ר יונה ז"ל תירץ דלעולם אחר גמר השימור אינה סותרת דכיון דמקצת היום ככלו ודם נדה אינו סותר אף לב"ש דאית להו שימור באחד עשר כדאיתא בשילהי מכלתין כל שכן דקרי אינו סותר אחר טהרה ועיקר סתירת שכבת זרע אינו אלא משום דלא מיקרו נקיים ואחר שספרה נקיים שוב לא יסתור השכבת זרע. והא דמקשינן בפרק בנות הכותיים (לג, ב) תסתור כל ז' דמשמע דאפילו ספרה כל ז', שכבת זרע סותרתן היינו דוקא ברואה בלילה קודם שימור, דמקצת היום ככולו, אבל לאחר שימור דמקצת היום, פשיטא דלא אלים מדם הנדה לב"ש וכבר הארכת יותר מזה

בפסקי ההלכות שלי בס"ד. ומכל מקום מה שאמר הרב ז"ל שאין שכתב זרע סותרת לבעל הואיל ואינה גורמת שום טומאה לבעל ראייה גדולה היא.

ונעקר ממנה דם. פירש"י ז"ל ונעקר ויצא לבית החיצון והזקיקו לומר כן משום דדומיא דנדה וזבה ושומרת יום נקט דהנך דוקא בבית החיצון. ועוד נראה לו טעם לדבריו מדאקשינן בסמוך מי דאמי התם אין לה טומאה בחוץ האי כי נפיק לבראי ליטמא ופרקינן הכא נמי בשיצא בחוץ ואקשינן יצא לחוץ מאי למימרא ופרקינן מהו דתימא דמהניא טבילה לדם דאיכא גואי תהני נמי להאי קמ"ל אלמא מדקאמר להדיא יצא לחוץ מאי למימרא שמע מינה דנעקר מגואי ונפק לבית החיצון הוא דאי לא היכי פשיי ליה דביצא לחוץ לאחר טבילה יטמא אדרבה צריכא רבה דדם טוהר הוא אע"פ שנעקר ממקומו קצת כיון שעדיין גואי קאי ועוד מדקאמר מגו דמהני טבילה לדם דאיכא גואי תהני נמי להאי אלמא האי לאו גואי הוה קאי ולא משמע דאיכא גואי דגואי. על כן הוזקק רש"י ז"ל לפרש שנעקר מבית הפנימי ויצא לחוץ בבית החיצון אבל אם נעקר מבפנים ונשאר עדיין בבית הפנימי טהור דטבילה מהניא ליה. ואיכא למידק אי הכי מאי קא מקשה ליה ר' ירמיה לר' זירא טומאה בלועה היא דהא אמר רבא בסמוך דאותו מקום של אשה בית הסתרים הוא ולא בלוע ונפקא מינה דמטמא במשא והכא נמי לטמא את האשה במשא י"ל דהכא אליבא דאביי נסיב לה דאמר דבלוע הוי והוי כאלו הקשה הניחא אלא לרבא דאמר בית הסתרים הוי אלא לאביי דאמר בלוע הוי מא"ל וטובא איכא כי האי בתלמודא דמקשה אליבא דלא כהלכתא ודכותה בר"פ האשה שנתארמלה (טז, א) והא אין הולכין בממון אחר הרוב אף על גב דלא קיימא לן הכין דאקשינן וכיון דרוב נשים בתולות נישאות כי לא אתו עדים מאי הוי כלומר וניזיל בתר רובא ואע"ג דקילין אין הולכין בממון אחר הרוב. ודכוותה בקידושין גבי קדושי לא נמסרו לביאה (נא, א) והא את וחמור היא ואת וחמור לא קנה. ואע"ג דקיי"ל דקנה מחצה ודכוותיהו טובא. ותדע לך דהכא אליבא דאביי נסיב לה מדאמר ליה עשאוה כנבלת עוף טהור ומקום נבלת עוף טהור לרבא בין הסתרים הוי כדאיתא בסמוך אלא שבזו היינו יכולין לומר דאביי ורבא לא איפליגו אלא בתחלת בית הבליעה דרבא קרי ליה לתחלת בית הבליעה בית הסתרים ואביי קרי ליה לכולי מקום נבלת עוף טהור בלוע משום דבברייתא לא אשכחו לה לנבלת בהמה שום מקום בכל בית הבליעה שיטמא כנבלת עוף טהור אלא מיהו נבלת עוף טהור מטמא הוא בכל בית הבליעה ואפילו לפני לפנים והתם ודאי אפילו לרבא הוי בלוע ומינה קא

מייתי לה ר' אבין ראייה. והראשון נראה עיקר וכן פירשוה בתוס'.

דף מב - ב

וכדרב הושעיא דאמר רב הושעיא גזירה שמא יוציא ראשון חוץ
לפרוזדור וכהוא דאתא לקמיה דרבא. לא ידעתי למה הוצרכו להביא
הא דרב הושעיא כלל דדי להם בהוא דרבא.

דף מג - א

איכא בינייהו נעקרה בהרגשה. ויצאה שלא בהרגשה מהכא משמע דכל
היכא דנעקרה בהרגשה אעפ"י שאינה יורה כחץ ראויה היא להזריע
והקשו בתוס' אם כן הא דאמרינן בנדריס (צא.) איהי קיס ליה ביורה
כחץ איהו לא קס ליה ומה בכך אם אינו יורה כחץ מכל מקום ראויה היא
להזריע ותירצו הם ז"ל שהטפה ודאי כשנעקרה בהרגשה ראויה היא
להזריע מצד עצמה וטבעה אלא דכיון שאינו יורה כחץ אינה יכולה
להזריע מפני שאינו נכנס לתוך גופה וזו היא שאמרו איהי קס לה ולפיכך
היא רוצה להתגרש אי נמי שטוענת עליו דמיניה הוא כשאינה מתעברת
כדאיתא ביבמות פרק הבא על יבמתו (סה, א) אבל מכל מקום כיון שהוא
מצד עצמה ראויה להזריע מטמא ללישנא קמא אבל ללישנא בתרא בעינן
ראויה להזריע ממש והילכך עד שיהא יורה כחץ אינה מטמאה לפי שאינה
יכולה להזריע. ובנמוקי הרמב"ן נ"ר דסריס חמה אע"פ שאינו יורה בה
כחץ מטמא הוא בביאתו והכא לאו יורה בה ממש כחץ בעינן אלא שיהא
מרגיש בעקירתו וביציאתו כיוורה החץ שמרגיש דללישנא קמא לא בעינן
שיהא מרגיש כלל אלא בעקירתו בלבד וללישנא בתרא בעינן שיהא
מרגיש בעקירה ובהנחה וסריס חמה גם כן מרגיש הוא בכל אלא שאינו

יורה בה כחץ ולא קים ליה ותדע לך מדאמרינן איהו לא קים לי ביורה כחץ ואם איתא דאינו מרגיש בהנחתו כלל הא ודאי קים ליה שאינו יורה כחץ אלא ודאי משמע דמרגיש הוא בהנחתה אלא שאינו מרגיש אם יורה כחץ אם לאו.

זבה שנעקרו מימי רגליה. פרש"י ז"ל בתשובה דלהכי בעי בזבה ולא בזב לפי שבאשה מתעגלים מימי רגליה ולא בזב. ולא ידעתי מהו דהא מימי רגליו דזב מטמאים טומאה חמורה כרוקו ומעיינות הן לפי שהן מתעגלין ויוצאין כרוק כדאיתא לקמן בפרק דם הנדה (נו, א) ולא תימא דאשה דוקא קאמר מדתניא (נה, ב) תשעה משקי הזב הן הזיעה וכו' וחלב שבאשה אבל זובו ורוקו ומימי רגליו מטמאים טומאה חמורה ולא קתני ומימי רגלים שבאשה כדקתני וחלב שבאשה.

דף מד - א

לזכר כל שהוא זכר ולנקבה כל שהוא נקבה. קשיא לי רבנן נמי אמאי לא דייקי לה מהא דר' יוחנן ואיצטריכו למידק מריבויא דאיש איש, דזכר ונקבה ודאי כל שהוא זכר ונקבה משמע וכדדייקינן לכולי עלמא בסמוך ומטמא בנגעים מדכתיב אדם כל שהוא אדם ואע"ג דלרבנן איצטריך האי לזכר ולנקבה לרבות מעיינות מצורע ומצורעת כדאיתא לעיל בפרק בנות הכותיים (לד, ב) מכל מקום תרווייהו שמעת מינה מדכתב רחמנא לזכר ולנקבה ולא כתיב לאיש ולאשה הילכך ממילא שמעת מינה כל שהוא זכר וכל שהיא נקבה. וי"ל דלרבנן איצטריך למעוטי טומטום ואנדרוגינוס כדדרשינן מקרא דמזכר ועד נקבה תשלחו לעיל בפרק המפלת (כח, א) למעוטי טומטום ואנדרוגינוס. וא"ת אדרבה למעוטי טומטום ואנדרוגינוס הא נפקא להו ממזכר ועד נקבה תשלחו כדאיתא התם. נ"ל דההוא איצטריך לאשמועינן שאינן חייבין על ביאת מקדש והכא אשמועינן שאינן בתורת זיבה כלל ואין שורפין עליהן את התרומה ודלא כרב דאמר בפרק המפלת ששורפין עליהן את התרומה ורב תנא הוא ופליג אי נמי ר' יוחנן בן ברוקה את ליה הכין, אלא דלא מיחוור דנימא דרבנן פליגי בהא דלא שמעינן להו הכין. אלא דאיכא למימר דאיצטריך

להו לרבנן כוליה קרא לרבות מעיינות מצורע ומצורעת ולא תידוק מינה אם כן ליכתוב לאיש ולאשה, ותדע לך מדאקשינן עליה דרב לעיל בפרק המפלת (שם ע"ב) ורב מאי שנא ביאת המקדש דלא דכתיב מזכר ועד נקבה תרומה לא ישרוף דכתיב והזב את זובו לזכר ולנקבה זכר ודאי נקבה ודאית ולא טומטום ואנדרוגינוס. ופרקינן ההוא מיבעי ליה לכדרי' יצחק דאמר ר' יצחק לזכר לרבות מצורע למעיינותיו וכו' ולא דייקינן עליה אי הכי ליכתוב לאיש ולאשה כנ"ל.

ומטמא בטומאת מת. וא"ת והא כתיב ואיש אשר יטמא ולא יתחטא לא היא דבפרק כריתות מקשי הכי ופריק איש למעוטי קטן מכרת.

ומטמא בנגעים. ואע"ג דכתיב איש צרוע דמשמע גדול ולא קטן הא אמרינן התם בפ"ק דערכין (ג, א) איש למה לי לכדתניא איש אין לי אלא איש אשה מנין כשהוא אומר והצרוע הרי כאן שניהם א"כ מה תלמוד לומר איש לענין שלמטה איש פורע ופורם ואין אשה פורעת ופורמת.

הכא במאי עסקינן בכהן שיש לו שתי נשים אחת גרושה ואחת שאינה גרושה ויש לו בן אחד מן הגרושה וכו'. ולאפוקי מדרי' יוסי דאמר העובר פוסל פרש"י ז"ל והרב אלפסי ז"ל דטעמא משום דעובר אין לו זכייה ואינו נכון דרב ששת דמתרץ לה הכין אית ליה בהדיא בריש פרק מי שמת (קמב, א) דהמזכה לעובר קנה. ועוד דאם איתא למה ליה דנקט לה הכא בשיש לו שתי נשים לימא בכהן שיש לו אשה אחת גרושה ויש לו בן אחד ממנה דבן יום אחד אין עובר לא משום שאין לו זכייה והעובר אוכל בשביל משפחה וכדתניא ביבמות פרק אלמנה לכהן גדול (סז, א) יש לו בנים אוכלים בשביל בנים אין לו בנים אוכלין בשביל אחין אין לו אחין אוכלין בשביל משפחה כולה. ועוד דהתם בריש פרק מי שמת אותבינן עליה דרב ששת דאמר המזכר לעובר קנה מסיפא דהא מתניתין דקתני נוחל ומנחיל בן יום א' אין עובר לא ופירקה כדפרקינן הכא נוחל בנכסי האם להנחיל לאחין מן האב בן יום א' אין עובר לא מאי טעמא איהו מיית ברישא ואם איתא לותביה מרישא דקתני ופוסל מן התרומה בן יום אחד אין עובר לא אלמא עובר אין לו זכייה אלא ודאי עובר אית ליה זכייה לרב ששת מיהא, דהוא מודה בהאי אקומת' והכא היינו טעמא משום דכל היולדות מחצה זכרים ומחצה נקבות ומיעוט מפילות וסמוך מיעוט מפילות למחצה נקבות והווי להו זכרים בני קיימא מיעוטי ולא חיישינן למיעוטא הילכך בן יום א' פוסל עובר אינו פוסל אבל לדברי ר'

יוסי דחייש למיעוטא אפילו עובר פוסל והכי איתא בהדיא ביבמות פרק אלמנה לכהן גדול (שם).

מאי טעמא הוא מיית ברישא. ואם תאמר אם כן בן פקועה היכי משכחת לה ועוד דאמרינן בשילהי פרק השוחט (לח, ב) דמתה והדר יולדת ואמרינן נמי בשילהי פרק קמא דערכין (ז, א) האשה שהיא יושבת על המשבר ומתה בשבת מביאים סכין וקורעין אותה ומוציאין הולד ממנה אלמא אע"ג דאיהי מתה אכתי איפשר לו לולד לחיות. י"ל דלא אמרינן איהו מאית ברישא אלא כשמתה האם ע"י מלאך המות מחמת חולי וכדאמרינן התם בפרק קמא דערכין האשה שיוצאה ליהרג מכין אותה כנגד בית הריון שלה כדי שימות הולד תחלה ואקשינן עלה ממתניתין דהכא דאלמא איהו מאית ברישא ופרקינן הני מילי לגבי מיתה דאגב דולד זוטא חיותיה עיילא ביה טפה דמלאך המות וחתוך להו לסמנין אבל נהרגה איהי מתה ברישא וה"ה למתה מחמת קושי לידה.

דף מד - ב

וההורגו חייב. מהכא משמע דדוקא בן יום אחד הא עובר לא דלא קרינן ביה נפש אדם וקרא נמי הכי כתיב ויצאו ילדיה ולא יהיה אסור כלומר באשה ענוש יענש כאשר ישית עליו בעל האשה כלומר ממון ואמרינן נמי בסנהדרין (עב, א) האשה שהיא מקשה לילד מביאין סכין ומחתכין אותו אבר אבר יצא ראשו אין נגועין בו מפני שאין דוחין נפש מפני נפש אלמא עובר לאו נפש הוא. ואיכא למידק אם כן היכי אמרינן בשלהי פרק קמא דערכין (שם) האשה שהיא יושבת על המשבר ומתה בשבת מביאין סכין וקורעין אותה ומוציאין הולד ממנה ואמאי מחללין את השבת כיון דליכא הצלת נפש. וי"מ דהתם אמרה תורה חלל עליו שבת אחד כדי שישמור שבתות הרבה וההיא דאמרינן במסכת שבת (קנא, ב) תינוק בן יום אחד מחללין עליו את השבת לאו לאפוקי עובר אלא גוזמא בעלמא קאמר הוא לומר דבן יום א' חי מחללין עליו את השבת ודוד מלך ישראל מת אין מחללין עליו את השבת. עוד נ"ל בעיקר קושייתנו דליתא כלל דקריעת האשה אין בה אלא משום מצות פרוש מדבריהם דמחתך בשר

בעלמא הוא כדאמרינן בשבת (קלו, א) סתם תינוקות היכי מחלינן להו בשבת ואמר אביי מה נפשך אי בן שמונה הוא מחתך בשר בעלמא הוא והא ליתא דהא אוקמה רבא למיתי סכין מבחוץ ובמקום דאיכא הצלת ולד חי שרו רבנן וליתא דבהדיא אוקמה רבא התם להביא סכין דרך רשות הרבים.

דף מה - א

הא דאמרינן: **כגון שבעל בתוך ג' ומצא דם ובעל לאחר ג' ומצא דם**. לאו דוקא כשבעל לאחר ג' דעיקר בעיין אינה אלא כשבעל בתוך ג' ומצא דם אלא משום סירכא דלישנא קמא נקט וכן פירש רש"י ז"ל ודוחק הוא לומר דבכדי נקטינן אלא נ"ל דדוקא נקטיה ולומר דכל שבעל בתוך שלשה ויוצא דם ובעל לאחר זמן ולא מצא דם למ"ד מיזל אזינן והדר אתו הא ודאי זינתה אבל למאן דאמר איתצודי לא מיתצדי הא לא זינתה דכיון דבעל תוך ג' ומצא דם בודאי מהרו בתוליה לבא ומקטנותה ניצודו וכן פ"י בתוס'.

הא דרשב"ג דאמר **כל ששה שלשים יום באדם אינו נפל**. כתבתיה ביבמות פרק הערל בסייעתא דשמיא.

דף מה - ב

אלא לעונשים. פירוש וכשהביא שתי שערות וקא מיבעיא ליה אם הביא סימנין תוך זמן אי חשבינן ליה כגדולה או לאו דאי לא הביאה שתי שערות לאו בר עונשין הוא, וה"ה דהוה מצי למימר אין לנדריים וכשהביא שתי שערות, אלא דעדיפא מינה קאמר דיש בכלל עונשים הבאת סימנין כדאמרינן בנדריים, דאי גדול הוא גדול הוא לכל מילי. הא דאותביה למאן

דאמר תוך הפרק כלאחר הפרק ואסיקנא לה בתיובתא איכא למידק דהא לקמן בפרק בא סימן (מח, ב) איפליגו ר' יהודה ור' שמעון אי תוך הפרק כלאחר הפרק או כלפני הפרק וקסבר רבי יהודה בתוך הפרק כלאחר הפרק אם כן היכי אסיקנא בתיובתא לימא תנאי ואיכא למימר דמאן דאסקה בתיובתא לא הוה שמיע ליה ההיא פלוגתא דבפרק בא סימן וטובא איכא בתלמודא תיבותא ותנאי. אבל ר"ת ז"ל פ"י התם דלכולי עלמא תוך זמן כלפני זמן דלא כרבי יוחנן ור' יהושע בן לוי וכמתניתין ומתניתא דהכא ועד שיהא בן י"ג ויום אחד אינו גדול והתם בתוך הפרק דהיינו תוך אותו יום של אחר שלש עשרה שנה קא מפלגי דמר קסבר תוך אותו יום כלאחר היום ומר סבר תוך אותו יום כלפני היום ד"ג שנה ויום א' שלם בעינן אבל רש"י ז"ל פ"י שם תוך הפרק ולאחר הפרק תוך זמן ולאחר זמן.

דף מו - א

הא דתניא: **בן תשע שנים ויום אחד שומא מבן ט' שנים ויום אחד עד י"ב שנה שומא.** פ"י משום הכי חלקן לשתי בבות משום דר' יוסי מודה בקמיתא ופליג בבתרייתא דהיינו מבן ט' שנים ויום א' ועד בן י"ב שנה. וק"ל דהיא גופה קשיא דברי שא דהיינו בן תשע שנים ויום אחד מודה ר' יוסי דהוי שומא אלמא שנת עשרה גופה שומא והדר תני דמבן ט' ויום אחד עד י"ב סימן לר' יוסי אלמא שנת עשר גופה סימן. ומשום הכי נראה דלא גרסינן ויום אחד אלא הכי קאמר בן ט' שנים שהביא שתי שערות שומא מבן ט' שנים ויום אחד עד בן י"ב שנים ויום אחד שומא ר' יוסי ב"ר יהודה אומר סימן. ובתוס' דוחקים להעמיד גירסת הספרים ואומרים דבן ט' ויום אחד מיירי בשאין עודן בו דמודה ביה ר' יוסי ומבן ט' ויום אחד עד י"ב ויום אחד מיירי בעודן בו דפליגי. ואינו מחוור בעיני כלל חדא דבחד גוונא מיירי כולה בריתא ועוד דאי רישא בשאין עודן בו מ"ש בן ט' ויום א' דוקא אפילו בן י"ב שנה ואין עודן בו שומא אפילו לר' יוסי ב"ר יהודה.

הא דאמר ר' יוסי ב"ר יהודה דמבן ט' ויום אחד עד י"ב שנה ויום א' סימן. לאו למימרא דהוי גדול עד י"ג ויום אחד דבבן ט' ליכא מאן דפליג אע"ג דהביאה שתי שערות שיהא גדול דעד כאן לא פליגי אמוראי אלא בתוך זמן הא קודם לכן פשיטא לכולי עלמא אלא פלוגתייהו דר' יוסי ורבנן בשהביא ב' שערות קודם לכן לכשיגיע לכלל שנותיו אי הוו סימנים אי לא דרבנן סברי דלא הוו סימנים אלא אותן שבאו לאחר שהגיע לכלל שנותיו הא קודם לכן שומא בעלמא נינהו ואפילו עודן בו אינו גדול עד שיוולדו בו סימנין אחרים ור' יוסי ב"ר יהודה סבר סימנים עשויים הם לבא קודם זמן גדלות והוא שישארו עד זמן גדלות והיינו דר' כרוספדאי א"ר שבתאי.

אלא לעולם דלא בדקן. כלומר הא דרבא בדלא בדקן ואפילו הכי לענין חליצה חוששים שמא לא באו. ולא שייכא הא דרבא בפלוגתא דרב כהנא ורב פפי דאינהו פליגי בדבדקן ולא אשכחו ולענין מיאון. ואיפשר דרבא בההיא ס"ל כמ"ד חוששים להחמיר דכיון דבדקן ולא אשכחו ס"ל כמאן דאמר אין חוששין, וכי קאמר רבא חזקה למיאון כלומר להחמיר ולא להקל. וא"ת א"כ מאי חזקה לימא אינה ממאנת שמא הביאה סימנים. י"ל דנפקא מינה לעלמא היכא דבדקו לאחר הפרק דסמכינן בה אנשים משום חזקה דרבא אבל תוך הפרק דליכא חזקה דרבא לא סמכינן אנשים כדאיתא לקמן בר"פ בא סימן אי נמי נפקא מינה להכא דהיכא דמיאנה ולא ידעינן אי הביאה אי לא הביאה מסתמא לא צריכה ב"ד למטרח ולבדוק דחזקה הביאה הא אלו חשש בעלמא הוא, צריכי למטרח.

הא דמשמע הכא : **דקטנה שהגיעה לעונת הנדרים אינה חולצת לרבא עד שתגיע לכלל שנותיה ותביא שתי שערות.** איכא למידק דביבמות פרק ב"ש ובגיטין פרק התקבל אמר רבא דכל שהגיעה לעונת הנדרים חולצת ושם הארכתתי בסייעתא דשמייא.

אמר רב דימי מנהרדעא חוששין שמא נשרו. איכא למידק דהא אמרינן בודקין לגיטין ולקדושין ולחליצה ולמיאון ואיתא בבבא בתרא פרק מי שמת (קנו, א) ואי חיישינן שמא נשרו בדיקה זו למה. ותירץ רבינו אלפסי ז"ל דנפקא מינה להיכא דקדיש תוך זמן ולא בעל לאחר זמן דהוה ליה ספיקא דרבנן כדאיתא הכא דלא חיישינן בכי האי גונא. וי"מ דבודקין למיאון לאו למימרא דבדיקה צריך אלא כדאתמר עלה התם בבבא בתרא למיאונים לאפוקי מדרי' יהודה דאמר עד שירבה שחור על הלבן קמ"ל בודקין ומכי אתיא שתי שערות לא ממאנת בין שהביאה אותנו בין

דבדיקה בין בחזקה. וי"מ דבודקים למיאונין ונפקא מינה להיכא דלא ידעינן אם הגיעה לכלל שנותיה אם לא ואפ"ה אם הביאה סימנים חוששים לה שמא הגיעה לכלל שנותיה שאין תולין אותה בשומא מן הספק ואין תולין להקל ואפילו לא בעל לאחר זמן וכן נמי לכל שאר הספקות מטילין אותן לחומרין כדין הספקות, אבל תוך זמן לא, פי' דלא אמרינן כי גדלה גדלי קידושין בהדה. ופלוגתא דאמוראי היא ביבמות (קט, ב).

מתיב רב הונא בר' יהודה לסיועיה לרב הונא. כלומר מתיב למאן דאמר תוך זמן כלפני זמן מדמחייב ליה בריתא קרבן אלמא כגדול חשבי ליה לגבי הא מיהא.

אימור לאיסור בל יחל. כלומר איסורא בעלמא איכא אבל מילקא לא לקי.

מה נפשך אי מופלא סמוך לאיש דאורייתא מילקא נמי לילקי. ה"ה דהני מצי למיפרך אי הכי היכי קתני יכול יהא חייב על הקדשו קרבן דאי אפילו מלקות ליכא היכי הוה סלקא דעתך לחייבו קרבן אלא דעדיפא מינה אקשי ליה.

שמע מינה קטן אוכל נבלות ב"ד מצווין עליו להפרישו. פרש"י ז"ל דפלוגתא היא ביבמות פרק חרש (קיד, א) וק"ל דבכי האי ליכא מאן דפליג התם דבדרבנן לכולי עלמא אין מצווין להפרישו כדאקשינן התם למאן דאמר ב"ד מצווין להפרישו מדתניא בן חבר כהן שרגיל לילך אצל אבי אמו כהן עם הארץ אין חוששין שמא יאכילנו תרומה טמאה מצא בידו פירות אין זקוק לו ופריק בתרומה דרבנן, ובההיא דבן חבר שהיה רגיל לילך אצל אבי אמו עם הארץ פרקינן בדמאי דאלמא לכולי עלמא דבדרבנן ליכא מאן דפליג אלא הכי קאמר שמע מינה קטן אוכל נבלות אפילו דרבנן ב"ד מצווין להפרישו. ושמא אף רש"י ז"ל לא נתכוון לפרש שתהא חלוקתן שבפי חרש בכי האי אלא שעיקר חלוקתן קטן אוכל נבלות אם ב"ד מצווין להפרישו או לא היא ביבמות. ומהכא שמעינן דלמאן דאמר אין בית דין מצווין להפרישו אפילו בקטן שהגיע לחנוך הוא וכן נמי משמע מההיא דתניא בסמוך קטנה שנדרה בעלה מפר לה ואוקמה רבא בר שמואל משום קטן אוכל נבלות שאין ב"ד מצווין להפרישו. וצ"ע דהא קטן שהגיע לחנוך מחנכין אותו אפילו במצות עשה כ"ש במצות לא תעשה וביבמות פרק חרש הארכתני יותר בס"ד.

אלא הכא במאי עסקינן בשהקדיש הוא ואכלו אחרים. כלומר לעולם כדקתני לאיסור ולבל יחל למלקות גמור דאוריתא קאמר. ומיהו איהו גופיה לא לקי אלא אחרים שאכלו את הקדשו לוקים. ובריתא הכי קתני לפי שמצינו שהשוה הכתוב הקדשו של קטן להקדשו של גדול לאיסור ולבל יחל שאדם שאוכל את הקדשו קאי בבל יחל משום דמופלא סמוך לאיש דאוריתא אלא שהוא עצמו אינו לוקה משום דקטן הוא ואינו בר עונשין.

יכול יהא הגדול שאכל את הקדשו של קטן חייב קרבן תלמוד לומר זה הדבר. כלומר ללקות עליו דוקא עשאו הכתוב כהקדשו של גדול אבל לא להביא עליו קרבן. וק"ל דכיון דמופלא סמוך לאיש דאוריתא סבירא לן איהו נמי לילקי כדאקשינן לעיל בסמוך מה נפשך אי מופלא סמוך לאיש דאוריתא מילקא נמי לילקי ויש לומר דלעיל לאו למימרא דכל מאן דסבירא ליה מופלא סמוך לאיש סבירא ליה דאף הוא גופיה לקי. וי"ל דהא דמרבינן מופלא הסמוך לאיש דהקדשו בלבד הוא דהוי הקדש כשל גדול אבל הוא גופיה לא הוי כגדול. אלא לעיל הוה סלקא דעתא דבריתא דקתני יכול יהא חייב על הקדשו קרבן אקטן גופיה קאי לומר שהשוה אותו הכתוב לאיסור בל יחל דהוא גופיה קאי באיסור אלא שאינו חייב קרבן על הקדשו וכאלו כתיב לא יחל שקטן בעצמו שאכל את הקדשו, ומשום הכי קא פריך אי מופלא סמוך לאיש דאוריתא דגזרה שוה דאורייתא היא א"כ קטן גופיה לילקי דהא אמרת דקאי בבל יחל. אבל הכא דאמרינן דגזרה שוה לאו להשוות גופו של קטן לגדול אלא להשוות הקדשו לשל גדול, תו ליכא לאקשוויי הכין דהקדשו כשל גדול כנ"ל ולא עונשו כשל גדול.

הא ניחא למאן דאמר הקדיש הוא ואכלו אחרים לוקין דהיינו ר' יוחנן ור"ל. וק"ל דהא ודאי משמע הכא דלר' יוחנן לוקין קאמר אבל הוא גופיה לא לקי כדתריצנא לה לבריתא ואוקימנא כותיה ואלו לעיל (מה), קאמר דתוך זמן כלאחר זמן לעונשים וכגדול ממש הוא. ועוד ק"ל דמדמותיב רב הונא בר יהודה למאן דאמר תוך זמן כלפני זמן לסיועי לרב הונא דאמר לוקה אלמא משמע דרב הונא ס"ל כמאן דאמר תוך זמן כלאחר זמן. ואם כן אדמסייע ליה מבריתא דהשוה הכתוב את הקטן כגדול לותביה ממתניתין וממתניתא כדאותיבנא לעיל אדר' יוחנן ור' יהושע בן לוי, וי"ל דהא ר' יוחנן וריב"ל לחוד ודרב הונא לחוד דההיא דר' יוחנן וריב"ל דוקא כשהביא שתי שערות וההיא לאו מופלא שסמוך לאיש הוא לדבריהם אלא גדול ממש שמהרו שערותיו לגלות על גדלותו

וההוא אפילו נדריו קיימין לגמרי כשל גדול ואם הקדיש ואכל לוקה ומביא קרבן על שגגתו ולא זהו שהשוה הכתוב לגדול, כדתניא בבריתא אלא בשלא הביא שתי שערות דהוה ליה מופלא סמוך לאיש וההוא אם הקדיש ואכל אינו לוקה דקטן הוא אלא שאחרים לוקין עליו מגזירת הכתוב שהשוה הקדשו לשל גדול. והיינו דקרי ליה רבה בר שמואל אליבא דר' יוחנן קטן אוכל נבלות ואם הביא שתי שערות לאו קטן אוכל נבלות הוא אלא גדול אוכל נבלות. אבל רב הונא סבירא ליה דתוך זמן בין הביא שתי שערות בין לא הביאה קטן הוא לעונשין דתוך זמן כלפני זמן אלא לגבי הקדשו כלומר כשאמר כבר זה קונם עלי הרי זה כגדול למלקות בלבד ולא לקרבן ומגזרת הכתוב וההוא דקטנה שנדרה או משום דרב פנחס אי נמי משום קטן אוכל נבלות משום דשוגגת היא דסבורה דכל שהפר לה הבעל מופר ולזדון שבועה בלבד הקישו הכתוב ולא למלקות. אלא דאין זה נכון לומר שתהא היא אסורה בהקדשה ולוקה עליו ואעפ"כ יהא הבעל מפר לה ומכשילה לאכול אלא לרב הונא מוקים לה כדרב פנחס. ואם תאמר א"כ היכי מותיב רב הונא בר יהודה מהא בריתא דהשוה הכתוב את הקטן כגדול למאן דאמר תוך זמן כלפני זמן ומסייע מינה לרב הונא דאלמא משמע רב הונא כמאן דאמר תוך זמן כלאחר זמן ס"ל י"ל משום דאינהו לא מפלגי במילתא כלל דאפילו לגבי הקדשו חשיבי ליה כקטן גמור כלפני זמן מדאמרינן דלכל עונשין הרי היא כלפני זמן משום הכי מותיב להו מינה ומסייע מינה לרב הונא כנ"ל.

מדרבנן וקרא אסמכתא בעלמא. כלומר ולא לאיסור ולבל יחל קאמר אלא לאיסור בל יחל והא דאמרינן יכול יהא חייב על הקדשו קרבן לפי האסמכתא הולך ודורש בפסוק כאלו היא דרשה גמורה.

ר' יוחנן ור"ל דאמרי תרווייהו לוקין. איכא למידק והא אית ליה לר"ל התראת ספק לא שמה התראה במכות (טז, א) ובזבחים פרק התערובת (עח, א) גבי הטמא הפגול והנוטר שבללן זה בזה והכא התראת ספק היא דשמא לא יביא שתי שערות כשיהא בן י"ד שנה ונמצא דהשתא אכתי אינו סמוך לאיש. וי"ל דסמכינן ארובא דמביאין סימנים כשמגיעין לכלל שנים.

הוה ליה קטן אוכל נבלות ואין ב"ד מצווין להפרישו. תימה דהא לר' יוחנן הוא דמתרצים והתם בפרק חרש (קיד, א) אמרינן דר' יוחנן מספקא ליה אי ב"ד מצווין להפרישו אם לאו ועוד קשיא לי דהיכי קרי ליה קטן אוכל נבלות שאין ב"ד מצווין להפרשו דהא תניא בפרק חרש מניחו תולש

מניחו וזורק אבל לא יאמר לו הבא לי חותם הבא לי מפתח דה"ל כעין מאכיל בידים ואסור כדאמרינן לא תאכלום קרי ביה לא תאכלום כדאיתא התם ביבמות והכא נמי כיון דאמר לה בעל מופר לך ה"ל כמ"ד לה קומי אכולי, וי"ל דאה"נ דה"מ למיפרך ליה הכין אלא דלפי המסקנא דאסיקנא אלא כדרב פנחס אתו שפיר ואפילו לספרים דלא גרסי אלא הוי פירושא כאלו כתוב בהן אלא ודכותה בפרק אע"פ בכתובות (נט, א) בההיא דאמר רב הונא בריה דרב יהושע באומר יקדשו ידיך לעושיהם דהוי כמו אלא אע"פ שאינו כתוב בספרים.

אלא כדרב פנחס. כלומר ואע"פ שלא בעל לאחר זמן הרי היא מותרת לאכול בהפרתו דהוה ליה כאילו נדרה על דעתו דכל הנודרת על דעת הבעל שמעלה לה מזונות היא נודרת. וא"ת א"כ למה נכתבה הפרת הבעל כלל תירצו בתוס' דאיצטריך דכי אמר קיים ליכי שוב אינו יכול להפר א"נ משום דנתנה תורה רשות לבעל להפר הוא דאמר שעל דעתו נודרת לפי שדומה לה שבידו להפר כמו בשאר נשים.

דף מז - א

הא דתנן: **אי זהו סימנים ר' יוסי הגלילי אומר משיעלה קמט תחת הדד.** פרש"י ז"ל דאצמל קאי והיא הבוגרת וכן פי' הרמב"ם ז"ל בפ"י המשנה שלו. והקשו בתוספות דבגמרא גבי אלו סימני בגרות קתני ר' יוסי אמר משתקיף העטרה ודוחק הוא לומר דאידי ואידי חד שיעורא דא"כ למה שנה ר' יוסי את לשונו. ועוד דבכולהו תנאי דבריתא ליכא חד דאמר שיעורא דמתניתין. ועוד דאם כן בבוחל לא יהבי שיעורא וסימנא ומאי קאמר דבריתא בוחל מלמעלה בידוע שהביאה שתי שערות מלמטה ואנן אכתי לא ידעינן שיעורא וסימנא דבוחל. ומיהו מדברי ר"ח ז"ל ניכר שאף הוא מפרש כן ופירוש בוחל מלמעלה אם התחיל ראש החוטם להלבין. ונראה שפירש כן מפני שאמרו בגמרא בוחל כדתנן התאנים משיבחילו ואמר רבה בר בר חנה א"ר יוחנן משילבינו ראשיהן ולומר שאף בוחל דמתניתין משיתחיל ראש החוטם להלבין. אבל ר"ת ז"ל פירש דאי זהו סימן אבוחל קאי אבל אבוגרת לא צריך למיהב שיעורא וסימנא דהא

פשיטא להו דאין בין נערות לבגרות אלא ו' חדשים בלבד ומאי דלא פריש במתניתין פריש בבריתא אלו הן סימני בגרות ועוד הביא ראייה הרמב"ן ז"ל דמשום דסליק מהאי פירקא קתני באידך פרקין בא סימן התחתון עד שלא יביא העליון, כלומר עד שלא יצא העליון השנוי באידך פירקין, דהיינו על כרחיך בוחל דשוה לסימן התחתון כדאיתא הכא.

ומסר להו לערבאי. מכאן דקדקו בעלי התוספות דשפחה כנענית מותרת בגוי וה"ה לעבד שהוא מותר בגויה דלא גזרו חכמים גויה משום נשג"א אלא בישראל אבל בעבדים לא ואע"ג דאסירי בנדה ואסירי באשת איש מדאורייתא. ובשילהי ע"ז (עו, ב) דאמר ליה שבור מלכא לבטי אדכרת לך מאי דעבדת באורתא ופרש"י ז"ל ששלחו לו זונה כדרך ערביים וקבלה ורב יהודה לא קבל. אמר ר"ת ז"ל דאצ"ל שלא היה רשע, אלא מותר גמור היה בה דעבד היה כדאמרינן בקידושין (ע, ב) בטי בר טבי ברמות רוחיה לא קביל גיטא דחירותא, ולדבריו הוא דא"ל לשבור מלכא איהו יהודאי ואנא לאו יהודאי משום דאף העבדים אסורים באיסורי גויים ובאיסוריהן כישראל, והא דאמר ליה שבור מלכא אדכרת מאי דעבדת באורתא משום דשבור מלכא היה טועה שהיה שבור שאף הוא אסור בהן כישראל א"נ מפני רוע ההנהגה אמר לן כן.

דף מז - ב

הלכה כדברי כלן להחמיר. אין להקשות כאן מיהא דאמרינן כדברי זה וכדברי זה עליו הכתוב אומר הכסיל בחשך הולך דהכא שאני דמשום ספק היה פוסק כמר וכמר ולא להחמיר על עצמו. ודוכתיי בפרק בנות כותיים (לה, ב) בפלוגתא דרב ולוי דמעין אחד ושתים מעינות דאיכא מאן דפסק התי בששופעת מתוך שבעה לאחר שבעה ובשופעת מתוך מי לאיזה מי בשניהן להחמיר כחומריה דרב וכחומריה דלוי.

אי זהו חצר צורית וכו'. הקשה ר"ת ז"ל דבפרק השוכר את הפועלים (פח, א) א"ר ינאי אין הטבל מתחייב במעשר עד שיראה פני הבית ופליג ר' ינאי אבריתא, ור' יוחנן דפליג עליה התם היכי לא אקשי ליה מינה. ותירץ הוא ז"ל דהתם פליגי בדאורייתא דלר' יוחנן אפ"י דבר תורה חצר קובעת

למעשר וכדמייתי התם קרא דואכלו בשעריך ורי ינאי סבר מדאוריתא אין חצר קובעת מדכתיב בערתי הקדש מן הבית אבל מדרבנן מקבע קבעה והכא בדרבנן.

שנה האמורה בקדשים וכו' כן מעת לעת. אף על פי שכולל אותן כולן במעת לעת אין מעת לעת. האמור כאן שוה דמעת לעת האמור לענין קדשים שעות פוסלות בהן כדאמרינן בפ"ב דזבחים (כה, ב) וכן שנה האמורה לענין בתי ערי חומה כדמשמע בפרק בתרא דערכין (לא, א) דדריש התם שנת ממכרו שנה שלו ולא שנה של מנין עולם והדר דריש מעת לעת מדכתיב ימים תהיה גאולתו דמשמע דאתא לשעות כבקדשים, אבל שנה האמורה בבן ובבת משמע דלא בעיא מעת לעת לשעות כדמוכח לעיל (מד, ב) גבי הא דאמרינן מאי בינייהו ואוקימנא ל' יום איכא בינייהו ואם איתא דמשעה לשעה בעי, לימא יום אחד של שנה רביעית איכא בינייהו דלר' מאיר מיד שיתחיל היום של שנה רביעית סגי ליה ולרבנן עד שתגיע לשעה שנולדה ממש, אלמא משמע מדלא מוקי פלוגתייהו בהכין דקים להו לרבנן דשנים שבבן ושבבת לא מעכבי בהו שעות.

שנה האמורה בקדשים שנה שלו. דכתיב כבש בן שנתו שנה שלו ולא שנה של עולם, הקשה ה"ר שמואל בן ה"ר אלחנן ז"ל למה לי קרא תיפוק לי דאם למנין העולם היאך היו מקריבים קרבנות בראש השנה, אם נולדו שמונה ימים קודם ראש השנה אם כן עברה שנתם ואם נולדו יום עצמו של ראש השנה אם כן הוה להו מחוסרי זמן. ותירצו בתוס' דלא קשיא וכמאן דאמר התם בזבחים דלא מנינן שנה אלא משעת הרצאה ואילך דהיינו שמונה ימים אחר שנולד והילכך משכחת להו כשנולד שמונה ימים קודם ראש השנה.

רב גידל אמר לערכין. וא"ת אי לערכין דוקא תיהדר קושיא לדוכתא דלא משכחת לה תנאי. וי"ל דקסבר רב תנא הוא ופליג אף על גב דליכא תנא דקאי כותיה.

דף מח - א

מתני': בא סימן העליון עד שלא בא התחתון וכו'. ר' מאיר אומר לא חולצת ולא מתיבמת פי' ר' מאיר לטעמי דאמר קטן וקטנה לא חולצין ולא מייבמין.

וחכמים אומרים חולצת או מתיבמת. הא דאמרי רבנן מתיבמת לאו משום דגדלות מעכב ביבום דהא לרבנן קטן וקטנה מייבמין דבשלמא חליצה אינו כתוב בפרשה ומקשים אשה לאיש אבל יבומי אפילו קטנים מייבמין הן אלא משום דקתני בדרי' מאיר לא חולצת ולא מתיבמת קתני בדרבנן נמי או חולצת או מתיבמת.

דף מח - ב

גמרא: רשב"ג אומר בנות כרכים התחתון ממהר לבא וכו' בנות כפרים עליון ממהר לבא. נראה היה לי דרשב"ג ורשב"א וחנניה בן אחי ר' יהושע כולהו סבי להו דת"ק דמתני' דכולהו אעליון סמיכי ודלא כר' מאיר אלא פרושי קא מפרשי דברי תנא דמתני' דרשב"ג אומר דאין סומכין על העליון אלא בכרכים אבל בכפרים לא ורשב"א הוסיף בה דדוקא בשל עשירים בשל ימין אבל אם קדם של שמאל אינו סימן אלא מקרה ועתיד הוא לחזור לאיתנו וכדאמר חנניה בן אחי יהושע ואם בנות עניים הם הענין בהיפך ואתא חנניה למימר דלעולם בין עניות בין עשירות אין סומכין אלא על צד ימין ובתוס' אמרו דרשב"ג הכרעה שלישית ופליג

את"ג בבנות כפרים ואדר' מאיר בבנות עשירים והוא העיקר דהא לרבנן
אי איפשר ואי בבנות כפרים עליון קדים מאי אי איפשר דקתני.

תנו רבנן כל הנבדקות נבדקות על פי נשים וכו'. פירש הריא"ף ז"ל משום
דת"ק סבר דלפני הפרק בדקן נשים דאי משתכחן לאחר הפרק שומא
נינהו בין לר' יהודה בין לר' שמעון ותוך הפרק משום דכלפני הפרק דמו
וכר' שמעון ולאחר הפרק משום דאיכא חזקה דרבא וסמכינן אנשים וכו'
יהודה ופסק הלכה כן וכדאיתא בהלכות פ' ב"ש ביבמות. ופי' הפרק בכל
השמועה היינו זמן הנעורים ותוך הפרק היינו שנת י"ב שהוא עונת
הנדרים וכפרש"י ז"ל כך היא גרסת הספרים ונאמנת אשה להחמיר אבל
לא להקל כיצד גדולה היא שלא תמאן וקטנה היא שלא תחלוץ אבל אינה
נאמנת לומר קטנה היא שתמאן וגדולה היא שתחלוץ ואוקימנא אי בעית
אימא כר' יהודה ואתוך הפרק. ולפי גרסא זו יש להקשות בשלמא נאמנת
לומר גדולה היא שלא תמאן ואינה נאמנת לומר גדולה היא שתחלוץ
ניחא אלא נאמנת לומר קטנה היא שתחלוץ אמאי איצטריך פשיטא
דאפילו שתקה לא חלצה דתוך הפרק לכולי עלמא בחזקת קטנה קיימא
וכן אינה נאמנת לומר קטנה היא שתמאן אמאי לא והא אפילו שתקה
נמי בחזקת קטנה היא. וי"ל דכולה בדאיצטריך לעדות' כיצד גדולה היא
שלא תמאן כגון דבדקן ולא אשכחן ואמרי אינהו דבדקן ואשכחן ונשרו
דאי לאו עדותן בקטנה מחזיקים לה. וקטנה היא שלא תחלוץ דבדקן
ואשכחן ולר' יהודה תוך הפרק כלאחר הפרק והרי גדולה לפנינו ואמרי
אינהו דבדקן קודם הפרק והווי תמן ושומא נינהו. וקמ"ל דאע"ג דגדולה
בפנינו אינהו מהימני להחמיר. אבל אינה נאמנת להקל לומר קטנה היא
שתמאן כגון דבדקן ואשכחן ואמרי אינהו דלפני הפרק אתו ושומא נינהו.
ודוקא כשבעל תוך הפרק דספיקא דאוריתא היא אליבא דר' יהודה אבל
לא בעל דספקא דרבנן מהימנו דהימנינהו רבנן בדרבנן. וכן אינה נאמנת
לומר גדולה היא שתחלוץ בשום צד. אבל בהלכות הרי"ף ז"ל גרסי אחרת
פשוטה מזו גדולה היא שלא תמאן גדולה היא שתחלוץ כלומר להחמיר
היינו מיאון כלומר נאמנת היא לומר גדולה היא שלא תמאן ולהקל היינו
חליצה דאינה נאמנת לומר גדולה היא שתחלוץ.

בשלמא לפני הפרק בעיא בדיקה. האי בעי בדיקה לאו דוקא דאנן לא
צריכין למיבדק לפני הפרק למידע סימנין דלאחר הפרק אי שומא נינהו,
דסתמא כל דאשכחן לאחר הפרק השתא הוא דאתיאן, ואי נמי אשכחן
תוך הפרק למ"ד תוך הפרק כלאחר הפרק והכי נמי משמע במעשה דבני
ברק דבאו לפני ר' עקיבא ואמר מהו לבדקו ואיתיה בפרק מי שמת (קנד),

א), אלא הכי קאמר דבדיקה זו מהניא היכא דבדקן לפני הפרק דאי משתכחי לאחר הפרק שומא נינהו. וכן נמי הא דקתני בבריתא לפני הפרק נשים בודקות לאו דוקא אלא לומר שאם בדקו מהני בדיקתן.

הא דאמרינן : בשלמא לפני הפרק בעיא בדיקה דאי משתכחי לאחר הפרק שומא נינהו. איכא למידק אדרבה לפני הפרק נמי קשיא כיון דהשתא סבירא לן דחזקה דרבא מהניא בכל ענין כדמקשי ואזיל אלא לאחר הפרק למה לי, אם כן אפילו לא אשכחן אלא הני דאמרו אינהי דאתא לפני הפרק, אני אומר לאחר הפרק הביאה סימנים ונשרו. וי"ל דהכי קאמר לפום מאי דקתני בברייתא דלאחר הפרק בעיא בדיקה לפני הפרק ניחא אלא לאחר הפרק גופה תיקשי אמאי והא איכא חזקה דרבא. אי נמי השתא לא מסיק אדעתיה נשירה דהיכא דבדקן ולא אשכחן לא חיישינן שמא נשרו.

דף מט - א

ואי בעית אימא ר' שמעון ולאחר הפרק ולית ליה חזקה דרבא. כתב ר"ח ז"ל דלית' לדרבא דכיון דקי"ל כר"ש דאמר תוך הפרק כלפני הפרק ור"ש לית ליה חזקה דרבא ש"מ דליתא לדרבא. וזה תימא דהא לאו הא בהא תליין ותדע לך דרבא גופיה הוא דאמר בפרק יוצא דופן (מח, ב) תוך הפרק כלפני הפרק והריא"פ ז"ל כן פסק כרבא וכמו שכתבנו למעלה בס"ד.

מוציא כשר למי חטאת. איכא למידק והלא בלא מכניס ומוציא כלי חרס פסול למי חטאת דכלי שמקבל טומאה הוא ותנן במסכת פרה כל מעשיה אין נעשין אלא בכלי אבנים כלי גללים כלי אדמה. וי"ל דעד שלא נתנו אפר למים היו מעשיה בכלים הללו שאין מקבלים טומאה, אבל משנתנו אפר למים אין חוששין, משום דמאותה שעה אינה מקבלת טומאה כדאמרינן בעלמא מי חטאת שנגע בהן שרץ טהורין.

דף מט - ב

תנינא חדא זימנא הכל כשרין לדון דיני ממונות. תימא מאי קושיא דכולהו נמי תנינא כל חדא וחדא בדוכתא כדמפרש לקמן גבי כל שחייב בפיאה חייב במעשרות וכל שיש לו ביעור יש לו שביעית, דהכא לאו לגופייהו איצטריך אלא אגב גררא דכיוצא בו קתני להו לכולהו, ותירצו בתוספו' דמימרא דרב יהודה בלחוד הוא דקשיא להו למאי איצטריך לפרושי כאן תרי זימני והכי קאמר תנינא חדא זימנא וכבר פירשה התם רב יהודה ומתריצין דחדא מינייהו לאו ממזר איתמר אלא נר ותרוייהו איצטריכו ליה. ודומה לה איכא בשבת פרק (ר' עקיבא) [ר' אליעזר דמילה] (קלג, א) דקאמר וצריכא על מימריה דרב יהודה אמר שמואל דאמר הלכה כר' עקיבא כל מלאכה שאיפשר לעשותה מערב שבת אינה דוחה את השבת. וא"ת מכיון דאין כאן משנה מיותרת מאין לו לרב יהודה לרבות גר וממזר. תירץ הרמב"ן נ"ר דרב יהודה סברא דנפשיה קאמר דכולהו פסולין שהם ישראלים, כשרים לדון דיני ממונות ולא מיפסלי יוחסין אלא לדיני נפשות.

וצריכי דאי אשמועינן ממזר משום דאתי מטפה כשרה אבל נר דאתי מטפה פסולה אימא לא צריכא ואי אשמועינן גר משום דראוי לבוא בקהל. ה"ג בספרי דוקני ואהכל כשרים דרישא קאי, אבל לדיני נפשות לא צריכא לאשמועינן גר וממזר דאפילו חלל נמי פסול להו, וכדקתני בסנהדרין (לב, א) ואין הכל כשרין לדון דיני נפשות אלא לויים כהנים וישראלים המשיאים לכהונה, אלמא חלל פסול דאף הוא אינו מן המשיאין לכהונה. ויש גורסים וצריכא דאי אשמועינן ממזר משום דאין ראוי לבוא בקהל ואי אשמועינן גר משום דאתי מטפה פסולה ואסיפא דקתני ואין הכל כשרין לדון דיני נפשות קאי, ולפי גרסא זו מפרשי דחלל כשר לדון דיני נפשות דהא לא מפיק רב יהודה אלא גר, ומשיאים לכהונה דקתני התם לאו לאפוקי חלל אלא לאפוקי גר וממזר והיינו דקא פריש רב יהודה והא דתנן בקידושין (עו, א) אין בודקין מן הסנהדרין ולמעלה ומפקינן לה מדכתיב ונשאו אתך בדומים לך, ההוא בסנהדרין קבועין אבל כשר הוא להושיבו בדיני נפשות ולהמנות לשעה עמהן. הריא"ף ז"ל פי' לזו במס' סנהדרין לגר שאמו מישראל. ואינו מחוור בעיני דאי בגוי שבא על בת ישראל לאו גר מיקרי דבן בתך הבא מן הגוי קרוי בנך ואי

בגר שבא על בת ישראל לאחר שנתגייר לאו בא מטפה פסולה הוא וכבר
כתבתיה בארוכה ביבמות פ' מצות חליצה בס"ד.

דף נ - א

גרסת הספרים : **לאתויי בשר ביצים ודגים**. ואינה מחוורת בעיני דהא מין
בשר חייב במעשר דהא איכא מעשר בהמה ואע"ג דבשר גופיה אינו חייב
במעשר דהא אסיקנא לקמן (נא, א) דמין קתני, ור"ח ז"ל גריס חיה והוא
הנכון.

דף נ - ב

**נבלת בהמה טהורה בכל מקום ונבלת עוף טהור והחלב בכרכין אין
צריכין לא מחשבה ולא הכשר**. פירוש נבלת בהמה טהורה ונבלת עוף
טהור אין צריכין הכשר כלל לא הכשר שרץ ולא הכשר מים כדאיתא
בסמוך הואיל וסופן לטמא טומאה חמורה והחלב אינו צריך הכשר מים
שכבר הוכשר בדם שחיטה אבל הכשר שרץ בעי ולצדדין קתני ואי אפשר
להעמיד בחלב בהמה טהורה שמתה מאליה, דההיא הכשר מים והכשר
שרץ נמי בעי, דאין סופו לטמא טומאה חמורה דהא כתיב וחלב נבלה
וחלב טרפה יעשה לכל מלאכה ובחלב נבלת בהמה טמאה אי אפשר
לאוקמה, דהא אפילו בשרה צריך מחשבה בכל מקום וכ"ש חלבה אלא
כדאמרן.

דף נא - א

נהי דהכשר שרץ לא בעיא הכשר מים בעיא. פר"ח ז"ל לקבל טומאה מן השרץ לא בעיא הכשר אבל לקבל טומאה ממשקין טמאין בעיא הכשר. ואינו מחוור בעיני דא"כ הכשר לשרץ והכשר למים הוה לי למימר ועוד דבשום מקום לא מדכר טומאת משקין בלשון מים וה"ל למימר הכשר משקים אי נמי לימא הא לטומא שרץ הא לטומאת משקין ועוד דהא אמרינן לפי שסופו לטמא טומאה חמורה אלמא משמע דממגע עצמה מקבלת טומאת אוכלים וכפרש"י ז"ל הכשר שרץ שאין שרץ צריך לתקנו ולהכשירו לטומאה זו דהיא מקבלת טומאת אוכלים מעצמה הואיל וסופה לטמא טומאה חמורה אבל הכשר מים ממש בעינן כאלו מקבלת טומאה מאחרים וזה הנכון. וא"ת א"כ נמצאת נבלת עוף טהור מטמאה שלא בבית הבליעה והכתוב אומר לא יאכל לטמאה בה שאין בה טומאה אלא בבית הבליעה. י"ל דאה"נ לטמא אדם וא"נ אפילו לאוכלים בשלא חשב עליה לאכילה ושלא בכרכין, וקרא סתמא כתיב כנ"ל.

דף נא - ב

האי שבת מדמחייב בפיאה מיחייב במעשר. וא"ת למה ליה לאתויי מכללא, בהדיא תנינא בפ"ד דמעשרות ר' אליעזר אומר השבת מתעשר זרע וירק וזירין וחכמים אומרים אינו מתעשר זרע וירק אלא השחלים והגרגיר בלבד מ"מ הכל מודים שהוא מתעשר, י"ל אה"נ אלא איידי דבעי למידק מכלל מדאיחיבה במעשר מטמא טומאת אוכלין דייק נמי ומדמחייבין בפאה מתחייב במעשר, ומיהו ה"ה דהוה מצי למיפשט תרוייהו בהדיא ממתני דמייתי בשלהי שמעתא דתנן השבת משנתנה טעם בקדרה אין בה משום תרומה ואינה מטמאה טומאת אוכלים, אלא מתרץ להא ומסייע ליה מההיא משום יגדיל תורה ויאדיר.

לבני מערבא בתר דמסלקי תפליהו מברכי וכו'. פר"ת ז"ל דוקא בתפליהו הוא דמברכי אבל בשאר מצות לא מברכי והביא ראיה מדגרסינן בגמרא דבני מערבה בברכות פרק הקורא כיצד הוא מברך עליהן ר' זריקא בשם

ר' יעקב בר אידי כשהוא נותן של יד מהו אומר בא"י אמ"ה אקב"ו על מצות תפילין וכשהוא נותן לראש אומר על הנחת תפילין וכשהוא חולצן מהו אומר לשמור חוקיו. ואתיא כמ"ד בחקת תפילין הכתוב מדבר ברם כמאן דמר בחקת פסח הכתוב מדבר לא בדבר אחר. ונתן טעם לדבר מפני שהמניח תפילין לאחר שקיעת החמה עובר בעשה הילכך מברך בשעת סלוקן בלילה לפי שהוא מקיים העשה מה שאין כן בשאר מצות. ואינו מחוור דא"כ למה לא העמידה כאן בשמעתא בשאר מצות. וי"מ דלבני מערבא ה"ה בשאר כל המצות ומה שאמרו שם בירושלמי אתיא כמ"ד בחקת תפילין הכתוב מדבר אבל כמ"ד בחקת פסח הכתוב מדבר לא הקפידו אלא על לשון לשמור חוקיו דבשאר מצות אין מברכין אלא לשמור מצותיו. ומיהו משמע ודאי דאפילו בני מערבא לא מברכי אלא על מצות שיש גמר לעשית מצותן כגון סלוק תפילין ערבית אי נמי בערבי שבתות וימים טובים שכבר נגמרה מצותן דמאן דמוקי לה במצות תפילין קסבר לילה ושבתות וי"ט לאו זמן תפילין מדכתיב מימים ימימה וכדאיתא נמי בעירובין בר"פ המוצא תפילין (צו, א) וא"נ בפושט ציצית בלילה וכן לאחר תקיעת שופר ונטילת לולב שעשייתן גמר מצותן, אבל שאר מצות שאין להן גמר, וא"נ חולץ תפיליו ופושט ציצית ביום כיצד יברך בסילוקן והוא מצווה עדיין על עשייתן. וא"ת א"כ למה לא העמידה כאן בשאר מצות שאין להן גמר. י"ל לפי שאין לשון אחרת אלא לאחר שנגמרה מצותו ואין לשאר מצות גמר. וקורא בתורה בצבור שמברך לאחריו התם הוא שהוא מצוה לגמור כדי שיהא שלשה או שבעה קורים כתקנת חכמים. ולענין הלכה כתב רב האי גאון ז"ל דלא נהיגין כמתיתבא דבני מערבא, ומיהו מאן דבעי למיעבד כבני מערבא שפיר דאמי.

דף נב - א

אמר ר' אבהו אמר ר' אלעזר הלכה כר' יהודה ומודה ר' יהודה שאם נבעלה אחר שהביאה שתי שערות שאינה יכולה למאן. הא דקאמר ר' יהודה שממאנת והולכת עד שירבה השחור על הלבן לאו למימרא דלא מחזיק לה בגדולה עד שירבה השחור דלכולי עלמא משהביאה שתי

שערות היא גדולה וכדתנן תינוקת שהביאה שתי שערות חייבת בכל מצות האמורות בתורה וליכא מאן דפליג בהא דר' יהודה לא פליג אלא במיאונין בלבד אלא טעמא דר' יהודה לפי שקידושיה מדבריהם וקסבר דכי גדלה לא גדלי קידושים בהדה ולפי' נתנו לה חכמים זמן למאן אפילו משהגדילה עד שירבה שחור על הלבן שהיא גדולה ממש והוא שלא בעל לאחר שהביאה שתי שערות משתעמוד על דעתה, ומשירבה השחור תקינו לה שלא תמאן אע"פ שלא בעל, ולפיכך כשבעל אחר הבאת סימנים אינה יכולה למאן דקידושיה קדושי תורה דאדם יודע שאין קדושי קטנה כלום וגמר ובעל לשם קדושין. וחבריה דרב כהנא סבר דלא גדלי קידושין הראשונים הוא בועל ולפיכך ממאנת עד שירבה השחור. ואע"ג דפסק כאן ר' אבהו כר' יהודה לא קי"ל כותיה אלא כרב נחמן דאמר בפרק מי שמת (קנו, א) בודקין לקידושין ולגטין לחליצה ולמיאונין ואיתמר עלה למיאונין לאפוקי מדר' יהודה דאמר עד שירבה שחור על הלבן.

זו שקידושיה קידושי טעות. פרש"י ז"ל כגון מקדש על תנאי אי נמי קידושי קטנה שאינה כלום, ולפי פירוש נ"ל דלהכי קרי ליה לקידושי קטנה קידושי טעות לפי שהוא טועה ואין יודע שאין קידושי קטנה כלומר ולפי' בועל על דעת קידושין הראשונים, ובודאי פשיטא דשמעתין הכין משמע דאי לא מאי שייכא הא דר' ישמעאל במעשה דבתו שממאנת בקידושי קטנותה אלא שהוא קשה לומר דלר' ישמעאל הבת ממאנת לעולם דא"כ נפלוג במתניתין או בבריתא ולא אשכחן בכל הני פלוגתא דמתניתין ומתניתא מאן דאמר ממאנת לעולם ועוד דלפי פי' זה אי ס"ל לשמואל כר' ישמעאל רביה הא דאתמר (בקדושין) [ביבמות] (קט, ב) המקדש את הקטנה והגדילה אצלו ועמדה ונשאת רב אמר אינה צריכה גט משני, ושמואל אומר צריכה גט משני, משני ולא מראשון קאמר. והא דאתמר בפרק מי שמת אמר רב נחמן אמר שמואל בודקין למיאונין אימוראי נינהו ואליבא דשמואל, אי נמי שמואל לית ליה דרביה דהתם צריכה גט אף משני קאמר. וי"מ דלא קאמר אלא קידושי טעות ממש דהיינו ע"מ שאני כהן ונמצא לוי וכיוצא בו וממאנת והולכת דקאמר לא שתהא צריכה מיאון אלא לומר שאם לא רצתה בבעל הולכת לה. וא"ת א"כ מאי שייכא הא דידיה במעשה בתו. י"ל דבני מדרשא מטעא טעו בדרי' ישמעאל ומסבר סברי דכשם שאמר ר' ישמעאל בקידושי טעות שהיא יוצאה לעולם שעל דעת קידושי הראשונים הוא בועל, ה"ה והוא הטעם בקידושי קטנה ולפי' תמאן ותלך לעולם, ונמנו וגמרו שאפי' לר' ישמעאל בקדושי קטנה מודה שאינה ממאנת אלא עד שתביא שתי שערות, ומי' דוקא מדרבנן דתקינו לה נישואין גמורים לפי שנראית

הראשונים
הוא
כגדולה אבל מדאוריתא אינה מתקדשת לעולם לפי שעל דעת קידושין
בועל.

דף נב - ב

ורבנן סברי אמר רב אסי עד שיהו שתי שערות במקום אחד. ומיהו לרבנן שתיים בקשרי אצבעותיה של יד או של רגל הווי סימנים דלא בעינן דוקא במקום ערוה דקים להו לרבנן אפילו בקשרי אצבעות יד ורגל אינן אלא כשגדלה. ורמב"ם ז"ל שכתב (בפ"ב מהל' אישות הי"ז) ששתי שערות אלו צריכין שיהיו במקום הערוה לא נתחוורו דבריו. ומכל מקום בגבה וכריסה ממש לא הווי סימן, וגבה וכריסה שאמרו כאן הכל במקום הערוה וכריסה היינו שפתי מקום הערוה, וגבה למעלה ממנו דהיינו כף, וכפיר"ח ז"ל וז"ל מקום תפוח באשה למעלה מאותו מקום ונקרא כף וכיון שמתגדלת מתמעך והולך ומפני שהוא מקום תפוח קורין אותו על גבה כלומר הוא מקום גבוה וזהו על גבה. וכריסה היא מקום שפתי הערוה ושניהם במקום אחד כי הגב והכרס מקום אחד הן ע"כ.

מהו דתימא כל כהאי גוונא מביאה קרבן ונאכל קמ"ל. כתב הרמב"ן ז"ל אין לפרש קמ"ל דאינו נאכל אלא מביאה אותו דהא כתמים הם ואפילו בידוע שמגופה בא, דבר תורה טהורה היא כדאיתא לקמן בריש פרק הוראה כתם (נח, א) אלא על כרחינו הכי קאמר קמ"ל דאינו נאכל ואינה מביאה. ולבי מגמגם בדבר זה דאם כן מאי קאמר מהו דתימא מביאה קרבן ונאכל והיאך היה באיפשר דנטעה בא כיון דכתמים אינן אלא מדרבנן. ואיפשר דה"ק מהו דתימא כיון דראתה שתיים ובהרגשה אף כתם זה בהרגשה בא ולא אדעתה ומביאה קרבן ונאכל, קמ"ל דלא אמרי' דבהרגשה בא וכיון שכן דאינה מביאה קרבן כלל. ורש"י ז"ל נראה שפי' דמביאה קרבן ואינו נאכל.

דף נג - א

אלמא בין השמשות דר' יוסי לר' יהודה בן אגרא לילה הוא. ואע"ג דר' יהודה בן אגרא משמיה דר' יוסי קאמר לה הכי קאמר בין השמשות דתלינן אנן בדרי יוסי, לר' יהודה בן אגרא לילה הוא ומסבר סבר דלא נחלק ר' יוסי מעולם בבין השמשות.

דף נג - ב

והאי תנא סבר בין השמשות דר' יוסי מישך שייך בבין השמשות. דר' יהודה ור' דאמר נראין דברי ר' יהודה בן אגרא דלא חיישא כשבדקה סבר לה דשלים בין השמשות דרבי יהודה והדר מתחיל בין השמשות דר' יוסי ונראין לו דבריו כשבדקה בשניהם הא בשלא בדקה אלא בדרי יהודה חיישינן.

מטמאה עצמה וקדשים למפרע. פרש"י ז"ל עצמה לטהרות ואע"ג דקדשים אף הן בכלל טהרות הן משום דרשב"א דפליג ואמר בקדשים מטמאה עצמה אינה מטמאה פלגינהו נמי בדרי ואמר עצמה וקדשים והא דלא תני בהדיא מטמאה טהרות משום דאי תנא הכי לא היה בעלה בכלל, ובעלת הכתם מטמאה אף בעלה למפרע וכדתניא בבריתא בפרק דמכלתין.

ור' שמעון בן אלעזר אומר אף קדשים אינה מטמאה שלא תהא כתמה חמור מראייתה. ואם תאמר על כרחין כתמה חמור מראייתה שהרי היא מקולקלת למניינה, יש לומר דאנן לא קפדינן אלא בטומאה למפרע שאינו בדין שנטמא בכתמה יותר מראייתה, אבל מכאן ולהבא בדין הוא דראייתה ודאי, וחשש שמא כבר יצא דם בבית החיצון מעת לעת ספק ואינו בדין שיוציא ראיית ספק מראיית ודאי ולפי' על כרחיך גבה ופתחה מראיית הודאי מנינן ולא מראיית הספק, אבל כתם אף שעת מציאתו לאו ודאי הוא, והילכך מציאתו וחששו הכל ספק הילכך על כרחין הוויא לה מקולקלת למניינה מכאן ולהבא.

תולה כתמה בראייתה מעת לעת דברי רבי ר' שמעון בן אלעזר אומר יומו. יומו פרש"י ז"ל אם ראתה כתם ואח"כ ראתה דם אם ראתה אותו דם מעת לעת למציאת כתמה תולה אותו כתם בראיית הדם ולא נטמא אותם למפרע אלא מעת לעת של ראיית הדם. ורשב"א אומר אין תולין כתמה בראייתה אלא א"כ ראתה דם תוך יומו של מציאת הכתם הא למפרע מחמת הכתם. ומיהו ודאי הא דקאמר ר"ש שאין תולין כתמה בראייתה אלא ביומו בלבד לאו לטמא אותו למפרע קאמר, אלא לומר שהיא מקולקלת למנינה משעת לבישת החלוק, דהא לר"ש בעלת הכתם אינה מטמאה עצמה ולא קדשי' למפרע, ור' תולה כתמה בראייתה כל מעת לעת, ואינה מקולקלת למנינה אלא במעת לעת של ראייה וקלקול מנינה כטומאתה.

ואסיקנא: ר' אומר נראין דבריו מדברי שהוא מתקן הלכותיה לידי זיבה ואני מעות הלכותיה לידי זיבה. פירוש מתקן מקל ומעוות מחמיר. כלומר דלדברי ר' אם מצאה כתם ביום ראשון וראתה ביום שני תוך מעת לעת שמצאה נדה ופתחה מיום ראשון דהיינו שעת ראיית כתמה מנין והרי זו טובלת ליל מוצאי שבת וטהורה לביתה ואם ראתה שמיני לכתמה ותשיעי ועשירי הרי זו זבה גדולה ואלו לרשב"א לא מנינן לה נדה ופתחה יום ראשון, דהיינו שעת מציאת כתמה והרי זו טובלת ליל מוצאי שבת וטהורה לביתה, אלא מיום שני דהיינו יום ראיית הדם וכשהיא חוזרת ורואה בשמיני לכתמה שהוא שביעי לראייתה הרי זו טהורה לערב כסוף נדה לרשב"א ואם ראתה עוד יום שני ויום ג' עדיין אינה אלא זבה קטנה נמצא ר' מחמיר עליה לענין זיבה ור"ש מקל עליה לענין זיבה. והרמב"ן נ"ר הקשה היאך היא מונה לר' משעת ראיית כתמה והלא כתמים אינן אלא מדרבנן דאלו מדאוריתא טהורה גמורה היא וכיון דכתמים דרבנן וראייתה דבר תורה היאך אתה מונה לה פתח נדתה משעת כתמה הא אין ראוי למנות אלא משעת ראייה וכדתניא בפ"ק דמכלתין (ו, א) ברואה כתם ומקולקלת למנינה ואינה מונה אלא משעה שראתה. ולפיכך פירש הוא ז"ל שלא תלה ר' אלא כתמה בראייתה אבל ראייתה בכתמה לא תלה. וכתמה בראייתה לומר שאינה מטמאה עצמה וקדשים למפרע שאינה מקולקלת למנינה מיום לבישת החלוק אבל מכל מקום עיקר מנין נדה וזיבה מיום ראייה מנין כדן תורה וחוששת נמי ליום מציאת כתמה כדן דבריהם, ולפיכך אמרו שהוא מתקן הלכותיה לידי זיבה כלומר שאינה תולה כתמה בראייתה, אלא במקום שאין חילוק ספירת זבה ביניהם דהיינו אותו יום שמנין ימי הנדה וזיבה אחד הוא בין לכתם בין לראייה. ונמצאו כל הספירות כדן תורה משעת ראייה, וכשהוא מעת

לעת הוא אומר אינה תולה ונמצאת מקולקלת לכתם ומונה משעת ראייה, נמצא כשהוא אומר תולה מתוקנת לגמרי, וכשהוא אומר אינה תולה היא מקולקלת לגמרי, אבל לר' אפילו בשעה שהיא תולה כתמה בראייתה הוא מעוותה לידי זיבה שהרי אסורה לשמש עד יום ז' לראייה שהוא יום שמיני לכתמה ואם ראתה בו ביום חוששת לזיבה בודאי, נמצא לר' שאפילו בשעת תיקונה כלומר שהיא תולה הוא מעוותה שתולה כתמה בראייתה ואינו תולה בראייתה בכתמה ולא השוה מדותיו ע"כ. ומה שפירש הרמ"ז"ל הוא עיקר וכך הוא ר"ל כשהוא מתקנה לגמרי ותולה כתמה בראייתה ומתקנה לגמרי לימי זיבה עד שתראה שלשה ימים משוה מדותיו כשהוא מתקנה לגמרי וכשהוא מעוותה לגמרי אם אין כתמה וראייתה מיום אחד רבי שמעון מעוותה משעת לבישת החלוק והיינו דאמרינן עוותי מעוות לה, ואם כן אינו משום [משוה] מדותיו אלא אם ראתה הכתם קודם מעת לעת מקילין לה לימי לה לימי זיבה ואם ב' ימים ראתה הוא חושב סוף נדה אם ראתה בו עד [עם] ב' ימים ותהיה גדולה ורבי שמעון הוא חושב שהוא סוף אינה אלא זבה קטנה שהוא בראיה יום אחד. ועדיין אינו מחוור בעיני כל הצורך שהרי כל הנשים מתוקנות ומעוותות לר"ש כדרך שהן מתוקנות ומעוותות לר', שאלו מצאה כתם ביום ראשון ויום שני ראתה דם הרי זו מקולקלת למנינה בין לר' בין לר"ש, ולא ראתה כתם דלא וראתה דם בו ביום מתוקנת לר' כר"ש ומאי מתקנה ומעוותה דקאמר אין זה מתקנה וזה מעוותה, אלא הרי זו מתוקנת וזו מעוותת דלדעת הרב אף כשראתה ביומה של כתם אליבא דר' חוששת למעת לעת של ראייה מחמת הכתם ונמצאת זאת מקולקלת לר' ומתוקנת לגמרי לרשב"א. ור"ח ז"ל נראה שפ"י ראתה כתם ואח"כ ראתה דם כלומר שראתה דם מיד באותו יום, ואמר ר' תולה כתמה בראייתה מעת לעת לומר שאני אומר מעת לעת לראייה היה הכתם, ורשב"א אומר אין אומרים שהיה הכתם אלא ביומו והרי כתמה וראייתה ביום אחד וזהו מתקנה ומעוותה, דאלו היתה מציאתה וראייתה בימי זיבה לר' הרי זו מקולקלת לזיבה גדולה שהרי הא מונה לה יום אחד לכתמה ויום אחד לראייתה, ואלו ראתה עוד יום אחד הרי זו זבה גדולה, ואלו לרשב"א אינה נעשית זבה גדולה עד שתראה עוד ב' ימים. ואיני יודע להלום השמועה לפירושו דאם כן לעולם הוא מתקנה ומאי קאמר לעיל מתקנה עוותי מעוות לה, ומאי דאפיך רב נחמן מאי קאמר ועוד צל"ע. ורחוק הוא לומר דמעיקרא הוה סבירא להו בנמצא יום א' וראתה ביום שני קאמרינן וכי אמר רב נחמן לא תיפוך חדית נמי בפ"י דברואה ביום מציאה קאמרינן.

הא דבעא מיניה ר' זירא מר' אסי כתמין צריכה הפסק טהרה או לא. פירש רש"י ז"ל ברואה כתם בימי נדה אי צריכה הפסק טהרה בז' לטבול בערב או לא ולא הוה בידיה, זימנא אחרינא אשכחיה ויתיב וקאמר הך מילתא דר' ומפרי עלה אמר ר"ל והוא שבדקה בין השמשות של שביעי לכתמה להפסיק בטהרה אבל לא הפסיקה בטהרה גליא אדעתה דמיום ראייתה נקטה ומטמא למפרע משעת לבישה ור' יוחנן אמר אע"פ שלא בדקה דכיון שיכולה להתלות כדר' לאו בגלויי דעתה תליא מילתא ולא מפסדה מידי. א"ל ר' זירא לר' אסי מדפליג רבי יוחנן ורשב"ל לענין תליא בבדיקה ולא בדקה מכלל דאורחא הוא לבדוק ביום ז' לכתמה ולהפסיק בטהרה ע"כ. וזה כדרך פירושו שפ"י למעלה שלדברי ר' מונה לכתמה לביתה וכבר כתבתי שא"א לפרש כן שאין מונה אלא לראייתה. ועוד דאי איפשטא שיתלה דלר' בקפידתה ובדיקתה דאי מדינא תולה בכתמה אע"פ שהיא אינה תולה בו מאי הוי ולמאי תטמא למפרע לטהרות ובעלה ולמה אסורה לביתה. ולעולם אי איפשר לתלות סברא חלושה כזו בר"ל. ולי נראה ברואה כתם בימי זיבה ואי נמי בדין דכולהו משוינן להו כזבות דקא בעא מיניה אי בעיא הפסק טהרה עד שלא תספור ז' נקיים כרואה או לא. והשתא אתי למידק מהא דר"ל דבעיא הפסק טהרה כרואה דאפילו בכתמים חיישינן למעין פתוח דמדקאמר ר"ל שאין תולה כתמה בראייתה שלא לטמא למפרע מעת לעת של ראיית הכתם אלא כשבדקה והפסיקה בטהרה ביום ראיית הכתם הא לא בדקה לא לפי שיש לחוש שמא מעיינה פתוח ועם סילוק ידיה מכתמה ראתה דם ויש לה לטמא למפרע מעת לעת של מציאת הכתם. אלמא רואה כתם כרואה דם והילכך אפילו היא צריכה הפסק טהרה דחיישינן שמא עם סילוק ידיה מכתמה ראתה דם. ועוד שתפסוק בין השמשות בטהרה אינה סופרת ז' נקיים שלא כדרך שאמרו ברואה. ור' יוחנן דאמר אע"פ שלא בדקה טעמא משום דכיון שלא הרגישה ממש בדם וטמא למפרע דרבנן לא חיישינן, ולקולא אזלינן ותלינן כתמה בראייה זו של יום שני כל שהיא מעת לעת של ראיית הכתם כנ"ל.

משמשת שמיני ולילו וארבעה לילות מתוך י"ח יום. ואתיא כר"ש דאמר אחר מעשה תטהר אבל אמרו חכמים אסור לעשות כן כדי שלא תבוא לידי הספק שאלו היתה מותרת לגמרי לשמש אחר מעשה אף כן הרי זו משמשת עוד כל ימי שימור שהרי טובלת לאחר שתנץ החמה והרי היא מותרת לאחר מעשה הטבילה. ואני תמה אחר שאינה רואה מבערב למה לא אמר משמשת חמשה לילות שהרי היא טהורה גם ליל תשיעי שאינה רואה עד הבקר. וראיתי לרש"י ז"ל שפי' שמיני כלו דהיינו לילה ויום וכן לילו שהוא מוצאי שמיני ואינו מתיישב בעיני דליל מוצאי שמיני אינו ליל שמיני והיאך קורא אותו לילו ומ"מ נ"ל ראייה לדבריו דמדקאמר אם היתה רואה מבערב אינה משמשת אלא שמיני ולא קאמר שמיני ולילו דאלמא שמיני היינו כל שמיני כלומר לילה ויום.

האי דנקט בבריתא: **מנין י"ח יום לפי שפתח נדה מי"ח כי"ח ומשם ואילך חוזרת חלילה.** ונ"ל דמשום הכי לא קתני ומשמשת ליל י"ט לפי שלא מנה אלא הלילות שהיא משמשת קודם שיגיע זמן פתח נדתה ואלו ליל י"ט יום כבר נכנס בזמן הראוי לפתח נדתה. ור"ח ז"ל כתב זו מן הדין היה לה לטבול י"ח ומשמשת כדין כל ימי השמור שטובלת בערב ומשמשת מיהו אמרו רבותינו אזהרה לבני ישראל שיפרשו מנשותיהן סמוך לוסתן שנאמר והזרתם את בני ישראל מטומאתם וכמה עונה שהיא י"ב שעה ולפיכך כיון שהגיע יום י"ט שהוא יום תחלת נדה מוזהר עליה שלא לשמש לילי יום י"ט דהרי היא נדה, ואינו מחוור בעיני כלל ויש בו תימה דהא אוקימנא כשאינה רואה בלילה ועונה שאמרו אינה אלא אותה עונה ממש שהיא ראוה בו כדאיתא לקמן. ומיהו איפשר שהרב ז"ל מפרש רואה בערב ואינה רואה בערב דהיינו בתחלת הלילה אבל בחצות לילה היא רואה ולפיכך צריכה לפרוש מתחלת הלילה של יום י"ט ואינו מחוור דמדקאמרינן שמיני ולילו משמע ודאי שכל הלילה שלו ועוד יש בפ"י זה תמיהות וגמגומין ומה שכתבתי נ"ל עיקר. וכולהו מנייני דקא נסיב בכולה שמעתין מהאי טעמא נסיב להו דלא הדרא לפתח נדתה עד תשלום אותו מנין. והא דקתני ברואה שני ימים טמאים ושני ימים טהורים משמשת עשרים ואע"פ שפתחה של זו י"ט, היינו טעמא משום דאתא לאשמועינן דאינה משמשת בי"ט דכיון שראתה י"ז וי"ח יש ל"ז שמוש בי"ט שהוא בימי נדה ולפיכך הוצרך לומר משמשת עשרין, ודכותה ברואה ח' ימים טמאים וח' ימים טהורין משום דכיון שיש בשמינייים השלישי שני ימי זיבה ויש להם שימור בשמינייים הרביעי לפיכך המשיך המנין אפילו לתוך ימי ההקף השני ואע"ג שפתח נדתה יום י"ט, וכיון שנכנס לתוך ימי זיבת ההקף השני ואינה חוזרת לה לפתח

נדתה מעתה עד מ"ט יום כנ"ל. ועוד שלא היה יכול לתת סדר כלל לשמושה בלי מנין זה, פי' ר"ל שאחר ז' ימים של נדה.

ותשמש בי"ט. כלומר דעשירי וי"א אין להם שימור. וא"ת והא עשירי יש לו שימור לר' יוחנן דאמר בשלהי מכלתין (עב, ב) עשירי כתשיעי ור"ל הוא דאמר עשירי אין לו שימור והיכי נסבי ליה אליבא דר"ל, ורב ששת נמי דמתרץ משום גרגרן אמאי נסיב כר"ל דלא קי"ל כותיה. ורישא דבריתא על כרחין אית ליה עשירי כתשיעי מדקתני ברואה יום אחד טמא ויום אחד טהור שאינה משמשת אלא שמיני ולילו ודי' לילות מתוך שמונה עשר יום דאם איתא תשמש יום י"ח אע"פ שראתה יום י"ז. וי"ל דקסבר האי מקשה דודאי היכא דלא ראתה ביום י"א ה"ל י"א שימור לעשירי דאף הוא בימי זיבה אבל ראתה י"א כיון דאי איפשר לה לעשות שימור בימי זיבה אלא בימי נדה לית ליה שימור, דאין שימור אפילו לזיבה קטנה בתוך ימי נדה ורב ששת נמי אית ליה כי האי סברא, ורב אשי אמר דלא, דכיון דעשירי כתשיעי אפילו היכא דלא אישפטא למיעבד ליה שימור בימי זיבה כי הכא על כרחין עבד ליה שימור בימי נדה. וא"ת בריתא תיקשי ליה לר"ל. י"ל דמתרץ לה כרב ששת משום דגרגרן דתנן אסור וקסבר דרואה בי' ומשמשת בי"א כ"ש דהוי גרגרן ואסור והיינו רישא דבריתא.

שבעה ימים טמאין וז' טהורין משמשת רביע ימיה. ודוקא ברוא מבערב שאלו לא ראתה מבערב משמשת רביע ימים ועוד לילה אחת של קודם ראייה שניה. והאי דנקט מתוך כ"ח יום היינו משום דאין פתיחה של זו עד כ"ט לפי שבראייה השניה עדיין יש די' ימים מימי זיבה ונעשה בהן זבה גדולה ואינה חוזרת לפתח נדתה עד שישלימו לה ספורים נקיים לזיבתה ולפי' משמשת לעולם רביע ימיה. ור"ח ז"ל פי' שבוע טמא טומאת נדה ושבוע טהור ועוד וטמא מקצתו מימי זיבה ומקצתו מימי נדה ועוד שבוע הספור לז' נקיים הרי כ"ח ולא שמש זולתי שבוע אחד לבד. סבור הרב ז"ל דלעולם חוזרת לפתח נדתה מי"ח לי"ח בין רואה בין אינה רואה וגם הרמב"ם ז"ל כן כתב ואי איפשר להעמיד שמועתינו לדבריהם כלל שאם כן אין זו משמשת בכל כ"ח יום ז' ימים, שהרי לפי חשבון זה כשאתה מונה ומוציא כל ימיה מי"ח לי"ח בין רואה בין אינה רואה, נמצאת אומר שאינה משמשת כלום בכ"ח השניים, ובכ"ח השלישיים אינה משמשת אלא ו' ימים בשבוע הרביעי, לפי שצריך לשמור יום אחד כנגד שני ימים מימי זיבה שראתה בהן בשבוע השלישי, וכן סיפא דקתני וכן למאה וכן לאלף לא תמצא שמושה בימי זיבתה לעולם אלא אי"כ תאמר שאינה

חוזרת לפתח נדתה משנעשית זבה גדולה עד שתספור ז' נקיים. וז"ש בפרק בנות כותיים (לז, ב) מה ימי נדתה אין ראויין לזיבה ואין ספירת ז' עולה בהן כלומר לפי שאי אפשר, וכמו שאמרו שם וכי דנין אפשר משאי אפשר לומר שאי אפשר לספירת ז' זבה גדולה בימי נדתה לפי שאינה נעשת נדה עד שישלימו לה ז' ספורים נקיים וכפרש"י ז"ל. והא דאקשינן הני ארביסר הוו, הכי קא מקשה בחי ימים הרביעיים שהן טהורין למה תשמע ז' והלא צריכה היא לשמור יום לספירת עשירי וי"א של ימי זיבה שראתה בהן בחי ימים השלישים וכדאמרינן ברישא דהני שמור בעו ופריק רב אדא זאת אומרת ימי נדה שאינה רואה בהן עולין לה לימי זיבתה כלומר לשמור דזיבה קטנה וכן פירש רש"י ז"ל הראב"ד ז"ל והוא עיקר. ועוד קשה לדבריהם שהרי אמרו במקומות הרבה שהרואה יום מ"א לזכר ויום פא לנקבה הרי היא תחלת נדה ואין מונין לימים שקודם לכן והטעם לפי שכבר נשלם המנין וכל שעברו עליה י"ז בלא ראיית דם חזרה לפתח נדתה וגם הרמב"ם ז"ל הודה ביולדת שמפסקת ומתחלת למנות מתחלת ראייה ראשונה שלאחר מלאת. ואין אלו אלא דברי נביאות דמאין לו לחלק בין יולדת לשאר נשים בפתחי נדה. ועוד דלפי דבריו כל הטועות הרי הן מקולקלות לעולם דהרי נגעל דלת פתחיהן בפניהם, ואלו במסכת ערכין תניא (ח, א) טועה שאמרה יום אחד טמא ראיתי פתחה י"ז כלומר שאפילו היה תחלת ימי נדות הרי השלימה עליו ששה ימים ועמדה עוד י"א יום אחרים אחריהן בימי זיבה ונמצאת חוזרת לפתח נדתה וזה דבר מבואר בכמה מקומות יותר ממה שכתבנו וכן כתב הרמב"ן נ"ר כאן והאמת כמו שכתב.

בס"ד

פרק

סליק

הנדה

דס

פרק

דף נד - ב

מתני' הכי גרסינן : ותו הא דתנן המפלת כמין קליפה וכו'. ותרתני קא בעי כלומר יבש מעיקרו ואפילו אין יכול לשרות ולחזור לכמות שהיה מנא לן דמתני' סתמא קתני דכל דם יבש ואפילו אינו נימוח טמא, ותו הא דתנן דאפילו בהנך דהוו כעין בריה מנלן דכשנמוחו אמרינן דאיגלאי מילתא דדם הוה וטמא, וכבר הארכתני בזה בפרק המפלת בס"ד, ואע"פ שלא נראה כן מדברי ר"ח ז"ל.

דף נח - א

אי מה היא מטמא באבן מסמא אף דמה מטמא באבן מסמא. פירשו בתוספות בשם רש"י ז"ל אבן מונחת על גבי יתדות וזב יושב עליה וכלים תחת האבן ונפקא לן דטמאין מדכתיב וכל אשר יהיה תחתיו יטמא כלומר כל אשר יהיה תחתיו של זב. והקשו עליו חזא דקרא דוכל אשר יהיה תחתיו מוקמינן ליה בפי' בנות הכותיים (לב, ב) לעליונו של זב, וכל אשר יהיה הזב תחתיו קאמר, ועוד דבת"כ (פרשת מצורע פ' ג') דרשינן אבן מסמא מוכל המשכב כדתניא מנין לרבות עשר מצעות זו על גב זו על גבי אבן מסמא תלמוד לומר וכל המשכב. ועוד אי מוכל אשר יהיה תחתיו אפילו שאר כלים שאינן ראויים למשכב ומושב נמי ובמסכת עירובין פרק בכל מערבין אמרינן דלא כדאמרינן התם כל שהזב נשא עליו טהור חוץ מן הראוי למשכב ומושב והאדם. ועוד מאי שנא אבן מסמא דנקט ליתני דף ועוד מאי שנא אבן מסמא דמשמע אבן גדולה שאינה מטלטלת כדאיתא בפרק תינוקת לקמן (סט, ב) דאמרינן אבן מוסמא כדכתיב והיתיאת אבן חזא ושומת על פום גובא. ורשב"ם ור"ת ז"ל פירוש שהאבן גדולה מונחת ממש על הבגדים והיא כבדה כל כך שכשהזהב נשען עליה אינו מכביד על הבגדים והיינו אבן מוסמא דנקט. ומיהו לעיקר שמעתא קשיא דבעלמא משמע דאבן מסמא מרבינא ליה מדין משכב וכדאיתא בת"כ דדרשינן ליה מוכל המשכב, ואלו הכא משמע דהוי כעין טומאת משא מדמעטינן ליה מוהנושא אותם. ובפרק תינוקת נמי משמע הכין דתנן התם הזב והזבה והמצורע שמתו מטמאין במשא עד שימוק הבשר

ואסיקנא בגמי' מאי במשא באבן מסמא דכתיב והיתיאת אבן חדא ושומת וכו' אלמא אבן מסמא היינו משא ובשבת פרק ר' עקיבא (פב, ב) אמרינן כי פליגי באבן מסמא ובמתני' תנן הן והיסיטן אלמא מדין היסט הוא. ובתוספתא דמסכת כלים שנינו אין טומאה לכלי חרס אלא מאוירו ומהסיטו על גבי אבן מוסמא והיסט היינו משא כדאמרינן בפרק העור והרוטב (קכד, ב) אטו נושא לאו מסיט הוא. ועל כרחין אית לן למימר הכין דאי הסט מדין מדרס הוא הא אמרינן בפרק ר' עקיבא דמדרס כלי חרס טהור. ועוד איכא למידק אשמעתא דהא ממעטינן דם הנדה מתורת משכב ומושב מדכתיב אשר היא יושבת עליו ולא דמה ואם איתא דאבן מסמא מדין משכב מרבינן לה מאי קא מקשה תו אי מה היא מטמאה לאבן מוסמא אף דמה מטמאה באבן מסמא, והא מיעטתייה כבר לדמה ממשכב ומושב משום הכי פי' בתוס' דתרי גוויי אבן מסמא נינהו חד כגון שידו או רגלו של זב למטה מן האבן והאבן נתונה עליו וכלים על האבן דהאי משום משא הזב דהיינו היסטו שלא מצינו לו חבר בכל התורה כלה והיינו דאמרינן בשמעת' דממעטי' ליה מן והנושא אותם. וא"ת והלא והנושא אותם אדרבה משמע שהטהור נושא משא הזב או משכב ומושב של זב. י"ל דסמיך אמאי דאמרינן בפרק בנות הכותיים לפי מקצת הנוסחאות הנושא אותם קרי ביה הנשא דמשמע שהוא נשא על הזב או על משכבו ומושבו והיינו נמי כל הנך דאמרן דמרבינן לה לאבן מסמא מתורת משא ודרשינן ליה מוכל הנושא אותם אבל ההיא דבת"כ הוי איפכא כגון שמשכב ומושב תחת האבן והזב יושב על האבן וההוא דרשינן ליה מוכל המשכב.

שמא יעשה עורות אביו ואמו שטיחין. וא"ת והלא מת אסור בהנאה דגמרי שם שם מעגלה ערופה וא"כ בלאו הכי בדילי מיניה. וי"ל דטומאה חמירא להו טפי כדאמרינן בפ"ב דיומא (כג, א) ללמדך שקשה להם טומאת [בגמי': טהרת] כלים יותר משפיכות דמים.

שעיר המשתלח יוכיח. וא"ת למה לי שעיר המשתלח לומי' דם הנדה יוכיח שגורם טומאת משכב ומושב לאחרים והוא עצמו אינו עושה משכב ומושב וי"ל משום דדם הנדה מיהא כיון שהוא גורם טומאת מגע ומשא לאשה הוא עצמו נמי מטמא במגע ובמשא, וא"כ בזב נמי ליהוי הכין שיטמא במגע ובמשא כדרך שהוא גורם לאחרים, אי נמי י"ל דניחא ליה טפי לאיתויי משעיר המשתלח משום שהוא גורם טומאה לאחרים והוא עצמו

טהור
מכלום.

דף נה - ב

סד"א שעיר המשתלח יוכיח. פי' רב יהודה מדסקרתא רצה להכריח דאי אפשר שלא יכתב להוכיח דבעי למכתב זובו טמא טמא הוא דאי לאו הכין אי איפשר לטמאו במשא דאי מדינא דלאחרים גורם טומאה לעצמו לכ"ש הא תניא בבריתא שעיר המשתלח יוכיח. ואי משום דאחרים הוה אמינא למנינא בעלמא הוא דאתא. הא על כרחין לא מיסתיא דלא כתי רחמנא זובו טמא.

אלמא קסבר מי האף כמעין הוא. כלומר דקסבר דמתעגל ויוצא וחוזר ונבלע כרוק ורב סבר דאינו חוזר ונבלע ואינו כרוק. וק"ל לרב דאמר דנגררין דרך הפה ומשום שאי איפשר בלא צחצוחי הרוק א"כ היכי מרבינן לה בבריתא מוכי ירוק אדרבא לא מרבויה אתי אלא היינו רוק עצמו. וי"ל דאה"נ אלא דאגב גררא דהנך הוא דנקטיה ולאשמועינן דטמא ואתא רב ופריש לה לבריתא דלאו מחמת עצמו מטמי ליה ככוחו וניעו אלא מחמת תערובת הרוק שבו. ואינו מחזור דא"כ היאך אקשו בסמוך ורב ניחשוב נמי דמעת עינו דאף היא לדבריו יכול לגררה דרך הפה ומאי קושיא דהיינו רוק ואדרבה לא היה בדין למיחשב מי האף, ועוד דאמרינן לקמן גבי ט' משקי הזב ואלו מי האף לא קתני בשלמא לרב לא פסיקא ליה, ואם איתא אדרבה הוה ליה למימר בשלמא לרב הא תנא ליה רוקו אלא י"ל דהוצרך לרבות דאי לא הוה אמינא שאינו מטמא אלא רוקו הגמור אבל צחצוחי הרוק כלל כלל לא דהפרש יש בין גוף הדבר לצחצוחין וכדאמרינן זיבה גמורה סותרת ז', צחצוחי זיבה יום אחד כנ"ל.

וזאת לרבות מימי רגליו. ואע"פ דבר"פ יוצא דופן (מ, א) תניא א"ר יהודה זאת היא העולה הרי אלו מיעוטין והכא אמרינן דזאת לרבוויי איכא למימר דהכא מוא"ו דוזאת קא דריש דמוסיף על ענין טומאה שהוזכרה למעלה כלומר וזאת נמי תהיה טומאתו.

דף נו - א

הוא **טמא ואין דם היוצא מפיו ומי האמה טמא**. כלומר אפילו כשיצא לאחר שנעשה זב דאלו ללמד שאינו נעשה זב על ידי דם היוצא מפי האמה מואשה כי תהיה זבה נפקא לן כדאמרינן בריש פרק המפלת (לב, ב) קרא למה לי למעוטי איש מאודם. והא דאמרינן הכא דדם היוצא מפיו טהור אוקיי לה ביבמות בפ' מצות חליצה (קה, א) דוקא בשותת אבל ברוקק טמא משום דאי איפשר בלא צחצוחי הרוק.

הא **כיצד כאן בשרוף כאן בשאינו שרוף**. ואע"ג דר' יצחק מוקי לה ביבש ושאינו יבש חדא דרשא היא דשרוף ויבש תרווייהו חד גוונא נינהו ותרווייהו נפקא מבהם ושאינו שרוף ולח נמי חד גוונא נינהו.

דף נו - ב

מאן **דבדיק בגומא נמי בדיק**. איכא למידק דהא אמרינן בפ"ק דפסחים (ז, א) גבי תיבה שנשתמשו בה מעות מעשר דגומא אינה נבדקת, ותירצו בתוס' דהתם מיירי בגומא מכוסה בקרשי התיבה ואינה נראית.

הא דתניא **שחזרת בנות ישראל בודקות חלוקותיהן בשעת כבוסיהן**. לאו דוקא חלוקותיהן אלא אפילו חלוקות חברותיהן דמתקנות הן חברותיהן כיון שיודעות שחברותיהן רגילות הן ומקפידות בכך. אלא מיהו מסתברא בשכבסתו שפחה ונכרית לא אמרינן שחזקתו בדוק דשפחה ונכרית אינה מקפדת בכך.

ואסיקנא הכין: **דחזקתו בדוק הוא אבל אין חזקתו מתכבס**. דיש בדבר להקל ולהחמיר דאלו לבשה חלוקה בשעת וסתה וכבסתו ולא בדקתו אי נמי שכבסתו שפחה ונכרית ואזלה לה ואח"כ לבשתו ומצאה בו כתם תלינן להקל וה"ל כחלוק שאינו בדוק משום דאין חזקתו מתכבס ואע"ג

דלא אמרינן שודאי אינו מתכבס אלא שאין חזקתו מתכבס וספיקא הוי מ"מ כיון דכתמים דרבנן ותלינן בהו לקולא עד שיהא חלוק הבדוק דוקא, הכא נמי תלינן דלאו בדוק ממש הוא. ומיהו היכא דאיפשר למיקם אמילתא אם מקדיר ואם מגליד ודאי עבדינן אבל אם נאבד החלוק שנתכבס עד שלא בדקוהו אם מקדיר ואם מגליד תלינן לקולא כנ"ל. אבל הראב"ד ז"ל כתב כיון דאיכא למיקם עלה דמילתא כר' הילכך בדקינן לכתם ונראה מדבריו שאם אינו יודע לעמוד אעיקר הענין כגון שאינו בקי במגליד ומקדיר טמאה דאם הוא אינו בקי אין זה ספק בדרבנן אלא ספק הבא לו ממיעוט ידיעתו. ומ"מ כל שנאבד החלוק או נתכבס קודם שעמדו עליו לבדוק את הכתם תולין בו להקל בשל דבריהם ואיפשר נמי דאף הרב ז"ל לא כתב כן אלא בשיכול למיקם אמילתא הא אם אינו בקי אינו חושש אלא תולה להקל.

אמוראי נינהו אליבא דר' יוחנן. וא"ת מ"מ מתניתין דהכא תיקשי ליה לר' יוחנן דמתניתין אמרה מקבלין אפילו מתרמוד ואיהו אמר אין מקבלין גרים מתרמוד. איכא למימר תנאי נינהו כדתני רמי בר' יחזקאל בשילהי פרק קמא דיבמות (טז, א) אין מקבלין גרים מן הקרדויים ולא מן התרמודיים ור' יוחנן דאמר כההוא תנא.

וחכמים מטהרין שלא נחשדו על כתמיהן. וא"ת והא כתמים דרבנן נינהו ודרבנן ליתלהו וי"ל דאינהו סבירא להו דכתמים דאוריתא דלא ידעי למידרש בבשרה עד שתרגיש בבשרה. ולי נראה דכתמים דהכא לא כתמים הנמצאים בלא הרגשה קאמר אלא כתמים הבאים בהרגשה אי נמי כתמי בדיקה, דכולהו כתמים מקרו והנהו דאוריתא נינהו.

מתני': בית הטמאות של כותיים מטמאין באהל מפני שקוברים שם את הנפלים. פ"י קוברים אותם לשעות אבל מסירין אותם משם דאי לא נשותיהם נדות היאך משמשות שם וא"ת שאינן מקפידין א"כ ספק מתים הם, ואנן בפרק בנות כותיים (לא, ב) לא תנן אלא שמטמאין משכב תחתון כעליון מפני שהם בועלי נדות ודוקא נשוי אבל פנוי לא ואם איתא טמאי מתים נינהו אלא ודאי כדאמרן.

הא דאמרינן: **דילמא כהן טמא הוא**, לאו למימר שיהא כהן טמא רשאי ליכנס וליטמא בבית הקברות אלא ודאי אסור וחייב על כניסתו כדאמרינן בפ"ג מינין אסורין בנזיר (מב, ב) אמר רב הונא נזיר שהיה עומד בבית הקברות והושיטו לו מתו ומת אחר חייב. ואמרינן נמי בפרק מי שאמר הריני נזיר (יז, א) נזיר והוא בבית הקברות מי בעי שהייה למלקות. אלא דכותיים לא סבירא להו הכין אלא כל שהוא טמא מישראל שרו ליה ליטמא וליכנס לבית הקברות.

אילן המיסך על הארץ. פרש"י ז"ל כגון סמוך לבית הקברות וזימני דמקרי להו בין השמשות וקברי.

והפרעות אבנים גדולות ובולטות מן הגדר וקבר תחת אחד מהן ואין יודעים תחת איזו מהן והיינו ספיקייהו. ויש להקשות דאי ברשות היחיד נינהו ספק טומאה ברשות היחיד ספיקו טמא דבר תורה ואפילו בשאינו מהלך על פני כולה היה לנו להאמין את הכותי מפני שאינן חשודין על דבר תורה ואם ברשות הרבים הן ספיקו טהור דבר, דבר תורה ואע"פ שגזרו עליהם מפני שהוחזקה שם טומאה, אפילו במהלך על פני כולה למה נאמן דהא גזירה דרבנן לית להו. ועוד הקשה הראב"ד ז"ל דא"כ מאי שנא סככות ופרעות דנקט ה"ה לזיזין וגזוזטראות ועל כן פי' הראב"ד ז"ל הסככות שענפיו אחת למעלה ואחת למטה ואין שם אהל שלם אלא שרואין את העליונות כאלו הן למטה והתחתונות כאלו הן למעלה ואע"פ שאין העליונות כדין התחתונות אלא עדיין נשאר שם אויר מועט נעשה כלו אהל שלם וכן הפרעות אבנים שיוצאות מן הגדר ואינן נוגעות זו בזו אלא שראויות לקבל מעזיבה נעשות אהל שלם ומביא טומאה מדבריהם ועשאום כספק טומאה וזהו ספיקן שאין אהל שלהם שלם ובשקברו שם בודאי מיירי ואע"ג דאמרינן בסוכה (כב, א) שאין אומרים גוד אחית וגוד אסיק אלא בתוך שלשה משום לבוד, וגבי קורות הבית תנן שאפילו אין ביניהן טפח טומאה תחתיהן ביניהן טהור אלא לאו כסתום דאמי, שאני הכא דכיון שקבל מאילן אחד ומכותל אחד הוי חיבור ומשלים אהל שלם ע"כ. וכן כתבו רבותינו הצרפתים ז"ל. והביאו ראייה מדאמרינן לקמן בפרק בתרא (סח, ב) גבי הזב והזבה שבדקו סככות ופרעות לאו אוהלא הוא ורבנן גזרו עליה והיינו משום שהענפים מובדלים, כדאמרן, ותניא במסכת אהלות (תוספתא פ"ט) ואלו הן סככות אילן המסך על הארץ ר' יהודה אומר רואין את התחתונות כאלו

הן עולות למעלה והעליונות כאלו יורדות למטה ואם היו נוגעות זו בזו כפותח טפח מביאות את הטומאה, וחוצבות פרעות אבן היוצא מן הגדר והיו נתונים על הגדר רואין אותן כאלו הן כבושות עליהן. ומהא נמי שמעינן דדוקא שאין בין הענפים של סככות פותח טפח הא יש ביניהן פותח טפח האויר מפסיקן.

אמר ר' יוחנן במהלך ובא על פני כולה. פ"י ודוקא בכהן אוכל תרומה דאי לא איכא למיחש לכהן טמא כדאמרינן לעיל. והקשה ה"ר שמואל ז"ל אלא היכי קתני נאמנין לומר קברנו שם את הנפלים ואין נאמנין לומר על הסככות הא בכהן אוכל תרומה ומהלך ובא על פני כלה כאן וכאן נאמן ואם אין כהן שלהן מהלך על פני כלה ואכל את התרומה כאן וכאן אינו נאמן וא"כ ניתני נאמנים על הסככות ונוקמה בכהן מהלך ובא על פני כלה ואוכל תרומה כדקתני בבריתא. ותירצו בתוספוי דלתנא דמתניי פשיטא ליה הא ואי משום חדוש דלא אמרינן רצועה נפקא זה אינו חדוש בעיניו כל כך.

בס"ד

פירקא

סליק

כתם

הרואה

פרק

דף נו - ב

מתניי': הרואה כתם על בשרה כנגד בית התורפה טמאה. כלומר אע"פ שעברה בשוק של טבחים כדאיתא בגמרא דכיון דמגופה חזיא ובגופה אשתכח רגלים לדבר דמגופה אתא אלא א"כ אשתכח על חלוקה נמי כדאיתא בגמרא והא דתנן בסמוך תולה בכל דבר לאו ארישא דהא מתניי קאי אלא אראתה על חלוקה דסליק מינה.

על חלוקה מן החגור ולמטה טמאה. פירוש חגור סינר שחוגרין בה הנשים והוא כנגד בית התורפה וכדאיתא בבריתא בגמרא ארוכה שלבשה חלוקה של קצרה אם מגיע כנגד בית התורפה של ארוכה שתיהן טמאות ואם כנגד בית התורפה טמא ואם לאו טהורה של קצרה קצרה טמאה וארוכה טהורה וקצרה שלבשה חלוקה של ארוכה אם מגיע כנגד בית התורפה של ארוכה שתיהן טמאות ואם לאו כנגד בית תורפה של קצרה קצרה טמאה וארוכה טהורה. והא דתנן מן החגור ולמעלה טהורה איכא למימר דוקא בשלא נזדקרה אי נמי בדלא ידעה אם נזדקרה אם לאו דמסתמא לא חיישא לשמא נזדקרה אבל אם נזדקרה חיישינן אפילו בלמעלה כלמטה, שהרי חזר מה שלמעלה כלמטה, אבל הראב"ד ז"ל נראה דסבירא ליה דאפילו בשנזדקרה לא חיישינן אלא מימר אמרינן דעברה בשוק של טבחים א"נ נתעסקה באותו המין ולאו אדעתא ונ"ל טעם לדבריו דאם איתא דמגופה אתא כשנזדקרה א"א לו לדם לינטוף וליפול על חלוקה לבד, אלא שותת היה ויורד על בשרה ומבשרה לחלוקה אי נמי על חלוקה ועל בשרה יחד, אבל השתא דאשתכח בחלוקה לבד ולא על בשרה ודאי לאו מגופה אתא אלא מעלמא.

גמרא: אמר שמואל בדקה קרקע עולם וישבה עליו ומצאתה עליו דם טהורה שנאמר בבשרה עד שתרגיש בבשרה. נראה דהשתא הוה משמע להו לבעלי הגמרא דשמואל טהורה לגמרי קאמר ואפילו מדרבנן ותדע לך מדאקשינן עליה כל הני תיובתא ולא משנינן התם מדרבנן. עד דאתא רב ירמיה מדפתי וחדית מודה שמואל שהיא טמאה מדרבנן, ואלו הוה סבירא לן השתא דשמואל מדאוריתא דוקא משמע להו לבעלי הגמרא דשמואל טהורה לגמרי קאמר ואפילו מדרבנן ותדע לך מדאקשינן עליה כל הני תיובתא ולא משנינן התם מדרבנן. עד דאתא רב ירמיה מדפתי וחדית מודה שמואל שהיא טמאה מדרבנן, ואלו הוה סבירא לן השתא דשמואל מדאוריתא דוקא קאמר וכי אקשינן עליה הנך תיובתא לומר דטמאות נינהו ואתא רב ירמיה לתרוצי דלאו מדאוריתא טמאות אלא מדרבנן, לא הוה ליה למימר בהאי לישנא אלא הכין ה"ל למימר מאי טמא דקתני מדרבנן, אלא השתא דקא מתרץ מודה שמואל דטמאה מדרבנן משמע דעד השתא הוה סבירא ליה דשמואל טהורה גמורה קאמר, ופירווקיה דרב אשי נמי הכא מוכח, והא דקא מייתי שמואל קרא לאו למימרא דמדאורייתא בלחוד קאמר אלא ה"ק טהורה מדאורייתא דכתיב בבשרה עד שתרגיש בבשרה וכיון דמדאורייתא טהורה לא חשו לה חכמים להחמיר עליה. ועל כרחין אין לן למימר הכין לפרוקיה דרב אשי דאמר שמואל דאמר כר' נחמיה ור' נחמיה מדרבנן היא, שלא גזרו על

כתמים שבדבר שאינו מקבל טומאה. ועוד דלטהר דבר שאינו מקבל טומאה מה שייד לאיתויי מקרא דבבשרה עד שתרגיש בבשרה דאי מההוא קרא אפילו בדבר המקבל טומאה טהורה עד שתרגיש אלא דהכי קאמר שמואל טהורה מדאוריתא וכיון שכן אף מדבריהם טהורה שלא טמאו כתמים הנמצאים על דבר שאינו מקבל טומאה ואיפשר מפני שלא גזרו אלא על המצוי ודבר שאינו מקבל טומאה אינו מצוי שתשב עליו או שתשתמש בו בישיבה ולבישה וכיוצא באלו שדרך של כתמים לימצא. ובנמוקי מורי הרב ז"ל טעמא לפי שלא גזרו אלא על דם שנמצא בדבר שראוי לטמאו מחמת נגיעת דם דאשתכח בגויה ואגב הכי מטמי גם האשה. וא"ת א"כ אמאי לא פריך ליה מכל כתמים דטמאים דתנן בפרק בא סימן (נב, ב) הרואה כתם מקולקלת למנינה ובפרק דם הנדה (נו, א) תנן הכתם שנמצא בחלוק טמא עד שעת הכבוס. וליכא לדחויי דהתם לטהרות חדא דמקולקלת למנינה וחוששת משום זוב לבעלה היא. ועוד דאפילו לטהרות קאמר שמואל דטהורה מדאקשינן עליה מיהא דתניא ובהסטות ובמגעות הלך אחר הרוב. והכא בפירקין נמי תנן מן החגור ולמטה טמאה ולמה הניח להקשות מאלו שהם פשוטות יותר וקא מהדר אהנך דאינם פשוטות. ועוד הקשו בתוספו כי היכי דמשני בסמוך בקושיא דהיסטות ומגעות אימר ארגישה ולא אדעתא, לישני נמי על קושיי דעל בשרה ספק טמא ספק טהור טמא וכן על מתניי דכנגד בית התורפה טמאה, ומיהו בזו יש לי לתרץ דאימי ארגישה ולא אדעתא לא שכיח ודוחק הוא לומר כך אלא התם בלחוד הוא דקאמרינן משום דרוב ימיה בהרגשה וכדאיתא הכא בהדיא אבל הנך קושיית' ודאי קשיין, ותירצו בתוס' דכולהו משניות דכתמים איכא לדחויינהו דאימא מזמן מרובה בא הכתם ולכך טמאה דשמא הרגישה ומדעתה אלא ששכחה אבל הני דמיתנין בגמרא דרואה כתם על בשרה מסתמא מזמן קרוב בא הכתם דאלו מזמן רחוק בא לא היה מתקיים בו כ"כ אלא היה עובר אגב זיעה והילכך אם איתא דארגשה מדכר הות דכירא, ועל שפתי הספל, ואי נמי שהוא נתון תחת הכר, ונמצא על שלו, כל הני מזמן קרוב באו בודאי ואם הרגישה מדכר דכירא. והיסטות ומגעות אע"ג דאפילו בשמצאתן בחלוקה מיירי ואפ"ה פריך מינה, התם שאני דכיון דרוב ימיה טמאין מסתמא מזמן קרוב בא הכתם ואפ"ה משני דילמא מזמן רחוק בא והרגישה ולא אדעתה.

תרת' שמעת מינה. פירש מורי הרב ז"ל דדרשא דהכא דעד שתרגיש ודרשא דולא בשפיר שקולות הן ותרויהו דרשינן להו מדלא כתב בבשר ויש מפרשים דולא בשפיר היינו משום דאין מרגשת ביציאת דם, והקשה

מורי הרב ז"ל דאי סבירא לן דרכה של אשה לראות דם בחתיכה לא מטהרין משום דאינה מרגשת.

אם רוב ימיה טמאין טמאה. פרש"י ז"ל רוב ימיה טמאין כגון אשה שאין לה וסת ורגילה לראות תדיר וכיון שכן אע"פ שלא מצאתה טמא אפ"ה היא מחזקת עצמה בספק נדה כיון דרוב ימיה טמאין והילכך אם נגעה או שהסיטה הלך אחר הרוב. והקשו עליו בתוספות דאע"פ שאין לה וסת כיון שלא מצאתה טמא למה מחזקת עצמה בנדה וזו חומרא אינה כלל בשום מקום. ועוד דאפילו מצאתה טמא לא מטמיי למפרע אלא מעת לעת או מפקידה לפקידה, והיאך תטמאה היסטה ומגעה של זו למפרע שמצאתה טהור משום חשש שמא ראתה, אלא ודאי כל שלא ראתה היסטה ומגעה טהור, והכא אנמצא על חלוקה קאי דאמרינן ספק טמא ספק טהור דאמרינן בסמוך דאי עברה בשוק של טבחים ספקו טהור ומשום הכי קתני בבריתא דאם רוב ימיה טמאים טמאה אפילו עברה בשוק של טבחים מגעה והיסטה טמא, ומורי הרב ז"ל הקשה על זה דא"כ אמאי נקט מגעות והיסטות כיון דחלוקה ובשרה שוין בשרוב ימיה טמאין, לא הוה ליה למיתני אלא והלך אחר הרוב, ולי נראה דהא לא קשיא דאי תנא סתמא הלך אחר הרוב הוה אמינא אפילו לגבי בעלה, קמ"ל מגעות והיסטות דהיינו קדשים וטהרות דמחמרינן בהו טפי מבעלה בכולה מכלתין. עוד הקשה רבינו ז"ל דאם כן מאי קא מקשה תלמודא מאי לאו אם רוב ימיה טמאין טמאה אע"ג דלא הרגישה. וכי לא ארגישה מאי האי דהא כתמים הנמצאים בחלוק חוששים להם ואף על גב דלא ארגישה דהיינו כלהו כתמים דתנינן בכלהו מכלתין והוי טעמא משום דחיישינן דילמא מזמן מרובה אתו וארגישה ולא אדעתא וכדכתבינן לעיל לדעת רבינו יצחק בעל התוס' ז"ל, וזו ודאי קשה מן הראשונה אלא שי"ל דס"ד דמקשה דסיפא דומיא דרישא מה רישא דעל בשרה מזמן קרוב אף חלוקה מזמן קרוב וכגון שבדקה חלוקה סמוך למציאה ואפ"ה קתני דאם רוב ימיה טמאין טמאה ואפילו עברה בשוק של טבחים כנ"ל.

לא אם רוב ימיה בהרגשה חזיא אימא הרגישה ולא אדעתה. תמיה לי אדרבה הוה לן למימר איפכא כיון דרוב ימיה בהרגשה השתא דלא ארגישה אימא מעלמא אתא.

אי בעית אימא מחגור ולמטה. כגון שעברה בשוק של טבחים, על בשרה טמא דאם דאיתא דמעלמא אתא על חלוקה איבעי ליה לאשתכוחי, נ"ל

דה"ק אף על חלוקה איבעי ליה לאשתכוחי אלא כיון שנמצא על בשרה בלבד חזקה מגופה אתא. והא דתנן עברה בשוק של טבחים תולה היינו דוקא בשנמצא על חלוקה ואי נמי על בשרה ועל חלוקה, אבל בנמצא על בשרה בלבד אינה תולה, על חלוקה, כלומר בנמצא על חלוקה בין שנמצא על חלוקה בלבד בין שנמצא אף על בשרה טהורה, דכיון דאיכא למיתלי בטבחים תליא דאם איתא דמגופה אתא על בשרה בלחוד איבעי ליה לאשתכוחי, ולא למימרא דכל דאתי מגופה אבשרה בלחוד משתכח, דהא כל שלא עברה בשוק של טבחים אפילו על חלוקה בלחוד טמאה כדתנן במתניי, אלא מילתא בעלמא הוא דקאמר כלומר כיון דאיכא למיתלי תליא, אלא אי משתכח בבשרה בלחוד, ולישנא נמי הכין מתפרש דאם איתא דתימרו דנחמיר ולימא מגופה אתא, אבשרה איבעי ליה לאשתכוחי וכל דלא אשתכח אבשרה בלחוד לא נחמיר עליה שלא לתלות בטבחים, וא"ת על בשרה בלבד כיון שעברה בשוק של טבחים אמאי לא תלינן דדילמא נקפלו כל בגדיה ונתזו על בשרה וכדתניא לקמן לבשה גי' חלוקים הבדוקים לה אם יכולה לתלות תולה אפילו בתחתון ולא אמרינן אם איתא אעליון איבעי ליה לאשתכוחי, נ"ל דהכא היינו טעמא משום דרגלים לדבר דכיון שנמצא על גופה ומגופה קא חזיא חזקה מגופה אתא דכל היכא דאשתכח בגופה בו חמיר טפי דהא טיפין טיפין מצטרפין בדאשתכח בגופה ועל חלוקה אין מצטרפין כדאמרינן בברייתא לקמן לדעת רוב המפרשים כמו שאנו עתידים לכתוב בס"ד. ובתוס' תירצו דהתם היינו טעמא משום דפעמים שמגבהת שני חלוקים העליונים אבל כולן אינה רגילה כדי שלא יראה בשרה, ואין זה מחוור בעיני משום דהא איכא למימר דאתא מלמטה כנגד בשרה ולא נגע בבגדיה כלל, אלא טעמא דמחמרינן בבשרה טפי כדאמרן.

ואי בעית אימא מחגור ולמעלה כגון שנזדקרה. כלומר מחגור ולמעלה וכשלא עברה בשוק של טבחים. וכגון שנזדקרה כלומר שידעה בודאי שנזדקרה והילכך על בשרה כלומר כל שנמצא על בשרה טמא ואפילו נמצא נמי על חלוקה דכיון דליכא למיתלי ודאי מגופה אתא, דאי מעלמא אתא אחלוקה בלחוד איבעי ליה לאשתכוחי. וא"ת והא כיון שנזדקרה ה"ל למעלה מן החוגר כלמטה מן החוגר וכל שלמטה מן החוגר בין על בשרה בין על חלוקה טמאה וא"כ אפילו נמצא על חלוקה בלחוד אמאי ספיקו טהור. איכא למימר כל שנזדקרה אי איפשר לו לדם שינטף אלא דם שותת ויורד ונוגע פעמים אף בחלוקה אבל שלא נגע בבשרה אי איפשר. והא דאמרינן דאבשרה טמא דוקא בדידעינן דנזדקרה אבל מסתמא לא חיישינן לשמא נזדקרה משום דלא שכיחא שתזדקר. ותדע

לך מדאמרינן איבעית אימא מחגור ולמעלה כגון שנזדקרה ולא אמרינן אימא נזדקרה. ועוד דתנן במתניתין הרואה כתם על בשרה כנגד בית התורפה טמאה ושלא כנגד בית התורפה טהורה סתמא קתני כל שלא כנגד בית התורפה טהורה ולמעלה מן החגור שלא כנגד בית התורפה הוא, והיינו דאקשינן נמי להדיא אם מחגור ולמעלה אבשרה אמאי טמא. ודברים פשוטים הם אלא שהוצרכתי לכתוב מפני שנראה מדברי הר"ם במז"ל שאפילו בסתם חוששים שמא נזדקרה לפי שלא הזכיר בכל דבריו והוא שנזדקרה. ונמצא פסק הלכה לפי מה שפירשתי דכל שנמצא על בשרה בלבד למטה מן החגור אפילו עברה בשוק של טבחים טמאה. וכל שנמצא על חלוקה בין שנמצא על חלוקה בלבד בין שנמצא גם על בשרה אם יכולה לתלות תולה והיינו מתניתין דעברה בשוק של טבחין ומתעסקת בכתמים. נמצא למעלה מן החגור ואין ידוע אם נזדקרה אם לאו לעולם טהורה ואפילו אין לה במה לתלות דחיישינן שמא עברה בשוק של טבחים או נתעסקה בכתמים ולא אדעת', אבל אם ודאי נזדקרה כל שנמצא על בשרה בין על בשרה בלבד בין על חלוקה ועל בשרה טמאה דאמרינן בשעה שנזדקרה שתת הדם ונגע בבשרה, על חלוקה לבד טהורה דאם איתא דמגופה אתא אף על בשרה איבעי ליה לאשתכוחי ואם עברה בשוק של טבחים או שנתעסקה במין טהורה אבל אם נמצא על בשרה בלבד לעולם טמאה, ואפילו יכולה לתלות בטבחים או בכתמים אינה תולה דאם איתא דמעלמא אתא אף על חלוקה איבעי לאשתכוחי וכן פסק הרמב"ם ז"ל, אבל הראב"ד ז"ל כתב דדוקא בשאין לה במה לתלות אבל אם יכולה לתלות תולה אפילו נמצא על בשרה בלבד, ולא ירדתי לסוף דעתו דהא בהדיא אמרינן בגמרא ללישנא קמא דכל שנמצא על בשרה אע"ג דעברה בשוק של טבחים טמאה דאי מעלמא אתא אחלוקה איבעי ליה לאשתכוחי ואע"ג דאמרינן אי בעית אימא מן החגור ולמעלה לא למסתר דינא דלישנא קמא אתא אלא לחדותי דהא אוקמת' אחרינא ואיתא להאי ואיתא להאי ושמא הוא ז"ל סבור דלאוקמתא בתריתא אוקמתא קמיתא ליתא כלל וכיון דכתמים מדרבנן הלך אחר לישנא בתרא להקל.

ולענין שמעתין יש לי עוד לפרש ואי בעית אימא מחגור ולמטה על בשרה בלבד מגופה אתא דאי מעלמא אתא אף על חלוקה איבעיא ליה לאשתכוחי, על חלוקה מעלמא אתא כלומר אם נמצא גם על חלוקה מעלמא אתא דאי מגופה על בשרה בלבד איבעי ליה לאשתכוחי, ואי בעית אימא מחגור ולמעלה כגון שנזדקרה, על בשרה בלבד מגופה אתא דאי מעלמא אף על חלוקה איבעי ליה לאשתכוחי, והשתא אתי שפיר דעל

בשרה דאוקימתא קמייתא ועל בשרה דאוקמתא בתרייתא מפרשי בחד גונא, כלומר דבשרה בלבד, ומ"מ הראשון נ"ל עיקר דכיון דנזדקרה ודם שותת ויורד על בשרה כשחזרה ועמדה על רגליה חזרה ונתלכלכה חלוקה בדם שעל בשרה ולמה נטהר אותה כשנמצא על בשרה ועל חלוקה.

אמר ר' ירמיה מדפתי מודה שמואל שהיא טמאה מדרבנן. פי' ואפילו ביושבת על גבי קרקע דלית ליה כר' נחמיה.

דף נח - א

רב אשי אמר. שמואל דאמר כר' נחמיה דטהורה לגמרי משמע ואפילו מדרבנן, ומיהו באינך כולו מודה הוא רב אשי לרב ירמיה דטמאה מדרבנן בלחוד כיון דלא ארגישה, דלא אתא לאיפלוגי עליה דרב ירמיה אלא בישבה על גבי קרקע ולפרושי דטהורה לגמרי קאמר.

אלא אפילו קרקע דמבדק שפיר ואיכא למימר מגופה אתא ותטמא קמ"ל. האי לישנא דקאמר איכא למימר מגופה אתא לאו דוקא אלא ודאי מגופה אתא, ומשום דרישא דנקט בדוקא כי האי לישנא נקט נמי בסופה וסרכה נקטי.

ומי מחזקינן טומאה ממקום למקום והתניא היתה לה מכה בצוארה וכו'. וא"ת מאי קושיא דילמא לקולא לא מחזקינן ולחומרא מחזקינן י"ל דהכי קאמר כיון דכתמים דרבנן כי היכי דלא מחזקינן לקולא ה"ה לחומרא. וא"ת אמאי לא אקשינן ממתניתין גופה דקתני בהדיא שלא כנגד בית התורפה טהורה אלמא לא אמרינן שמא נטלתו מבית התורפה והביאתו לכאן, לא קשיא דאי ממתניתין הוה אמינא הני מילי בדם בית התורפה שיש בו חשש כתמים דאי איתא דנגעה ביה תרגיש במה שהוא לח ותחוש שלא ליגע במקום אחר עד שתעיין יפה מה עלה בידה, אבל בדם שעל צוארה אע"פ שנגעה בו לא רמיא אנפשה לעיין משום דאינו טמא ואימא הביאתו לכאן. נמצא על קשרי אצבעותיה דוקא שבדקה עצמה ולא נטלה ידיה אחר כך אבל בלא בדיקה ודאי לא חיישינן שמא נגעה ידה שלא בכוונה בבית התורפה דעשויה היא ליזהר שלא תלכלך

ידיה וגם אין לחוש דנגעה בשוקיה ובפרסותיה דהיינו אחזוקי טומאה ממקום למקום, ולמאי דקס"ד למיפשט מינה דמחזקינן טומאה ממקום למקום איפשר דה"ה שלא מחמת בדיקה דשמא קשרי אצבעותיה נגעו בשוקיה מבפנים. מורי הרב ז"ל. מקום חבק פירש"י ז"ל מלשון החבק והקילקי והוא מקום שהגידין קושרין וחובקין בשוק והירך ובערוך פיר' שנועלים השוק באנפליא שיש בה לולאות ומקום חיבוק הלולאות קרי הכא חבק. עוד פ"י בשכופפת שוקה למה שעל יריכה מה שמכוסה מן הבשר על ידי כפיפת השוק על הירך הוי מקום חבק על שם שמחבקים זה את זה.

כשורה מהו טיפין טיפין מהו. פ"י כשורה טיפין עשויין כשורה, וטיפין טיפין שאינן מסודרין כשורה דאי לא תימא הכי כשורה היינו כרצועה, ורשב"ם ז"ל פירש כשורה שורות הרבה וכרצועה שורה אחת, וטיפין טיפין בין עשויין כשורה בין עשויין כשיר בין עשויין שלא כסדור, ובספרים שלנו אין כתוב בהן כשורה אלא כשיר מהו לרחב יריכה מהו טיפין טיפין מהו, ולפי גרסת אלו הספרים דעביד כרצועה היינו כשורה.

מאי לאו לאיתויי כי האי גונא. נ"ל דמדקתני התם ספק טמא ספק טהור טמא קא דייק דאלמא כל שבבשרה טמא ואפילו כי האי גונא. ופרקי לא דילמא דעביד כרצועה והא דקאמר דעביד כרצועה ולא קאמר דעביד כטפה משום דבהא ליכא שום חדוש אבל בדעביד כרצועה איכא חדוש קצת, אבל בתוספו' פ"י דמייתורא דספק טמא ספק טהור קא דייק דאלמא דשמא לאורויי חדוש קא אתי דאי לא ליתני על בשרה ספיקו טמא. הא דאיבעי להו הכא טיפין טיפין מהו ולא דייקי לה מדתניא לקמן כתם ארוך מצטרף טיפין טיפין לא מצטרף, דאלמא טיפין טיפין טהורה. איכא מאן דמפרש דהכא בטיפין שעל בשרה והתם בטיפין שעל חלוקה וכן דעת רבותינו הצרפתים ז"ל. ולי נראה דהכא בטיפין גדולים שיש באחד מהם כגריס ועוד, ולא קא מיבעיא לן אלא אם צורתן מוכחת עליהן שאינן מגופה דאי מגופה לא הוה לה למצאן כי האי גונא, ולקמן מיבעיא לן אם מצטרפין. ותדע לך דהכא אכתי לא איירי' בשיעורי כתמים כלל אלא באי זה מקום ובאי זה ענין נחוש להן ועלה קא בעי ר' ירמיה טיפין טיפין וכשיר ומלמעלה למטה ולרחב יריכה מהו. אבל בשמעת' דלקמן איירי בשיעורין והתם הוה ליה למיבעי אם מצטרפין אלא כדאמרן. וכן מצאתי למורי הרב ז"ל, והקשה מורי הרב ז"ל דמ"מ מדקתני בבריתא טיפין טיפין אין מצטרפין משמע ודאי דאיצטרופי הוא דלא מצטרפי הא אלו איכא בחדא מיניהו כגריס ועוד טמאה. ותירץ דהתם על הבגד

ואיפשר דנגע בהרבה מקומות כפי מה שמתנוועע הבגד סביב ומשום הכי לא דקו לה להא דר' ירמיה מבריתא, דהוה מצי לדחויי דהתם בשמצא בבגד דוקא ומהאי טעמא דאמרינן.

תניא בדקה עצמה וחלוקה והשאלתו לחברתה היא טהורה וחברתה תולה בה. ואוקמא רב ששת לענין דינא כלומר שאין שניה חייבת לתת שכר כובס דאמרה לה אנא אבדיקה דידך לא סמכינא. ונראה דדוקא בבודקת לעצמה אבל בודקת בעדים אפילו לענין דינא אינה תולה בה דהא ודאי בדוק הוא. אלא דק"ל דא"כ הכא הוי טעמא משום דאפילו בריא ושמא לענין דינא לא אמרינן בריא עדיף לאפוקי ממונא ואם כן ליקשי מינה לרב יהודה דאמר בריא עדיף ובנמוקי מורי הרב ז"ל מצאתי אע"ג שיש עדים שבדקה שמא לא בדקה יפה.

אמר רב ששת לענין דינא תנן. הקשו בתוספ' ונימא כאן נמצאו וכאן היו כדאמרינן בפרק המדיר (עה, ב) גבי מומין וגבי פרה. ותרצו הם ז"ל דהתם דוקא הוא שיצאתה האשה מרשות אב לרשות בעל וכן נמי פרה יצאת מרשות מוכר לרשות לוקח, אבל הכא חלוק לעולם ברשות ראשונה דהא שאלתה היא ולא מכר. ולי נראה דאיפשר דלא אמרינן כאן נמצאו וכאן היו לענין דינא אלא לענין טהרות בלבד כהנהו דרפ"ק דמכילת' וכן נראה התם בפרק המדיר לאוקמתיה דרב אשי וכמו שכתבתי שם במקומה ושם הארכתי יותר בס"ד.

דף נח - ב

מאי שנא מהא דתניא שתי נשים שנתעסקו בצפור אחד ואין בו אלא כסלע וכו'. הקשו בתוס' מאי פירכא מהא דשני הכא דלא אישפטא לאפוקי חדא מינייהו דהי מינייהו מפקת. אבל ראשונה שבדקה עצמה דינא היא שתטהרנה. ותירץ ר"ת ז"ל דהכא נמי בנתעסקו זו אחר זו ואלו לא נתעסקה אלא הראשונה טהרתה אם כן היה לנו לטהר אותה לעולם ואפילו כן שתיהן טמאות הכא נמי לא שנא כיון שאין הדבר ברור ממש דינא הוא שתטמא שתיהן, ומשני אפ"ה לא דאמי דשאני התם דאיכא סלע יתירא ואי איפשר לתלות בזו יותר מבזו, אבל הכא שבדקה עצמה

ראשונה למה תטמאנה, אי"נ י"ל דמשום דלענין דינא תולה שניה בראשונה דאימ' לא בדקה יפה ואתה סותר תליית הראשונה לגבי ממונא, אף לענין טומאה תסתור תלייתה, כי היכי דסתרת תליית מתעסקת זו ראשונה משום דכיון דלא תליא לגבי שניה לא תלי לגבי ראשונה. ומשני שאני התם דדין גמור הוא לסתור טהרת הראשונה דלא אלימי משניה, אבל טהרת משאלת אלימי מטהרת שניה מפני שהיתת לה בדיקה באחרונה כשפשטתו.

אמר רב נחמן בר יצחק תולה בפשפשעד כתורמוס. כלומר בכל מקום אע"פ שאין הפשפש מצוי תולה בה עד כתורמוס ואע"פ שהוא שיעור גדול מכגריס.

הא דאמרינן: ארכו כרחבו לענין כתמים. פירש בתוס' לומר שאין תולין בפשפש אלא אי"כ ארכו של כתם כרחבו ואז ניכר ונודע שהוא של פשפש אבל אי לאו ארכו כרחבו לא תלינן ביותר מכגריס. ועל ידי כן פי' הם ז"ל דהכא לא קאי אדרבנן דפליגי עליה דר' חנינא דלדידהו תלינן בפשפש עד כתורמוס אע"פ שאין ארכו כרחבו דאי לאו הכי מאי קאמר ר' חנינא ולדברי חברי אין סוף, דהא לא תלינן רק היכא דארכו כרחבו, אלא ודאי אדר' חנינא קאי דאפילו לדידיה היכא דארכו כרחבו תלינן בפשפש ואפילו ליותר מכגריס. ואין נראה כן מדברי שאר המפרשים אלא כל שהרחש הזה מצוי תלינן בו עד כתורמוס, ואע"פ שאין ארכו כרחבו אלא לעולם תולין עד שיעורו של תורמוס, דעד כאן לא פליגי רבנן עליה דר' חנינא אלא בסתם המקומות דאלו לרבנן תולין לעולם בפשפש בכל מקום, ואלו לר' חנינא אין תולין בו אלא במקום שהוא מצוי ואנן דקי"ל כר' חנינא לא תלינן בפשפש אלא במקום שהוא מצוי ובמקום המצוי תולין בו בכל ענין, עד כתורמוס שר"ח ז"ל פירש הא דאמר רב אסי עיר שיש בה חזירים אין חוששין לכתמיה מפני שהרחש הזה מצוי בחזירים, ואע"פ שאין פירושו מחוור שם מ"מ למדנו מדבריו דאפילו לר' חנינא דקי"ל כותיה אין חוששין לכתמים באי זו צורה שיהיה הכתם במקום שהרחש ההוא מצוי, דהא מסתמא רב אסי כר' חנינא אמרה לשמעתי מדקאמר רשב"ג נראין דברי רבי חנינא מדברי ומדבריהם. והא דאמרינן ארכו כרחבו לענין כתמים לאו למימר שיהא ערוך כצורתו אלא לצייר הרחש הוא בא לומר דבמקום שהרחש הפלוני שרחבו כארכו מצוי שם תולין בו עד כתורמוס.

אמר רב אסי עיר שיש בה חזירים אין חוששין לכתמיה. כבר כתבנו שר"ח ז"ל פירוש משום שהרחש ההוא מצוי בחזירים ואינו מחוור דאם כן לא הוה ליה למיסתם ולמימר אין חוששין לכתמיה דמשמע דאין חוששין להם כלל באי זה שיעור שיהיה ואפילו גדול ככף איש ואלו מחמת פשפש אין תולין בו אלא עד כתורמוס, אלא נראה כפיי שני שכתב הוא ז"ל דאין חוששין לכתמיה כלל מפני שהחזירים מתריזין דם או מפני שמצויין באשפות לאכול הנבלות ומתלכלכים מדם ועד שתאמר בריא לי שלא נגע בי חזיר אינה חוששת לכתמיה וכן כתב נמי הראב"ד ז"ל ודמיה נמי לאידך דאמר רב נחמן בר יצחק דארוקרת כעיר שיש בה חזירים דמיה פיי משום דשכיחי בה טבחי טובא וכן פיי רבינו שמואל ז"ל עיר שיש בה חזירים אין חוששין לכתמים ואפילו לא עברה בשוק של טבחים ואפילו אין לה מכה עליה ואפילו מחגור ולמטה. ואמרו בתוספות דהאידנא אין לתלות בחזירים אם מצאה כתם בחלוקה דאין נראה לומר שבא שם מן החזירים ואיני יודע טעם לדבריהם.

לימא בעד ועד בכלל קמיפלגי. כלומר בכל עד ועד בין דהכא בין בעלמא קא מיפלגי. ואמרינן דבעד ועד דעלמא לא מיפלגי אלא בעד דהכא קא מיפלגי וכהא דר' אבהו א"ר יוחנן רב הונא כר' אבהו ורב חסדא דלא כר' אבהו, אלא עד דהכא בעד דעלמא ובכולהו עד ולא עד בכלל לחומרא, וללישנא בתרא נמי בהא קא מיפלגי וכדאמרינן וקא מיפלגי בעד ועד דהכא כלומר ובדר' אבהו קא מיפלגי וליכא בין לישנא קמא ללישנא בתרא אלא שחייב אדם לומר בלשון רבו וכן פרשב"ם ז"ל. ומורי הרב ז"ל פיי דללישנא בתרא דגריס כיתר מכגריס דאמר רב הונא לענין כתמים, היינו בין לקולא בין לחומרא לומר דבכל ענין כתמים כגריס כיותר מכגריס דהיכא דאשכחת כגריס וליכא מידי למיתלי חיישינן ותלינן בדם נדה, כיותר מכגריס להקל כגון שנמצא כגריס למעלה מן החגור דזה ודאי לאו דם נדה הוא תלינן ביה אפילו כתם גדול מכגריס שנמצא למטה מן החגור, כענין הא דאמרי בסמוך, אבל ללישנא קמא דאמר רב הונא כגריס אינה תולה לא שמעינן מינה הא דדילמא לחומרא בלחוד הוא דאמר הכין משום דשיעורא מסופק ביזן ומספיקא חיישינן להחמיר.

מיתבי היו עליה טפי דמים למטה וטפי דמים למעלה תולה העליון עד כגריס. ופריך מאי לאו גריס מלמטה לא גריס דלמעלה, הכי גרס רש"י ז"ל ופ"י טיפי דמים למטה קטנים, ולמעלה טיפין גדולים, תולה העליון עד כגריס כלומר תולה הכתם הגדול עד כגריס, אבל יתר מכאן אינה תולה ופריך מאי לאו גריס דלמטה, והקשו עליו בתוס' חדא דאין משמעות לשון למטה ולמעלה קטן וגדול. ותו מאי פירכא מי אלימי ממתנית' דפליגי ליה בעד ועד בכלל, ומשום הכי גריס ר"י בעל התוס' ז"ל מאי לאו גריס דלמטה לא גריס דלמעלה ומקצת ספרים יש דגרסי הכין, ופ"י הוא ז"ל טיפי דמים למטה מן החגור, וטיפי דמים למעלה למעלה מן החגור, תולה בעליון עד כגריס, כלומר את שלמעלה מן החגור אינו דם נדה דמהיכא אתא, אלא נתעסקה במין או שעברה בשוק של טבחין ולא אדעתה וכיון דכתם של למעלה לאו מגופה אתא אף שלמטה מן החגור תולה באותו כתם שלמעלה להקל דאמרינן ממקום שבא העליון בא התחתון. מאי לאו עד כגריס דקתני היינו גריס של מטה לומר דאע"פ שהתחתון גדול כגריס ובעלמא טמאה הכא דאיכא כתם למעלה תלינן ביה להקל, אלמא כגריס ממש למטה בעי תלייה, ואי ליכא למיתלי טמאה ועד כגריס דמתניתין כיתר מכגריס דעד ולא עד בכלל וקשיא לרב חסדא, וא"ת מאי קושיא דילמא תנא מלמעלה למטה קתני כלומר כתם גדול שלמטה אפילו הוא כשלשה גריסין או כשנים או כגריס תולין בעליון אבל פחות מגריס אי נמי כגריס ממש אין צריך תלייה ולעולם עד ועד בכלל. י"ל דהא ליתא דמה ליה לתנא למימר דשני גריסין וגריס תלינן בעליון אחר שאמר שאפילו גדול שבגדולים תולין בעליון ואי לאשמועינן דפחות מגריס אין צריך תלייה הא לא צריך לתנא למכפל ולמתני עיקר בריתא משום הא אלא עיקר חדושה לאשמועינן דכתם גדול תולין להקל ולטהר. ומשני לא כגריס דלמעלה כלומר אם יש בשלמעלה כגריס יתלו בו כתם התחתון ומלמעלה למטה קתני כלומר אם יש בכתם העליון שלשה גריסין או שנים או אפילו כל שהוא גדול עד כגריס תולין בו הכתם התחתון אבל אין בכתם העליון אלא כגריס ממש אין תולין בו כתם התחתון דכל שאין בו יותר מכגריס תלינן בדם מאכולת וכיון שכן כתם התחתון שהוא גדול יותר מכגריס אין תולין אותו בעליון לטהר, דעליון איכא למימר דהוי דם מאכולת אבל תחתון אינו דם מאכולת אלא מגופה אתא, והכין מוכח בהדיא בתוספתא דתניא בתוספתא (נדה פרק ו') היו עליה שני כתמים אחד למעלה ואחד למטה אע"פ שהתחתון גדול והעליון

קטן תולה התחתון עד כגריס שאני אומר ממקום שבא העליון בא התחתון.

נתעסקה כגריס ונמצא עליה כגריס ועוד מהו. ה"ה דהוה מצי למימר נתעסקה בפחות מכגריס ונמצא עליה כגריס ועוד מהו, דאי פשיטא ליה דבכי היא גונא אינה תולה אם כן בסמוך לוקים בכי האי גונא נתעסקה במועט אינה תולה בה מרובה בתוספות.

תא שמע כתם ארוך מצטרף טיפין אין מצטרפין. פ"י והיה עכשיו סובר שאין הפרש בין עד לחלוק דכל שבזה טמא בזה טמא ובריתא דבעי צירוף רבנן היא ופליגי. ודחי דברייתא אפילו כר' אליעזר ברבי צדוק אתיא ושני כתם מעד, ואסיקנא מדאמר רב יהודה אמר שמואל הלכה כר' אליעזר מכלל דפליגי רבנן עליה, ומיהו אע"ג דפליגי ברייתא ככולי עלמא אתיא ושאני עד מכתם, והכין משמע מן התוספתא דקתני משוך טמא מפני שהוא דם הקנוח משמע דבחלוק אפילו משוך טהור.

סליק פירקא בס"ד

פרק האשה שהיא עושה

דף נט - ב

מזנקת נמי דילמא בתר דתמו מיא אתא דם. מסתברא דלר' מאיר דוקא קאמר דכיון דאיהו חייש אפילו בא בשעת צרכיה ניחוש נמי כל היכא דאיכא למיחש. אבל לר' יוסי כיון דבשעת צרכיה אתא דם, חזקה עם המים בא ואפילו נמצא על שפת הספל.

כיון דאמר ר' שמעון חזקת דמים מן האשה לא שנא עומדת ולא שנא יושבת. וא"ת א"כ בעיא קמיתא דבעי יושבת מה לי א"ר שמעון לפשטה ממתניי ואמאי שבקה ופשט מבריתא, י"ל דבריתא ניחא ליה דמפרשא בהדיא ביושבת. ואי נמי אי לאו בריתא הוה אמינא דכל כהאי לא אמרינן חזקה אבל השתא דמיתניא בריתא שמעינן דבכל ענין אמרינן חזקת דמים מן האשה.

אמר רב בנכרית הרואה. פי' לאו רואה ממש בעידן שאלה קאמר דאם כן מאי שנא נכרית אלא הרואה דרגילה לראות ולא ראתה. והא דאמרינן דומיא דנדה קאמר מה נדה דקא חזיא אף נכרית דקא חזיא, לאו דומיא דנדה ממש קאמר כדאמרן אלא מדמוי' להו כל היכא דאיכא לדמויינהו והיינו נכרית שכבר ראתה כנדה שרואה עכשו.

דף ס - א

תולה בשומרת יום כנגד יום בשני שלה. כלומר דתולין את הקלקלה במקולקל דכיון דכתמים דרבנן אמרינן שאני אומר דומיא דקופות שאני אומר תרומה לתוך תרומה נפלה ובתרומה דרבנן. ואע"ג דבידה של זו לטבול השתא וליטהר השתא מיהא מחוסרת טבילה וטמאה היא. ור' אמר אינה תולה דכיון דבידה לטבול לאו כמחוסר מעשה דמי והרי זו כטהורה לפיכך אין חברתה תולה בה דכהדדי נינהו אבל בראשון שלה לכולי עלמא תולה.

אמר רב חסדא טמא וטהור שהלכו בשני שבילים אחד טמא ואחד טהור באנו למחלוקת ר' ורשב"ג. י"מ דעל כרחיך בטמא ביום שני ושלישי שלו קאמר דאי בראשון שלו קאמר הא אמרינן ושוינ שתולה בשומרת יום בראשון שלה, ואי בשביעי שלו קאמר מאי קאמר באנו למחלוקת היא גופא היא, וא"ת א"כ מאי קאמר מתקיף ליה רב אדא בר אבא הכא מאי קא נפקא ליה מיניה, טובא ודאי נפקא ליה דהא סתר ימים שספר, מסתברא כי לי דבהא פליגי רב חסדא ורב אדא דרב חסדא סבר טעמא דר' בשומרת יום בשני שלה לאו דוקא משום דבידה לטבול השתא וכטהורה היא חשבינן לה אלא משום דסותרת יומה. ובראשון שלה היינו

משום דלא נפקא לה מינה מידי, והילכך בטמא נמי בשני שלו אע"פ שאין בידו לטבול מ"מ הא נפקא מינה למסתר ימים שספר והילכך לר' אין טהור תולה בו ורב אדא סבר דשומרת יום בשני שלה טעמא דר' דכטהורה גמורה היא הואיל ובידה לטבול וכהדדי נינהו, אבל בראשון דטמאה ואין בידה לטבול תולה בו והילכך בטמא בשני שלו כיון דטמא הוא ואי איפשר לו לטבול ומקולקל הוא תולין בו, והא דקאמר מאי נפקא ליה מינה, מאי נפקא ליה השתא קאמר כלומר דאפילו בלאו הכי לא הוה מצי לטהורי נפשיה, הא דאמרינן סוף סוף טבילה בעיא פרש"י ז"ל דפירוקא הוא דפריק רב חסדא, כלומר לא תימא כי הדדי נינהו דהשתא מיהא טמאה היא דהא מחוסרת טבילה היא, הא אינו אלא שסותרת יומה. והא דאמרינן איתמר נמי לאו אהאי סוף סוף דסליק מיניה קאי אלא אאתקפתיה דרב אדא קאי, ור"ח ז"ל לא פי' כן.

דף ס - ב

כאן למפרע כאן להבא. פירוש תולה במי שהיתה בעלת כתם קודם שהשאילה לה חלוקה. אבל אינה תולה במי שנעשה בעלת הכתם לאחר שהשאילה לה חלוקה משום דבשעת שאלה כי הדדי נינהו לגמרי ומאי חזית דתלית בהא טפי מחברתה. אמר רבינא הכי קאמר השאילה חלוקה לנכרית בעלת הכתם הרי זו תולה בה. פירש רש"י ז"ל לנכרית קאי בעלת הכתם הרי זו תולה בה. ואינו מחוור בעיני כלל דאמאי קרי לה בעלת הכתם אי משום דאין חוששת לו לימא נדה שאף לראייתה אינה חוששת, ואי בעלת הכתם ממש קאמר מאי שנא בעלת הכתם דאפילו בסתמא נמי כדתנן תולה בנכרית, ועוד דאם איתא הא דאסי' ה"ק השאילה חלוקה לנכרית או ליושבת על דם טוהר בעלת הכתם תולה בה אוקמת' אחריתי היא, וא"כ הוה ליה למימר אלא הכי קאמר, ומסתברא דהכי קאמר השאילה חלוקה לנכרית בעלת כתם זו תולה בו והיינו מסקנא ממש, אלא דלישנא קמא קיטא ולא פריש ביה אלא בעלת הכתם לבד, ולישנא בתרא רויחא ופריש ביה ליושבת דהיינו ליושבת על דם טוהר כנ"ל.

מתניי': שלש שנים שלבשו חלוק אחד או שישבו על ספסל אחד ונמצא עליו דם כלן טמאות. פ"י חלוק בדוק וספסל בדוק ודוקא בשלא בדקה אחת מהן את עצמה תוך שיעור וסת של מציאה אי נמי שבדקו שלשתן ומצאו טהור, אבל אי בדקה אחת מהן תוך שיעור וסת של מציאה ומצאה עצמה טהור היא טהורה והשתים טמאות, בדקו עצמן השתים ומצאו טהור הן טהורות והאחת טמאה וכענין ששנינו בסמוך בג' נשים שהיו ישנות במטה אחת. אבל בשבדקה עצמה אחת מהן ומצאה טמא תוך שיעור וסת של מציאה כתב הראב"ד ז"ל שבזה יש שחלק בין חלוק למטה לפי שבמטה ששלשתן ישנות בו בבת אחת, ובעוד שהן ישנות שם בדקה עצמה ומצאה טמא היא טמאה ומצלת על חברותיה, אבל חלוק שלובשות אותו בזו אחר זו אעפ"י שבדקו הראשונות ומצאו טמא אינן מצילות את האחרונה, אבל אם בדקה האחרונה את עצמה ומצאה טמא היא טמאה ומצלת על חברותיה ודוקא בשבדקה כשהיא לובשת דומיא דמטה דעד שהן עליו הן בודקות, אי נמי אי בדקה עצמה בתוך שיעור וסת של פשיטה, אבל אם פשטה אותו אע"פ שבדקה עצמה תוך שיעור וסת של מציאה כיון שאינו תוך שיעור וסת של מציאה ופשיטא אינו כלום וכלן טמאות. וה"ה לספסל קטן שאין השניה יושבת עליו עד שתסתלק הראשונה והיינו דקתני ספסל דומיא דחלוק והוא למטה בכענין זה, ואין הכל תלוי בשנוי הכלים אלא בשנוי המנהג. ומתניתין אורחא דמילתא קתני ותניא בהא וה"ה באידך.

גמרא: שתי נשים שהיו טוחנות ברחיים של יד ונמצא דם תחת הפנימי שתייהן טמאות לפי שהחיצונה דוחקת ליכנס ולהתקרב לרחים. תחת החיצונה החיצונה טמאה והפנימית טהורה, ומסתברא בשלא עברה פנימית דרך מקום החיצונה אבל אם עברה דרך עליה חוששין שמא דרך עברתה נפלה דם ממנה וכענין ששנינו במשנתנו בישנות במטה אם עברו כלן דרך עליה כולן טמאות.

תנאי היא דתניא ר' יעקב מטמא ור' נחמיה מטהר והודו חכמים כר' נחמיה. פירוש והא דתניא אבוה דר' נחמן בא מעשה לפני חכמים וטמאום ר' יעקב היא, ולענין פסק הלכה כתב הראב"ד ז"ל דלית הילכתא כר' נחמיה והביא ראיה ממעשה דבפרק הרואה (נח, א) דההיא איתתא דאשתכח לה דם במשתיתא ואתא לקמיה דר' ינאי ואמר להו תיזיל ותיתי אם מתרמה לה טמאה ואם לאו טהורה, פ"י הרב ז"ל משתיתא פשוטי כלי עץ מכלי אורג. וזה תימא היאך נדחה הא דדרש רב חייא בר רב משמיה דרב הלכה כר' נחמיה. ועוד דמדשקלי רב הונא ואביי

בדרי נחמיה משמע ודאי דסבירא להו כותיה. ועוד, שהרי שנינו הודו חכמים כרי נחמיה ומי שמטמא, ר' יעקב בר פלוגתיה דרי נחמיה הוא, ולא קי"ל כותיה אלא כרי נחמיה וכחכמים דהודו כותיה. ושמואל נמי כותיה סבירא ליה וכאוקמתיה דרב אשי בפרק הרואה, ומשתיתא מכלי אורג המקבלין טומאה הוא וכדמתרגמינן עם המסכת עם אכסנא במשתיתא וכפי הרז' הלוי ז"ל, ויש מי שפירש משתיתא טווי והוא מקבל טומאה וכן פיי הרמב"ן ז"ל וכן פסק הרמב"ם ז"ל כרי נחמיה.

שלוש נשים שהיו ישנות במטה אחת ונמצא דם תחת אחת מהן כלן טמאות. ואוקימנא בגמרא במשולבות הא אינן משולבות זו בזו היא ששנינו בבבא אחרונה שיש הפרש בין נמצא תחת הפנימית לנמצא תחת החיצונה.

דף סא - א

הא דקתני: **נמצא תחת הפנימית, שתיים הפנימיות טמאות והחיצונה טהורה וכו'**, כתב הראב"ד ז"ל דדוקא ישנות דמתוך שינה חוששין שמא דחקה אחת את חברתה ונכנסה למקומה, וה"ה אפילו בעירות בכל מקום שהם נודדות ממקום לידחוק וליכנס לפנים ממחיצתן כגון שטוחנות בריחים כדאיתא בגמרא אבל יושבות או שוכבות במטה והן עירות אין לחוש להשמטה, שאיפשר לכל אחת מהן שתדע את מקומה. וא"ת בריא לי שלא באתי לכאן טהורה, אבל אם נמצא ביניהן ודאי טמאות כדאיתא בגמרא לענין אמבטי בריחים. וק"ל אמתניי היאך חלקו בישנות במטה בין משולבות לשאינן משולבות ובין נמצא תחת הפנימית לנמצא תחת החיצונות והלא כל שהן ישנות מתהפכות אילך ואילך ופעמים נעשות משולבות ולא אדעתן, ועוד שסדין מתהפך אילך ואילך וזו היא ההיא ששנינו לעיל בפרק הרואה (נז, ב) היתה פושטתו ומתכסה בו בלילה כל מקום שמצא בו דם טמאה מפני שהוא חוזר וכן בעליון. ועל כן נ"ל דמטה ששנינו לאו בסדין שבמטה קאמר אלא במטה עצמה דומיא דספסל הא בסדין שבמטה כלן טמאות ומ"מ לגופן לא נחוש שתתהפכות מתוך שינה להיות משולבות והעיקר לזה מפני שהכתמים מדבריהם אבל אשה אחת

שאינן לה מונע בכל מקום שימצא דם במטה טמא שכל המטה מקומה
ועוד דם זה מהיכן בא. וכתב הראב"ד ז"ל דמשנתנו כולה בשלא
נתעסקה אחת מהן בכתמים אבל אם נתעסקה אחת מהן בכתמים היא
תולה בכתמיה והשאר תולות בה.

דף סא - ב

זאת אומרת מצות בטלות לעתיד לבוא. י"מ משום דאמרינן בכתובות
(קיא, ב) מתים שעתיד הקב"ה הלחיות בלבושיהן הן עומדין. וק"ל
דמתים שהחיה יחזקאל יוכיחו דאמר בפרק חלק (צב, ב) אבא מהם ואלו
תפלין שהניח לי אבי אבא מהם היו, ונ"ל לעתיד לבא משעת שמת קאמר
ולומר שאין החי מצווה על המת כדרך שאמרו בקטנים לא תאכלום קרי
ביה לא תאכלום להזהיר גדולים על הקטנים. וטעמא משום דכתיב
במתים חפשי כיון שמת אדם נעשה חפשי מן המצות בשעת מיתתו, ויש
לעתיד לבא בזמננו ובזמן מועט, שלא תהא מכשילן לעתיד לבא וביומא
(עז, ב) דעובר עד צוארו במים להקביל פני רבו ובשבת בחוזרים עם כלי
זיין.

והא דאקשינן: **לא שאנו אלא לספדו אבל לקברו אסור.** משום דשעטנז
לא אסרה תורה אלא לבישה והעלאה דומיא דלבישה, וסופדו לכבודו
בלחוד הוא, והוי דומיא דמוכרי כסות שמוכרים כדרכן, אבל לקברו הוי
דומיא דלבישה ולפי' אסור למ"ד אינן בטלות.

הא דאמרינן: **כיון דנתקיה נתקיה.** מסתבר דכללא הוא לכל איסורים
דרבנן שאע"פ שהוחזק כאן איסור וסלקו ואינו יודע אם עבר כלו אם לאו
ספיקו לקולא ומותר.

דאורייתא שוע טווי ונוז אמר רחמנא. פרש"י ז"ל שוע חלק כדמתרגמינן
איש חלק שעיע, כלומר שיהיו חלוקים יחד במסרק. וכן פירשו טווי שיהו
טווין יחד, ונוז לשון אריגה לומי שיהו ארוגין יחד. ורת"ם ז"ל השיב
מדאמרינן במנחות קשר העליון דאורייתא דאי סלקא דעתך לאו
דאורייתא כלאים דשרא רחמנא בציצית למה לי והא קי"ל התוכף תכיפה

אחת אינו חיבור, ואם כן כדברי רש"י ז"ל למה לי דשרא רחמנא הא אינן חלוקים במסרק יחד. לפיכך פר"ת ז"ל שוע כל אחד בפני עצמו וכן טווי כל אחד בפני עצמו, ושזור בפני עצמו ואח"כ יחדיו, ונוז אינו לשון אריגה ולא לשון חבור אלא לשון שזור והיינו דאצטריך רחמנא למשרי כלאים בציצית לפי שחוטי ציצית צריכין להיותן שזורין דכתיב פתיל תכלת ואמרינן בסיפרי (פרשת שלח פסקא קטז) פתיל תכלת טווי ושזור, אין לי אלא תכלת, לבן מנין אמרה תורה הטיל בו תכלת הטיל בו לבן מה תכלת טווי ושזור אף לבן טווי ושזור, והיינו דאמרינן בפרק בתרא דעירובין (צו, ב) המוציא תכלת בשוק לשונות פסולה חוטין כשרה, מאי שנא לשונות דפסולה דאמרינן אדעתא דגלימא צבעינהו חוטין נמי ליכא לשפתא דגלימא שזרונה וכו' מהכא שמעינן תרתי חדא דחוטי ציצית צריכין להינתן שזורין ועוד דסתם בגדים אינן שזורין וסתם חוטין אינן שזורין והיינו דאמר הכא סתמא האי חוטא דכיתנא דהוי דרבנן משום דסתם חוטין אינן שזורין וסתם גלימא אינה שזורה והילכך לא הויא לא אלא מדרבנן. ורבי שמשון ז"ל הכריע בפירוש המשנה שלו בפרק אחרון של מסכת כלאים (פ"ט מ"ח) דנוז היינו אריג כדברי שאר המפרשים. מדקתני אין איסור משום כלאים אלא טווי ואריג שנאמר לא תלבש שעטנז דבר שהוא שוע טווי ונוז ר' שמעון בן אלעזר אומר נלוז ומליז הוא אביו שבשמים עליו דאלמא אריג לא מלשון יחדיו נפקא אלא מלשון שעטנז ובנמקי הרמב"ן ז"ל לאו מלשון נוז נפקא להו אלא מלשון יחדיו ורישיה דקרא נקט ולא דק ויפה אמר.

שבעה סמנין מעבירי על הכתם. כתב הרמב"ם ז"ל דלענין בעלה שנינו שאינה חוששת אלא א"כ העבירו עליה סימנים ועבר, ובודאי אם העבירו עליה סימנין ולא עבר מסתברא דאינה טמאה דאפילו לגבי טהרות שנינו אמרו הרי זה צבע לגבי כתמים כ"ש שאין חוששין להם לבעלה דכתמים דרבנן, אבל מסתמא ודאי נראה שטמאה לבעלה בלא העברת סימנים והכא לטהרות שנו ותני והדר מפרש הטבילו ונעשה על גביו טהרות. ועוד נ"ל דאפילו תאמר דלגבי בעלה שנו לא נפקא מינה מידי דהא מדקתני ז' סימנים מעבירין אלמה אינה טהורה עד שתעביר עליו סימנין, וכן הדין דכיון דעריב ותני בעלה וטהרות לומר בעלה כטהרות, ולגבי טהרות על כרחין כל שלא העביר טהרותיו טמאות מספק עד שנדע שאינו עובר, ותניא בבריתא העביר עליו ששה סימנים ולא עבר העביר עליו צפון ועבר טהרותיו טמאות שאם העביר עליו סם שביעי מתחלה שמא עבר, וכיון שכן כל שלא העביר עליו אפילו לבעלה חוששת ואם עבר הרי זו בחזקת דם וטמאה ואם לא עבר ודאי בחזקת צבע היא וטהורה. והרמב"ן נ"ר

דף סג - א

מתני': אלו הן הוסתות מפהקת ומעטשת וכו' כל שתקבענה שלשה פעמים הרי זה וסת. פירש אם ראתה ג' פעמים על ידי פיהוק או על ידי עטוש באיזה יום שתפהק או באיזה יום שתתעטש קבעה לה וסת לפיהוק או לעיטוש כלומר שכל זמן שתפהק או שתתעטש חוששת לוסתה, ואע"פ ששנינו כל שתקבענה מחמת אונס אפילו כמה פעמים לא קבעה וסת התם הוא שאינה רואה אלא מחמת האונס שהיא מסבבת מרצונה כגון שקפצה וראתה או שכסכסה פלפלי וראתה שלא בא האורח אלא מחמת מעשה זה שעשתה היא שהמעשה גורם לוסת שיבא אבל כאן אדרבה מקריי אלו אינן באין אלא מחמת הוסת והוסת הוא שגורם להן שיבאו כדרך המקרים הבאים מצד החליים. ואם באו אלו לימים ידועים כגון שפיהקה באחד בשבת וראתה ופהקה באחד בשבת וראתה ופהקה באחד בשבת וראתה הרי זו קבעה וסת לימים ולפיהוק כדרך שאמרו בפרק קמא (יא, א) בימים וקפיצות וכל שתפהק שלא באותן הימים אינה חוששת לפי שלא קבעה לה וסת לפיהוק לבד אלא בהרכבת הימים. והפרש יש בין וסת הקבוע לפהוק לבד לוסת הקבוע לפהוק וימים שהוסת הפשוט לפהוק לבד נקבע בג' פעמים אבל וסת המורכב מימים ופיהוק אינו נקבע עד שתפהק שלשה פעמים באותן הימים הידועים, וכן בעקירתו כל שהוא וסת פשוט לפיהוק אם פהקה ג' פעמים ולא ראתה נעקר ממנה, אבל וסת המורכב אינו נעקר ממנה עד שתפהק ג' פעמים באותן הימים ולא תראה. ועוד יש הפרש אחר ביניהם שהוסת הפשוט לפהוק כיון שאין לו יום קבוע אינה חוששת לעולם עד שתפהק וכן אינה חוששת אלא לשעת הפיהוק וכדתנן היתה למודה להיות רואה בתחלת הוסת כל הטהרות שעשתה בתוך הוסת טמאות, בסוף הוסת כל הטהרות שעשתה בתוך הוסת טהורות. ועוד תדע לך מדלא נחלקו ר' יוסי ור' יהודה בימים ושעות וסתות אלא בוסת הימים. ושבקי וסתות בגופה דסלקי מיניהו אלמא בוסתות הפשוטים דגופה לכולי עלמא שעות הוסת בלבד וסת, אבל לאחר עבור הוסת אינה חוששת, ודוקא בשהראיה כולה נבלעת בתוך הוסת,

ואם אין הראייה כולה נבלעת בתוך הוסת הרי זו חוששת מתחלת הוסת עד סוף העונה כלה, והרז' הלוי ז"ל מתיר גם בזה לאחר הוסת שאין הולכין אלא אחר תחלת הוסת, אבל אם קבעה וסת מורכב לפיהוק וימים כל שהגיע ליום הוסת חוששת לכל עונת הוסת מתחלת העונה עד סופה כדרך שהיא חוששת לוסת הימים הפשוטין, ובתחלת קביעות הוסת אם פיהקה וראתה ואפילו פיהקה בראש חדש כל שתפקה פעם שנית באי זה יום שתפקה חוששת לו שמא לפיהוקין לבד תקבענו ואם פהקה ולא ראתה שוב אינה חוששת לפהוק לבד אבל עדיין היא חוששת לאותו יום שמא לא לפהוק תקבענו אלא לראשי חדשים והילכך חוששת ליום החדש השני, וכן אם פיהקה וראתה באיזה יום שיהיה וחזרה ופהקה וראתה ולא ליום ידוע הרי זו חוששת לפהוק דשמא לפיהוקין תקבענו, ואף פהקה פעם שלישית ולא ראתה שוב אינה חוששת לפיהוק אבל עדין חוששת להפלגת הוסת כיצד הרי שהפליגה בין פיהוק ראשון לפיהוק שני עשרין יום כשתגיע לכי יום הרי זו חוששת לו דשמא לא לפהוק תקבענה אלא להפלגת עשרים יום וכל שהוא להפלגות אינו נקבע אלא בד' ראיות לפי שהראיה הראשונה לא בהפלגה ראתה אותה לפי שאין הפלגה בהויה כי אם בשתי ראיות.

הא דקתני: **אלו הן הוסתות מפהקת ומעטשת.** לאו למימי' שאם פיהקה פעם אחת וראתה ונתעטשה פעם שניה וראתה וחששה בפי כריסה פעם שלישית וראתה שיהיה זה וסת קבוע שאין מקרים אלו קובעים וסת כל אחד לחברו אלא עד שתקבענו לפיהוקין לבדן או לעיטושין לבדן ג' פעמים וזה מבואר.

דף סג - ב

אמר רב יהודה אמר שמואל הרי אמרו לימים שנים לוסתות אחד למי שלא מנו חכמים שלשה, ואוקיי לקמן כחכמים ודלאו כרבן שמעון בן גמליאל דאילו לרשב"ג לעולם כל הוסתות דוקא בג' פעמים ואיכא למידק בוסתות דגופי היכי אשכחן פלוגת' והיכי הויה חזקה לר' בחד זימנא דהא לא אשכחן חזקה לרשב"ג אלא בתלתא זימני ולר' בתרי זימני

והילכך כיון דבהא בעינן רשב"ג תלתא זימני אלמא בעי חזקה א"כ לר' נמי ליבעי תרי זימני. ואיכא למימר דשמואל גמרא גמיר ליה דבוסתות דגופה בחד זימנא סגי להו לרבנן ואשכחן מתניתין דקתני בוסתות דגופה כל שתבקענה ג' פעמים הרי זה וסת ואמר מתניי על כרחין כרשב"ג תרמייה דאשכחן דמקל בוסתות ובעי תלתא זימני וכיון דסיפא דמתניי דאיירי בוסת הימים בעי תלתא זימני ורשב"ג היא רישא נמי בוסתות דגופא רשב"ג היא ופלוגתא אחרינא היא דרשב"ג סבר אפילו בכי הא בעי תלתא זימני ור' סבר אפילו תרי זימני לא בעי דהכי אורחא דאע"ג דלא אפסיקה בהדיא הילכתא כרשב"ג אפ"ה קי"ל כותיה הואיל וסתם מתניתין כותיה ואע"ג דעביד לה שמואל פלוגתא לא עדיפא פלוגתיה ממחלוקת דבריתא דקי"ל כסתם מתניי, ואע"ג דאמר שמואל הרי אמרו קאמי וליה לא סבירא ליה ותדע לך דהא לקמן בסמוך בוסת הדלוג אמרינן דשמואל כרשב"ג ס"ל, דאמר רב יהודה אמר שמואל זו דברי ר"ג ברי שאמר משום רשב"ג זו וסבירא ליה קאמר דבוסת הימים על כרחין כותיה סבירא ליה וכדאמרינן בהדיא בוסת הדלוג וכמו שכתבנו.

דף סד - א

ראתה יום ט"ו בחדש זה יום י"ו בחדש זה י"ז בחדש זה רב אמר קבעה לה וסת לדלוג וכו'. פירוש כגון שראתה יום ט"ו בניסן ויום י"ו באייר ויום י"ז בסיון קבעה לה וסת לדלוג והרי זו אסורה ביום י"ח בתמוז וביום י"ט באב וביום כ' באלול וכן מדלגת לעולם יום א' בכל חדש וחדש. ור"ח ז"ל פי' כגון שחוזרת לראות חלילה כגון הוסת הראשון ושלשה כן כיצד הרי שראתה יום ט"ו בניסן ויום י"ו באייר ויום י"ז בסיון וחזרה וראתה יום ט"ו בתמוז ויום י"ו באב ויום י"ז באלול ועוד חזרה וראתה יום ט"ו בתשרי ויום י"ו במרחשון ויום י"ז בכסלו הרי זו קבעה לה וסת מטבת ולהלן לדלוק כסדר הזה יום ט"ו לחדש זה ויום י"ו בחדש זה שני לו ויום י"ז לשלישי וכן לעולם חוזרת חלילה. ולפי פירושו הא דאמרינן בגמרא קבעה לה וסת לדלוג לאו בהכי בלחוד הוא דקבעה לה וסת אלא הכי קאמר אם תשלש כן קבעה לה וסת לדלוג ורב ושמואל לישנא קיטא נקטי ובריתא נמי דלקמן דקתני ראתה יום כ"א בחדש זה כ"ב בחדש זה

כדאמרן, ג' הפלגות בעי דהיינו ד' ראיות, אבל התם הא איכא ג' נגיחות, וראיה מדקתני במתניתין היתה למודה יום ט"ו ושנתה ליום כ' זה וזה אסורין שנתה ג' פעמים ליום כ' הותר ט"ו וקבעה לה יום כ' אלמא אינה קובעת עד שתשלש להפלגות של עשרים עשרים, וא"ת התם למודה שנו א"כ דקארי לה לרב מבריתא אמאי קארי ליה, הא מתניתין היא דלמודה שאני. ועוד מביאין ראיה מדקתני עלה דההיא מתניי שאין אשה קובעת וסת עד שתקבענו שלשה פעמים אלמא אין הפרש בין קביעות של זו לקביעות אחרת שאינה למודה. ופלוגת דרב ושמואל בדלקה היינו דרב סבר כיון שזו לימי החדש היא קובעת אף הראשונה מונין לה, שהרי היתה ביום ידוע מן החדש וכאלו ראתה ג' פעמים בט"ו בחדש שהיא ודאי קובעת לג' פעמים ואף זו קובעת דמתחלתה לדלוג כיוונה, ושמואל סבר אם השותה לימי החדש מונין לה את הראשונה אבל כיון שדלגה צריכה ג' דילוגין.

ולענין פסק הלכה בוסת הדלוג פסק ר"ח ז"ל כרב דקיי"ל כרב באיסורי וכן פסק הראב"ד ז"ל, אבל הרמב"ם ז"ל פסק כשמואל משום דאמרין דיקא נמי דשבקיה ליום עשרין שמע מינה. והרמב"ן ז"ל כתב דמסתברא כותיה, ויש להחמיר כדברי ר"ח ז"ל מהא דקתני שנתה ליי"ז הותר י"ו ונאסר ט"ו ויי"ז ולא מיתסר נמי י"ח דנימא זו כבר דלגה וניחוש בפעם אחת לוסת של דלוג שמע מינה שאין חוששין לוסת של דילוג כלל עד שתקבענו לגמרי כן כתבו בתוס' וכן הורה הראב"ד ז"ל וכן כתוב בחידושי הרמב"ן נ"ר.

הכי גרסינן: היתה למודה להיות רואה ליום כ' ושנתה ליום ל' זה וזה אסורים הגיע יום כ' ולא ראתה מותרת לשמש עד יום ל' וחוששת ליום ל', הגיע יום ל' ונאסר יום עשרים שאורח בזמנו בא והגיע יום שלשים. וראתה, הגיע יום עשרים ולא ראתה כו' והגיע יום עשרים וראתה. וראתה יום עשרים וראתה דקאמר יום כ' מיום ראיית הל' קאמר. ויש גרסאות אחרות וזאת היא הנכונה וכן היא בספרים שלפנינו וכן גירסת רש"י ז"ל וכן נר' מפרוש רבינו חננאל ז"ל.

דף סד - ב

מתני': רב אמר בוגרת נותנים לה לילה הראשון. פירוש מדקאמר רב סתם נותנים לה לילה הראשון משמע דסבירא ליה בין ראתה בין לא ראתה, וקסבר רב דהיינו נדה הגיע זמנה לראות וראתה, היינו בוגרת וראתה דמאי שנא והיינו דלא איירי במתניתין בבוגרת דאם איתא דאישתני דינה לאיתנוייה, והיינו דמנימין סקיסנאה דבסמוך דאמר לא מפליג רב בין ראתה ללא ראתה, ואיהו תלמידיה דרב הוה ובקי בדברי רביה הוה, והיינו נמי דשמואל לא קרי מידי אמנימין אלא לרב הוא דקאמר וקרי עליה לא יאונה לצדיק כל און. ובכל מקום דקרי שמואל עליה דרב, במילתא דקאמר רב וניצל ולא נכשל בה הוא, כעובדא דטביא דהויא בריש גלותא וכעובדא דר' שילא במיא דמסקי ומאי דקאמרי.

והני מילי דלא ראתה אבל ראתה אין נותנים לה אלא בעילת מצוה. לאו מדברי רב הוא אלא לישנא דגמי הוא דפרישו עליה דרב, ומעובדא דמנימין סקסנאה כנ"ל, וק"ל למאי דאסיקנא דוקא לא ראתה אמאי שבקיה תנא דמתניתין לבוגרת, וי"ל דבוגרת הרי היא ככל הנשים ולא איצטריכיי ליה לאתנויי.

דף סה - ב

רב אמר בועל בעילת מצוה ופורש. ואע"ג דרב הוא דאמר לעיל בוגרת נותנים לה לילה הראשון התם פרושי הוא דקא מפרש לה לדינא דמתני', ואיהו סבירא ליה הלכה למעשה כרבותינו שחזרו ונמנו בועל בעילת

מצוה ופורש, ואע"ג דמנימין סבר למעבד עובדא אפילו בבוגרת שראתה כל הלילה כרב איהו סבר לה כמתניי וכפירושיה דרב, והיא דלא קרי שמואל עליה מידי משום דכל מאן דעבד כסתמא דמתניי לא קארי עליה מידי.

בועל בעילת מצוה ופורש. פירוש אפילו בתינוקת שלא הגיע זמנה לראות ולא ראתה כדאמרינן ר' יוחנן ור"ל כי הוו בה בתינוקת לא מסקי מיניה אלא מאי דמסיק תעלא מבי כרבא ופירוש תינוקת, פירקי דתינוק' דאלמא מכוליה פירקין לא מסקי מידי, ובירושלמי נמי אמרינן כל ההיא הילכתא דר"פ אחרינא דנדה להלכה אבל לא למעשה, ולא דוקא ראתה דם עכשו מחמת תשמיש אלא אפילו לא ראתה פורש ממנה דשמא ראתה דם טפה כחרדל ונאבד או שמא חפה אותו שכבת זרע. ובהטיה לא תלינן דמילתא דלא שכיחא הוא וכדאמרינן לעיל (סד, ב) בעל ולא מצא דם וחזר ובעל ומצא דם ר' חנינא אמר טמאה אם איתא דהוה דם מעיקרא הוה אתי ור' אסי אמר טהורה וכדשמואל דאמר שמואל יכולני לבעול כמה בעילות בלא דם, ואידך שאני שמואל דרב גובריה.

אלא מעתה בעל נפש לא יגמור ביאתו. כלומר אחר שאתה חושש לכל תינוק' משום נדה ואפילו לא הגיע זמנה לראות ולא ראתה א"כ בעל נפש לא יגמור ביאתו אלא מכיון שהדם שותת ויורד יפרוש משום חשש נדה, וא"ל א"כ לבו נוקפו ופורש ואפילו קודם השרת בתולים או שמא לא יבעול כלל ופורש ממנה לגמרי ונמצא בטל מפריה ורביה, תמיה לי מאי קשיא ליה אדרבותיי טפי מתינוקת שהגיע זמנה לראות וראתה דמתניי דההיא נמי לית לה אלא בעילת מצוה. וי"ל דשאני הכא דכיון שלא הגיע זמנה לראות חששה יתירה היא ולמאן דחייש להכי אפילו לגמר ביאה ליחוש אם בעל נפש הוא, ולענין בועל בעילת מצוה ופורש דקא אמרינן כתב הראב"ד ז"ל לאו פורש מיד הוא דא"כ נמצאת יציאתו הנאה לו כביאתו אלא ממתין עד שימות ופורש מיד מן המטה, ולנעוץ צפרנו בקרקע עד שימות אינו צריך שהרי התיירוהו לגמור ביאתו אלא עומד עד שימות ופורש וזו היא גמר ביאה דקאמרינן, ואינו מחוור ולמה ממתין עד שימות כדי שלא יהנה בפרישתו ואני אומר אשה זו דמיה טהורין וביאתה מותרת לגמרי, אלא שהחמירו עליה לאחר גמר ביאה, והשתא מיהא לגמור ממש ביאתו וליהנות ממש מותר שלא לפרוש מיד כדי שלא יהנה אסור, הגע עצמך תהא הנאת פרישתו גדולה מגמר כגמר ביאתו, ועוד שאם אתה אומר כן הרי אתה עושה אותו כמשמש עם הטהורה ואמרה לו נטמאתי ואף הוא לבו נוקפו ופורש וזו היא תשובתו של רב

אסי וזה נראה מבואר ואפילו לבעל נפש, וכן כתב הר"ז הלוי ז"ל שלא אמרו אלא במשמש עם הטהורה ואמרה לו נטמאתי אבל זו שדמיה טהורין משמש ופורש ואינו חושש.

כולן צריכות לבדוק את עצמן. פירש רש"י ז"ל צריכות בדיקה שמא נשתנו מראה דמים שלה ולא סמכינן למימר כלו דם אחד הוא הואיל ושופעות ובאות, וא"ת מאי שנא לאחר ד' לילות אפילו בתוך ד' לילות נמי אמרינן בשלהי פרק קמא דמכלתין (יא, ב) נשתנו דמים שלה טמאה, וא"ת דשאני הכא דאמרינן דצריכות בדיקה לכתחלה התם נמי הא אמרינן ותבדוק בעדים דילמא נשתנו דמים שלה י"ל שאני הכא דכיון ששופעות אינן צריכות בדיקה תוך זמן אבל לאחר זמן צריכות אע"פ ששופעות. וא"נ התם לענין טהרות ואפילו תוך זמן הכא לבעלה ודוקא לאחר זמן, הא נשתנו ודאי בין בתוך זמן בין לאחר זמן טמאה. והך רישא כ"ע היא, וסיפא פלוגתא דרבי מאיר ורבנן פלוגתא אחרינא הוא דר' מאיר סבר דדם בתולים משונה לעולם מדם נדה וכל שהוא אדום וזהו טמא בין נודע לו שנשתנה בין לא נודע לו, ורבנן סברי דכל שלא נודע שנשתנה מראה דמים טהורה דכל מראה דמים אחד הם. וי"מ דבריתא כולה ר' מאיר היא והכי קאמר כולן צריכות בדיקה עד לאחר זמן ועד שידע שלא נשתנו מראה דמים טמאה דמים טמאה מן הסתם, ומחמיר בה כדברי ב"ש אבל בבדיקה מקל בה כדברי ב"ה ומה היא הבדיקה באודם וזיהום, הא בתוך זמן אינן בודקות בכך וחכמים מקילין כדברי ב"ה עד שידע שנשתנו מראה דמים שלה בודאי מכמות שהיו בתחלה. ולי נראה דהכי קאמר כולן שהיו שופעות אפילו לא נשתנו מראה דמים צריכות בדיקה בשפופרת לפי שדם בתולים מן הצדדין ודם נדה מן המקור ולפיכך סמכו הענין לזה המשמשת וראתה דם מחמת תשמיש שבדיקתה בשפופרת וסופה דהאי בריתא פלוגתא אחרינא היא דבשיעורא דב"ש אינו צריך בדיקה אלא מותרת לבעלה ושאר ראיות שבין ב"ש לב"ה ר' מאיר מחמיר לאסור אלא בבדיקה הא בבדיקה מותרת ואפילו לא נשתנו בודאי אלא שהוא אדום וזוהם טמאה ולדברי חכמים דוקא נשתנו הא משום אודם וזיהום אינה אסורה ואפילו בשאר ראיות שבין ב"ש וב"ה וכן נראה לי מתוך התוספת' דבפרק בתרא דתוספתא נדה שנינו וכלן שהיו שופעות דם בודקים אותן בשפופרת חוץ מן הבתולה שדמיה טהורין מפני שדם בתולים טהור, ובכולן היה ר' מאיר אומר כדברי ב"ש שאר הראיות בכולן לפי הדמים, שהיה ר' מאיר אומר דמיה משונים זה מזה דם הנדה אדום דם הבתולים דיהה דם הנדה זוהם דם הבתולין אינו זוהם דם הנדה מן המקור דם הבתולים מן הצדדין ע"כ בתוספתא וזה נראה כמו שפירשתי.

הכי גרסינן: משמשת פעם ראשונה שניה ושלישית מכאן ואילך לא תשמש. פירוש אלא בבדיקה הא אם רצתה להכניס עצמה בספק אפילו מן הראשון ולבדוק תחתיו בשפופרת מותרת לראשון וכל שכן היא שאם התירוה לשני לשלישי בלא בדיקה ואפילו לשלישי מותרת בבדיקה כ"ש לראשון, אבל אם לא רצתה לבדוק מן הראשון מותרת לשני ולשלישי בלא בדיקה עד שתהא מוחזקת ג' פעמים לשלש אצבעות לפי שאין כל הכחות שוין ולא כל האצבעות שוין, וכולה בריתא רשב"ג היא דסבירא ליה דבפחות מג' פעמים לא הויא חזקה. והא דקתני בסופא דברי ר' לאו אכולא בריתא קאי אלא אנאמנת אשה לומר מכה יש לה קאי אבל רישא כולה רשב"ג הוא וקי"ל כותיה דבכלל וסתות היא זו. ולענין מעשה כתב הראב"ד ז"ל דעכשיו אין אנו בקיאים בבדיקה זו ועוד שאפילו בידוע שהיא מן הצדדין הרי גזרו בנות ישראל בכל רואה דם טפה כחרדל שיושבות עליו ז' נקיים ומ"מ מודה הרב ז"ל שאין מוציאים אותה אחר בדיקה, ואינו מחוור בעיני דלעולם לא החמירו להוציא אשה מבעלה אחר שאיפשר בבדיקה והריא"פ ז"ל שכתבה בהלכות נראה שדעתו להנהיג התר הלכה למעשה.

דף סו - א

ונאמנת אשה לומר מכה יש לה שממנה הדם שותת ויורד. מסתברא דה"פ נאמנת אשה לומר מכה יש לה וכל שהיא נאמנת במכה מן הסתם היא תולה שממנה הדם שותת ויורד שהרי היא אינה בקיאה בלא בדיקה אם הדם מן המכה או מן המקור ואם בבדיקה מאי שנא כי אית לה מכה אפילו בלא ידיעת מכה טהורה דהא קתני בידוע שהוא מן הצדדין ועוד דהא קתני בהדיא ואם יש לה מכה תולה במכתה אלמא מן הסתם תולה ובלישנא דתוספתא לא מצאתי שממנה הדם שותת ויורד אלא כך היא שנויה בתוספתא ונאמנת אשה לומר מכה יש לה מן המקור ודרך הגמרא היא להוסיף בלשון התוס' דרך פירוש בעלמא וכאלו היא מגוף התוספתא.

הא דקתני: **אם היה דם מכתה משונה מדם ראייתה הכי קאמר אם נשתנה בודאי מראה דם מכתה מדם ראייתה אינה תולה לומר שמא דם המכה הוא שנשתנו עכשו מראייתה אבל מן הסתם אינה חוששת שאלו מן הסתם חוששת עד שתדע בודאי שלא נשתנו מראה דמים שלה הכי הוה ליה למימר תולה במכתה אם היה דם מכתה דומה לדם ראייתה. והלכה למעשה היא זו אפילו עכשו כדי שלא תוציא אשה מבעלה ואינו דומה לבעל את הבתולה שאמרו בועל בעילת מצוה בלבד ופורש ואע"פ שאין לך מכה גדולה ממכת השרת בתולים דשאני התם שאינה אסורה לעולם אבל לאסור אותה לעולם לא גזרו ותדע לך דלגבי בעילת הבתולה שנינו בהדיא חזרו ונמנו וכאן לא הזכירו כלל וכבר הארכתני יותר בפסקי ההלכות בס"ד.**

אמר לה בתי שמא דמות עירך עלתה ביך ליכי והבעלי לו על גב הנהר. הרמב"ן ז"ל פירש לאו משום חשש קביעות וסתות שהיא חששא לכך ואמר לה ר' יוחנן שאין זה וסת אוסר יומו לפי שלא היה וסתה אלא בהכנסתה לעיר שהיו חברותיה מרגישות בה ושמא אף היא היתה מתביישת מהן מפני שמדברות בה ומתחלחלת והוה ליה כוסת של קפיצות ואכילת שום שכל זמן שאינה אוכלת אינה חוששת, אי נמי דימא לא קבעה וסת דאקראי בעלמא הוא והכי קאמר לה לאו טבילה גרמה לך ותתסרי אלא דמות עירך גרמה לך ומותרת את אגב הנהר.

תוספתא: היתה בודקת בימין והיא טמאה בשמאל והיא טהורה לא תבדוק אלא בשמאל, בחצר והיא טהורה בטרקלין והיא טמאה לא תבדוק אלא בחצר, בעצמה והיא טמאה בחברתה והיא טהורה לא תבדוק אלא בחברתה.

יש מי שגורס: התקין ר' בשרות ראתה יום אחד תשב ששה והיא שנים תשב ה' והם ג' תשב ז' נקיים. וכן היא גם בהלכות הרבה אלפסי ז"ל וכן מצאתיה בחבור הרב אל אברצלונני ז"ל משמן של ראשונים ז"ל ופירש הוא ז"ל לפי גירסה זו שבאותן הימים היו גם בני הכפרים מכירים קצת בין דם טהור לדם טמא והיו מכירות קצת וסתות אבל לא עיקר הוסתות ולכך די להם בשנים כעיקר נדה דאוריתא אבל אם ראתה ג' חוששת לספק זבה שאינן מכירות כל כך בזבה לא הן ולא אותן בני הכפרים שמראות להן את הדם ולפיכך חשש ר' ותיקן להם לג' ז' נקיים. ומכל מקום גרסא הנכונה שנים תשב ששה והם דכיון דאינן בקיאות לגמרי יש להם לחוש שמא יום ראשון סוף זיבה ויום שני תחלת נדה וצריכה ששה

והוא וגם מן הראשונים יש שהיו גורסין כן והיא הגרסא הנכונה וששה דקאמרינן ששה נקיים קאמר והא דקאמרינן ג' תשב ז' נקיים לאו למימרא דג' דוקא בעינן נקיים אבל לא' וב' לא בעיא נקיים אלא מכלל מה שאמרו בג' דבעינן נקיים אנו יודעים שטעות הן בימי זיבה ונדה והילכך על כרחין ו' דקאמ' נקיים קאמ' ולא רצה להאריך ולומר בכל אחד ואחד נקיים כיון שמשמשת האחד אנו יודעים בבירור את השאר, ואי נמי י"ל דנקיים דקאמרינן בסופה אכולהו קאי ומ"מ בין הכי ובין הכי אין ספק דכולהו נקיים בעינן להו.

אמר רבא תבעוה לינשא ונתפייסה צריכה שתשב ז' נקיים. פ"י ואפילו בדקה ומצאתה טהור דחיישינן שמא מתוך תמודה רואה דם טפה כחרדל ונאבד ולפיכך צריכה לישב ז' נקיים חוץ מיום התביעה ולא שנא גדולה ולא שנא קטנה, ומסתברא שאינה צריכה הפסק טהרה ולא בדיקה תוך ז' לא בתחלתן ולא בסופן לפי שאין זו אלא חששא בעלמא ודי לה בישיבת בת ז' ואע"פ שאמרו צריכה לישב ז' נקיים לאו נקיים הספורים לפנינו ואפילו בתחלתן או בסופן כשאר נקיים דזבה בעלמא אמרו, אלא כל שלא הרגישה בדם תוך ז', נקיים קרינן להו, וכנ"ל מעובדא דרבינא דאעסק ליה לבריה בי רב חביבא וא"ל ליום פלוני נכתוב כתובה ואיעכב ז' יומי ובתר הכי אתא ומדקאמר איעכב ז' יומין בר ההוא יומא ואתא משמי' דלבתר כל שבעה ממש הוא דאתא, ורב חביבא לא רמא אדעתא דמשום דרבא קא"ל, דסבור היה דלא אמר רבא אלא בגדולה דשכיחי בה דמים אבל בקטנה לא אלמא לא בדקה איהי כלל ורבינא אע"ג דלבתר שבעה הוא דאתא לא אשכחן דאצריכה שבעה אחריני אלמא כל שנתעכבה ז' אינה צריכה לא הפסק טהרה ולא בדיקה כלל אלא כל שמצאה טהור טהורה, אבל ראיתי בפיסקי הלכות הראב"ד ז"ל ובפסקי הרמב"ן נ"ר שלא הצריכוה הפסק טהרה אבל הצריכוה בדיקה כלל אלא כל שמצאה טהור לסוף דעתם אם עשינו אותה כרואה דעלמא אף היא צריכה הפסק טהרה, ואם אינה צריכה הפסק טהרה וכודאי הפסיקה בטהרה משוית ליה הואיל ואינו אלא ספק בעלמא. אף נאמר שהיא בחזקת טהרה כל ז' אלא שצריך לחוש לדבריהם ז"ל.

ממעשה דרבינא ורב אחא חביבא שמענו שמיום התביעה אנו מונין לה ז' דמשעת תביעה היא שמחמדת ולא משעת כתיבת הכתובה דהא רבינא ליום פלוני נכתוב כתובה קאמר ובתר ההוא יומא דתביעה זו נתעכב ז' יומי מדרבא, ועוד דתניא לעיל (סה, א) בזו שב"ה אומרים כל הלילה שלה ונותנין לה עונה שלמה וכמה עונה שלמה פ"י רשב"ג לילה וחצי יום,

ואקשינן ומי בעינן כולי האי ורמינהו הרי שהיו גתיו ובית בדיו טמאין וכו' וכמה עונה חצי יום וחצי לילה ופרקינן שאני כתובה דמגהי בה טפי עד שיכתבו אלמא משעת כתיבה ממש שריא ואינה צריכה להמתין כלל ודברים פשוטים הם ואינן צריכין לפנים. ועוד מדאמרינן בפ"ק דכתובות (ז, א) בההוא דלא כתב כתובה בערב שבת ואתו ושאלו לר' אמי ואמר להו אתפסוה מטלטלי וכן ביבמות (לז, ב) ברב דהוה מכריז כי הוה אעיל לדרדשיר ורב נחמן לשכנציב ואמרי מאן בעיא ליומי ואקשינן מיהא דרבא ופרקו רבנן שלוחי משדרי ומודעי להו. ומ"מ יש לעיין מאימתי מונין לה וכי אם תבעוה לינשא לאחר י"ב חדש מונין לה מיום זה, ושם לא אמרו אלא משעה שמתקנים לה צורכי חופה וכאותה שאמרו מכי רמו שערי באסינתא וכיוצא בזה דכל שמשדלים לתקן לה חופה נותנת דעתה ומחמדת.

אמר רבא אשה לא תחוף לא בנתר ולא באהל. פ"י חפיפה חפיפת מקום שער ראשה ובית השחי ובית הערוה וכל מקום שיש שם שער אבל בשאר הגוף בעיוני בעלמא סגי וחפיפה זו מתקנת עזרא היא דאי מדאורייתא אפילו במקום שיער בעיוני בעלמא סגי כיון דלא מיקטיר מידי וליכא מידי דמימאיס וחאיץ בעיוני סגי וכדאמר' בפרק מרובה (פב, א) גבי עשר תקנות שתקן עזרא ושתהא אשה חופפת וטובלת ואקשינן דאורייתא הוא דכתיב את כל בשרו את הטפל לבשרו ומאי ניהו שער, ופריק מדאורייתא בעיוני בעלמא דילמא מקטיי אי נמי מיאוס מידי משום חציצה אתא איהו ותקין חפיפה אלמא מדאקשינן את הטפל לבשרו ומאי ניהו שער משמע דחפיפה בשער בלבד היא ומתקנת עזרא ושאר כל הגוף בעיוני בעלמא דמדאמרינן דילמא מיקטיר אי נמי מיאוס מידי משום חציצה, שמע מינה בשאר כל הגוף צריכה עיוני מדאורייתא דלענין חציצה מקום שער ושאר כל הגוף שוין.

וכיון דחפיפה לאו דאורייתא אע"ג דאתא עזרא ותקין סמוך לטבילה חפיפה. היכא דלא איפשר שרי והיינו דאמרינן לקמן אשה חופפת בערב שבת וטובלת למוצאי יום טוב ראשון שלאחר השבת דהיכא דאיפשר איפשר היכא דלא איפשר לא איפשר. ואמרינן תו לקמן והילכתא אשה חופפת ביום וטובלת בלילה והילכתא אשה לא תחוף אלא בלילה ולא קשיא הא דאיפשר הא דלא איפשר, ואלו היתה חפיפה דאורייתא לא היו מקילין בה ואפילו היכא דלא איפשר, והילכתא עיוני בעלמא דמדאורייתא צריכה, דבדאורייתא לא מקילין ואי טבלה במוצאי יום טוב ראשון דלאו סמוך לחפיפה ולא עיינה לא עלתה לה טבילה, והיינו דאמר

רב גידל אמר רב נתנה תבשיל לבנה וטבלה לא עלתה לה טבילה, ואע"ג דהשתא ליכא אימר ברדיוני נפל, כלומר אם לא חזרה ועיינה סמוך לטבילה, ואם לשעה קלה שנתנה התבשיל לבנה חוששין, כ"ש לזו שחפפה בערב שבת וטבלה בשני בשבת שנתעסקה בנתיים בכמה מיני חציצה.

דף סו - ב

ואמר רבא טבלה ועלתה ונמצא עליה דבר חוצץ אם סמוך לחציצה טבלה אינה צריכה לחוף ולטבול ואם לאו צריכה לחוף ולטבול איכא דאמרי אם באותו יום שחפפה טבלה אינה צריכה לחוף ולטבול ואי לא צריכה לחוף ולטבול מאי ביניהו סמוך לחפיפה טבילה איכא ביניהו. פירוש ללישנא קמא בעינן סמוך לחפיפה טבילה וללישנא בתרא לא בעינן וקי"ל בהא כלישנא קמא דהא איפסיקא הילכתא לקמן היכא דאיפש' אשה לא תחוף אלא בלילה וספרים יש דמהפכי לישני וללישנ' בתרא בעינן סמוך לחפיפה טבילה וקי"ל כלישנא בתרא וכן מצאתיה להר"א ז"ל ומיהא דרבא שמעינן דאע"ג דלא חפפה סמוך לטבילה, דוקא נמצא עליה דבר חוצץ הוא דלא עלתה לה טבילה הא לא נמצא עליה דבר חוצץ עלתה לה טבילה והיינו טעמא דלא גרע מחופפת בע"ש וטובלת למוצאי שבת היכא דלא איפש' ומיהא דוקא כשעיינה סמוך לטבילה הא לאו הכי לא עלתה לה טבילה והוא שלא נתעסקה בנתיים בדבר חוצץ וכדאמר רב גדל נתנה תבשיל לבנה וטבלה לא עלתה לא טבילה ואע"ג דהשתא ליכא אימר בר דיוני נפיל והילכך הא דרבא דוקא כשעיינה סמוך לטבילה א"נ בשלא נתעסקה בדברים שחוצצין, וא"ת אי בשעיינה וליכא מידי כי נמצא עליה דבר חוצץ לאחר טבילה אפי' נתעסקה מאי הוי, על כרחי' לאחר טבילה הוא דאתא, וי"ל חוששין דילמא לא עיינה יפה יפה, ומסתברא דוקא בשלא נתעסקה באותו מין לאחר טבילה הא נתעסקה באותו המין תולין בו דרגלים לדבר ונראין הדברים שאפילו לא ידעת בבירור שנתעסקה באותו המין ממש אלא שנתעסקה במינין החוצצין דכיון שנתעסקה דילמא נתעסקה אף בזה ולא אדעתא ויש להחמיר בזה. והראב"ד ז"ל כתב דאפילו נתעסקה באותו מין כל היום לאחר טבילה, לא עלתה לה טבילה עד שתאמר בריא לי שלא היה עלי בשעת טבילה, ואינו מחוור

בעיני דאי עיינה היינו אומי בריא לי ושמא הוא מפרשה לזו דרבא בשלא עיינה סמוך לטבילה אלא שעיינה בשעת חפיפה בלבד ויעלה הכל למה שכתבתי. עוד כתב הראב"ד ז"ל דהאי עיוני דקאמרי על ידי רחיצה ובשעת חפיפה היא ולא קודם חפיפה, ותדע לך מדאמרינן אי סמוך לחפיפה טבלה ולמה ליה למיתלי בדיקת גופה בחפיפה, דנמצא עליה על גופה משמע ולא על מקום שעה בלבד, והוה ליה למימר אי באותו יום שבדקה וחפפה טבלה, אלא ש"מ בשעת חפיפה עיינה, ושמעינן תו מינה דברחיצה היא דאי עיוני בלא רחיצה למה לי דעבדה בשעת חפיפה אלא שמע מינה ברחיצה, ואיני מבין ראייתו דא"כ אף אנו נאמר דצריכה בחמין כחפיפה דאי לא למה לי לא דעבדה בשעת חפיפה ואם אתה אומר כן נמצאת או' דחפיפה בכל הגוף ואינה אלא במקום שער וכן כתב הוא בעצמו ז"ל, ונראה מדבריו שהוא עושה חפיפת מקום שער בחמין ורחיצה שבגוף אפילו בקרירי וזה ההפרש שביניהן. ומ"מ נפרכה ראייתו דממקום שבא יש לנו לומר שהיא כעין חפיפה הואיל ותלה בדיקת גופה בחפיפתה, אלא לא תלה כאן בדיקת גופה בחפיפה לאו משום שדרכה לבדוק נפשה בשעת חפיפה. ומיהו האידנא נהוג כולו נשי למשטף כל גופייהו בחמימי דהא שפיר להו, ומיהו אי לא עבדי הכי וטבלן [מטבלה] עלתה לה טבילה כיון דחיפו מקום שער בחמין ובדקו גופן בעיוני בעלמא סמוך לטבילה, ומיהו צריך שתהא בדיקה סמוך לטבילה ואי נמי דידעה דלא נתעסקה בדבר החוצץ משעת בדיקה עד שעת טבילה, עוד כתב הרב ז"ל דאי לא חפפה כלל אפילו עיינה נפשה בשעת טבילה, חפיפת הראש מיהא לא סגי לה בעיוני דהא מתקנת עזרא היא, ואפילו שדיא מסרוקיתא ברישא בתר טבילה ולא משכחת מידי דסריך דילמא בהדי מסרוקיתא השתא קא משתרי מזייה אי נמי ההוא בניתא דהוה קטיר בשעת טבילה נתר בהדי מסרוקיתא ולא ידעה לה ומשום הכי כד טבלה בלא בדיקת הגוף ובלא חפיפת הראש לא סלקא לה טבילה כלל ע"כ. ואיני יורד לסוף דברי הרב ז"ל כי הנראה מכלל דבריו הראשונים דמאחר דתקן עזרא חפיפה אע"פ שעיינה וראתה שאין שם מידי דקטיר אפ"ה לא עלתה לה טבילה ומכלל דבריו האחרונים נראה דאי שדיא מסרוקיתא מעיקרא שפיר דאמי ואע"פ שלא חפפה בחמין כלל, והעולה לי מכלל דבריו דחפיפה היינו חפיפת שער ביד ואפילו בלא חמין כלל וכדרך שאמרו בניז"י חופף ומפספס אבל לא סורק והא דאמר רבא אשה לא תחוף אלא בחמין ואפילו בחמי קמה לאו למימרא דבעינן חמין אלא לאפוקי קרירי משום דקרירי מסבכי מזיא הא חפיפא בלא קרירי ובלא חמימי שפיר דאמי ואין נראה כן מפשוטן של דברים.

אמר רבא אשה לא תעמוד על גבי כלי חרס ותטבול. ואסיקנא טעמא משום דבעיתא ולא טבלה שפיר, ואסילת' נמי בעיתא, וכתב הראב"ד ז"ל דמסתברא דאי טבלה בין על גבי כלי חרס, בין אסילתא בדיעבד טבילתה טבילה, ופירוש סילתא בקעת מלשון מסלתי סלתי, עוד כתב הוא ז"ל והאי דנקט כלי חרס ולא נקט כלי עץ כיון דבר קבולי טומאה מגבו הוא לא צריכה למימר דההוא משום גזרת מרחצאות נמי אית ביה, ואיפשר דאי טבלה נמי לא עלתה לה טבילה, אבל כלי חרס דלאו בר קבולי טומאה מגבו הוא ולמדרס נמי לא חזי סד"א תטבול קמ"ל דלא משום דבעיתא, ומיהו כיון דמדמי ליה לסילתא משמע דלית ליה משום גזרת מרחצאות. ופשוטי כלי עץ כיון דחזו למדרס אית בהו משום גזרת מרחצאות ואפילו עברה וטבלה על גביהו לא עלתה לה טבילה ודייק לה מדתנן במשנת מקואות מעיין שהעבירו על גבי כלים או על גבי ספסל הרי הוא כמו' שהיה דברי ר' יהודה ר' יוסי אומר הרי הוא כמקוה ובלבד שלא יטביל על גבי הספסל, אלמא אפילו בספסל איכא משום גזירת מרחצאות דאי משום דבעיתא ליכא הכא דהא גברא לא טבל אלא מנא הוא דקא מטביל וקתני שלא יטבול על גבי ספסל אלא משום גזרת מרחצאות הוא ואסיר. ואי איכא טינא ואנחא תותיה רגליה חבילי זמורות שפיר דמו ואפילו לכתחלה דהא לא בעיתא, ולפי דברי הרב ז"ל נראה דמפצי דעביד שמואל לבנתיה לצניעותא בעלמא הוה עביד להו ולא משום טיט שבנהר דאף הן מקבלין טומאה כדתנן עשאה לשכיבה מקבלת טומאה. אמר ר' שמואל בר רב יצחק אשה לא תטבול בנמל אע"ג דהשתא ליכא אימור ברדיוני נפל כך היא גירסת הספרים ולפי גרסא זו הוי טעמא משום טינא דאיכא בנמילי וביציאתה מן המים נתנדנד ונפל מעליה. והראשונים נוחי נפש פירשו דטעמא דלא תטבול בנהר משום דניעות דשכיחי ביה רבים דילמא לא טבלה שפיר ולפי פירושם לא גרסיי אע"ג דליכא אימור ברדיוני נפל ולכתחלה הוא דלא תטבול הא בדיעבד עלתה לה טבילה ואבוה דשמואל נמי דעביד לבנתיה מפצי ביומי תשרי מהאי טעמא הוא דעביד להו לצניעותא מפני העוברים והשבים על שפת הנהר.

אמר רב גידל אמר רב נתנה תבשיל לבנה וטבלה לא עלתה לה טבילה. פירוש תבשיל של פול וכיוצא בו שנדבק היטב וחוצץ ואע"פ שחפפה ועיינה קודם שנתנה תבשיל לבנה, מפני שהדבר מצוי שידבק ממנו בגופה ואע"פ שזה מיעוטו היא ומדרבנן הוא כיון שהוא מצוי הרבה כודאי משויי ליה כנ"ל.

גירסת הספרים : ולית הילכתא ככל הני שמעתתא אלא כי הא דאמר ר"ל וכו'. פי' לית הלכתא כהני שמעתתא בריבלא דכוסילתא ולפלוף שבעין וכוחל שבעין ופתחה עיניה ביותר או עצמה עיניה ביותר אלא כי הא דר"ל ולא למימר דהני פליגן אדר"ל דהא איפשטא דאיתנהו להני ואיתא לדר"ל ועוד דר"ל לחומרא איתמר והיכי ילפינן מינה להקל אלא הכי קאמר לית הילכתא ככל הני דנחמיר אדר"ל בטבילה בהכי הואיל ודרך להיותן כך, אלא בכי הא דר"ל בלחוד הוא דנחמיר בה דבעינן טבילה דרך גדולתה, ואיכא טובא בתלמודא ולית הילכתא ככל הני שמעתתא אלא כי האי דלא פליגן ולא סתרון חדא לחברתה, ובהלכות הריא"פ ז"ל מוסיף בגרסת הספרים ולית הילכתא ככל הני שמעתתא אלא כי איתמר הני לענין טהרות איתמר אבל לבעלה שפיר דאמו כי הא דר"ל וכו' ולגרסת הרב ז"ל נמי לאו למימרא דמר"ל שמעינן דלבעלה לא קפדי בהני דבהך שמעתתא, אלא הכי קאמר לבעלה שפיר דאמו אי עבדה כי האי דר"ל שתטבול דרך גדילתה וכאלו אמרו אבל לבעלה סגי לה כדר"ל, וקצת ספרים ראיתי שכתוב בהן אבל לבעלה כדר"ל ולא גרסינן שפיר דמי וגירסת זו מפורשת כפירושנו, אבל הרמב"ן נ"ר הקשה לגרסת הרב ז"ל מדגרסינן בפרק החולץ (מז, ב) וכל דבר שחוצץ בטבילה חוצץ בגר ובעבד משוחרר ובנדה ומשמע דכל דבר שחוצץ בטבילת טהרות חוצצין באלו קאמר ואלו לגרסת הרב ז"ל האיכא הני דחייצי לטהרות ולא חייצי לבעלה. ותירץ הוא ז"ל דדילמא הכי קאמר כל דבר שחוצץ בטבילה אחרת חוצץ בגר ובעבד ובנדה ואע"פ שאין טבילתן מפורשת מן התורה שהרי טבילת נדה לא למדנו אותה מפורש מן הכתוב אלא מבנין אב אתיא דכתיב ורחצו במים בנין אב לכל הטמאין שיהו בטומאתן עד שיבאו במים. ומה שאמרו שם במקום שנדה טובלת שם גר ועבד משוחרר טובל לא מפני שטבילת נדה מפורשת יותר אלא לומר דלא בעינן מעיין כזב ואי נמי דבעינן טבילה בבת אחת משום דסמכי לה אך במי נדה יתחטא מים שהנדה טובלת בהם. ולדידי ק"ל לפי שראיתי שם בגירסת הספרים חוצץ בגר ובעבד משוחרר ובנדה ובעל קרי ובעל זב, ובעל קרי היינו לטהרות, ושמא להתירו בדברי תורה ובתפלה ומפני שהקלו בטבילתו להתירו בשאובין הוצרך לומר דלענין חציצה לא הקלו, ומיהו בגרסת ההלכות לא

מצאתי בעל קרי, ולי נראה לגרסת הרב ז"ל, דהתם הכי קאמר ולענין כל דבר החוצץ אחד גר ועבד שוין בו.

ולענין שמעתין הקשה הרמב"ן נ"ר מריהו דהני שמעתתא היכי אמרינהו, והא אנן תנן במקואות פ"ט אלו שחוצצין לפלוף שחוץ לעין ונלד שחוץ למכה, ואיכא למימר לפלוף שבעין מוקי לה רב עוקבא בלח והיינו טעמא דלא חייץ משום דלא קפיד עליה והוה ליה מיעוטו שאינו מקפיד אבל יבש ודאי מקפיד ושחוץ לעין מקפיד עליה אפילו לא חייץ, וגלד שעל המכה נמי משום האי טעמא הוא דלא עביד אינש לקלף גלד מכתו משום דקשה למכה עד דיביש ומיקליף מנפשיה, וקסבר נמי דוקא של מכה אבל ריבלא דכוסילתא עד תלתא יומי דלא קפיד איניש עליה לא חייצא מכאן ואילך חיצא, ואי נמי עד תלתא יומי לחה ולא מעכבא מיא, מכאן ואילך חיצא דיבישה קפיד עליה, ואי קשיא לך מאי שנא פתחה עיניה ביותר או עצמה עיניה דלא מעכב בטבילה ומאי שנא קרצה שפתותיה דתנן כאלו לא טבלה לא תיקשי דודאי קרצה שפתותיה מעכבת ביאת מים במקום הגלוי אבל פתחה עיניה אינה מעכבת כלום אלא קמטין בעלמא הוא דעבדא במקום שדרכה בכך, ואיפשר נמי שאינן מעכבין כלל מלבא בהן מים ממש, הרמב"ן נ"ר. אבל הראב"ד ז"ל פסק בעצמה עיניה ופתחה עיניה כר' יוחנן ומדמה להו לקרצה שפתותיה ופיי דלית הלכתא ככל הני שמעתתא לא קאי אדר' יוחנן אלא אהנך תלת שמעתתא אבל הא דר' יוחנן דמיא לדר"ל דכל שפתחה או עצמה עיניה ביותר אין זה דרך גדלתה. ואין פירושו מחוור.

דף סז - ב

א"ל רב פפי לרבא מכדי האידנא כולהו ספק זבות נינהו ליטבלן ביממא דז'. י"מ דטבילה בלחוד הוא דקשיא ליה ולומר דממה נפשך השתא שריא למטבל ביממא דז' דהא ליכא משום סרך בתה דאם נדה היא הא תמניא לנדתה היא ואי זבה היא טבילת זבה ביום ז' לטהרתה היא, ומתרצי משום דר' שמעון דאמר אחר מעשה של ספירה תטהר מיד דמקצת היום ככלו, אבל אמרו חכמים אסור לעשות כן כלומר לטבול

ביום שמא תבוא לידי הספק, דשמא אחר שטבלה ומחזקת עצמה כטהורה תשמש והרי היא עומדת בספק אולי תראה ותסתור, ולפי פ"י זה פשיטא ליה לר' פפי דאסורה לשמש ביום ז' דהרי מכנסת עצמה בספק וכן דרך פירושו של רש"י ז"ל ובעלי התוספות ז"ל, ולפי פ"י זה לעולם לא תטבול אלא בלילה אבל בשביעי לא תטבול שמא תבוא לידי הספק כדאמרן וכיון שכן אף בח' לא תטבול משום סרך בתה, גם ראיתי בשמן של גאונים שאין האשה טובלת בזמן הזה אלא בלילה משום סרך בתה.

ויש מי שפיר דרב פפי לאו טבילה בלחוד קא קשיא ליה אלא אם להתירה לבעל קא קשיא ליה והכי קאמר ליטבולן ביממא דז' ולישתריין לבעל שהרי מקצת היום ככלו בספירת זבה, ומתרץ אסורה לשמש מדר' שמעון דשמא תראה ביום לאחר תשמיש ותסתור, והביאו ראיה לפי זה ממ"ש בשילהי המפלת (כט, ב) בשמעתין דטועה בכ"א תשמש ופריק הא מני ר"ש היא דאמר אסור לעשות כן שמא תבא לידי הספק אלמא מותרת לטבול אפילו לר' שמעון ולא אסרוה אלא לשמש מפני הספק ולרבנן מותרת אפילו לשמש ורש"י ז"ל בעצמו כך כתב שם ר"ש היא דאמר בתורת כהנים אסור לעשות כן לשמש זבה ביום טבילתה. והכי תניא בת"כ כיון שטבלה טהורה להתעסק בטהרות אבל אמרו חכמים לא תעשה כן מפני שלא תבא לידי הספק, אלמא אסור לעשות כן אעסק טהרות קאי וכנגדו תשמש לבעל, ולפי פ"י זה מקילין ומתירין האידנא ליטבול ביממא דז' וליכא סרך בתה כלל. ובנמקי הרמב"ן ז"ל כתב אפילו נימא שהפ"י הזה הוא הנכון ומוכרע ממקומו, אין נראה לומר שנקל לטבול ביום דהא רבא דשרא במחוזא משום אבולאי הא לאו הכי אסור, בתר חומרא דר' זירא הוה ועלה קאמר ליה רב פפי מכדי האידנא כולהי ספק זבות נינהו כלומר ולמה לי משום אבלואי אפילו כולהו נמי אלמא לרבא אית ליה משום סרך בתה ואפילו לבתר חומרא. והכי פרכיה אפילו לטבול ולהתיר לבעל תשתרי, ותרצינן להתירן לבעל אי איפשר משום דר"ש וכיון שכן אף לטבול אסור דאי טבלה מחזקה נפשה בטהורה מהשתא ואתיא לידי הספק והילכך אף בח' לא תטבול משום סרך בתה דכאשר היא נסרכת אחר אמה בטבילה תסתרך אחריה בתשמיש גופיה כשם שהאם טובלת בח' ומשמשת בו ביום, וא"ת תשמיש גופיה דז' גזירה דרבנן היא ואנן ניקום וניגזור בח', גזירה לגזירה היא י"ל כיון שבא לידי איסור כרת גזרינן, ואכתי ק"ל מ"מ הא אשכתן דאפילו לר"ש שרי למטבול ביממא דז' ולא גזר טבילה אטו תשמיש וכדאיתא בשמעתין דטועה דאמר וקיי"ל כר"ש ואסורה לשמש בכ"א ואפ"ה טובלת בו, וניחא לי דשאני התם דהא איכא כמה טבילות בשבועין טובא דאסורה לאחר

טבילה והילכך מחמת טבילה דכ"א לא אתיא לשמש דהא קא חזינא דטבלו טובא ולא משתריא דטבילותי לאו להיתר אלא משום דטבילה בזמנה מצוה, אבל כאן שטבילתה לטהרה לבעלה לערב איכא למיגזר כיון דמחזקה עצמה בטהורה לבעלה בטבילה זו תשמש מהשתא ואי קשיא לך רבנן דר"ש היכי שרו לשמש ורב פפי נמי היכי סלקא דעתיה דמישתריא ולא חייש דילמא חזיא וסתרה והתנן לקמן בפרקין (עב, ב) טבלה ביום שלאחריו ושמשה הרי זו תרבות רעה. י"ל דהתם הוא דוקא בשומרת יום דרגילה היא לבא לידי זיבה גדולה ורובן של נשים כן הילכתא חיישינן אבל הכא דלאחר ז' נקיים מעיינה סתום ולא חיישינן והיינו דתלו לה בכל מקום בדר"ש ולא תלינן לה בכולי עלמא דאמרוה לההיא דטבלה ביום שלאחריו בפירקין דהכא, וא"ת עוד אי ר"ש אתשמיש קאי היכי קאמר שמא תבא לידי הספק בודאי לידי הספק היא באה משעה ששמשה, ל"ק דנוסחאי דוקני לא גרסי שמא אלא שלא תבוא לידי הספק. וכן הוא בהלכות הריא"פ ז"ל וכן הוא באותה ת"כ שכתבתי ומ"מ כבר כתבנו שכיון שאסורה לשמש אסורה אף לטבול ואפילו בחי' אי לאו משום אונס דאבולאי ואריותא וכיוצא בהן. וגדולה מזו כתב הראב"ד ז"ל בשם רב אחא משבחא ז"ל דאי טבלא בז' לא עלתה לה טבילה. ואינו מחוור דכולי האי לא אחמירי, והרב ר"ז הלוי ז"ל מן המתירין לטבול ביום ואפילו לכתחלה וכתב דמדברי רב אחא משבחא גאון ז"ל אין ראיה שהוא ז"ל מדאורייתא קאמר ונראין דבריו לפי הלשון שכתב הגאון ז"ל, ובטובלת בחי' בדיעבד לכולי עלמא עלתה לה טבילה דהא שרינן אפילו לכתחילה משום צינה.

ר"ש אמר אחר תטהר אחר מעשה תטהר ולא למימרא דפליג אדרשא דרבנן אחר תטהר אחר אחר לכולן דהא ליכא מאן דפליג אלא ממילא שמעינן להו, ורבנן נמי כ"ש דאית להו דרשא דר"ש דלרבנן מישרא שריא ולא גזרי ואאסור לעשות כן פליגי.

רב חסדא אמר כולהו אמרינן. שכן, לא אמרינן ודוקא כשחזרה ובדקה עצמה בשעת טבילה דעיוני דאוריתא הוא ובדאוריתא לא הקלו, אלא בחפיפה דרבנן וכבר הארכתי בה למעלה בס"ד.

דף סח - א

הכי גרסינן בכולהו נוסחי והילכתא אשה חופפת ביום וטובלת בלילה והילכתא אשה לא תחוף אלא בלילה. והשתא נתחלפו הסברות דאלו למר זוטרא ולרב חיננא מסורא למיחף ביממה ולמטבל בלילה טפי עדיף דאי חייפא בלילה מתוך שמהומה לביתה לא חייפא שפיר והשתא אמרינן דמיחף בלילה טפי עדיף כי היכי דתיהוי חפיפה סמוך לטבילה ואמרינן קשיא הילכתא אהילכתא לא קשיא הא דאיפ' הא דלא איפש' כלומר איפשר בלילה כגון דטבילתה בחול לא תחוף אלא בלילה, לא איפשר בלילה כגון שתטבילתה בשבת או ביום טוב חופפת ביום וטובלת בלילה ואפילו למיחף בערב שבת ולמיטבל בליל שני בשבת כגון שחל יום טוב להיות אחר השבת. והא דדרש מרימר הילכתא כותיה דרב חסדא וכדמתרץ רב יימר כלומר דשכן נמי אמרינן אידחי מיקמי הא דפסק תלמודא, ומיהו שכן הוא דלא אמרינן ומשום דאיפשר הא לחוף בערב שבת ולטבול במוציא י"ט שלאחר השבת שפיר דמי דהא לא אידחייא כיון דלא איפשר.

דף סח - ב

ומעיקרא מאי סביר הואיל והוחזק מעיין פתוח ומסתברא כיון דר' אמר וראשון לא שאלתי וטעיתי שלא שאלתי. ואשכחן להו לרבנן דאמרי' בהדיא בבריתא מה לי הפרישו בראשון שמע מינה הלכה למעשה אפילו בראשון, ואע"ג דסתים מתני' בשני אבל בראשון לא, מתניתין ר' הוא דתקין וסת' ולפי שלא שמע מהם אלא שני אמר איהו נמי שני אבל בריתא תני' בהדיא בראשון ועלה סמכינן, ולישנא דגמרא נמי משמע דמתניתין בילדותו דר' היא, אבל בזקנותו חזר בו ואמר דראשון כשני והיינו דקאמר ומעיקרא מאי סבר דמשמע דהאי חששא דהוחזק מעין פתוח ליתיה, דמעיקרא הוא דסבר הכין והדר ביה. ובר מן דין דהא ר' כדר' יוסי ור' שמי תלי ליה ולא מיפלג פליג עלייהו וכיון דאשכחן להו בהדיא דאמרי אף בראשון, רבי שלא שאל ראשון, אין אמרי' למי שלא ראה את החדש שיבוא ויעיד אלא למי שראה, והרמב"ם ז"ל כתב בהפך

מזה. ולא נתחווירו לי דבריו והרמב"ן נ"ר כתב שיש לחוש.

דף סט - א

טועה שאמרה יום אחד טמא ראיתי מטבילין אותה ט' טבילות. וא"ת
והא לכולי עלמא בעינן הפסק טהרה, יש לומר דמעיקרא סבר מדקאמרה
יום אחר טמא ראיתי ופסקתי קאמרה דאי לא היכי ידעה אי יום אחד
או יותר. ובין השמשות ראיתי קתני למאי דאוקימנא שבאת לפנינו בין
השמשות לאו ראיתי בין השמשות קאמרה, אלא שבאה לפנינו בין
השמשות ואמרה יום אחד טמא ראיתי והפסקתי בטהרה.

סליק פרק תינוקת וסליקא לך מסכת נדה בס"ד